

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 08163088 5

001 030 001
1000 10 000000

SUPPLEMENTUM ARISTOTELICUM

EDITUM CONSILIO ET AUCTORITATE
ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

VOL. I PARS II

PRISCIANI LYDI
QUAE EXTANT

METAPHRASIS IN THEOPHRASTUM
ET
SOLUTIONUM AD CHOSROEM. LIBER

I. BYWATER

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMER
MDCCCLXXXVI

COMMENTARIA IN ARISTOTELEM GRAECA

* paratur ** prelo traditum † editum

- * I. Alexander in *Metaphysica*.
- II. † 1. — in *Priora Analytica* ed. M. WALLIES . . . . . Mark 14.
 * 2. — in *Topica*.
 3. — (Michael Ephesius) in *Sophisticos elenchos*.
- III. * 1. — de *Sensu*.
 2. — in *Meteora*.
- IV. ** 1. Porphyrii *Isagoge*, in *Categorias*.
 * 2. Dexippus in *Categorias*.
 3. Hermiae *Protheoria*. Ammonius in *Porphyrii V voces*.
 4. Ammonius in *Categorias*.
 5. — de *Interpretatione*.
- V. 1. Themistius in *Analytica Posteriora*.
 2. — in *Physica*.
 3. — de *Anima*.
 4. — (Sophonias) in *Parva Naturalia*.
 * 5. — de *Coelo* (ex hebr. in lat. Ven. 1574) et I. XII (A) *Metaph.* (ex hebr. in lat. Ven. 1558).
- VI. 1. Syrianus in *Metaphysica*.
 * 2. Asclepius in *Metaphysica*.
- * VII. Damascii *παρεμβολαί*. Simplicius de *Coelo*.
- * VIII. Simplicius in *Categorias*.
- † IX. — in *Phys.* I—IV ed. H. DIELS . . . . . Mark 27.
 * X. — — V—VIII
- † XI. — de *Anima* ed. M. HAYDUCK . . . . . Mark 12.
- XII. * 1. Olympiodori *Prolegomena* in *Categorias*.
 * 2. — in *Meteora*.
- XIII. * 1. Joannes Philoponus in *Analytica Priora cum Anonymo*.
 * 2. — in *Analytica Posteriora c. Anon.*
- XIV. 1. — — in *Meteora*.
 2. — — de *Generatione et corruptione*.
 3. — — de *Generatione animantium*.
- XV. — — de *anima cum Anonymo*.
- ** XVI. — — in *Physica* ed. H. VITELLI.
- XVII. — — in *Metaphysica*.
- XVIII. * 1. David (Elias) in *V voces*.
 * 2. Davidis *Prolegomena* et in *Categorias*.
 † 3. Stephanus de *Interpretatione* . . . . . Mark 4.
- * XIX. } Aspasius, Michael, Eustratius, Anonymus in *Ethica*. Heliodorus Prusensis
 * XX. } (Andronicus) *paraphrasis Ethicorum*.
- XXI. 1. Eustratius in *Analytica II Post. cum Anonymo*.
 2. Anonymus *Neobarri* et Stephanus in *Rhetorica*.
- XXII. 1—5. Michael Ephesius.
- XXIII. † 1. Sophonias de *Anima*. } ed. M. HAYDUCK . . . . . Mark 9.
 † 2. *Paraphrasis* in *Categorias*. }
 † 3. [Themistius] in *Priora Analytica* ed. M. WALLIES . } . . . . . Mark 9.
 † 4. *Paraphrasis* in *Sophisticos elenchos* ed. M. HAYDUCK }
- * XXIV. Leo Magentinus.
- XXV. *Varia incertorum commentaria*.

4.

SUPPLEMENTUM
ARISTOTELICUM

EDITUM CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

VOLUMINIS I

PARS II PRISCIANI LYDI QUAE EXTANT

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMER

MDCCCLXXXVI

P R I S C I A N I L Y D I
Q U A E E X T A N T

METAPHRASIS IN THEOPHRASTUM
ET
SOLUTIONUM AD CHOSROEM LIBER ✕

CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

EDIDIT

I. B Y W A T E R

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGH REIMER
MDCCLXXXVI

P R A E F A T I O

Prisciani Lydi duo edimus quae sola hodie extant opuscula, *Metaphrasim* in *Theophrasteam* de *Anima* disputationem, et *Solutionum* ad *Chosroem* versionem *Latinam*.

I

Prior horum librorum, quanquam *Μετάρρασις τῶν Θεοφράστου* in codicibus inscribitur, nec totus ab uno *Theophrasto* pendet nec revera habet quod in metaphrasi vel paraphrasi inveniri solet. ex *Iamblichō* enim *Metaphrasta* in suos commentarios permulta transtulit et transtulisse se fatetur; quae autem *Theophrastus* ipse *Peripatetico* sensu intellegenda scripserat, ea omnia omni interpretis arte ad *Iamblicheam* veritatis normam accommodare studuit. huius modi recentiora si removeris — et facile removentur si colorem orationis attendas — *Theophrastea* sunt reliqua, *Physicorum* e libro quinto, qui de *Anima* erat, fragmenta exigua ea quidem sed haud spernenda. in his enim *Theophrastum* videmus *Aristotelis* vestigia sequentem verba eius citare et interpretari, quaestiones instituere, solutiones indicare: et sicubi pro librorum de *Anima* ratione aliam sive ex alio *Aristotelis* scripto arcessit sive de suo substituit, in summa tamen re et rationem et orationem refert quales et ipsi novimus ex libris qui de *Anima* inter nos circumferuntur *Aristoteleis*. quae cum intercedat inter *Aristotelem* necessitudo et *Theophrastum* de *Anima* scribentes, nescio quo fato factum est ut hac nostra aetate insignes *Aristotelis* interpretes *Trendelenburgius* uno tantum loco *Metaphrasim* *Priscianeam* memoraverit, ne uno quidem *Torstrikus*; qui si *Prisciano* operam dedisset, coniecturarum quas de

textu qualis nunc habetur Aristoteleo proposuerat quasdam Theophrasti testimonio confirmatas inuenisset, alias, opinor, aut retractasset aut, ut erat candidus semper et sincerus sui iudex, reiecisset.

Quod in hoc libello possidemus Prisciani id magni operis fragmentum est perpetuo commentario universa Theophrasti Physica illustrantis. octo enim omnino Physicorum libros cum Theophrastus conscripsisset, quorum duo, quartus et quintus, teste Themistio (cf. Useſer Analect. Theophr. p. 8) de Anima essent, horum non nisi quinti interpretatio Metaphrastae ex naufragio litterarum antiquarum servata hodie extat: extat autem et ipsa mutila, cum omissa sint et in medio libro capituli $\pi\epsilon\rho\iota\ \varphi\alpha\upsilon\tau\alpha\sigma\iota\alpha\varsigma$ exitus capitulique $\pi\epsilon\rho\iota\ \nu\omicron\delta$ initium et in extremo libro ea quibus clausa erat disputatio, archetypi ut videtur foliis aliquot avulsis.

Codices in hac editione instituenda adhibiti sunt septem:

- L I. LAURENTIANUS LXXXVII. 20 bombycinus in 4 maiore saeculi XIV; de quo cf. Bandini Cat. codd. Graec. Bibliothecae Laurentianae II. 405. Metaphrasis Prisciani in foliis est 157—170, perverso tamen rerum ordine cum ea quae de Sensu sunt posteriorem in codice locum (foll. 163—170) teneant; quem errorem non glutinatoris socordia adscribendum esse auctor mihi est E. Pistelli Florentinus quem de hac re per litteras consului. correctiones codex habet passim vel supra versum vel in margine adpositas, et ipse quidem descriptus, ni fallor, ex archetypo sui simillimo, cuius duplices scripturas in unam confudit nonnunquam librarius Laurentianus; nam $\acute{\alpha}\gamma\upsilon\sigma\tau\acute{\eta}$ (p. 31,19) ex $\acute{\alpha}\gamma\upsilon\sigma\tau\acute{\eta}$, $\epsilon\iota\delta\iota\tau\iota\kappa\acute{\alpha}\varsigma$ (p. 5,18; cf. 9,34) ex $\epsilon\iota\delta\iota\tau\iota\kappa\acute{\alpha}\varsigma$ (i. e. $\epsilon\iota\delta\iota\tau\iota\kappa\acute{\alpha}\varsigma$)^x ortum esse apparet. contulit Hieronymus Vitelli Florentinus; mox aliquot in locis meo rogatu iterum inspexit E. Pistelli.
- B II. BARBERINUS II. 58 (foll. 30—45) saeculi XVI. eundem rerum ordinem habet ac Laurentianus, quocum etiam in universa scriptura ita consentit ut ab eo totus pendere videatur. est autem mutilus amissa in capitulo $\pi\epsilon\rho\iota\ \alpha\iota\sigma\theta\eta\sigma\epsilon\omega\varsigma$ textus parte ea quae est ab $\omicron\upsilon\chi\ \alpha\iota\sigma\theta\alpha\upsilon\omicron\mu\epsilon\theta\alpha$ (p. 17,2) usque ad finem capituli, duobus scilicet foliis in extremo codice deperditis. excussit Ignatius Guidi Romanus.
- Q III. PARISINUS Graec. 2073 (foll. 130—169) chartaceus; de quo cf. Cat. codd. MSS. Bibliothecae Regiae II. 439. exaratus est (ut me H. Omont docet, sagacissimus harum rerum investigator) manu Christophori Aueri natione Germani circa annum 1545 Romae florentis (cf. Gardthausen Gr. Pal. p. 317); translatus autem Lutetiam in Bibliothecam Regiam iam ante annum 1550. pendet ex codice Laurentiani simillimo;

quare quamvis mendose scriptus sit in tanta tamen penuria bonorum librorum ne hunc quidem negligendum esse existimavi.

IV. VENETUS Bibliothecae Marcianae 263 membranaceus; de quo cf. V Zanetti Graec. D. Marci Biblioth. p. 129, qui saeculi eum XV. esse perhibet. est eiusdem fere stirpis ac Parisinus 2073 (Q). excussit Daniel Riccoboni Venetus.

V. MONACENSIS Graec. 461 (foll. 48—77) chartaceus saeculi fortasse XV.; de quo cf. Hardt Cat. codd. MSS. Bibliothecae Regiae Bavaricae I. 432. textus ad scripturam Laurentiani haud raro proxime accedit, ita tamen ut depravationum omni genere scateat et aperte fluxerit ex codice ubi casu scribarumve incuria nonnihil hic illic excidisset. contulit E. Trampe Berolinensis.

VI. PARISINUS Graec. 1954 (foll. 1—28) chartaceus; de quo cf. Cat. P codd. MSS. Bibliothecae Regiae II. 424. exaratus est (ut ab H. Omont certior factus sum) manu Valeriani Foroliviensis circa annum 1540 Venetiis florentis (cf. Gardthausen Gr. Pal. p. 341); quo tempore videtur in Bibliothecam inductus Gulielmi Pelliserii qui ad senatum Venetum legatus ex Gallia missus fuerat. est eiusdem fere stirpis ac Monacensis (M).

VII. HARLEIANUS 6299 (foll. 1—30) chartaceus saeculi fortasse XVI.; H de quo cf. 'Cat. of the Harleian MSS. in the British Museum' III. 355. est eiusdem fere stirpis ac Monacensis (M), sed ut textum habeat non indocte a quodam refectum qui passim manifestiora vitia deprehendit scitaque coniectura aut vera aut veri similia nonnunquam repperit. consentit cum hoc artissime Bodleianus noster Misc. Graec. 235 (e Bibliotheca Saibantiana), quem Harleiani apographum esse certis indiciis cognovi.

Editio promissa quidem est a V. Trincavelo ad calcem Alexandri Aphrodisiensis Quaestionum Naturalium et Moralium anno 1536 Venetiis editarum; cuius libri, etsi et in fronte Metaphrasis Prisciani cum aliis opusculis accedere dicitur et in Praefatione idem significatur, nemo unquam exemplum vidit quod hanc accessionem habuerit. itaque duae tantummodo sunt Graeci textus editiones:

Editio a
Trincavelo
promissa

I. Basileensis, ad calcem Theophrasti operum anno 1541 Basileae b editorum: praefationem habent alia exempla Hieronymi Gemusaei alia Ioachimi Camerarii. est liber deterrime excusus et ex deterrimo codice, cum variis in margine lectionibus partim ex altero fortasse codice partim ex Ficiniana versione haustis.

II. Editio Fr. Wimmeri, ad calcem Theophrasti operum in Bibliotheca Teubneriana anno 1854 editorum. textus est Basileensis ab ipso

Wimmero ope praecipue versionis Ficinianae, quoad talibus subsidiis fieri potuit, emendatus.

Ficini
versio

Basileensem tamen antecesserat editio Latina Marsilii Ficini, una cum Iamblichi de Mysteriis libro aliisque opusculis ab eodem conversis anno 1497 Venetiis in aedibus Aldi primum typis expressa. de codice suo haec Ficinus in epistula praeposita ad Philippum Valorem: *quamvis autem Graecum exemplar unicum invenerimus et id quidem mendosum atque mutilatum, attamen lege securus et ita caeteris praebe legendum: nam emendare hoc atque resarcire diligentissime studui, et Angelus Politianus noster, acerrimo vir iudicio plurimaque doctrina, nostram hanc diligentiam approbavit.* quaedam sane codicis sui vitia non infeliciter sustulisse videtur, sed et ipse nova invexit, supplementis additis etiam ubi Graeca oratio aut sana erat aut alio modo sananda: usus autem est codice nescio quo deterioris generis, ad Harleianum nostrum (H) ni fallor propius accedente; nam Harleianum textum Ficini ope esse emendatum vix crediderim, quanquam ad hanc opinionem firmandam nonnulla adferri posse scio. de versione Ficini eiusque usu fusius disputat Fr. Wimmer in Commentatione de Prisciani Lydi metaphrasi in Theophrastum de Sensu et de Phantasia (Vratisl. 1862).

Iacuit Priscianus per tria fere saecula, sordibus Basileensis textus obsitus ac veluti sepultus, nec nostra aetate multorum in manibus est: Wimmerum enim si excipias, ac Philipponum in *Ἰλη ἀνθρωπίνη* (Berol. 1831) de Metaphrasi disserentem, nemo quod sciam recentiorum, nisi forte obiter et aliis rebus intentus, ad Priscianum illustrandum operam dedit. atqui iam saeculo XVI non multum abfuisse comperi quin emendatior libri textus prodiret. est Oxonii in bibliotheca Chandleri mei — olim fuit Ant. Rolandi, deinde Io. Grammii — exemplum Basileense manu antiqua (hominis Francogalli, ut conicio) apparatu critico ornatum: collatio inest codicis qui R, i. e. Regius, appellatur, qui idem est ac Parisinus 2073 (noster Q), accedentibus coniecturis quarum aliae Ficino acceptae referuntur, aliae Turneſo (quem Theophrasto studium navasse novimus), aliae Ranconeto Turnebi amico laborumque socio et consorte; quaedam autem ipsius Anonymi ingenio debentur. quae quanquam non magni momenti sunt, si cui ad plures melioresve codices aditus patet, bis tamen terve in annotatione nostra Anonymum, utpote non prorsus inutilem, laudare potui.

II

Solutionum ad Chosroem versionis Latinae anno tandem 1853 memoriam prope intermortuam renovavit Iulius Quicherat qui in 'Biblioth. de l'école des Chartes' (III. 4 p. 248) et ex codice quem unum cognovit Sangermanensi excerpta quaedam deprompsit et de Prisciano ipso eiusque temporibus docte ac luculenter disseruit. mox quidquid libri in Sangermanensi (mutilo eo quidem) superest, id insigni diligentia a se exscriptum ad calcem Plotini Didotiani (Paris. 1855) Fr. Duebner evulgavit. Valentinus denique Rose, litterarum Aristotelearum indefessus explorator, desideratas in Sangermanensi partes cum in codicibus Musei Britannici extare repperisset, has in Aristotele quem vocat Pseudepigrapho et in Aneçdotis Graecis cum brevi commentario in lucem protraxit. univ-ersus autem liber nunc demum hac nostra opera in medium exit.

Codices in hac editione instituenda adhibiti sunt quattuor:

I. PARISINUS Lat. 13386, olim Sangermanensis, e monasterio Cor-G beisiensi Lutetiam tralatus. est pars libri miscelli plura in se continentis, quorum e catalogo Leopoldi Delisle ('Biblioth. de l'école des Chartes' VI. 4 p. 228) indicem desumptum subicio: —

13386 *Tractatus Peregrini [Vincentii Lirin.] contra haereticos* — *Epistulae Pascalis Theophili episcopi* (42 v°) — *Epistula Epyfanii* (98) — *Epistula S. Hieronymi* (98 v°) — *Homilia S. Augustini* (100 v°) — *Iohannis [Scoti] liber de praedestinatione* (103) — *Prisciani solutiones eorum de quibus dubitavit Chosroes* (106) — *Libellus sacerdotalis quem Lios monachus heroico metro composuit* (208) — VIII. et IX. s.

Prisciani in hoc codice liber duorum est manu librariorum uno tempore exaratus, quorum alter postquam ad infimum versum folii 199 r. (v. ad p. 77,16) opus exsecutus est, folio verso alter velut uno tenore reliqua peregit.¹ saeculi est IX. vel ut quibusdam videtur X. desiderantur folia, ut nunc est, in Cap. VII. (v. ad p. 77,29), si recte rem putavi, octo, in Capp. IX.—X. ad finem libelli (v. ad p. 94,13) septem: atque est ubi perierunt temporis iniuria cum in margine adscriptae glossae, tum in ipso textu schedis perforatis litterae ac voculae; quod detrimentum etiam nostro saeculo maius factum esse cognovi, cum Duebnero olim plura quam mihi anno 1883 codicem evolventi cernere contigisset.

¹ Suspicio equidem ea quoque inter se usos ratione librariorum ut mutua opera quod alter scripserat id alter corrigeret.

sed haec saepe levia sunt legentibus incommoda: gravissimum ac molestissimum in eo est quod toto libro in pristinam scripturam corrector¹ grassatus, si quid sibi minus placebat deleto, omnia ad suam normam reformata exhibere studuit. et Duebner quidem ipsius interpretis manu et textum Sangermanensem et correctiones scriptas esse perhibet, mihi vero non persuasit. multa hercle sunt quae apographum hunc librum esse arguant — (1) duplices scripturae in unam confusae, velut *Thurionum* (p. 91,7; cf. 97,10), quod ex *Thurion^{um}* ortum esse apparet; (2) omissa vocabula, a scriba sive dormitante sive oculis decepto inter scribendum praeterita; (3) tralaticia scribarum menda, velut *mortum* pro *in ortum*, *ramosos* pro *raviosos*, *factis* pro *calectis*, *minora* pro *minorantia*, *caliores* pro *culidiores*, *consequens* pro *inconsequens*, *priorum* pro *propriorum*; (4) Graecae locutiones in mira monstra mutatae, velut *μεθεωρων*, *υποθεσν*, *εγριππος*, *fastama*, *fastasma*, *Terrenico*, *Pasidonius* — quae delicta in ipso interprete, homine scilicet Graecis litteris saltem imbuto Graecumque exemplar ante oculos habente, incredibilia essent, in librario non habent quod admireris. nec correctionum dissimilis ratio. nam si quae passim vitia prioris scripturae corrector sustulit et omissa quaedam supplevit, non tamen ideo est intellegendus ad Graecum exemplar omnia iterum exegisse; praesertim cum videamus eum nonnunquam a veritate longius aberrasse — id quod demonstrant loci Graeci, si forte supersunt qui cum versionis scriptura conferantur, e. g. Aristoteles ille (p. 75,3) ex Meteor. II. 2 (355^b6) desumptus locus, ubi cum *dulci* rectissime prior scriba dedisset, corrector inconsulte ac temere omnia refingens pro eo *dulcedine* reposuit. istas utique correctiones nemo, opinor, dixerit ab ipso interprete ad Graeca iterum opus exigente profectas. unum autem concedo, non omnes ex mera coniectura ortas videri, potuisse nonnullas ex eo oriri quod etiam in archetypo codice alterae adfuissent, ut fit, scripturae (sive super versum sive in margine adpositae) quas priore scriptione erasa in textum corrector intulerit. ceterum ut de re obscura et dubia nihil adfirmo. illud tantum admoneo: si quid in rasura est in codice, numerum litterarum erasarum in Adnotatione subinde indicavi, ita tamen ut ipsi numero nolim nimis tribui; potuit sane modum a me indicatum scriptura erasa excedere, brevior eo esse vix potuit: qua monitione opus est, ne quis dum apices litterularum curiosius reputat de rebus gravioribus in fraudem delabatur.

¹ Vel correctores, si vera est quam superius indicavi suspicio.

II. HARLEIANUS 3969. 14 (foll. 139^v—160) saeculi XIV.; de quo cf. H. 'Cat. of the Harleian MSS. in the British Museum' III. p. 100. alteram fere scripturam refert Sangermanensis codicis, in ordine autem verborum et scribendi ratione passim immutata; optimus tamen hic ex deterioribus, quanquam certis in locis suo ipse Marte, ut videtur, novas quasdam easque valde ridiculas lectiones librarius Harleianus invenit.

III. MANTUANUS in bibliotheca Lycei A. IV. 25 (saec. XIV.?). alteram fere scripturam refert Sangermanensis codicis incuria scribarum miro modo depravatam: in capitulo autem X., transpositis, ut patet, foliis codicis ex quo Mantuanus derivatus est, pars quaedam orationis alieno loco legitur. huius apographo utor manu D. Detlefseni descripto, qui eximia humanitate hanc mihi editionem instruenti schedulas suas tradidit utendasque permisit.

IV. COTTONIANUS Vesp. A. II. 13 (foll. 148—157) saeculi XIV.; de quo cf. 'Cat. of the MSS. in the Cottonian Library' p. 433. incipit ut nunc est a verbis Cap. III. *sedente et sanguine* (p. 61, 14), aliquot videlicet in fronte amissis foliis. eiusdem prorsus est stirpis ac Mantuanus.

Hactenus de codicibus. nunc de interpretatione pauca et interprete; quem Carolidarum aetate floruisse, studiis ea Graecarum litterarum quasi renascentibus illustri, opinio est probabilis, quanquam Quicheratio vix assentior suspicanti ab ipso Ioanne Scoto interpretationem esse confectam. nimis barbare enim interpres loquitur, quisquis is fuit, et Graece eum parum scivisse apparet sicubi loci a Prisciano adhibiti nobis quoque Graece extant quos cum versione conferamus. sed non omnia quae in interpretatione perperam dicta sunt ipsi interpreti attribueris, quippe qui in Graeco quo usus est exemplari multa iam corrupta invenisset, veluti Ἀλβίνου in Λαυίνου, Κυδωνίαν in Κυλωνίαν, ἐν τοῖς ὤσι in ἐν τοῖς σώμασι, σύντηξις in σύλληψις depravata: quibus aliud ioculare illud quidem depravationis exemplum addo ex iis quae Cap. IX. de serpente quodam exitiali produntur, *non solum si mordeat sed etiam in terra exiliter interimit*, siquidem Latino *in terra* Graecum ἐν τῇ γῆ subest, ἐν τῇ γῆ autem ex ἐὰν θίγῃ depravato originem duxit (cf. ad p. 97, 11)

Quod ad ipsum Priscianum adinet, difficile hodie dictu est, ex quibus fontibus in hoc Solutionum libro hauserit. qui si in Prooemio multitudinem tantam scriptorum a se adhibitorum ostentat, horum tamen vix dimidiam partem in manibus ei adfuisse crediderim:

immo vero ubi forte de auctoribus eius satis constat, velut in Cap. II., unum et alterum sequi cernitur, neque est cur plures ei adfuisse credamus (cf: Rose anecd. Gr. 1. p. 26). atque ut dicam quod sentio, ea est universa huius libri condicio, ut quos in corpore operis sui Priscianus citavit auctores, hos mihi non ipsos inter scribendum oculis usurpasse, sed ab aliis iam memoratos et apud alios invenisse videatur. quae si vera est opinio, et eiusdem certe fraudis non desunt apud Graeculos exempla, Hippocratem, Posidonium Strabonem, Plotinum, nobilissimos scriptores, non ipse legerat. quos autem legerit, si coniecturam de re tam dubia et obscura requiras, hi fere sunt quos potissimum videtur in Solutionibus condendis adhibuisse auctores:

- Cap. I. Iamblichus, Proclus.
- „ II. Aristoteles, Theophrastus.
- „ III. Aristoteles, Theophrastus.
- „ IV. Geminus.
- „ V. Scriptor incertus.
- „ VI. Scriptor incertus, deinde Aristoteles.
- „ VII. Aristoteles, Theophrastus.
- „ VIII. Albinus.
- „ IX. Theophrastus.
- „ X. Aristoteles, Theophrastus.

Ceteris vero quid debeat, quid commentatoribus Aristotelicis Didymo, Themistio, Alexandro, quid Ptolemaeo, Martiano, Dorotheo, Theodoto, Porphyrio, hoc aliis, si cui libuerit, investigandum relinquo, non sine suspitione fore ut ex his vix quicquam cepisse Priscianum appareat.

Solutiones Prisciani a nemine quod sciam Graeco scriptore citantur, ne a Nicephoro quidem Blemmida; qui ut multa habet cum Prisciano communia, ita non ex eo sed ex communi fonte hausisse putandus est. inter Latinos autem Vincentius Bellovacensis cum in Speculo suo Naturali (IV. 23, 39, 42, 47; V. 9; XV. 4; XX. 10, 11; XXVI. 8, 10, 32 — conf. Rose de Aristot. fibrorum ordine et auctoritate p. 87) excerpta quaedam ex Prisciano libro inseruit, tum in Speculo quoque Historiali (XXI. 50) mentionem libri iniecit, tanquam a Caesariensi Prisciano profecti: cuius opera dum recenset, extat, ait, *etiam liber Prisciani de Naturalibus quaestionibus ad Cosdroe regem Persarum, de quo plura excerpti et in superiore huius operis parte* [sc. in Speculo Naturali] *congruis locis inserui.* eadem fere a Vincentio mutuati dicitant si qui alii medio aeo Prisciani nostri meminerunt, velut Gulielmus Pastrengus de Originibus

Rerum fol. 58^r, Xicco Polentonus de Claris Grammaticis l. XVIII (cod. Taurin. Univ. D. 111. 35) — quos locos Detlefseno acceptos refero — Gualterus Burleius (nisi potius pseudo-Burleius vocandus est) libelli de Vita Philosophorum capitulo in codicibus editionibusque optimis ultimo: omnes scilicet in eodem versati errore, utpote qui Lydum Priscianum a Caesariensi non fuisse diversum ponant; quem diu pervulgatum errorem nescio an primus I. A. Fabricius in Bibliotheca Ecclesiastica (ad Trithemii de Scriptoribus Ecclesiasticis c. 217) notaverit.

Iamque, antequam finem facio, liceat mihi honoris causa duos gratisimo animo nominare, D. DETLEFSENUM, qui ut dixi schedulas mihi suas tam liberaliter concessit, et H. DIELSIUM, cuius ego saepissime in hoc libello componendo humanitatem ac benevolentiam expertus sum.

I. BYWATER.

Scribebam Oxonii mense Maio 1886.

ADDENDA ET CORRIGENDA

- p. 14,31 l. 'ὑστερον'
p. 17 adn. v. 3 l. 'ὄξιος'
p. 23 test. v. 2 l. '13 τὰ Ἰαμβλιχία'
p. 28 adn. v. 7 dele 'ὁπὸ scripsi; ἀπὸ vulg.'
p. 34 adn. v. 3 l. 'subsistentia'
p. 44 test. ad v. 16 adde 'cf. Chalcidius in Platonis Tim. c. 221, p. 257 ed. Wrobel'
p. 45,30 l. 'uinculis'
p. 58 test. v. 1 l. '3 cf. Aristot.'
p. 67,23 l. 'temperantia'
p. 69 adn. v. 1 l. 'compendium syllabae pro'
p. 79,2 l. 'supereminet'
test. v. 13 dele 'Ideler ad loc.' et adde 'Philoponus in Aristot. de Gen. et corr.
II. 2, 329^b30 (fol. 49^r4 ed. Ald.)'
p. 87,12 l. 'uisibilium'
p. 88,24 l. 'et incorporalitate'
p. 91,22 l. 'sibimet'
-

I
METAPHRASIS
IN THEOPHRASTUM

S I G L A

- B = codex Barberinus
- H = codex Harleianus
- L = codex Laurentianus
- M = codex Monacensis
- P = codex Parisinus 1954
- Q = codex Parisinus 2073
- V = codex Venetus
- b = editio Basileensis
- w = editio Wimmeri

Numeri 1, 2 adpositi (L¹, L²) pristinam et correctam codicum scripturam indicant.

ΠΡΙΣΚΙΑΝΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΛΥΔΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ

Περὶ αἰσθήσεως αὐτῶ ὁ σκοπὸς ἐφεξῆς. ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ²⁷³
 κινούμενα τὰ αἰσθητήρια ἐξομοιοῦσθαι τοῖς αἰσθητοῖς τῷ πάσχειν βούλεται ^{ed. Basil.}
 5 ὁ Ἀριστοτέλης, ζητεῖ τίς ἢ ὁμοίωσις. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων
 καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἄτοπον φαίνεται τὸ χρώματι καὶ χυμοῖς καὶ
 ψόφῳ καὶ μωροφῇ ἐξομοιοῦσθαι δυνατόν. λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸς κατὰ
 τὰ εἶδη καὶ τοὺς λόγους ἄνευ τῆς ὕλης γίνεσθαι τὴν ἐξομοίωσιν.
 ἐπεξεργαστέον δὲ πότερον ἐξῴθεν τὸ εἶδος καὶ ποῖον καὶ ποῦ ἐπιφαινόμενον,
 10 καὶ εἰ πρὸς γινῶσιν ἰκανὸν τὸ περὶ τοῖς σώμασι μεριζόμενον καὶ εἰς ἓν οὐ
 συναίρουμένον, κατὰ τὴν εἰς ἓν συναίρεσιν καὶ τὴν ἀμέριστον τοῦ γνωστοῦ
 παντὸς περιληψὶν ἀπάσης ἰσταμένης γνώσεως.

Ἐνεργεῖν μὲν οὖν κατὰ τὸ εἶδος τοῦ γνωστοῦ ἀνάγκη τὸ γινῶσκον καὶ 2
 τὸν ἐκείνου προβεβληθῆαι χαρακτήρα, καὶ τοῦτο ἢ ἐξομοίωσις· πάθημα δὲ
 15 τοῦ αἰσθητηρίου προηγεῖσθαι ἀνάγκη τῆς αἰσθήσεως. οὐ γὰρ παντελῶς
 οὔσα χωριστῆ σωματίων δύναμις ἢ αἰσθησις, ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς τὰ αἰσθη-
 τήρια οὐσιωμένη νεύσει καὶ τοῦ ζῆου οὔσα συμπληρωτικὴ οὐδὲ ἐνεργεῖν
 ἄνευ αὐτῶν ὅλα τε. οὐ μὴν οὐδὲ προηγουμένως αὐτῇ ἐγειρομένη συκινεῖ
 τὸ ὄργανον, ὡς ἡ φαντασία, διὰ τὸ πολὺ κατατεταμένον, καὶ διὰ τὴν ὀλην
 20 περὶ τὰ ἐκτὸς ἀπότασιν, καὶ παρόντων καὶ αὐτῶν δεῖσθαι τῶν αἰσθητῶν.
 τὰ μὲν οὖν φανταστὰ οὐκ ἐκτὸς, εἰ καὶ τῶν ἔξω ἐστὶν ἀφομοιώματα, τὰ
 δὲ αἰσθητὰ ἔξω· τούτων γὰρ ἢ αἰσθησις ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητη-

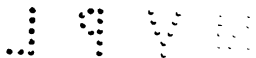
5 Ἀριστοτέλης] 416^b33, 418^a5   8 cf. Aristot. 424^a18   11 sqq. cf. Simplific.
 in Aristot. de An. p. 125,25 sqq. ed. Hayduck   18 cf. Simplific. l. c. 202,3
 22 sqq. cf. Simplific. l. c. 125,30sqq.

6 τὸ H²w: τῷ L ceteri   7 δύνασθαι w   14 ἢ om. bw   17 οὐσιωμένη bw
 ἐνεργεῖν Hbw (Ficinus agere): ἐνεργῆς L ceteri   18 οὐδὲ scripsi: οὔτε vulg.
 αὕτη vulg.   19 πολὺ] ἐπὶ πολὺ w   κατατεταμένον BL¹M¹w (Ficinus extensa):
 κατατεταγμένον b cet.   20 τὰ] τὸ L¹   καὶ παρόντων] fort. ὡς παρόντων

Supplem. Arist. I 2 Priscianus Lydus.

ρίοις παθῶν, σὺν δὲ τούτοις τῶν ἐν τοῖς σώμασιν εἰδῶν ἀντιλαμβάνεται.
 Πάσχει δὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν τὰ αἰσθητήρια οὐχ ὡς τὰ ἄψυχα, ἀλλὰ 3
 ζῶντος σώματος τὸ πάθος. διὸ οὐδὲ πάθος τὸ ἔλον οὐδὲ ἔξωθεν πάντη
 ἀλλὰ καὶ κατ' αἰκίαν ἐνέργειαν· καὶ οὐ κινεῖται μὲν πρότερον ἐνεργεῖ δὲ
 5 ὕστερον, ἀλλ' οὐδὲ κινεῖται ἔλως εἰ μὴ ἅμα καὶ ἐνεργοῖ· οὐ μὴν οὐδὲ
 ἐνεργεῖ ἄνευ τοῦ κινεῖσθαι. τὸ δὴ τοιοῦτον ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις κίνημα
 ὁμοιοῦται τοῖς αἰσθητοῖς εἶδεσιν ὡς ἅμα ὑπ' αὐτῶν τε καὶ κατὰ τὴν πρὸς
 αὐτὰ τῆς ζωτικῆς ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ ἐμφάσεως διεγερσιν ἐγγινόμενον. ἀλλ'
 10 πάθημα ὄν μᾶλλον ἢ ἐνέργημα, καὶ σωματοειδὲς καὶ μεριστὸν καὶ χρόνῳ
 παρατεινόμενον, καὶ σπεῦδον μὲν εἰς εἶδος οὕτω δὲ ὄν ἐν τῷ εἶδει ἀλλ'
 ἐν κινήσει ἔτι· ἢ δὲ αἰσθησις ἀμερίστως τε τὴν ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τέλος
 τοῦ αἰσθητοῦ περιλαμβάνει, καὶ ἐνέργειά ἐστὶ καὶ κρίσις τελεία καὶ ἐν τῷ
 νῦν ἅμα ἄλη, καὶ κατὰ τὸ εἶδος ἤδη τοῦ αἰσθητοῦ ἔστηκε. διὸ οὐκ ἄνευ
 15 μὲν τοῦ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ παθήματος, οὐ μὴν τοῦτο ἢ αἰσθησις· ὄθεν καὶ
 πάσχοντες καθεύδοντές τε καὶ ἐγρηγοροῦντες ἐνίοτε οὐκ ἐπαισθανόμεθα.
 δεῖ τοίνυν μετὰ τὸ πάθημα εἰς εἶδος τελειωθῆναι τὸ τῷ αἰσθητῷ ὅμοιον·
 κατὰ γὰρ τὸ τέλειον εἶδος ἢ αἰσθησις ἐπειδὴ κρίνει. τὸ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ
 εἶδος τοῦτο δὴ οὐκ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ· πάθημα γὰρ καὶ κίνημα καὶ ἐν
 20 μερισμῷ ἀλλ' οὐκ εἶδος· οὐ μὴν οὐδὲ ἐν τῇ ἐμφάσει τῆς ζωῆς τῇ [ἐν]
 τῷ αἰσθητηρίῳ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνδιδομένη· μετὰ γὰρ πάθους καὶ τὸ ταύτης
 ἐνέργημα, καὶ κοινόν ἐστιν ἀμφοῖν τὸ κίνημα τοῦ τε ὄrganου καὶ τῆς ἐν
 αὐτῷ ζωῆς. ἀλλ' ἐν ζωῇ μὲν δηλαδὴ τὸ εἶδος καθ' ὃ ἢ αἰσθησις, τῇ
 25 ζῶν ψυχικῇ ζωῇ, καὶ τῇ ζωτικῇ αὐτῆς προβολῇ τῇ περὶ τὰ σώματα μερι-
 ζομένη. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο ἰκανὸν πρὸς τὴν αἰσθησιν. τὸ γὰρ τελειωθὲν 4
 περὶ τὸ αἰσθητήριον κατ' ἐνέργειαν εἶδος, ἅτε περὶ τὸ σῶμα μεριζόμενον
 καὶ εἰς ἐν ἀμερὲς οὐκ ἐπιστρεφόμενον, οὐκ ἔστι γνωστικόν, ἀλλ' ἔστι τις
 ἐν τῇ ψυχῇ προελημμένος τῶν αἰσθητῶν λόγος ὃς ζῆ καὶ καθ' ἑαυτὸν
 30 καὶ οὐ μόνον ἐστὶ τοῦ συνθέτου· διὸ καὶ ἀμερίστως ἐνεργεῖ καὶ δύναμις
 ὑπάρχει τῶν κατὰ μέρος (ἀλλ' οὐχ ὡς ἐν τι μεριστὸν εἶδος ἐγγίνεται)
 λόγος τε γνωστικὸς τῶν αἰσθητῶν, ἐν ψυχῇ ὕφεστώς ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ
 σώματι ἰδρυμένος, εἰς μὲν ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ ἄτομα, τὸ δὲ ἐν ἔχων περι-

2 τὰ (ante ἀψυχα) om. w cum Usenero Mus. Rhen. N. S. XVI 267   ἐμψυχα L¹
 3 πάντα HMPbw (Ficinus omnia)   5 ἅμα w (Ficinus simul): μία codd. b
 6 κίνημα B²HM²P³ (Ficinus motio): κινήμενη L cet.: κινήμενα b: κινούμενον w
 7 αἰσθητοῖς] αἰσθητῶν b: τῶν αἰσθητῶν w   9 τοῦτο ἢ scripsi (coll. Simplific. in
 Aristot. de An. 125,37): τούτων BLM¹QV: τοῦτο HM²Pbw   ὁμοιώματα L¹M¹
 11 περιτεινόμενον L¹   εἶδος] τὸ εἶδος w   12 ἔτι] ἑτέρου MPbw   16 post
 πάσχοντες add. μὲν HM²Pbw   18 τὸ δὲ] τὸ L¹   19 εἶδος b   20 ἐν (ante
 τῷ αἰσθητηρίῳ) uncinis inclusi   21 ἐνδεδεμένη w (Ficinus colligata)   τὸ ταύτης
 scripsi: τοιαύτης codd. b: ταύτης τὸ w   25 προσβολῇ H²M²P²bw (Ficinus applica-
 mento)   30 μόνον] μέρος conl. Wimmer comm. p. 10   31 μέρος] τὸ μέρος
 MPbw   32 γνωστικὸς bw   33 τὸ δὲ] δὲ L¹   ἔχων L² w: ἔχων cet.

ληπτικὸν τῶν πολλῶν καὶ ἐκάστῳ αὐτῶν ἐφαρμόζων· τῷ γὰρ ἐνὶ | τοῦ 274
 λευκοῦ λόγῳ πάντων αἰσθάνεται ἢ ψυχὴ τῶν κατὰ μέρος λευκῶν. δεῖ τοί-
 νυν τὸν τριούτου προβληθῆναι λόγον εἰ μέλλει γίνεσθαι αἰσθησις· προβαλ-
 λεται δὲ ὡς πρὸς οἰκεῖον τὸ ζωτικὸν εἶδος διεγειρόμενος καὶ τούτῳ συναρ-
 5 μοζόμενος τῷ ὁμοίωματι τοῦ ἐκτὸς εἶδους καὶ σὺν αὐτῷ ἐνεργῶν· τὸ γὰρ
 κρῖνον ὁ λόγος καὶ ἡ σύνεσις κατὰ τὴν αἰσθητικὴν ψυχὴν καὶ ἡ εἰς τὸ
 ἀμερὲς συναίρεσις ἐν τῇ χωριστῇ σωματικῶν ὑποστάσει. Οὐκοῦν ἔχει τὸ 5
 τοῦ αἰσθητοῦ εἶδος ἢ ψυχὴ τῷ τὸν λόγον αὐτοῦ προβαλλεῖν, ἀλλ' οὐχ ὡς
 ἀπ' αὐτοῦ μορφὴν τινα ἢ τυπωσιν ὡς ἀπὸ σφραγίδος δεχομένη. ἢ γὰρ
 10 κρίσις καὶ ἡ ἐνέργεια ἐνδοθεν καὶ ζωτικῇ. ὁ μὲν οὖν λόγος ἐνδον καὶ
 οὐσιώδης τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ τοῦ ζῆου συμπληρωτικὴ ζωὴ, ἀπὸ μὲν τῶν
 οὐσιώδων ἡρητημένῃ λόγων, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τάσιν ὀφισταμένη
 αἰσθητικὴ καὶ ἦδε, καὶ ὄρος καὶ τελειότης τοῦ ζῆου. διὸ ἐν ταύτῃ τὸ τοῦ
 αἰσθητοῦ ὁμοίωμα τελειωθέν, ἐν δὲ τῷ αἰσθητηρίῳ ἀτελὲς καὶ συμμιγῆς
 15 πάθει ἢ ἐνέργεια· καὶ τὸ μὲν πάθος ἔξωθεν, ἢ δὲ ἐνέργεια ἀπὸ τῆς ζωῆς·
 καὶ τὸ μὲν εἶδος ἐν τῇ τοῦ ζῆου ζωῇ, ἢ δὲ κρίσις καὶ ἡ σύνεσις ἐν τῇ
 τοῦ λόγου ἐνεργείᾳ.

Πῶς οὖν ὁμοιοῦται τοῖς αἰσθητοῖς ἢ ψυχῇ; οὐ τῷ δέχεσθαι τι ἀπ' 6
 αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν ἐνεργεῖν δι' ἐμφάσεως τῶν ἐκτὸς
 20 εἰδῶν. πῶς οὖν ἅμα πλείοσι καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐνίοτε ὁμοιοῦται; ἐπειδὴ
 πάσχειν οὐχ οἰόντε ἅμα τὰ ἐναντία, ἐνεργεῖν δὲ δυνατόν· ἢ δὲ αἰσθησις
 κατ' ἐνέργειαν καὶ κρίσιν ἀλλ' οὐ κατὰ πάθος· κατὰ γὰρ τὸν λόγον ἢ
 αἰσθησις, τὸ δὲ πάθος ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ· σῶμα δὲ ὄν καὶ μεριστὸν τὸ
 αἰσθητήριον καὶ αὐτὸ κατὰ διάφορα μέρη πλείω ἅμα καὶ τάναντία ἔχειν
 25 οὐχ ἀδύνατον. ὁ λόγος δὲ ἐν ἀμερεῖ ἅμα τὰ ἐναντία καὶ τὰ διάφορα ὅσα
 ἂν ἢ συλλαβῶν ἐνεργεῖ· διὸ καὶ τὴν ἑτερότητα αὐτῶν κρίνει ὡς ἅμα τῶν
 πλείονων ἐν ἀμερεῖ ἐφαπτόμενος. Ὅταν οὖν καὶ ὁ θεόφραστος τὴν 7
 ὁμοίωσιν βούληται γίνεσθαι κατὰ τὰ εἶδη καὶ τοὺς λόγους ἄνευ τῆς
 ὕλης, ἀποδεξάμεθα, ἀλλ' οὐχ ἔξωθεν ἀπλῶς ἐγγινόμενα, ἀπὸ δὲ τῶν ἐνδον
 30 λόγων ἐν τῇ ζωῇ κατ' ἐνέργειαν ἰστάμενα αἰσθητικῇ, τῷ μέντοι πρὸς τὰ
 ἐκτὸς ἀποτείνεσθαι καὶ ἐκείνοις ἀφομοιοῦσθαι. εἰκότως ἄρα καὶ δύναμις
 νομιζέται ἢ αἰσθησις ὡς ἐπιφέρουσα τὰς ἐνεργείας. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ψυχῆς
 κατ' ἐνέργειαν τοῦ λόγου ἢ ὁμοίωσις, ἐπὶ δὲ τοῦ αἰσθητηρίου κατὰ τὴν ὑπὸ
 τοῦ αἰσθητοῦ πάθῃν ἅμα καὶ ζωτικὴν ἐνέργειαν. Πῶς οὖν ἅμα ὑπὸ 8
 35 τε τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος πάσχει; οὐ γὰρ μέρει μὲν τι

20 cf. Aristot. 426b28, 448b18: Simplific. l. c. 196,22. 198,35
 Aristot. 424a28

31 δύναμις] cf.

1 ἐφαρμόζων scripsi (coll. Simplific. l. c. 126,11): ἐφαρμόζον vulg. 4 ὡσπερ οἰκτερον
 καὶ ζωτικὸν w 5 τῷ ὁμοίωματι] ὡς ὁμοίωματι mg. b (Ficinus *tanquam similitudini*)
 6 σύνεσις w (Ficinus *cogitatio*): σύνθεσις codd. b 12 οὐσιώδων vulg. 14 ἀτελὲς
 καὶ συμμιγῆς HM²P^b 15 ἢ ἐνεργεία LM¹: καὶ ἢ ἐνέργεια HM²P^bw 18 τοῖς
 om. bw 20 ἐπεὶ δεῖ MPb: ἐπεὶ τοι w 33 ὑπὸ scripsi: ἀπὸ vulg. 34 αἰσθη-
 τοῦ] αἰσθητηρίου w

τῆς γλώττης τόδε, φησί, μέρει δὲ θάτερον (ἄλλω), ἀλλὰ τῷ αὐτῷ·
καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς δὲ ὁμοίως, εἰ ἄρα καὶ διελεῖν ἔστι τὴν ἀκοήν. ἢ εἴτε
ἢ γλώττα τὸ γευστικὸν αἰσθητήριον εἴτε πνεύματα (τὰ) ἐν τῇ γλώττῃ,
μεριστὸν πάντως ὄν σῶμα, ἐτέρω μὲν μορίῳ ἄλλο ἐτέρω δὲ ἄλλο τι πά-
5 σχειν οὐκ ἀδύνατον· ὡς ἐναργῆς τοῦτο γίνεται ἐκ τῆς ἀφῆς· θερμαίνεσθαι
γὰρ κατὰ ἄλλο μόνιον καὶ ψύγεσθαι κατὰ ἄλλο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ δυνατόν·
καὶ τὸ αἰσθητικὸν δὲ τῆς ἀκοῆς πνεῦμα μεριστὸν δηλαδὴ. ὁ δὲ λόγος
εἴρηται ὡς ἀμερῆς μὲν ἐνεργεῖν δὲ ἅμα ἀναντία οὐ κωλύεται· πάσχειν
γὰρ οὐχ οἴοντε κατὰ τὸ αὐτὸ τὰ ἐναντία. Ἄλλ' ἢ μὲν θερμότης ὡς δύ- 9
10 ναμικ φουσικῆ δρῶν ἂν εἰς τὸ αἰσθητήριον, ἢ δὲ μορφή καὶ ὁ τύπος καὶ
ἢ κίνησις καὶ ὁ ἀριθμὸς πῶς ἐξομοιοῖ; ἢ καὶ ταῦτα ἔχειν τι δραστήριον
ἐροῦμεν, δρᾶν δὲ μᾶλλον εἰδητικῶς· ὡς τὴν θερμότητα καὶ τὰς συστοίχους
αὐτῇ δυνάμεις σωματοειδέστερον καὶ διὰ τοῦτο πληκτικώτερον καὶ παθη-
τικώτερον — εἰ μὴ ἄρα καὶ τὰ μὲν ἴδια αἰσθητὰ ἐκάστης αἰσθήσεως ἐναρ-
15 γεστέραν ἔχει τὴν ἐνέργειαν τὰ δὲ κοινὰ ἀμυδροτέραν, τὰ μὲν προσεχῆ ὡς
οἰκεία τὰ δὲ πορρωτέρω. καὶ ἴσως ὡς κρείττω τὰ κοινὰ οὐχ ὡσαύτως
ἔστι τῇ αἰσθήσει σύμμετρα. ἀλλ' ὅμως αἰσθητὰ καὶ (τὰ) κοινὰ καὶ οὐ
μόνη τῇ διανοίᾳ γνωρίζεται. εἰς ἕνιά γε μὴν ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἢ διάνοια
ἀναγομένη αὐτῇ καθ' αὐτὴν λογίζεται οὐκέτι ὄντα τῇ αἰσθήσει κατα-
20 ληπτὰ, ὡς ὅταν τὴν οὐσίαν γνωρίζῃ τῶν αἰσθητῶν. εἰ δὲ καὶ χρόνου καὶ
ἀριθμοῦ μὴ ἀντιλαμβάνεται ἢ αἰσθησις, καὶ τούτων ἔσται ἢ διάνοια ἀπὸ τῶν
αἰσθητῶν ἀναπεμπομένη γνωριστική. Ἄλλ' εἰ καθ' ὁμοίωσιν ἢ γνῶσις, 10
πῶς μὴ πάσχουσα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὁμοιοῦται πρὸς αὐτὰ ἢ
διάνοια; εἰ δὲ πάσχει, ὁποῖον αὐτῆς τὸ πάθος; ἢ οὐ κατὰ πάθος οὐδὲ ἢ
25 αἰσθητική, ὡς ἐλέγομεν, κρίσις (οὐπω λέγω ἢ διανοητικὴ σύνεσις) ἀλλὰ
κατ' ἐνέργειαν καὶ λόγων προβολήν. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ | 275
πάθους εἰς εἶδος τελειομένου ὁμοιον τῷ αἰσθητῷ ὁ τῶν αἰσθητῶν προ-
βάλλεται λόγος, ὡς οἰκείῳ τῷ αἰσθητικῷ συναρμοζόμενος εἶδει καὶ πρὸς
οἰκείῳ συμμέτρως ἐγειρόμενος, οὕτω καὶ ὁ τῶν αἰσθητῶν ποιότητων κρι-
30 τικὸς λόγος τὴν τῆς οὐσίας τῶν αἰσθητῶν γνωριστικὴν κινεῖ δύναμιν οἰκείως,
κατὰ τὴν τῶν αἰσθητῶν ποιότητων πρὸς τὴν οὐσίαν ἀφ' ἧς προέρχονται
οἰκειότητα. Ἐπειδὴ ὑπὸ μὲν τῶν ἰδίων αἰσθητῶν ἐναργῶς πλήττεται τὸ 11
αἰσθητήριον, τῶν δὲ κοινῶν οὐ πρώτως ἀλλὰ δευτέρως ἢ καθ' ἕκαστα
ἀντιλαμβάνεται αἰσθησις — πρώτως γὰρ χρώματος ἢ ὄψις, δευτέρως δὲ

11 sqq. cf. *Simplic. l. c.* 126, 24. 127, 9.

1 ἄλλω addidi (Ficinus *alía*)   3 γλώττα L   τὰ addidi   4 πάντων MPbw
6 ἄλλο ἐν] ἄλλων M^b   10 ὄρω καὶ M²Pb   12 εἰδητικῶς w   14 ἐνεργεστέραν
bw (Ficinus *vehementiorem*)   17 τὰ add. w   21 ἀντιλαμβάνεται BLMPQVb
23 ὑπὸ] ἀπὸ bw   27 ὁμοίον BLM¹QV   28 αἰσθητικῶ] αἰσθητῷ PM²bw
εἴβαι scripsi: εἰ δὲ codd. b: εἴτε w   29 συμμέτρως L   30 κινεῖ om. L¹
32 ἐναργῶς scripsi: ἐναμενῶς LM: ἐναμένως Bbw: ἐνα cum lacuna HQV

μεγέθους καὶ κινήσεως — δόξειεν ἂν τὰ κοινὰ μᾶλλον εἶναι ψυχῆς, καὶ οἶονεὶ κατὰ συμβεβηκὸς γινώσκεισθαι ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως τὰ κοινά. ἀλλ', ὡς εἴρηται, δευτέρως αὐτὸ δὴ τοῦτο γνωρίζεται ὑπὸ αἰσθήσεως, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ μόνης τῆς διανοίας. τοῦ δὲ ἄχρου καὶ τοῦ ἐσκοτισμένου ἡ ὄψις καὶ 5 τῆς σιωπῆς ἡ ἀκοή συναισθάνεται οὐ κατὰ ἐπέρεισιν, ἀλλ' αὐτῷ τῷ κωλύεσθαι τὴν ἐνέργειαν ἐν τῷ πειρᾶσθαι κρίνει ἡ αἴσθησις, τὸ ἔλλιπες αὐτῶν καὶ διεσταμένον τῷ μὴ ἐφαρμόζειν τὸν λόγον γνωρίζουσα, τοῦ δὴ αἰσθητηρίου καὶ παρατρεπομένου πως διὰ τὸ πάσχειν ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ. Τοιοῦ- 12 τος μὲν οὖν ὁ κοινὸς περὶ αἰσθήσεως λόγος.

10 Περὶ δὲ τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, οἶον ὄψεως ἀκοῆς καὶ τῶν λοιπῶν, ἐκεῖνο τέως διοριστέον ὡς οὐ μία οὖσα, καθάπερ τινές φασιν, ἡ αἴσθησις εἰδοποιεῖται διαφόρως ὑπὸ τῶν μετεχόντων ὀργάνων· οὐ γὰρ ἐστὶ προηγουμένη τῆς τῶν δυνάμεων διαφορᾶς ἢ τῶν ὀργάνων ἑτερότης, οὐδὲ κυρία τοῦ μερίζειν τὰς δυνάμεις, ἀλλ' αὐτὴ ἡ αἴσθησις μὲν οὖσα καθ' 15 αὐτὴν καὶ εἰς πέντε μεμέρισται, εἰς τὰς τῶν καθ' ἕκαστα αἰσθητῶν διαγνώσεις, καὶ τῇ τῶν αἰσθήσεων διακρίσει καὶ ἡ τῶν ὀργάνων ἐπηκολούθησε διαφορότης οἰκείως πρὸς ἐκάστην συναρμοζομένη· τοῦ γὰρ ὕλικου καὶ ὀργανικοῦ μερισμοῦ προηγείται ἡ εἰδητικὴ καὶ ἐν τοῖς χρωμένοις ὡς κυριώ- 20 τέρα ἑτερότης. Ἀλλὰ τί τὸ ὄραν ἢ ἀκούειν ἢ ὀσφραίνεσθαι; καὶ 13 20 πότερον διὰ μέσου πάσαις τινος, ὡς ἡ ὄψις διὰ τοῦ διαφανοῦς, ἢ ἐνὶ αἰσθητῶν; καὶ τί τὸ διαφανές; οἶμαι τοίνυν οὔτε κατ' εἰσδοχὴν ἀποτελεῖσθαι τὴν ὄψιν, ὡς μορφουμένην ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κατὰ τινα ἀπ' αὐτῶν ἀπορροήν· οὔτε κατὰ ἐκπομπήν, ὡς σώματός τινος ἐκπεμπομένου καὶ θιγγάνοντος τῶν αἰσθητῶν· οὔτε τὰ 25 μὲν χρώματα τοῦ διαφανοῦς εἶναι κινήτικα ὡς οἶον μορφοῦντα αὐτό, τὸ δὲ διαφανές τῆς ὄψεως· ἀλλὰ δραστήριον ἔχοντα τὰ εἶδη δύνανται δρᾶν ἕκαστα εἰς τὸ παθεῖν ἐπιτηδεῖον οὐκ ἐφαπτόμενα πάντως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ διεστώτα, ἕως ἂν σύμμετρος ἢ τοῖς μὲν εἰς τὸ ποιῆσαι τοῖς δὲ εἰς τὸ παθεῖν ἢ διά- 30 στασις. διὰ γὰρ τὸ σωματικὴ εἶναι καὶ ἐν τινι κατέχεσθαι καὶ τόπω περι- 30 γράφεσθαι οὐκ εἰς τὸ ὀπουδήποτε ὄν ἐνεργεῖ, ἀλλ' εἰς τὸ συμμέτρως τῇ τε δραστηκῇ τῶν ποιούντων δυνάμει καὶ τῇ τῶν πασχόντων ἐπιτηδειότητι

4 sqq. cf. Aristot. 422*20: Simplic. I. c. 134,35
20 sqq. cf. Simplic. I. c. 136,29: Aristot. 423b1

14 cf. Aristot. 449*17

1 καὶ om. LM¹ post ἂν add. οὖν w 2 οἶονεὶ LMPQV 3 δὴ] δὲ L¹:
δὴ L²: δὲ δὴ BQV αἰσθήσεως] τῆς αἰσθήσεως w 7 διεσταμένον LQ: διεστά-
μενον w τοῦ δὲ vulg. 9 αἰσθήσεων L¹ 14 μὲν] scripsi: μῆα M²P²: μῆα
bw (Ficinus unus): μῆ L cet. 15 εἰς (ante τὰς) seclisit w 16 αἰσθήσεων]
αἰσθητῶν w ἐπικολούθησε L¹ 17 διαφορᾶτης M²P: διαφορὰ τις bw 18 προη-
γεῖσθαι b εἰδητικῇ LMVb: εἰδητικῇ HQP: εἰδητικῇ mg. bw ὡς seclisit w
22 μορφουμένη MPb 25 αὐτῶ L¹M¹P¹ text. b 27 ἐπιτηδεῖα BLM¹Q
28 ἢ Hw: ἦν L cet. 29 σωματικῶν HMPbw 31 ἐπιτηδειότητι] ἰδιότητι L¹

διεστός, καὶ ἔτι πρὸς τὸ μέτρον τῆς πείσεως. οἷον δρᾶ τὸ ὄρατον εἰς τὸ τῆς ὄψεως αἰσθητήριον ἀπό τινος διαστήματος ὅσον ἂν σύμμετρον ἢ τῷ τε ὄρωντι καὶ τῷ ὀρωμένῳ, τῷ μὲν εἰς τὸ παθεῖν τῷ δὲ εἰς τὸ ποιῆσαι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἀπλῶς ἢ τοῦ ὀρατικοῦ ὑπὸ τοῦ ὀρατοῦ πείσις ποιεῖ τὴν αἰσθησιν — παραποδίζει γὰρ ἢ ὑπερβάλλουσα διὰ τὸ ἀσύμμετρον πρὸς τὸ μέτρον τῆς πείσεως καθ' ἣν ἢ αἰσθησις — καὶ τῆς διαστάσεως δεῖ. ὅθεν τὰ σφόδρα λαμπρὰ ἔγγιον τοῦ μέτρου γινόμενα ἐμποδίζει καὶ τελέως κωλύειν εἰς τὴν δρασιν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν τῷ πάσχειν τὸ αἰσθητήριον ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐνεργεῖν, ὡς ἤδη εἴρηται, ἢ αἰσθησις ἐπιτελεῖται, ἐνεργή-
 10 σαι καὶ τὸ ὄρων περὶ τὸ ὀρώμενον, οὐκ ἀλλοιοῦν αὐτὸ οὐδὲ πάθος τι ἐμ-
 ποιοῦν, ἀλλὰ κριτικῶς περὶ αὐτὸ ἐνεργοῦν. οὐ γὰρ ὡς σῶμα ἀλλ' ὡς
 ζωτικὸν καὶ ὀρατικὸν ἐνεργεῖ. διότι γε μὴν ἐν σώματι ἢ τοιαύδε ζωὴ καὶ
 ἢ γνωστικὴ αὕτη δύναμις, καὶ οὐκ ἐν αὐτῇ αἰτιώδως ὡς ἢ οὐρανία τὰ αἰ-
 σθητὰ περιέχουσα, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς αὐτὰ τελειοῦται ἀπόστασιν, δεῖται
 15 καὶ αὕτη συμμέτρου τῆς συναπτούσης αὐτὰ διαστάσεως.

Καὶ ταῦτα μὲν κοινὰ καὶ ἀκοῆς καὶ εἴ τις ἄλλη μὴ θιγγάνειν ἀναγκά- 14
 ζεται τοῦ οἰκείου αἰσθητοῦ. ἐπὶ δὲ τῆς ὄψεως ἐξαιρετος ἢ τοῦ φωτὸς χρεια
 ἄμφω τελειοῦντος καὶ τὸ ὄρων εἰς τὸ ὄραν καὶ τὸ ὄρατον εἰς τὸ ὀραθῆναι·
 οὔτε γὰρ τὸ ὄρατον δράσειεν ἂν τι εἰς τὸ ὀρατικὸν ἄνευ φωτὸς οὔτε τὸ
 20 ὄρων ἐνεργήσειεν ἂν περὶ τὸ ὄρατόν. φωτοειδὲς γὰρ ὄν καὶ τὸ ὀρατικὸν
 ἡμῶν, ὡς περιφανῶς τοῦτο | ἔνια τῶν ζῴων ἐπιδείκνυσι προλάμποντα τὰ 276
 ὑφ' ἑαυτῶν ὀρώμενα — διὸ καὶ νυκτὸς ὄραν δύναται — καὶ τὰ χρώματα
 δὲ περὶ τὰ πέρατα τοῦ διαφανοῦς τῶν ὀρισμένων σωμάτων θεωρούμενα, ὑπὸ
 τοῦ φωτὸς εἰκότως ἄμφω τελειοῦται, ἀμυδρότερον ἔχοντα καθ' ἑαυτὰ τὸ
 25 φωτοειδὲς ὡς πρὸς τελείαν τὴν πρὸς ἄλληλα ἐνεργεῖαν. διὸ καὶ τοῦ ἔξωθεν
 δεῖται φωτὸς καὶ τὸ ὀρατικὸν ὡς φωτοειδὲς καὶ τὰ χρώματα ὡς φωτὰ τινα
 ὄντα, ὡς ἢ ὑποδοχὴ αὐτῶν δηλοῖ· ταῦτα γὰρ τοῦ διαφανοῦς πέρατα· τὸ
 δὲ διαφανὲς ἐπιτηδειότης ἐστὶν εἰς ὑποδοχὴν φωτὸς ἢ ἔχνος τι φωτὸς ἀμυ-
 δρὸν [οὐ ποτε] τελειοῦν [τὸ μεταξὺ πρὸς τὴν ὄψιν] καὶ τὸ μεταξὺ πρὸς τὴν
 30 ὄψιν οὐχ ὡς ἀήρ ἢ ὡς ὕδωρ ἢ ἄλλο τι, ἀλλ' ὡς διαφανὲς εἰς ἐνεργεῖαν
 ἢ δὴ τελειωθὲν ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος καὶ τελειοῦν ἐκάτερον, τό τε ὄρων καὶ

17 cf. Plato Rep. VI 507 E: Simplic. l. c. 128,38

439b11

l. c. 132,30

26 φῶτά τινα] cf. Simplic. l. c. 129,30

30 cf. Aristot. 418b7

22 τὰ χρώματα] cf. Aristot.

28 ἐπιτηδειότης] cf. Simplic.

1 διεστώς codd. b ποιήσεως text. b 3 μὲν] μένον b 6 ἢ om. bw

9 καὶ om. bw 11 ὡς (ante σῶμα) om. BLM¹QV 13 αὐτῇ] αὐτῇ vulg.

ἐν αὐτῇ BLQV: ἐν αὐτῷ HMPbw αἰτιώδως vulg. 18 ἀμφοτελειούντος MPbw

19 οὐδὲ vulg. δράσειεν scripsi: δράσει HMPbw: δράσοι BLQV οὐδὲ vulg.

20 ἐνεργήσει HMPbw: ἐνεργήσοι BLQV 22 ὑφ' scripsi: ἀφ' vulg. ἑαυτοῦ

BLM¹P¹QV ὀρώμεν b 23 θεωρούμεν L¹ 27 ἢ Hw: om. L cet.ὑποδοχῇ LM ταῦτα] τὰ BLM¹Q 29 οὐποτε om. text. HBLM¹QV τὸ μεταξὺπρὸς τὴν ὄψιν om. BLM¹QV 30 ἢ (post ἀήρ) om. bw

τὸ δρώμενον. ἔπει εἴ γε αὐτὸ τὸ ὁρατὸν οὕτως ἔχει λαμπρότητος ὡς ἰκανὸν αὐτὸ εἶναι τελειοῦν τὴν ὕψιν, καθάπερ τὸ πῦρ καὶ ἐν σκότει καὶ ὄσα λαμπρὰ δρώμεν, οὐκέτι τὸ μέσον ὡς τελειοῦν ἀλλ' ὡς μόνη τὴν διάστασιν σύμμετρον παρεχόμενον ἐστὶ χρήσιμον· τοῖς γὰρ ὀφθαλμοῖς ἐπιτεθέν τὸ 5 λαμπρὸν οὐχ ὁρᾶται διὰ τὸ ἀσύμμετρον· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐν φωτὶ δρώμενα χρώματα ἐπιτεθέντα τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶται διὰ τὸ μὴ φωτίζεσθαι. Πολλή 15 οὖν συμβαίνει ἐπὶ τῆς ὄψεως ἢ ποικιλία. καὶ γὰρ ἐκτὸς δοκεῖ προῖέναι διὰ τὸ περὶ τὸ αἰσθητὸν ἐνεργεῖν ἔξω κείμενον, καὶ εἰσδέχεσθαι τι ἀπὸ τοῦ ὁρατοῦ διὰ τὸ πάσχειν τι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διαπορθμεύειν νομίζεται τὸ διαφανὲς 10 καὶ τὸ μεταξὺ ὡς τῷ τε φωτὶ τελειοῦν καὶ τῇ διαστάσει τὸ σύμμετρον παρεχόμενον. προσθῶμεν δὲ καὶ ὄσα κοινῇ περὶ πάσης ἐθεωρήσαμεν αἰσθησεως· τὴν ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ τοῦ αἰσθητοῦ ἔμφασιν κατὰ τὴν πεῖσιν ἄμα καὶ τὴν ἐνέργειαν συνισταμένην ἐν τῇ πρὸς τὸ αἰσθητὸν ὁμοίότητι· καὶ τὴν ἔμφασιν εἰς εἶδος τελειομένην ἐν τῇ κινήτῳ τοῦ συνθέτου ζωῆ· καὶ τὸν τοῖς 15 εἶδεσι τούτοις ἐφαρμύζοντα προβαλλόμενον ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς ψυχῆς λόγον καθ' ὃν ἡ κρίσις καὶ ἡ σύνεσις. τοιοῦτος ὁ τρόπος τῆς περὶ ἐκάστην αἰσθησιν θεωρίας, ὃν δεῖ μάλιστα ἐκ τῶν Ἰαμβλίχῳ ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς πεφίλοσοφημένων ἀναλαμβάνειν, ἐξ ὧν καὶ νῦν ἡμεῖς ταῦτα συνηρημένως γεγράφαμεν τὸν τύπον ὑπογράψαι τῆς ἀκριβοῦς περὶ ἐκάστην θεωρίας βου- 20 λόμενοι· ἔπει οὐ τοῦτο νῦν ἡμῖν πρόκειται ἐπεξίέναι τῇ περὶ αὐτῶν διαρθρώσει, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοφράστου, εἴ τί τε ἐπὶ πλεόν τῆς Ἀριστοτέλους παραδόσεως προστίθησι συναιρεῖν, καὶ εἴ τι ἀπορῶν προτείνει ἐπεξεργάζεσθαι κατὰ δύναμιν. Ἐπὶ οὖν τὰ τοῦ Θεοφράστου ἐπανίωμεν. φαίνεται δὴ καὶ 16 αὐτὸς οὐδεμίαν ἀξίωσιν αἰσθησιν αὐτόθεν θιγγάνειν τοῦ αἰσθητοῦ· τὸ γὰρ 25 μὴ κοινόν, φησί, μὴδὲ δμοιον ἐν τοῖς ὁμογενέσιν οὐκ εὐλογον. ἐπάγει δὲ περὶ τοῦ διαφανοῦς ὡς ἐπιταράξειεν ἂν τινὰς διὰ τὸ ἀσύνηθες, ὅπως λέγεται ὁρατὸν μὴ καθ' αὐτὸ ἀλλὰ διὰ τὸ ἀλλότριον χρωμα· ὡσεὶ καὶ γευστόν τι κατὰ ἀλλότριον ἐλέγετο χυμόν. εὐαπόλυτος δὲ ἡ δοκοῦσα ταραχὴ. ἀλλότριον γὰρ χρωμα τὸ φῶς ὡς ἀλλαχό- 30 θεν ἔκον ἀπὸ τοῦ φωτίζοντος λέγεται, ἔπει ὡς ὅτι οἰκειότατόν ἐστι τῶν δρωμένων τὸ φῶς ὡς τελειοῦν αὐτὰ καὶ εἰς ἐνέργειαν ἄγον. διὸ εἴτε ἔχει ἴδιον χρωμα τὸ διαφανές, τελειοῦται ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων χρώματα ὑπὸ τοῦ φωτός· οὐ γὰρ ἀφαιρεῖται τὰ οἰκεία τὸ φῶς ἀλλὰ τοῦναντίον εἰς ἐνέργειαν ἄγει· εἴτε ἄχρουν ἐστὶ καθ' αὐτό, ὑπὸ τοῦ φωτός οἶον χρωανύ-

4 cf. Simplic. l. c. 137, 11: Aristot. 419^a12 27 λέγεται] Aristot. 418^b4
32 [ἴδιον χρωμα] cf. Aristot. 439^b13 34 ἄχρουν] cf. Aristot. 418^b28

1 ἔχει HL²MVb 2 ἐν σκότει] ὄσα ἐν σκότει bw καὶ ὄσα uncinis inclus. w
5. 6 διὰ τὸ ἀσύμμετρον—ὁρᾶται BL: om. ceteri 9 διαπορθμεύων LMPQV
10 τῷ μεταξὺ M²P¹QV: τῷ (sic)μεταξὺ L 19 τοῦ ἀκριβοῦς HMPbw θεωρίαν
HM²P¹bw 20 διαρθρώσει LMPQV 22 παραδόσεως om. BLM¹QV συνεπεξε-
ργάζεσθαι w 23 ἐπανίωμεν BMPQb 28 ἔλεγε τὸν χυμόν bw 29 χρωματος
φῶς w 31 ἔχει w: ἔχει codd. b 34 καθαυτός L¹ χρωανύμενον BLQV

μενον τελειοῦται καὶ ὁρατὸν ἀποτελεῖται. Τί οὖν ἡ φύσις τοῦ δια- 17
φανοῦς; οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ φάναι ἐνουπάρχειν αὐτὸ ἀέρι καὶ ὕδατι
καὶ αἰθέρι καὶ ἔν τισι στερεοῖς. ἀνάγκη δὴ, φησίν, ἤτοι πάθος
ἢ διάθεσιν εἶναι· σῶμα γὰρ οὐχ οἶόν τε ἐν σώματι. εἰ δὲ πάθος
5 ἢ διάθεσις, ὑπὸ τίνος, ζητήσομεν. ἡ γὰρ ὕφ' ἐνὸς ἢ ὑπὸ πλειό-
νων τῶν ἀπλῶν. ἀλλ' οὐχ οἶόν τε. αὐτὰ γὰρ τὰ ἀπλᾶ, ὅτε ἀήρ
καὶ τὸ ὕδωρ, διαφανῆ. εἰ δὲ κατὰ τὸ πῦρ, καὶ ἡ γῆ, μᾶλλον δὲ
καὶ τὰ σύνθετα πάντα σώματα, εἴπερ πάντα κέχρωσται, τὸ δὲ
χρῶμα πέρασ τοῦ διαφανοῦς. λέγω δὴ οὐ πάθος οὐδὲ διάθεσιν ὑπό
10 τίνος ἐγγινομένην εἶναι τὸ διαφανὲς ἀλλ' εἶδος ὑπάρχειν συναρμοστικὸν τῶν
ἐν γενέσει σωμάτων πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς τελειότητα καὶ ἐπιτηδεϊότητα αὐ-
τοῖς πρὸς τε τὴν τοῦ φωτὸς καὶ πρὸς τὴν τοῦ σκότους ὑποδοχὴν παρεχό-
μενον, ἢ οὐσιώδως θατέρου μετέχουσιν ἢ παρὰ μέρος ἀμφοτέρων ἢ κατὰ
τινα μίξιν. τὸ μὲν γὰρ ἐν πυρὶ διαφανὲς οὐσιώδως ἔχει φῶς, τὸ δὲ ἐν γῆ
15 οὐσιώδως σκότος. διὸ ὡς φωτουργὸν τὸ πῦρ, οὕτω σκοτοποιὸν ἡ γῆ· οὐ
γὰρ στέργει φωτὸς τὸ σκότος ἀλλ' ἐνέργεια καὶ αὐτό. ἀλλὰ μήποτε κα-
κῶς τὸ διαφανὲς τιθέμεθα εἶναι καὶ ἐν γῆ, εἴ γε φωτὸς δεκτικὸν τὸ διαφανές.
ἢ οὐ κακῶς. οὐ γὰρ φωτὸς μόνου ἀλλὰ καὶ σκότους δεκτικὸν ὡς εἴρηται.
ἔπειτα δὲ καὶ ἡ γῆ κέχρωσται, | τὸ δὲ χρῶμα πέρασ τοῦ ἐν ὀρισιμένοις 277
20 σώμασι διαφανοῦς· ὥστε καὶ ἐν γῆ τὸ διαφανὲς οὐ μόνον ὡς σκότους οὐ-
σιώδως ἐν αὐτῇ δεκτικόν, ἀλλὰ τούτου μὲν κατὰ τὸ βάθος, κατὰ δὲ τὰ πέ-
ρατα καὶ φωτός, εἰ φῶτά τινα τὰ χρώματα, καὶ εἴ γε φωτίζεται καὶ ἡ γῆ
κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν. τὸ δὲ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι παρὰ μέρος ἀμφοῖν δεκτικόν
— δ καὶ ἰδικώτερον διαφανὲς προσαγορεύειν εἰώθαμεν — τὸ δὲ ἐν τοῖς
25 συνθέτοις κατὰ σύμμειξιν. οὐ ζητήσομεν οὖν ὑπὸ τίνος τῶν ἀπλῶν τὸ
διαφανές· οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν στοιχείων ἢ τῶν σωμάτων ὅλως τὰ εἶδη,
αὐτὰ δὲ μετέχει τῶν εἰδῶν καὶ χαρακτηρίζεται κατ' αὐτά· καὶ διὰ τοῦτο
τὰ μὲν προσδεῖται φωτὸς εἰς τὸ ὁραθῆναι τὰ δὲ οὐ, ὡς πῦρ καὶ τὰ λαμπρά,
ἢ οὐσιώδως μετέχει τοῦ φωτεινοῦ εἶδους ἀρκούντως, οὐ προσδεῖται. Καὶ 18
30 πῶς ἐνέργεια τοῦ διαφανοῦς τὸ φῶς δὲ διὰ φωτίζοντος παρατεί-

2 φάναι] Aristot. 418^b6   4 σῶμα] cf. Aristot. 418^b15   9 cf. Aristot. 439^b11
16 ἐνέργεια] cf. Simplic. l. c. 133,11   28 πῦρ καὶ τὰ λαμπρά] cf. Aristot. 419^a3
30 cf. Aristot. 418^b9

2 ἐνουπάρχει b   3 δὴ scripsi: δέ vulg.   4 διάθεσιν Hw: διαθέσεις L cet.
7 εἰ δὲ κατὰ scripsi: ἡ δὲ κατὰ codd. b: κατὰ δὲ w   8 εἴπερ] ἤπερ MP: ἤπερ w
10 ὑπάρχει b   11. 12 τελειότητα—φωτὸς om. text. b   12 πρὸς τε] πρὸς bw
13 οὐσιώδως codd. b (et sic passim)   παρὰ] περί L¹   15 οὐ] ἡ w   17 εἴγε
Hw (Ficinus *si modo*): εἴτε L cet.   18 μόνον H¹w   21 τούτου w (et fort.
Ficinus): τοῦτο L cet.   22 εἰ Hb (Ficinus *si modo*): εἰς L cet.: καὶ w   25 ὑπό
τίνος mg. Hw (Ficinus *a quonam*): ὑπό τίνος L cet.   26 ὑπό scripsi: ἀπό vulg.
27 τοῦτο Anon. w (et fort. Ficinus): τὸ L cet.   29 ἢ scripsi cum Anon. (Ficinus
quippe cum): ἡ codd. b: δ w   φωτινοῦ LQbw   ἀρκούντος L¹   30 διαφω-
τίζον BHLM¹Q   παρατίθεται L¹

νεται; ἐκείνου γὰρ ἐνέργεια δόξειεν ἄν μᾶλλον. τοῦτο δὲ ἀπορήσας ἐπιλύεται, ὁμοίως ἔχειν τοῦτο λέγων ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς πάσχοουσιν, ἐκείνο ἴσως ἐνδεικνύμενος, ὅτι ὡς ἡ θερμότης τοῦ μὲν πυρὸς ὡς ποιοῦντός ἐστιν ἐνέργεια, τοῦ δὲ θερμαινομένου ὡς πάσχοντος, οὕτω καὶ τὸ φῶς τοῦ δεχομένου ὡς πάθημα λέγοιτ' ἄν ἐνέργεια, οὐ κυρίως ἐνέργεια ὀνομαζομένη. διὸ καὶ ἐπάγει μὴ δεῖν ζητεῖν τὰ ὀνόματα, ἀλλ' εἰ τὴν φύσιν αὐτοῦ νοοῦμεν ἱκανὸν εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν ἐκείνο ἀξιῶ διορίζεσθαι ὡς ἕτερον μὲν τὸ αἰτιατὸν φῶς ἕτερον δὲ τὸ τούτου αἴτιον, οἷον τὸ ἐν ἡλίῳ ἢ ἐν πυρὶ· καὶ οὐ περὶ τοῦ αἰτίου ὁ λόγος ἐν τῇ περὶ τοῦ τί 10 τὸ φῶς ζητήσει, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ προϊόντος, ὃ δὴ ἐνέργεια εἶναι λέγεται τοῦ διαφανοῦς τοῦ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ ἐν τοῖς παρὰ μέρος φωτὸς καὶ σκότους δεκτικοῖς. Ἐπειτα δὲ τῷ Ἰαμβλίχῳ ἐπόμενος οὔτε σῶμα 19 τοῦτο εἶναι ἀξιῶ, ὥσπερ οἱ Περιπατητικοί, οὔτε μὴν πάθος ἢ ποιότητα σώματος ὅτουοῦν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀέρι ἔχει τὸ εἶναι φῶς· κινουμένου γοῦν 15 ἐκείνου ἔστηκεν αὐτὸ καὶ τρεπομένου πολυειδῶς αὐτὸ χωριστῶς ἀποτετέμνεται καὶ σώζει τὴν πρὸς τὸ αἴτιον ἀδιαίρετον συνέχειαν. ἀλλὰ καὶ ἡ ἀθρόα αὐτοῦ παρουσία ἐπὶ πάντα τὰ δέχεσθαι αὐτὸ δυνάμενα παρόντος τοῦ ἐλλάμποντος, καὶ αὐθις ἀπελθόντος ἢ ἀθρόα ἀπόλειψις, μηδὲν ἔχνος ἑαυτοῦ καταλείποντος, σημεῖον τοῦ μὴ πάθημα εἶναι τοῦ ἀέρος τὸ φῶς. τὰ γὰρ πάθη 20 οἷον ἡ θερμότης οὔτε ἀθρόως ἐγγίνεται, καὶ τοῦ πυρὸς ἀπελθόντος ἀμυδρόν τι ἐγκαταλείπει ἑαυτῆς εἶδος τῷ πεπονθότι. καὶ τὸ μὴ κατὰ διάδοσιν δὲ μὴδὲ κατὰ τροπὴν ἐγγίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ περιγράφεσθαι μέχρι τινός, προϊέναι δὲ ἄχρι παντός τοῦ δυναμένου αὐτὸ δέχεσθαι, καὶ τὸ μὴ συγκαεῖσθαι ἐν ἀλλήλοις τὰ φῶτα, δηλοῖ ἅπαντα ταῦτα χωριστὴν εἶναι σωμάτων τὴν 25 τοῦ φωτὸς ἐνέργειαν. πῶς οὖν ἐνέργεια λέγεται τοῦ διαφανοῦς; οὐχ ὡς πάθος, φῆσω, οὐδὲ ὡς τελειότης αὐτοῦ ἐν ὑποκειμένῳ αὐτῷ γενομένη, ἀλλ' ὡς χωριστῶς αὐτὸ τελειοῦσα, οὐκ αὐτὴ ἐκείνου ἀλλ' ἑαυτῆς ἐκείνο ποιουμένη, μένουσα συνεχῆς αὐτῇ τῷ ἐλλάμποντι καὶ ἐκείνῳ συμπεριαιγομένη. τοῦτο μὲν οὖν ὧδε συντόμως ὑπεμνήσθη, ἵνα μὴ ὁμοίως ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις 30 τοῖς πάσχοουσι καὶ τὸ φῶς ἐγγίνεσθαι ὑποπετεύσωμεν. Ἄλλ' εἰ ἀσώμα- 20 τον τὸ φῶς, διὰ τί, φησί, πυρὸς ἢ ὕδατος παρουσία γίνεται; δόξειε γὰρ ἄν ἀπορροή τις εἶναι σωματικὴ καὶ σῶμα. ὃ δὴ ἐπιλυόμενος, ληπτέον, φησίν, οὐ τοῦτον τὸν τρόπον ἀλλ' ὡς πέφυκεν, ἐκείνο πάντως δηλῶν ὡς εἰδητικὴ τις ἐστὶν ἢ τοῦ φωτὸς ἐνέργεια· ἐπεὶ

12 Ἰαμβλίχῳ] cf. Simplic. l. c. 131,38seqq.

31 cf. Aristot. 418^b15

3 ἐκείνῳσως L¹ ὡς om. L¹ 9 τὸ] τῷ LMPb 12 οὔτε] οὔποτε vulg.
 13 ὥσπερ οἱ περιπατητικοί post ὅτουοῦν M²Pbw (cum Ficino): om. HM¹ fort. recte
 15 αὐτοχειριστῶς HMPbw (Ficinus suo in se impetu) 17 αὐτῷ L¹ (et sic passim)
 19 τοῦ μὴ scripsi: τὸ μὴ vulg. 20 ἀθρόα w 21 διάδοσιν L¹ 28 ἐλάμ-
 ποντι L ἐκείνο L¹ συμπεριαιγομένη LM 29 ὑπεμνήσθη scripsi: ὑπεμ-
 νήσθη (sic) codd. b: ὑπεμνήσθη w 32 δόξει codd. w: δόξη b 34 εἰδητικὴ

BQV: εἰδητικὴ L (cf. supra ad p. 5,18): εἰδηκὴ MP: εἰδικὴ Hw: εἰδικὴν b

καὶ ἡ θερμότης ἀπ' εἶδους. διὸ οὐ σῶμα. οὐ γὰρ κατὰ ἀπομερισμὸν ἡ ἀπορροήν, ἀλλ' ὡς αὐτὸ τοῦτο ἐνέργεια τοῦ λαμπροῦ εἶδους ἢ ὅτι ποτὲ δεῖ καλεῖν τὸ τοῦ φωτὸς αἷτιον εἶδος. ἀλλ' εἰ τὸ σκότος ὁράται ἄνευ φωτὸς, οὐκ ἔσται πᾶσι τοῦ ὁρᾶσθαι τὸ φῶς αἷτιον, ἢ οὐχ ὁρα-
 5 τόν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐπάγει, τὸ σκότος. οὐ γὰρ κατ' ἐπέρεισιν αὐτοῦ αἰσθανόμεθα ἀλλὰ κατὰ στέρησιν καὶ τὸ μὴ ὁρᾶν· τὸ δὲ πῦρ καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἐν σκότει ὁράται, ὡς αὐτὸ καὶ τοῦ διαφανοῦς αἷτιον καὶ διὰ τοῦτο οὐ δεόμενον πρὸς τὸ ὁραθῆναι ἐκείνου. τοῦ μὲν οὖν κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ ἤδη πεφωτισμένου, οὐ δεῖται πρὸς τὸ ὁραθῆναι τὸ πῦρ.
 10 ἐπεὶ δὲ δεῖ τι εἶναι μεταξύ (οὐ γὰρ κατ' ἐπαφήν ἢ δρασιν) διαφανὲς εἶναι τοῦτο χρή, ἵνα μὴ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον ὄν παραποδίζῃ τῷ σκοτοποιῶ ἰδιώματι τὴν τῶν φωτοειδῶν εἰς ἀλληλα ἐνέργειαν, τοῦ τε πυρὸς φημι καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ ὄργάνου. Συμβαίνει δέ, φησί, καὶ τοῦ ὁρᾶσθαι τὰ 21
 χρώματα χρωμα τὸ αἷτιον εἶναι καὶ τοῦ ἀπλῶς τὰ ὁρατὰ τὸ ὁρα-
 15 τόν, εἴπερ τὸ φῶς αἷτιον χρωμα ὄν τοῦ διαφανοῦς καὶ ὁρατοῦ. καὶ οὐκ ἄτοπον, φησίν, ἀλλὰ καὶ ὁμολογούμενον τοῖς ἄλλοις· καὶ γὰρ ἡ γεῦσις διὰ χυμοῦ. ἀλλ', | ἐρεῖ τις, ὡς ὁ μὲν χυμὸς ἴδιον αἰσθητὸν τῆς 278
 γεύσεως καὶ ὁ ψόφος τῆς ἀκοῆς οὐδενὸς ἔξωθεν εἰς τὸ κινεῖσθαι τὸ αἰσθη-
 20 τήριον δεόμενος, εἰ μὴ ἄρα τοῦ διηχοῦς τις εἴποι, ὡς τὸ χρωμα τοῦ δια-
 φανοῦς, ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ μὲν ἤχος εὐθὺς αἰσθητὸς συμμέτρου ἀέρος ὄντος μεταξύ, τὸ δὲ χρωμα δεῖται ἔξωθεν τοῦ φωτίζοντος, εἰ μέλλει γενέσθαι ὁρατόν. ἢ τοῦτο τῆς ὄψεως ἐξείρετον, τὸ δεῖσθαι φωτὸς, οὐ διὰ τὸ ἀτελέστερον ἢ κατὰ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις αἰ οὐδενὸς ἄλλου ἔξωθεν τοῦ τελειούντος χρήζουσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ κρείττον καὶ ὑπερφύεστερόν πως τῆς ἐνεργείας,
 25 οὐκ ἀρκούσης ἑαυτῇ τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως θειοτέρου δέ τινος δεομένης εἶδους. ὡς γὰρ τὸ ἡμέτερον σῶμα πρὸς μὲν τὸ βαρὺ εἶναι καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κάτω φορὰν οὐ δεῖται τῆς ψυχῆς, πρὸς δὲ τὴν καθ' ὄρμην κίνησιν διὰ τὸ ὑπερφύεστερον ἢ ὡς αὐτὸ πέφυκεν οὕτω κινεῖσθαι, καὶ οὐ διὰ τοῦτο χείρων ἢ καθ' ὄρμην τῆς κατὰ φύσιν ἀλλὰ κρείττων, οὕτω καὶ ἡ ὄψις κρείττων τῶν
 30 ἄλλων διὰ τὸ κρείττονως ἐνεργεῖν, ἄλλου τοῦ τελειούντος δεομένη. Μή 22
 ποτε δὲ εἴπη τις καὶ τὸ προηγουμένως ὁρατὸν τὸ λαμπρὸν εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ φῶς, ὃ καθ' αὐτὸ κινεῖ τὴν ὄψιν καὶ περὶ δ αὐτῇ ἐνεργεῖ ἔξωθεν οὐδενὸς ἄλλου τοῦ τελειούντος δεομένη· τὰ δὲ χρώματα ὡς ἀμυδρά τινα φῶτα μὴ καθ' αὐτὰ εἶναι ὁρατὰ, ἀλλὰ δεῖσθαι τοῦ προηγουμένως ὁρατοῦ (τοῦ)

6 τὸ δὲ πῦρ] cf. Aristot. 419*23   10 μεταξύ] cf. Aristot. 419*20   19 διηχοῦς] v. infra ad p. 16,1   31 cf. Simplic. l. c. 135,25

6 fort. τῷ μὴ ὁρᾶν   εἴ τι] εἴ bw   15 εἴπερ] ὕπερ bw   17 χυμὸς L¹
 18 ψόφον L¹   20 ὡς w: ὡς codd. b   25 ἑαυτῇ scripsi: ἑαυτῆς codd. b:
 αὐτῇ w (et fort. Ficinus)   δεομένης w (cum Ficino): δεομένου codd. b   26 ἐπὶ
 τῷ L¹   29 κρείττω L: κρείττω MPVb   30 ἄλλου του HLMP (Ficinus alio
 quodam): ἀλλ' οὐ τοῦ bw   31 εἴποι vulg.   προηγούμενον vulg.   32 δ αὐτῇ]
 αὐτῇ bw   33 δεομένης b: δεόμενον w   34 τοῦ addidi

ἐπιτελειούντος καὶ αὐτά. ἀλλ' οὕτω, φαίη ἄν τις, οὐ συνεργεῖν ἐχρῆν τὸ
 φῶς τοῖς χρώμασι πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι, τοῦναντίον δὲ ἐπικαλύπτειν αὐτά, ὡς
 καὶ ὁ μείζων ψόφος ἐκκρούει τὸν ἐλάττω, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων
 τὸ λαμπρότερον οὐ συγχωρεῖ διαφαίνεσθαι τὸ ἥττον λαμπρόν· ἐν γοῦν ἤλιφ
 5 τὸ λυχνιαῖον οὐχ ὁράται φῶς. ἢ οὐχ ἢ αὐτῇ παραβολῇ μείζονος πρὸς
 ἕλαττον καὶ προηγουμένου πρὸς ἐπόμενον. οὐ γὰρ ὡς ἥττον ὁρατὸν παρα-
 βαλλεται τὸ χρῶμα πρὸς τὸ φῶς· οὐδὲ γὰρ ὁρατὸν ὄλως ἄνευ φωτός· διὸ
 ἐπομένως ὁρατὸν ὡς ὑπ' αὐτοῦ τελειούμενον καὶ δι' ἐκείνου ὁρώμενον, αὐτὸ
 δὲ τὸ φῶς καθ' αὐτὸ πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι ἱκανόν. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰ-
 10 σθήσεων τὸ ἀνάλογον μὴ εὐρίσκεται, ὡς τὸ μὲν προηγουμένως τὸ δὲ ἐπο-
 μένως εἶναι ἀκουστὸν ἢ γευστόν, περιουσία αὕτη τοῦ τε πρώτως ὁρατοῦ, δ
 δὴ τὸ φῶς εἶναι φαμεν, τὸ καὶ ἄλλα ἄττα ὁρατὰ ἐπιτελεῖν, καὶ τῆς ὁρα-
 τικῆς δυνάμεως, οὐ τοῦ φωτός μόνου ἀλλὰ καὶ ἐτέρων τινῶν διὰ τοῦ φωτός
 αἰσθανομένης. Ἐπεὶ δὲ φαίνεται κινεῖσθαι τὸ διαφανὲς ὑπὸ τῶν χρωμάτων 23
 15 βουλόμενος, καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν πῶς κινεῖται, πότερον ἀπορροῇ τινι
 ἢ τῷ τὰ μὲν ποιεῖν τὰ δὲ πάσχειν, διατείνειν καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ διὰ
 τοῦ διαφανοῦς ποιούοντας τὸ ὁρᾶν ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἐπιφερομένων τῶν χρω-
 μάτων, καὶ ἔτι ἐπὶ τοὺς ἐκπέμπεσθαι τὸ αἰσθητήριον ὑπολαμβάνοντας, δι-
 καιον ἡμᾶς ἐπιζητῆσαι ἔτι, εἰ τῷ ὄντι κινεῖται τὸ διαφανὲς καὶ τίνα κίνη-
 20 σιν. φαίνεται δὴ διὰ μέσου τοῦ διαφανοῦς ὁρώμενα τὰ χρώματα, ἐὰν δὲ
 ἐπ' αὐτὴν τεθῆ τὴν ὄψιν οὐχ ὁρώμενα. πρὸς δὲ τοῦτο ἐλέγομεν ὡς μέσου
 τοῦ διαφανοῦς δεῖ ἵνα φωτίζεται τὰ ὁρώμενα. ἀλλὰ καὶ ὅταν λαμπρόν ἢ
 τὸ ὁρώμενον, μέσου δεῖ τοῦ διαφανοῦς, ἢ καὶ τότε ἐλέγομεν, διὰ τὸ συμ-
 μέτρου τῆς διαστάσεως δεῖν * * μὴ [μείναι] στερεὸν εἶναι τὸ μεταξὺ ἵνα
 25 μὴ τῷ σκοτοποιῶ παραποδίζῃ τὴν ἐνέργειαν. ἄρα οὖν ὡς μὴ ἐμποδίζον
 μόνον χρήσιμόν τὸ διαφανὲς, καθάπερ εἰ καὶ κενὸν ἦν τὸ μεταξὺ; ἢ οὐκ
 εὐλογον, ἀλλὰ συνεισφέρειν τι δεῖ καὶ αὐτό· οὐ γὰρ μᾶτην σῶμά ἐστι τὸ

3 ψόφος] cf. Aristot. 447*14sqq.
 15 ἀπορροῇ] cf. Aristot. 418*15
 Aristot. 419*16

14 κινεῖσθαι] cf. Aristot. 418*31, 419*13
 20 cf. Aristot. 419*12
 26 κενόν] cf.

3 τὸ μείζων φῶς ἐκκρούει τὸ ἕλαττον w (cum Ficino) ψόφος scripsi: τὸ φῶς
 codd. b 6 ἥττον om. HMPbw περιβάλλεται L¹ 7 post τὸ φῶς add. διὸ
 ἐπομένως ὁρατὸν L¹ 12 ἐπιτελεῖν L (ut videtur) M²P²mg.bw: ἐπιτελεῖ BM²P¹QV
 text. b: ἐπιτελοῦν H 14 αἰσθανομένοις L¹ post χρωμάτων comma bw
 15 βουλομένους H²M²P²bw (cum Ficino) 16 τὸ μὲν w τὸ δὲ HM²P²bw
 διατείνειν scripsi (Ficinus *extendere*): διὰ τινων BHLM¹QP¹V: διατινεῖν M²P²b: διακρί-
 νειν w 16. 17 διὰ τοῦ om. HP¹M¹bw 19 ζητῆσαι w ἔτι εἰ scripsi:
 ἐπεὶ codd. b: εἰ w 22 ἢ ex ἢ fact. (vel vice versa) L: ἢ b 23 ἢ w
 (cum Ficino ut videtur): ἢ codd. b συμμετρου scripsi, puncto post διαστάσεως
 delete: σύμμετρον vulg. 24 lacunam indicavi: δὲ add. HM²P²bw (Ficinus *oportere*
guinetiam medium non esse solidum) μείναι om. HM²P²bw 25 περιποδίζει
 BLM¹P¹QV ἄρα w: ἄρα codd. b (et sic passim) ἐμποδίζον μόνον] ἐμποδι-
 ζόμενον BL¹Q

μεταξύ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρωμάτων ἐναργῶς συντελεῖ· οὐ γὰρ ἂν μὴ δια-
 πεφωτισμένου τοῦ μεταξύ ἴδοιμεν. ἀκόλουθον οὖν καὶ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν τι
 συνεισάγειν. Ἔτι δὲ εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς κινεῖται πῶς ὁ ἀῆρ καὶ ἐπὶ 24
 τῆς ὁσφρήσεως, καὶ ἐπὶ τῆς ἀφῆς δέ, ὅταν μεταξύ ἦ τοῦ θερμαίνοντός τε
 5 καὶ θερμαινομένου, καὶ ἐπὶ τῆς γεύσεως, εἰ τῶν ὕγρων τι εἶη μεταξύ, ἢ εἰ
 καὶ ἐπὶ τούτων τῷ μεμιχθῆναι ἀλλ' οὐ τῷ ἐνεργεῖν, ἀκόλουθον καὶ ἐπὶ τῆς
 ὄψεως. ἔτι ἅπαν τὸ φωτίζον ἐνεργεῖ σαφῶς εἰς τὸ διαφανές· τοιοῦτον δὲ
 καὶ τὸ ἄγαν λαμπρόν· ὥστε καὶ τὸ ἀμυδρῶς λαμπρόν ἐνεργεῖ, εἰ καὶ μὴ
 οὕτως ὥστε φωτίζειν· καὶ τὰ χρώματα συντελεωθέντα καὶ ἐπιλαμπρυν-
 10 θέντα ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος κινεῖται ἂν καὶ αὐτὰ τὸ διαφανές. Ἄρα οὖν αὐτὰ 25
 μὲν τὸ διαφανές, τοῦτο δὲ κινεῖ τὴν ὄψιν, οἷον μορφωθὲν αὐτὸ ὑπὸ τῶν
 χρωμάτων; ἀλλ' οὕτω τοῦ διαφανοῦς ἂν πεπονηθότος ἤσθανόμεθα καὶ οὐ
 τοῦ χρώματος· εἰ δὲ τοῦ χρώματος, τοῦτο ἂν καὶ τὴν ὄψιν κινεῖται. ἀλλὰ
 15 φωτίζεται, οὐ δι' ἑτέρου καὶ ὡς ὑπὸ τῶν | χρωμάτων κινήθην — τίς οὖν ἢ 279
 κίνησις; ἵνα καὶ ὅπως αὐτὰ τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦ μεταξύ κινεῖ τὴν ὄψιν
 γνωρίσωμεν. φημί τοίνυν ὡς καθάπερ τὸ φωτίζον τελειοῖ τὸ διαφανές χω-
 ριστῶς παρουσίας αὐτῷ τῆς ἀπ' ἐκείνου ἐνεργείας καὶ τῷ ἡμετέρῳ ὀμματι
 διὰ τοῦ διαφανοῦς, οὐχ ὡς πεπονηθότος ἀλλ' ὡς καὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν χωρι-
 20 στήν ἐνέργειαν τελειομένου, οὕτω καὶ τὸ χρῶμα λαμπρυνθὲν ἐνεργεῖ εἰς
 τὸ διαφανές χωριστῶς αὐτῷ ἐποχουμένην ἐνέργειαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐ κατὰ
 διάδοσιν ἀλλ' ἀθρόως καὶ ὁμοῦ παντὶ καὶ ὅλην ἀμερίστως πανταχοῦ αὐτῷ
 παροῦσαν καὶ οἷον εἰδοποιουῦσαν αὐτὸ χωριστῶς, καὶ σὺν τῷ οὕτως εἰδοποιη-
 θέντι καὶ τὴν ἡμετέραν κινουσαν ὄψιν· ὡς τὸ χρῶμα αὐτὸ καὶ εἰς τὴν
 25 ὄψιν ἐνεργεῖν, ἀλλ' οἷον ὑποκειμένη τῆς ἰδίας ἐνεργείας τῷ διαφανεῖ χρώ-
 μενον, οὐχ ὡς πάσχοντι ἀλλ' ὡς εἰδοποιουμένη χωριστῶς κατ' αὐτήν.
 διὸ καὶ ἀμιγῶς τῇ ὄψει πάρεστιν ἢ τοῦ χρώματος ἐνέργεια, καίτοι οὐχ
 ἄλλως παροῦσα ἢ τῷ ἐποχεῖσθαι τῷ διαφανεῖ, ἐπειδὴ ἀμιγῶς ἐποχεῖται.
 Τί οὖν συντελεῖ πρὸς ὄρασιν τὸ διαφανές, εἰ ἀμιγῶς αὐτῇ προσπίπτει ἢ τοῦ 26
 30 χρώματος ἐνέργεια; ἢ δῆλον ὡς τῷ διαβιβάζειν. ἦκει γὰρ καὶ εἰς τὴν
 ὄψιν τῷ διαφανεῖ ἐποχουμένη χωριστῶς, ὡς εἴρηται, καὶ ἀμερίστως παντὶ
 παροῦσα. διὸ καὶ πάντες ἐν τῷ αὐτῷ, ὅσοι ἂν οἱ βλέποντες ᾧσι, τοῦ αὐ-
 τοῦ καὶ ὅλου αἰσθάνονται, ὡς καὶ τῆς φωνῆς ἀκούουσι πάντες ὅλησιν οἱ ἐν

3 ἀκοῆς] cf. Aristot. 419^a25   4 ἀφῆς] cf. Aristot. 419^a30   6 μεμιχθῆναι] cf.
 Aristot. 422^a13   9 συντελεωθέντα] cf. Simplic. l. c. 136,8   11 cf. Aristot.
 419^a13   21 sqq.] cf. Simplic. l. c. 137,3   30 διαβιβάζειν] cf. Simplic. l. c.
 136,24   32 πάντες] cf. Aristot. 446^b22

2 τι] τε LM¹Q   4 ἢ LQ   8 καὶ (ante τὸ ἄγαν) uncinis inclus. w   9 φω-
 τίζει bw   ἐπιλαμπρωθέντα bw   11 τοῦτο w (cum Ficino): τοῦτο. τὸ codd. b
 13 ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ M²Pbw (cum Ficino)   16 ὅπως] ὅπερ bw   17 γνωρίζωμεν bw
 20 λαμπρυνθὲν L: λαμπρωθὲν ceteri   21 ἐπηχουμένην L   οὐ om. bw   κατα-
 διδόσασιν LM¹V   25 fort. τῇ ἰδίᾳ ἐνεργείᾳ   30 τὸ διαβιβάζειν L   καὶ om.
 HMPbw   32 αὐτῷ] θεάτρῳ marg. bw (Ficinus *theatro*)   οἱ om. w

τῷ θεάτρῳ· καὶ γὰρ ἡ φωνὴ ἐνεργεῖα ἐστὶν ἀμέριστος πανταχοῦ ὅλη ἢ
 αὐτῇ χωριστῶς αὐτῷ παροῦσα, ἅτε μήτε συμφερομένη μήτε συναλλοιου-
 μένη τῷ ἀέρι· τῆς γὰρ ἀπολύτου παρουσίας τεκμήριον τὸ καὶ πᾶσι καὶ
 ἐκάστῳ τῶν ἀκούοντων ὅλην ἐνουπάρχειν καὶ πληροῦν πάντας μονοειδῶς. Τί 27
 5 οὖν; οὐ πλήττεται καὶ κινεῖται παθητικῶς ὑπὸ τοῦ ψοφοῦντος ὅτε ἀῆρ καὶ
 τὸ αἰσθητήριον; ἢ τὸ μὲν πάθημα καὶ ἡ κίνησις προκατάρχει περὶ τὰ σώ-
 ματα· ἀλλ' οὐ ταῦτα καὶ φωνή, ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἀκοή, ἡ δὲ κατ' ἐνεργεῖαν
 τελειότης ἢ κατὰ τὸ εἶδος ἰσταμένη τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν προη-
 γεῖται τὸ τοῦ ἀέρος πάθος, ἐπειδὴ διὰ πληγῆς τὸ ἀκουστόν· τὸ δὲ ὁρατὸν
 10 οὐ διὰ τὸ παθεῖν τὸ διαφανές ἀλλ' ἤδη ὄν αὐτὸ τὸ χρῶμα. εἰ δὲ κίν-
 ταῦθα δοίη τις ἐγγίνεσθαι τινα παθητικὴν ὑπὸ τῶν χρωμάτων τῷ ἀέρι διά-
 θεσιν, οὐ κατὰ ταύτην ὁρατὸν ἀποτελεῖται τὸ χρῶμα ἀλλὰ κατὰ τὴν τε-
 λείαν καὶ ἀθρόαν καὶ ὅλην ὁμοῦ τοῦ εἶδους ἐνεργεῖαν ἀπολύτως παροῦσαν
 τῷ διαφανεῖ, καὶ παθητικῶς μὲν κινουσαν τὸ αἰσθητήριον, οὐκ ἐν τῷ
 15 πάθει δὲ ὑπαρχούσης τῆς ὄψεως ἀλλ' ἐν τῇ εἰδητικῇ τῆς ζωῆς τελειώσει
 καὶ τῇ τοῦ λόγου προβολῇ. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὄσφραντοῦ καὶ τῆς ὄσφρήσεως 28
 ἐναργέστερον τὸ συμβαῖνον ἐν τῷ μεταξὺ πάθημα, ὡς καὶ ἀπελθόντος τοῦ
 ὄσφραντοῦ ἐμμένειν τὴν ὄσμην οὐ διὰ τὰ ἀπορρέυσαντα μόρια μόνον ἀλλὰ
 καὶ αὐτοῦ πεπονητότος τι τοῦ ἀέρος, ὥσπερ καὶ θερμανθέντος ὅταν μεταξὺ
 20 τοῦ θερμαίνοντός τε καὶ τοῦ θερμαινομένου γίνηται, καὶ γλυκαζομένου τοῦ
 ἀέρος τοῦ μεταξὺ τῆς γλώττης καὶ τοῦ μέλιτος. καὶ κατὰ τὸ εἶδος μὲν
 κίνταῦθα ἢ τε αἰσθησις καὶ τὸ αἰσθητόν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐνυλότερον καὶ τοῦ
 αἰσθητηρίου καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἐν τούτοις εἶδους σφοδρότερον καὶ διὰ τοῦτο
 25 ἐναργέστερόν τε τοῖς αἰσθητηρίοις καὶ ἐν τῷ ἀέρι, ἵνα μετάσχη τοῦ αἰσθη-
 τοῦ εἶδους, διαφαίνεται τὸ πάθος. οὔτε δὲ ταῦτα κατ' ἀπορροίας αἰσθανό-
 μεθα, οὔτε ἔτι μᾶλλον τῶν χρωμάτων τι ἀπορρέον ποιεῖ τὴν ὄσασιν, ἀλλὰ
 τῷ ἐνεργεῖν ὁρᾶται. Καὶ πῶς οὕτως ἰσχυρὰ ἢ τοῦ χρώματος δύναμις ὡς 29
 ἄνευ ἀπορροῆς κινεῖν καὶ τοῦτο συνεχῶς ποιεῖν; ὁῖον γὰρ ὅτι τὴν ἐνερ-
 γεῖαν τὴν αὐτοῦ ἐνεργεῖ συνεχῶς, εἰ μὴ καθάπερ τὸ πῦρ ὅλην δεῖται καὶ
 30 ἀφ' οὗ τὸ φῶς γίνεται τοῦ διαφανοῦς. ἢ οὐ τὸ χρῶμα μόνον ἀλλ', ὡς
 εἴρηται, καὶ πᾶν αἰσθητὸν τῷ ἐνεργεῖν κινεῖ τὰς αἰσθήσεις· τὸ δὲ χρῶμα
 καὶ οὐκ αἶε ἀλλ' ὅταν ἐλλάμπηται, καὶ ὅταν, ὡς αὐτὸς ἔφη, ἢ ὅλη αὐτῷ
 παρῆ, τὸ διαφανές, δ ἅμα καὶ τελειοῖ τὰ χρώματα τῷ φωτὶ καὶ εἶδο-

1 φωνῆ] cf. Simplic. l. c. 142,4
 Aristot. 438^b22

16 cf. Aristot. 424^b16

31 πᾶν αἰσθητόν] cf.

1 καὶ γὰρ] οὐ γὰρ BH¹LM¹QN (Ficinus etenim) φωνῆς M²P²hw (Ficinus vocis)
 2 μήτε alterum] μηδὲ codd. b 5 marg. L ἀπορία 6 marg. L λύσις 7 fort.
 (περὶ) ταῦτα 8η scripsi: δὲ vulg. 9 τοῦ ex em. L 10 αὐτὸ] fort.
 αὐτοῦ 17 παθήματι vulg. 18 ἀπορεύσαντα L¹hw 22 τε om. L¹
 23 εἶδος L¹w 24 ἐνεργέστερόν Qbw 26 χρωμάτων LM 29 τὴν supra

vers. L: om. B τὴν αὐτοῦ ἐνεργεῖ LM: τὴν ἐνεργεῖ αὐτοῦ Pb: ἐνεργεῖ τὴν αὐτοῦ
 HV εἰ μὴ καθάπερ τὸ bis L¹ 31 καὶ L¹: om. ceteri πᾶν αἰσθητόν om.
 BLM¹QV

ποιεῖται πως ὑπ' αὐτῶν τῇ χωριστῇ ἀπ' αὐτῶν ἐνεργείᾳ· τὸ δὲ φῶς οὐ
 διὰ τοῦ διαφανοῦς ἀλλ' ἐν τῷ διαφανεῖ καὶ καθ' αὐτὸ ὁρατόν. καὶ αὐτὸ
 δὲ τὸ διαφανὲς τῷ φωτί, ἢ οὐ διαιρετέον, φησίν, ὀρθῶς λέγων. οὔτε
 γὰρ τὸ φῶς ἄνευ τοῦ διαφανοῦς οὔτε τούτου χωρὶς φωτὸς αἰσθησις· καὶ
 5 εἴ γε χρῶμα τοῦ διαφανοῦς τὸ φῶς, οὐδ' ἂν ἕτερον εἴη τοῦτο ὁρατόν παρὰ
 τὰ χρώματα. Τί οὖν πάσχον τὸ διαφανὲς ποιεῖ τὴν ὄψιν; ἔνιοι γὰρ ὑπο- 30
 τυποῦσθαι φασιν. ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εἴρηται ὡς ἀπολύτως δεχόμενον τὴν
 ἀπὸ τῶν ὁρατῶν ἐνέργειαν καὶ τῷ αἰσθητηρίῳ | ταύτην συνάπτων. ὁρατὰ 280
 δὲ οὐ τὰ χρώματα μόνα ἀλλὰ καὶ μεγέθη καὶ σχήματα, εἰ καὶ δευτέρως,
 10 ὡς ἤδη διώρισται. ἢ δὲ ὄσφρησις, φησί, διὰ τοῦ ἀέρος ὡσπερ ἀνα-
 μιγνυμένου πως ἔοικε καὶ πάσχοντος, ἢ δὲ ἀκοὴ σχηματιζο-
 μένου. εἴρηται δὲ ὡς οὐ κατὰ τὸ πάθος ἢ αἰσθησις, οὐδὲ σχῆμα ἢ φωνή,
 ἀλλὰ τι τέλειον τῆς ἐνεργείας εἶδος· καὶ τὸ ὄσφραντόν δὲ οὐ τὸ πάθος
 ἀλλὰ τὸ εἶδος. πάσχει δὲ μᾶλλον ὑπὸ τούτων ὁ ἀήρ ὡς ἐνυλοτέρων καὶ
 16 σωματοειδестέρων εἰδῶν.

Ζητεῖ δὲ εἰ διικνεῖται πρὸς τὴν αἰσθησιν ἕκαστον ὁμοίως, 31
 ἢ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἥττον. καὶ δῆλον, οἶμαι, ὡς οὐχ ὁμοίως, ἀλλ'
 ὅπως ἂν ἔχη αὐτὴ τε δυνάμειος τὸ αἰσθητὸν μελζονος ἢ ἐλάττωνος εἰς τὸ
 ἐνεργεῖν, καὶ τὸ αἰσθητήριον ἀκριβεστέρας ἢ ἀμυδροτέρας καθαρότητος, ἔτι
 20 δὲ καὶ τὸ μεταξὺ μᾶλλον καὶ ἥττον πρὸς τὸ διαβιβάζειν τὴν ἐνέργειαν ἐπι-
 τηδεσιότητος, ἔτι δὲ κατὰ τὸ διάστημα, πορρωτέρω ἢ ἐγγυτέρω ὄντος τοῦ
 αἰσθητοῦ, γίνεται τις πρὸς τὴν δίξιιν διαφορά. Ὅπως δὲ καὶ ἐπὶ πασῶν 32
 ἐστὶ τὸ ἀνὰ μέσον, εἰ καὶ τῶν μὲν ἔξω τὸ μεταξὺ, τῶν δὲ ἐν ἡμῖν, ἀρ-
 κούντως τε παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει διώρισται καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἐπι-
 25 στάσεως μόνον ἠξίεται, ἠπόρηται δὲ οὐδέν. ἀλλ' ἐκεῖνο ἂν τις ζητή-
 σειεν, εἰ ἀθρόα ἢ παρουσία, ὡς ἐλέγομεν, γίνεται ἢ τῆς φωνῆς [παρουσία],
 πῶς οἱ ἔγγιον μᾶλλον καὶ θᾶττον ἀκούουσι, ἢ πῶς ὀρῶμεν πρότερον πλῆ-
 ξαντα τὸν δρυτόμον ὕστερον δὲ τοῦ ἤχου αἰσθανόμεθα· δῆλον γὰρ ὡς οὐχ
 30 τὸ δὲ εἶδος τῆς φωνῆς ἀθρόον ὕστερον ἐπιγίνεται, τὸ δὲ πάθος καὶ ἡ κίνη-
 σις ἐν χρόνῳ [τὸ δὲ εἶδος ὄσφραντόν τῷ γινόμενῳ ἐπιγίνεται]· καὶ
 ἐπὶ τῆς φωνῆς τοῖνον ὕστερον ἐπὶ τῷ πάθει τὸ τῆς ἐνεργείας εἶδος, ἐφ'
 ὅσον κατὰ τὴν συνέχειαν τοῦ ἀέρος καὶ τὸ πάθος διικνεῖται. διὸ καὶ οἱ
 ἔγγιον θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον ἀκούουσι· καὶ γὰρ θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον πά-

11 σχηματιζομένου] cf. Aristot. 446^b8, 901^b16   27 οἱ ἔγγιον] cf. Aristot. 446^a24 sqq.:
 Simplic. l. c. 142, 108sq.

2 αὐτὸ] fort. ταῦτὸ   3 ἢ om. b^w   4 οὔτε H: οὐδὲ L cet.   8 συνάπτων
 MPbw   9 μόνα L¹V: μόνον cet.   18 ἐλάττους bw   23 post μεταξύ add.
 διαφαίνεται HM²Pbw (cum Ficino)   post ἡμῖν add. οὐδὲ M²Pb: οὐδὲν w (Ficinus
 minima)   26 παρουσία om. HM²Pbw   27 οἱ] οὐ b   31 uncinos add. w
 ἐπιγίνεται] καὶ ἐπιγίνεται BLM¹QV   32 τοῖνον om. L¹   τὸ] τῷ L¹   33 τὴν]
 τοὺς τὴν BLM¹QV

σχουσιν οί τοῦ πληγέντος τὴν ἀρχὴν ἔγγιον· τὸ δέ γε ὁρατὸν οὐ κατὰ πάθος ἐνεργεῖ εἰς τὸ διαφανές, ἐπεὶ μὴδὲ τὸ φωτίζον. διὸ καὶ ἀχρόνως καὶ ἅμα πᾶσιν ὁρατὸν οἷς ὁρᾶται, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως ἀλλὰ τοῖς ἔγγιον ἀκριβέστερον, διότι ἐνεργεῖ μὲν, εἰς τὰ ἐπιτηδειότερα δὲ τὰ προσεχῆ κατὰ τόπον
5 διὰ τὸ σώματα εἶναι

Ἄφοριστέον δέ, φησὶν ὁ Θεόφραστος, καὶ τὰ περὶ τὰς ἀνακλάσεις· 33
φαμὲν γὰρ δὴ καὶ τῆς μορφῆς ὡς περ ἀποτύπωσιν (ἐν) τῷ ἀέρι γίνεσθαι, ἴσως καὶ αὐτός, ὡς Πλάτων, εἰδωλικὴν τινα ἐν τῷ περὶ τὸ λεῖον φωτὶ τῶν σωματικῶν εἰδῶν ἔμφασιν γίνεσθαι τιθέμενος. τὰς
10 δ' οὖν κλάσεις οὐ σωματικὰς θετέον· πάθος γὰρ τοῦτο καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἀπαῖδον, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ φωτός· ἀλλ' ἐνεργητικὰς καὶ τὰς κλάσεις νοητέον, εἰς τὸ λεῖον καὶ πυκνὸν καὶ στίλβον μειζύωνος τοῦ φωτίζοντος καὶ τοῦ ὀρώντος ἐνεργοῦντος, ὡς καὶ ἄλλα δι' αὐτοῦ καταλάμπειν ἢ ὁρᾶν. ἐκείνου γὰρ ἡ δευτέρα ἐνέργεια συνεργοῦντος καὶ τοῦ ὑπο-
15 κειμένου λεῖου καὶ στίλβοντος διὰ τὴν πρὸς τὸ φῶς συγγένειαν· καὶ διότι μὲν τὸ φωτίζον ἐκατέρωθι ἐνεργεῖ, συνεχῆς καὶ ἡ δευτέρα τῇ πρώτῃ· διότι δὲ τὸ λεῖον ἐν τῇ δευτέρᾳ συνεργεῖ, διαίρεσίς τις ἀμφοτέρων συμπίπτει, ὅπερ ἡ κλάσις. ἐπὶ δὲ τῆς διὰ τῶν κατόπτρων τῶν προσώπων θέας γίνεται μὲν καὶ ἡ τῆς ὄψεως κατ' ἐνεργείαν, ὡς εἴρηται, ἀλλ' οὐ κατὰ πάθος ἡ ἀνάκλασις ἐπὶ τὸ πρωτότυπον. ὁ δὲ Πλάτων καὶ εἰδωλικὴν τινα ἐν
20 τῇ προϋούσῃ τῆς ὄψεως ἐνεργείᾳ περὶ τὸ λεῖον τῶν σωματικῶν εἰδῶν ἔμφασιν, οὐ κατὰ ἀπόρροιαν σωματικῶν ἀλλὰ [καὶ] κατὰ τὴν τῶν εἰδῶν σκιαγραφίαν, ἐν τῷ δοκεῖν καὶ φαίνεσθαι ὑφίστασθαι βούλεται. δὲ δὴ ἴσως καὶ ὁ Θεόφραστος ἐνδείκνυται, κατὰ τὰς ἀνακλάσεις λέγων τῆς μορφῆς ὡς περ
25 ἀποτύπωσιν ἐν τῷ ἀέρι γίνεσθαι. Ἐπάγει δὲ ὡς ἐπ' ἐνίων ὁμογενὲς εἶοικεν εἶναι τὸ αἰσθητήριον τοῖς αἰσθητοῖς. ἢ τε γὰρ γλῶττα διὰ ὑγροῦ τῶν χυμῶν καὶ ἀκοῆ δὴ διὰ τοῦ ἀπειλημμένου ἀέρος κινουμένου τῆς φωνῆς αἰσθάνεται. ζητεῖ οὖν διὰ τί μὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, καὶ πῶς τὸ ὁμοίον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου
30 πᾶσχει, ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν ἀέρος ὁ ἀῆρ καὶ ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὑγρόν. ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίος ὁ λόγος. ἐφ' ἐκάστη γὰρ τὸ αἰσθητήριον τοιοῦτον ὁποῖον καὶ τὸ ἔξω ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐνεργείαις ὑποκείμενον, διαφανὲς μὲν ἐπὶ τῆς ὄψεως, διηχὲς δὲ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς· οὐ γὰρ καθὸ

8 [Πλάτων] Tim. 46 A 14 συνεργοῦντος] cf. Simplic. l. c. 142,26 27 γλῶττα] cf. Aristot. 422^a34 ἀκοῆ] cf. Aristot. 420^a19 29 τὸ ὁμοίον] cf. Aristot. 416^b35 420^a5 31 ἐφ' ἐκάστη] cf. Aristot. 438^b17 33 διαφανές] cf. Aristot. 438^b6 καθὸ] cf. Aristot. 438^a14

1 οἱ] δ BLM¹QV 4 post ἐπιτηδειότερα add. ταῦτα M¹Pbw (cum Ficino)
6 ἀνακράσεις LM¹Q 7 ἐν addidi 12 τὸ λεῖον LQ: τὸ τε λεῖον vel τὸ τέλειον cet. 15 λεῖου] τελείου BLM¹PV 16 καὶ] δὲ w 21 λεῖον Hbw (Ficinus lene): πλείον L cet. 22 καὶ om. bw 27 ἀπηλειμένου b

ἀήρ ἀλλὰ καθὸ διηχῆς δέχεται τὸν ψόφον· δίοσμον δὲ ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως·
 διὸ κἀνταῦθα ἢ ὑγρὸν ἢ ἀήρ [ἦ] τὸ μεταξύ· ὑγρὸν δὲ ἐπὶ τῆς γεύσεως,
 καὶ ἐπὶ τῆς ἀφῆς τὸ δυνάμενον τὰς ἀπτικὰς δέχεσθαι ποιότητος. καὶ οὐ
 τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πάσχει, ἀλλὰ τὸ δυνάμει ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ· οὐ
 5 μὴν ὡς ὁ ἀήρ ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ἀλλ' ὡς δυνάμει διηχῆς ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ
 διηχητικοῦ. Διὰ τί οὖν ὑγρὸν ἐπὶ τῆς ὄψεως ἀλλὰ μὴ κοινὸν ὕδατος καὶ 35
 ἀέρος, ἐπειδὴ κοινὸν ἀμφοῖν τὸ διαφανές; καὶ διὰ τί μὴ καὶ ἐπὶ ἀκοῆς τὸ 381
 κοινόν, εἴ γε καὶ ἐν ὕδατι τὸ διηχῆς; ὁμοία δὲ καὶ ἐπὶ ὀσφρήσεως ἡ ἀπο-
 ρία. ἢ ἀρκεῖ καὶ θάτερον. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἕξω οὐ μίξεως δεῖ, ἀλλ' εἴτε
 10 ὕδωρ εἴτε ἀήρ εἴη τὸ μεταξύ, γίνεται ἡ ὄρασις. διὰ τί οὖν ὕδατος ἡ κόρη;
 ἐπειδὴ εὐφυλακτότερον καὶ εὐπιλητότερον ἀέρος ὕδωρ. διὰ τί δὲ ἡ ἀκοῆ
 ἀέρος; ἐπειδὴ εὐκίνητότερον ὁ ἀήρ, συντελεῖ δὲ ἡ κίνησις πρὸς τὴν τοῦ
 ψόφου αἰσθησιν. ἀλλ' εἰ ἄνευ τῆς ἀναπνοῆς δυνατὸν ὀσφραίνε-
 σθαι, τί κωλύει, φησί, καὶ ἀκούειν ἄνευ τοῦ ἀέρος; ἐπειδὴ οὐ δυ-
 15 νατὸν ἄνευ τῆς τοῦ ἐν τοῖς ὤσιν ἀέρος πληγῆς γενέσθαι ψόφον· τὸ γὰρ
 τῆς ἀκοῆς αἰσθητήριον ἀήρ· τῆς δὲ ὀσφρήσεως οὐ τὸ τῆς ἀναπνοῆς εἰσφε-
 ρόμενον πνεῦμα, ἀλλὰ χρήσιμον τοῦτο ἐπὶ τοῦ διανοίγειν τοὺς ὀσφραντικούς
 πόρους οἷς εἰσὶν ἐπικεκαλυμμένοι· οἷς δὲ μὴ, τοῦτοις καὶ ἄνευ τοῦ ἀνα-
 πνεῖν ἢ ὀσφρησις. Ὁ δὲ ψόφος ἄρα πάντως πρὸς στερεόν, φησὶν, ἢ 36
 20 καὶ στερεοῦ χωρὶς ὡς ὁ τῶν ἀνέμων; ἀλλὰ καὶ οὗτοι τῆ γῆ προσ-
 πίπτοντες ψοφοῦσι, καὶ αἱ βρονταὶ δὲ ὡς πρὸς στερεὸν τὸ νέφος
 τοῦ πνεύματος προσρηγνυμένου. ἀλλ' εἰ ὁ ἀήρ συμφυῆς, τὸ δὲ
 ἀκούειν, ὅταν ὑπὸ τῆς πληγῆς ὁ ἕξω συνάψῃ, κινούμενος δὴ καὶ οὗτος ἀεὶ
 καὶ ἡχῶν, ἢ κίνησις ἂν τὴν κίνησιν αἰσθάνοιτο καὶ οὐχ ὁ ψόφος τὸν ψό-

1 δίοσμον] cf. Philoponus in Aristot. de An. 419^a32: οἱ μέντοι μεταγενέστεροι, ὧν ἔστι
 Θεόφραστος, τεθείκασιν αὐτῇ ὄνομα τὸ δίοσμον, ὥσπερ καὶ τῆ τῶν ἡχῶν διαπορθευ-
 τικῆ τὸ διηχῆς, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης τὸ διαφανές τῆ τῶν χρωμάτων διαπορθευτικῆ
 δυνάμει 2 ὑγρὸν ἢ ἀήρ] cf. Aristot. 421^b9 4 τὸ δυνάμει] cf. Aristot. 417^a17,
 422^b3 8 κοινόν] cf. Aristot. 438^a14 10 ὕδατος] cf. Aristot. 438^a16 sqq.
 13 ἄνευ τῆς ἀναπνοῆς] cf. Aristot. 421^b18 15 πληγῆς] cf. Aristot. 419^b10, 420^a9
 17 διανοίγειν] cf. Aristot. 422^a2, 444^b22 18 πόρους] cf. Aristot. 744^a2 19 πρὸς
 στερεόν] cf. Aristot. 419^b19 22 συμφυῆς] cf. Aristot. 420^a4 (ubi ἀκοῆ δὲ συμφυῆς
 ἀήρ reponendum) 23 συνάψῃ] cf. Aristot. 419^b35

2 ἢ ἀήρ ἢ ὑγρὸν w ἢ uncinis inclusi τὸ om. w 4.5 οὐ μὴν—ἐνεργείᾳ
 om. L (οὐ γὰρ ὡς ὁ ἀήρ ὑπὸ τοῦ ἀέρος add. marg. L) 5 μὴν] γὰρ QV (cum
 marg. L) διηχῆς] διὰ χειρὸς M¹: διηχητικοῦ QV ὑπὸ τοῦ om. M¹ lacuna relicta
 6 ὕδατι HL¹MPbw 7 ἀέρι HM²Pbw μὴ om. L¹ 9 ἢ om. L¹ ἐπὶ]

καὶ ἐπὶ b 10 ὕδατι L: ὕδατι M¹: ὕδατος QV: ὕδατιος B: ἐν ὕδατι HM²bw
 11 ἀφυλακτότερον BLM¹P¹QV εὐπιλητότερον w: εὐπιλητότερον L: εὐεπιλητότερον
 cet 14 οὐ om. BLM¹QV 15 post πληγῆς add. ἐν ἡμῖν M¹ γίνεσθαι w:
 ἐγγίνεσθαι marg. H: ἐπίγεισθαι (sic) marg. M marg. b 17 χρήσιμον] καὶ χρήσιμον
 HMPbw 18 οἷς w (cum Ficino): οἷοι codd. b ἀναπνεῖν MPb 19 ἢ
 om. bw 22 προσρηγνυμένη MPQV 23 συνάπτεται b: συνάπτηται w δὴ
 scripsi: δὲ vulg.

φον· καίτοι γε κωλύει ἄν τὸ ἐνοπάρχον ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. ἢ οὐκ αἰσθητὸς ὁ ἐντὸς ἤχος ἀπλῶς. οὐκ αἰσθανόμεθα γοῦν ἤχουοντος ἄν μὴ τὰ ὅσα ἐμφράξωμεν. ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ ζωτικὴ καὶ οὐχ οἷα ἡ τοῦ πληττομένου. ἔταν δὲ ὑπὸ τοῦ πληγέντος πάθη καὶ τὸ τοῦ ψόφου ἀνα-
 5 δέξεται εἶδος, τότε ἡ ἐνέργεια ἀκοή. οὐκ ἄρα παραποδίζει ὁ πρότερος ἤχος ἐπειδὴ μὴ αἰσθητός, ἡ δὲ κίνησις ζωτικὴ οὕσα καὶ συνεργεῖ πρὸς τὴν αἰσθησιν τοῦ πληγέντος. Ἄλλ' εἰ ὁ ψόφος ἔξωθεν δεικνύεται μέχρι τῆς 37 ἀκοῆς, πῶς ἀποφαίνεται μηδεμίαν γίνεσθαι αἰσθησιν ἀψαμένου τοῦ αἰσθητοῦ; ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῆς ὑσφρήσεως τῇ ἀνάπνοῃ τὴν ὁσμὴν ἔλκομεν
 10 ἕως ἄν προσπέσῃ δηλονότι τῷ κυρίῳ. ἢ τὸ αἰσθητὸν ἔπου καὶ ἡ πληγὴ καὶ ἔπου τὸ εὐῶδες ἄρωμα ὡς καὶ ἔπου τὸ χρῶμα· ἀ δὴ οὐχ οἷόν τε αὐτὰ προσπελάζειν τοῖς αἰσθητηρίοις εἰ μέλλοι γίνεσθαι αἰσθησις. τὸ δὲ ἀπ' αὐτῶν τῷ μεταξὺ ἐγγινόμενον εἶδος τῆς ἐνεργείας παρεῖναι δεῖ καὶ τῷ αἰσθητηρίῳ. οὐ γὰρ δὴ, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐπιφέρει, μηδενὸς ἀπὸ τοῦ
 15 αἰσθητοῦ δεικνυμένου κινεῖτο ἄν τις αἰσθησις. καὶ γὰρ τὸ χρῶμα διὰ τοῦ διαφανοῦς κινεῖ τὴν ὄψιν ποιούντός τι καὶ τοῦ μεταξὺ καὶ συνεργούοντος καὶ αὐτοῦ κινήθέντος πως ὑπὸ τοῦ ὄρατοῦ — καὶ ὅπως, ἢδη κατὰ δύναμιν διήρθρωται — καὶ οὐ τοῦ μεταξὺ ἀλλὰ τοῦ ποιούντος ἡ αἰσθησις. οὐ γὰρ ταῦτόν ποίησις καὶ ποιῶν, οὐδὲ ἐνέργεια καὶ ἐνεργῶν. ποιεῖ δὲ
 20 τὸ ποιῶν κατὰ τὴν ποίησιν, καὶ τὸ πάσχον ὑπὸ τοῦ ποιούντος μὲν πάσχει, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ποίησιν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς ποιήσεως. καὶ αἰσθανόμεθα οὖν οὐ τῆς ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ ἐνεργείας, ἀλλὰ τοῦ αἰσθητοῦ μὲν κατὰ δὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν. διὸ οὐ τοῦ μεταξὺ ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκπεμπόμενον ἐνεργείας εἶδος τοῦ ἐκπέμποντος. Εἰπόντι δὲ τῷ 38
 25 Ἀριστοτέλει ὡς αἱ διαφοραὶ τῶν ψόφων, οἷον ὀξὺς καὶ βαρὺς, ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν ψόφῳ δηλοῦνται, καὶ ἐπαγαγόντι, ὡσπερ γὰρ ἄνευ φωτὸς οὐχ ὄραται τὰ χρώματα, οὕτως οὐδὲ ἄνευ ψόφου τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ, ἐπισημαίνεται ὡς ὁμοίως ἔχειν λέγοντι φῶς πρὸς χρώματα καὶ ψόφον πρὸς ὀξὺ καὶ βαρὺ [ἀντιλέγειν ἔστιν]. οὐ γὰρ τὸ φῶς ἀλλὰ τὸ
 30 χρῶμα ὁμοίως πρὸς λευκὸν καὶ μέλαν. ἢ ὡς μὲν γένος τὸ χρῶμα ἀναλγεί τῷ ψόφῳ ἀλλ' οὐ τὸ φῶς. ἐπεὶ δὲ τὰ χρώματα οὐκ ἄνευ φωτὸς ὄραται, ὡς οὐδὲ τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ ἄνευ ψόφου, ταύτη κατὰ τὸ ὄρασθαι μόνον γέγονεν ἡ παραβολή.

2 ὁ ἐντὸς ἤχος] cf. Aristot. 420*16: Simplic. l. c. 145,11   5 ἡ ἐνέργεια] cf. Aristot. 426*6
 7 μέχρι τῆς ἀκοῆς] cf. Aristot. 420*3   8 ἀποφαίνεται] Aristot. 419*26 423b20
 25 Ἀριστοτέλει] 420*26

1 κωλύει LMQb   3 οἷα L²: οἷα vulg.   5 ἐνεργεία L²M   12 μέλλει Hw
 13 τῷ μεταξὺ L¹w: τὸ μεταξὺ vulg.   δεῖ bw (Ficinus oportet): δεῖ LQ: δεῖ MP:
 δεῖ δεῖ H   15 δεικνυμένου LM   20 μὲν scripsi: μὴ LM¹Q¹: om. HM²PQ²hw
 πάσχει LMP²   23, 24 ἐν τῷ om. H: τῷ om. M¹b   25 ὀξὺν καὶ βαρὺν MPb:
 ἔξω καὶ βαρέος H: ὀξὺ καὶ βαρὺ w   29 ἀντιλέγειν ἔστιν om. LM¹QV   30 ὁμοίως
 —χρῶμα om. L¹M¹   πρὸς τὸ λευκὸν HMPbw   31 τῷ om. bw

Supplem. Arist. I 2 Priscianus Lydus.

Ἄλλὰ διὰ τί τὸ αἰσθητήριον τοῦ γευστοῦ ἀξιοῖ ὁ Ἀριστοτέλης μῆτε 39
 ὑγρὸν εἶναι μῆτε ἀδύνατον ὑγραίνεσθαι, ἐπειδὴ φησιν ὑγρὸν τὸ γευστόν; ἢ
 οὐχ (ὡς) ὑγρὸν, φαίη ἂν τις, ἀλλ' ὡς ἔγχυμον ὑγρὸν τῇ γεύσει ἐστὶν αἰ-
 σθητόν. ἔδει οὖν μὴ ἔγχυμον εἶναι τὸ αἰσθητήριον μόνον. ἢ ἐπειδὴ ἀπ-
 5 τικῶς καὶ ἡ γεῦσις ἀντιλαμβάνεται τοῦ οἰκείου αἰσθητοῦ, πάσχειν αὐτὴν
 καὶ ὡς ὑπὸ ἀπτοῦ ἀνάγκη. ὥστε καὶ ὡς ὑπὸ ὑγροῦ· διὸ οὐ χρὴ οἰκεία
 προκατελιγῆθαι ὑγρότητι τὸ αἰσθητήριον. Βούλεται δὲ ὁ Ἀριστοτέλης, ᾧ 40
 καὶ ὁ Θεόφραστος ἔπεται, μὴ τὴν γλῶτταν εἶναι τὸ ὄντως αἰσθητήριον
 τῆς γεύσεως, μηδὲ τὴν σάρκα τῆς ἀφῆς, ἀλλὰ ἀναλογεῖν ταῦτα τοῖς μεταξὺ
 10 γινομένοις ἐπὶ ὄψεως καὶ ἀκοῆς. καὶ γὰρ ἐπὶ ἀφῆς καὶ γεύσεως δεῖ μὲν
 εἶναι τὸ μεταξὺ, εἴ γε μηδέποτε αὐτῷ προσπίπτουν τῷ αἰσθητηρίῳ τὸ
 αἰσθητὸν κινεῖ τὴν αἰσθησιν, οὐκ ἔξωθεν δὲ ἐπ' αὐτῶν τὸ μεταξὺ· καὶ
 γὰρ ὅταν ἡ τι μεταξὺ, οὐ διὰ τούτου ἡ γεῦσις ἢ ἡ ἀφή, ἀλλὰ σὺν τούτῳ·
 οἶον εἰ μέση εἴη | ἡ ἀσπίς, οὐ διὰ τῆς ἀσπίδος ὁ λίθος πλήττει, ὡς τὸ 282
 15 χρῶμα δρᾶται διὰ τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ σὺν τῇ ἀσπίδι καὶ τὴν χεῖρα, ὡς ἄμφω
 ἄμα πληγῆναι. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔξωθεν, ἐπὶ τῆς ἀφῆς καὶ γεύσεως τὸ δι'
 οὐ ἐν ἡμῖν ἐσται. τοῦτο δὲ πῆ μὲν ἡ σὰρξ πῆ δὲ ἡ γλῶττα. ὅτι μὲν
 οὖν πάσχει καὶ ἡ σὰρξ ἐναργές· δῆλον δὲ ὡς οὐχὶ τοῖς ἀψύχοις ὁμοίως·
 οὐκοῦν ζωτικῶς, καὶ ἐπειδὴ αἰσθητικὴ ἡ ζωὴ τῆς σαρκός, καὶ αἰσθητικῶς.
 20 διὰ τί οὖν, εἰ μὴ καὶ ἐν αὐτῇ τὸ χεῖρον; εἰ γὰρ καὶ ἄλλο τι μᾶλλον καὶ
 ἀκριβέστερον εἴη ἀφῆς αἰσθητήριον, οἶον τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ἡ σὰρξ
 αἰσθητικὴ· καὶ ἔστω μὲν ἀναλογούσα τῷ ἀέρι ἐπὶ τῆς ὄψεως μεταξὺ τοῦ
 κυριωτέρου αἰσθητηρίου· τῷ δὲ μὴ (χομίζεσθαι) ἔξωθεν ἀλλὰ συμπεφυκυῖα
 ἡμῖν εἶναι [μὴ νομίζεσθαι], ταύτη οὐκ ἀναίσθητος. διὰ τί οὖν, εἰ ἡ σὰρξ
 25 αἰσθητικὴ, ἄλλο τι δεῖ αἰσθητήριον ἀπτικὸν προὔποτιθεσθαι; ἐπειδὴ, φαίην
 ἂν, σφοδρότερον πάσχουσα ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ ἀμέσως αὐτῇ προσπίπτοντος
 ἐκκρούει τῇ σφοδρότητι τοῦ πάθους τὴν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν. διὸ καὶ ὁ
 Ἀριστοτέλης ἀξιοῖ εἶναι τι καὶ ἐπὶ τῆς ἀφῆς τε καὶ γεύσεως τὸ μεταξὺ.
 τοῦτο δὲ συμφυές τιθέμενος τοῖς ζωοῖς ζωτικὸν ὀηλαδὴ καὶ αἰσθητικὸν
 30 καὶ αὐτὸς οἶδε τὸ μεταξὺ ἐπὶ τούτων. Ἄξιοῦται δὲ κάκεινο ὀρθῶς, τὸ δεῖν 41

1 Ἀριστοτέλης] 422*34   3 ἔγχυμον] cf. Aristot. 442b29   4 ἀπτικῶς] cf.
 Aristot. 422*8   7 Ἀριστοτέλης] 423b17   10 ἐπὶ ἀφῆς] cf. Aristot. 423b14
 29 συμφυές] Aristot. 423*5   30 ἀξιοῦται] Aristot. 424*4

1 ὁ om. bw   3 ὡς addidi   6 ὡς ὑπ' αὐτοῦ b   ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ Hbw
 7 προκαταλειφθαι L'h   8 μὴ] μηδὲ HPbw   γλῶσσαν LQ   13 ἢ om.
 HPbw   14 εἰ Hw (cum Ficino): om. L cet.   ἡ λίθος HMPbw   15 ἀλλὰ
 σὺν Hw (cum Ficino): ἀλλ' οὖν LMPQV: ἀλλὰ οὖν text. b: ἀλλὰ οὖν ἄμα marg. b
 16 τὸ δι' οὖν b   19 ζωτικός text. b   ἡ in ras. L   ζωῆ L'   αἰσθητικὸς
 text. b   20 διὰ τίνος w   αὐτῷ w   21 αἰσθητηρίου b   22 μὲν om. bw
 23 τῷ] τὸ LM'P'Q   χομίζεσθαι addidi et quod mox sequitur νομίζεσθαι uncinis
 inclusi   24 μὴ om. HMPbw   ταύτη] αὐτῇ LM'P'QV: θ' αὐτῇ bw   οὐκ
 om. LM'QV   εἰ om. LM'P'QV   27 ὁ om. HMPbw   28 τε om. w
 γεύσεως] ἐπὶ τῆς γεύσεως w   τῷ μεταξὺ L'

τὸ αἰσθητήριον ἐν μεσότητι ὑπάρχειν τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐναντιώσεως οὐ κατὰ μῖξιν τῶν ἄκρων, ἤδη γὰρ ἂν εἶη πεπονθός, ἀλλ' ὡς τὸ ἀπαθές καὶ δεκτικὸν τῶν παθῶν — ἐπεὶ τὸ ἐκ τῶν ἄκρων οὐκ ἔσται τῶν μέσων κριτικόν· ἀπαθές γὰρ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον — καὶ ὅτι σῶμα μὲν καὶ 5 μέγεθος τὸ αἰσθητήριον, οὐ μὴν ἢ μέγεθος αἰσθητικόν, ἀλλὰ κατὰ λόγον καὶ δύναμιν. ἐν λόγῳ γὰρ τινι πρὸς τὰ αἰσθητὰ τὸ αἰσθητήριον καὶ ζωῆς εἶδος κριτικῶ τῶν σωμάτων χαρακτηριζόμενον. ἀλλ', ἐπεὶ πάθη ἢ διαφοραὶ σωμάτων εἰσὶ πάντα τὰ αἰσθητὰ — ποιότητες γὰρ καὶ ποσότητες· οἷς δέ ἐστι γνωστὸν ἅπαν ἐν τούτοις καὶ ἔστι — δόξειεν ἂν (ἐν τοῖς πά- 10 θεσι καὶ) ταῖς διαφοραῖς εἶναι πᾶν σῶμα. ἢ οὐ μόνη τῇ αἰσθήσει ἀλλὰ καὶ τῷ δοξαστικῷ λόγῳ γνωστὸν τὸ σῶμα. δόξη γὰρ μετ' αἰσθήσεως γνωστὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα, καὶ τῆς οὐσίας τῆς σωματικῆς ἢ δόξα ἐστὶν ἀντιληπτικῆ.

Τοῦ δὲ Ἀριστοτέλους τὸ μὴ εἶναι πλείους αἰσθήσεις πιστουμένου διὰ 42 15 ἕτε τοῦ πάντα ἡμῖν αἰσθητὰ εἶναι, τὰ ἀπτὰ μὲν τῇ ἀφῆ, τὰ δὲ διὰ τῶν μεταξὺ τῶ ἔχειν ταῦτα δι' ὧν τὸ μεταξὺ γινώσκεται· γινώσκεται μὲν γὰρ τοῦτο διὰ μόνων δύο τῶν ἀπλῶν, ἀέρος τε καὶ ὕδατος, ἐκ δύο δὲ μόνων ἀπλῶν τούτων καὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῖν· τὸ γὰρ πῦρ ἢ οὐδενὸς ἢ κοινὸν πάντων, οὐδὲ ἢ γῆ, ἀλλ' εἶπερ, τῇ ἀφῆ πως μέμικται — βουλομένου δέ, 20 εἰ μὲν δι' ἐνὸς αἰσθητηρίου πλείω αἰσθητὰ, τὸν ἔχοντα τοῦτο ἀρκεῖν πρὸς τὰ πλείω· εἰ δὲ διὰ πλείονων τὸ αὐτό, καὶ τὸν τὸ ἕτερον ἔχοντα ἀμφοῖν αἰσθητικὸν ὑπάρχειν· ζητεῖ ὁ Θεόφραστος πρῶτον μὲν, πόθεν, ὡς διὰ μόνων ἀέρος καὶ ὕδατος. μὴ ποτε γὰρ ἡμῖν διὰ μόνων τούτων, ἐπειδὴ καὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῖν ἐκ τούτων, ἢ μὲν ὄψις ὕδατος ἢ 25 δὲ ἀκοὴ ἀέρος θατέρου δὲ τούτων ἢ ὄσφρησις. δεῦτερον δέ, εἰ διὰ τοῦ αὐτοῦ πλείω, οὐ πάντως ὁ τοῦτο ἔχων καὶ τὰ πλείω εἴσεται, οἷον εἰ δι' ἀέρος καὶ τὰ ὄσφραντὰ καὶ τὰ ἀκουστά, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἄμφω· οὐ γὰρ ὅσα ὄσφραίνεται ταῦτα καὶ ἀκούει· οὐδὲ γὰρ [ὡς] ὁ ἀῆρ ἀπλῶς ὄσφραντικὸς ἢ ἀκουστικὸς (ὁ γοῦν 30 ἐν τῷ φάρυγγι οὐδέτερον) ἀλλὰ κατὰ λόγον, καὶ δεῖ πρὸς ἐκά- τερον ἔχειν λόγον, καὶ ὁ μὴ ἔχων οὐκ αἰσθησεται ἀμφοῖν. Ἐπι 43

4 ἀπαθές] cf. Aristot. 416*32   5 μέγεθος] cf. Aristot. 424*26   12 Πλάτωνα] Tim. 28A   14 Ἀριστοτέλους] 424^b22sq.   24 τὰ αἰσθητήρια] cf. Aristot. 425*3

1 τῆς] τοῖς L¹   2 πεπονθώς codd.   ἀλλ' ὡς] ἀλλὰ L¹   3 δεκτικὸν H: δεκτικὸν LMPQVb: κριτικὸν marg. bw (cum Ficino)   τὸ ἐκ om. L¹: ἐκ om. QV
5 οὐ μὴ HL¹bw: οὐ μὴ L²: οὐ μὴ MPQ   9 δόξειεν w: δόξει codd. b   ἐν τοῖς πάθεσι καὶ marg. bw (cum Ficino): om. codd.   14 post πλείους add. τῶν πέντε w (cum Ficino)   διὰ τε] διὰ δὲ Pbw   15 τοῦ] τούτων w   17 τοῦτο HM²bw: τὰ LM¹QV: τοῦτο τὰ P   21 τὸν τὸ scripsi: τὸ τὸν LQV: τὸν HM¹: τὸ PM²bw   post ἀμφοῖν add. ταῦτοῦ HM²Pbw   23 μόνον LM¹QV   μόνον L¹
24 ἐπεὶ bw   25 ἀκοὴ δὲ LV: δὲ ἀκοὴ Q   26 τοῦτο] τὸ αὐτὸ Philippson
29 ὡς uncinis inclus. w   31 λόγιον LM¹PQVb

ἐπισκῆπτει, μή ποτε οὐδὲ ἐκεῖνο ἀληθές, τὸ [γάρ] ἐξ ἀμίκτων ἀπλῶς εἶναι τὰ αἰσθητήρια, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν· τὸ γοῦν θερμὸν κοινὸν εἶναι φαμεν, ἐπὶ τινων δὲ καὶ τὸ ὑγρὸν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἀμιγέστατον ἔσται αἰσθητικώτατον, ὥστε καὶ τὸ χωριζόμενον 5 τοῦ ζῆου ἔσται αἰσθητικόν. ἔτι εἰ ὁ λόγος αἴτιος τῆς αἰσθήσεως — καὶ γὰρ φθείρεται τῷ διαλύεσθαι τὸν λόγον, ὁ δὲ λόγος ἐν τῇ τῶν πλειόνων μίξει — ἐκ πλειόνων ἂν εἴη τῶν αἰσθητηρίων ἕκαστον. διὰ τί δὲ ἐκ δύο μόνων αἰ αἰσθήσεις; τὸ γὰρ ζῆν ἐν τῷ θερμῷ μᾶλλον, ἢ δὲ αἰσθησις τοῦ ζῆν. Ἐξ ἀρχῆς τοῖ- 44
 10 νων πρὸς τὰς ζητήσεις ἐροῦμεν, ἐν δύο μὲν μόνοις εἶναι τὰ μεταξὺ οὐ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλλὰ κατὰ τὸ φυσικὸν εὐλογον. τῶν γὰρ ἀπλῶν ἢ μὲν γῆ διὰ τὸ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον οὐκ εὐπαθῆς οὐδὲ δεκτικὴ τῶν ἀλλοτριῶν ὄρων· τὸ δὲ πῦρ ἐτέρως διὰ τὸ δραστήριον καὶ αὐτὸ εἰδοποιόν· ὁ μὲντοι ἀήρ καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τὸ εὐόριστον εὐπαραδέκτα καὶ εὐπαθῆ καὶ 15 οἶον εἰδοποιούμενα ῥαδίως· ἀκολούθως ἄρα καὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῖν ἐκ τούτων. πῶς οὖν καὶ πύριον καὶ ἡλιοειδές | παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις τὸ 283
 ὀπτικὸν λέγεται αἰσθητήριον; ὡς φωτός, φῆσω, δεκτικὸν διὰ τε τοὺς λεπτοὺς καὶ διαυγεστάτους καὶ καθαρωτάτους ὑμένας καὶ διὰ τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα διαφανέστατα ὑγρά· τὸ γὰρ φῶς πύριον εἶδος, οὐχ ὡς σῶμα 20 ἀλλ' ὡς ὑπὸ πυρὸς μετεχόμενον. διὰ μὲν οὖν τὸ εὐόριστον ἐν δύο μόνοις τὸ μεταξὺ. εἰ δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ πλείω, τὸ τοῦτο ἔχον καὶ τὰ πλείω εἴσεται ἐν τοῖς μὴ πεπηρωμένοις μὴδ' ἀτελεσί ζῆσις. καλῶς μὲν γὰρ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἀξιοῦται ὅτι διὰ τοῦ αὐτοῦ τὰ πλείω γινώσκεται κατὰ λόγους καὶ κατὰ διαφόρους πρὸς τὰ πλείω λό- 25 γους. τὸ δὲ τέλειον τῷ ὄντι ἅπαντας ἔχειν τοὺς λόγους ἀναγκαῖον, εἰ τέλειον εἶναι μέλλοι. τέλειον δὲ ὀηλαδὴ τὸ καὶ τῶν ἐξηρημένων τῆς αἰσθήσεως μετέχον δυνάμεων, ὡς ἄνθρωπος δ γε καὶ νοῦ μετεληγώς. τὰ δὲ ὀσφραϊνόμενα μὲν μὴ ἀκούοντα δὲ ἀτελεῖ. εἰ δὲ καὶ τὸ θερμὸν πᾶσι κοινὸν καὶ τὸ ὑγρὸν ἐνίοις, οὐ διὰ τοῦτο μικτὰ ἔσται τὰ αἰσθητήρια. οὐδὲ 30 (γάρ) ὁ ἔξω ἀήρ ἢ τὸ ὕδωρ μικτὰ ἐν τῇ τοῦ θερμοῦ μεταλήψει γίνεται· ἔως γὰρ ἂν μὴ οὐσιώδως μεταβάλλῃ μένει τὰ ἀπλᾶ· εἰ δὲ καὶ μικτὰ, ἀλλὰ τὸ ἐπικρατοῦν ὁμῶς κατὰ μόνα τὰ δύο· καὶ εἰ ἀπλᾶ δέ, οὐκ ἔσται

1 ἀμίκτων] cf. Aristot. 425^a3   5 λόγος] cf. Aristot. 424^a28   9 τὸ [ζῆν] cf. Aristot. 466^a19   16 πύριον] cf. Empedocles ap. Aristot. 437^b32: Plato Tim. 45 B ἡλιοειδές] cf. Plato Rep. VI. 508 B   22 πεπηρωμένοις] cf. Aristot. 425^a10

1 ἐπισκῆπτει MPb   γὰρ uncinis inclus. w   3 ἔπειτα w (cum Ficino)
 8 μόνον L¹   αἰ om. Pbw   10 μόνοι M²Pb   τὸ μεταξὺ w   12 εὐπαθῆς HM²bw (cum Ficino): εὐθῆς LM¹V: εὐθῆς Q: ἀπαθῆς P   οὐδὲ w: οὐτε codd. b
 δεικτικῆ LM¹P¹Q   15 ἀκούθως L¹   16 πυθαγορείος L¹   20 ὄν om. LM¹PQ   22 πεπωρωμένοις MPb   23 διὰ τοῦ] δι' L: διὰ M¹   γίνεται HMPb
 25 τῷ ὄντι] τῷ ὄν LM¹Q   26 μέλλει Qw   27 δ γε] τὸ γε LM¹Q   καινοῦ LM: καὶ τοῦ νοῦ w   μετεληγώς bw   29 καὶ τὸ ὑγρὸν] τὸ δὲ ὑγρὸν w
 30 γὰρ addidi   32 δέ om. bw

τὸ χωριζόμενον αἰσθητικόν· ἐπειδὴ οὐχ ὡς ἀπλᾶ, ὡς δὲ τοιαῦδε ζωῆ χα-
 ρακτηριζόμενα ἦν αἰσθητικά, ἧς στερόμενα εἰκότως ἀναίσθητα — εἰ μὴ
 ἄρα πλατωνικώτερον καὶ τὰ ὄντως ἀπλᾶ μάλιστα αἰσθητικώτατα, ὄντως
 δὲ ἀπλᾶ τὰ ἐν ταῖς οἰκείαις μένοντα ὀλόγησι. Πῶς οὖν ὁ λόγος τῆς 45
 5 αἰσθησεως αἵτιος; ὁ γὰρ λόγος ἐν τῇ τῶν πλειόνων μίξει καὶ ἐν
 τῇ πρὸς ἄλληλα αὐτῶν σχέσει. ἢ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐπιλύεται, οὐκ
 ἐν τῇ τῶν στοιχείων ἀλλὰ ἐν τῇ τοῦ αἰσθητηρίου πρὸς τὰ
 αἰσθητὰ σχέσει ἀφορίζων τὸν λόγον. κάλλιον δὲ οἶμαι μὴ ἐν σχέσει
 προηγουμένως τὸν αἰσθητικὸν θεωρεῖν λόγον, ἀλλ' ἐν οὐσίᾳ ζωτικῇ, κριτικῇ
 10 τῶν αἰσθητῶν· καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ λόγου τῇ ἀνεπιτηδεϊότητι τοῦ δεχο-
 μένου αὐτὸν ὄργανου ὑποτίθεσθαι· ἀνεπιτῆδειον δὲ τίθεσθαι καὶ τῇ ἀσυμ-
 μέτρῳ τοῦ αἰσθητοῦ προσβολῇ διαλυοῦσθαι τὴν δεκτικὴν τοῦ λόγου ἐν αὐτῷ
 ἐπιτηδεϊότητα. εἰ δὲ καὶ ἡ αἰσθησις τοῦ ζῆν, τὸ δὲ ζῆν ἐν τῷ θερμῷ
 μᾶλλον, ἔσται καὶ τὸ θερμὸν ἐν τοῖς ἐν ἡμῖν ἀπλοῖς κατὰ τὴν τῆς ζωῆς
 15 μεταλήψιν ἐπικτῆτως· εἰ δὲ καὶ μικτά, ἀλλ' ἡ ἐπικράτεια, ὡς εἴρηται,
 κατὰ μόνα τὰ δύο. Πάλιν ὁ Ἀριστοτέλης δεικνύς μὴ εἶναι τῶν κοινῶν 46
 ἰδίαν αἰσθησιν τῇ κινήσει φησὶν ἡμᾶς αἰσθάνεσθαι τῶν κοινῶν (καὶ διὰ
 τοῦτο πλείουσιν αἰσθήσεσι γνωρίζειν) οἷον μεγέθους καὶ ὄψει καὶ ἀφῆ.
 ἄτοπον δὲ ὁ Θεόφραστος φησὶν εἰ τὴν μορφήν τῇ κινήσει, μὴ διο-
 20 ρισθέντος, οἶμαι * * * δεῖ οὖν οὐχ οὕτω τῇ κινήσει λέγεσθαι γνωριστι-
 κούς ἡμᾶς εἶναι τῶν κοινῶν, ὡς προηγουμένως μὲν τῆς κινήσεως, κατὰ
 συμβεβηκὸς δὲ ἢ δευτέρως τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὁμοίως μὲν πάντων τῶν κοι-
 νῶν, πάντως δὲ ἐπὶ πάντων τῇ κινήσει, τρυτέστι τῷ ἀλλοιοῦσθαι, συναι-
 σθάνεσθαι. εἰ δὲ κινεῖται ὑπὸ τοῦ μεγέθους ἢ ὄψις, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς
 25 αὐτοῦ αἰσθάνεται ὡς τοῦ γλυκέος· οὐ γὰρ πάσχει οὐδὲ ἀλλοιοῦται ἢ ὄψις
 ὑπὸ τοῦ γλυκέος. εἰ δὲ καὶ τὸ μέγεθος ἰδίαν τινα εἶχεν αἰσθησιν, κατὰ
 συμβεβηκὸς ἂν ταῖς ἄλλαις ἦν αἰσθητὸν ὡς τὸ γλυκύ. νῦν δὲ οὐχ οὕτως
 ἀλλὰ τῷ κινεῖν. οὐκ ἄρα ἔστι τις μεγέθους ἰδία ὡς αἰσθησις· ὁμοίως δὲ
 οὐδὲ τῶν ἄλλων ὅσα κοινά. καὶ ἡ μορφή δὲ κινεῖ, καὶ ἦττον διαφαίνεται
 30 τὸ ὑπ' αὐτῆς πάθος, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ ἐνέργεια τῆς αἰσθησεως διὰ τὸ εἰδι-
 κώτερον τῆς μορφῆς ἐνεργητικώτερον καὶ στασιμώτερον κινούσης τὴν
 αἰσθησιν. Ἐφ' οἷς ὅπως αἰσθανόμεθα ὅτι αἰσθανόμεθα, κατὰ τὰ 47
 αὐτὰ τῷ Ἀριστοτέλει διατίθησι τὸν λόγον, τὴν κοινήν αἰσθησιν βουλό-
 μενος εἶναι τὴν ἐπικρίνουσαν, τὴν καὶ τῆς ἐνεργείας συναισθανο-

8 μὴ ἐν σχέσει] cf. Simplic. l. c. 195,9 16 Ἀριστοτέλης] 425*13 19 μορφήν]
 cf. σχῆμα Aristot. 425*17 26 εἰ δὲ καὶ τὸ μέγεθος] cf. Aristot. 425*24
 33 Ἀριστοτέλει] 425b12, 455*15

2 ἧς scripsi: ἢ vulg. 2ν αἰσθητὰ L¹ 11 καὶ uncinis inclus. w 18 μέ-
 γεθος w: om. LM¹QV 19 φησιν om. w εἰ] εἰς HMPb 20 lacunam
 cum w indicavi οὕτω] ὅτω LM¹ 22 ἦ] καὶ w 28 τὸ κινεῖν LM¹Q
 ὡς uncinis inclus. w 30 ὑπ' scripsi: ἀπ' vulg. 32 ὅπως] δὲ ὅπως M¹P:
 δὲ πως b; δὲ πως w

μένην ἐκάστης καὶ τῆς ἀργίας· τῆς γὰρ αὐτῆς τάναντία. ἡ δὲ κοινὴ αἰσθησις οὔτε ἡ αὐτὴ ταῖς κατὰ μέρος οὔτε πάντῃ ἑτέρα. κατὰ γὰρ τὴν πασῶν συναίρεσιν καὶ τὴν εἰς ἓν ἀμέριστον ἀποκορύφωσιν· διὸ καὶ ἐκάστη πως συναισθῆσεται ὅτι αἰσθάνεται, οὐχ ἢ μεμερίσται ἀλλ' ἢ 5 συνῆπται τῇ μιᾷ. ἤδη γὰρ χωριστῆς ἐστὶν ἀπὸ σωματίων δυνάμει εἰς ἑαυτὴν ἐπιστρέφουσα καὶ ἑαυτὴν γνωρίζειν, σωματοειδεστέρα δὲ μᾶλλον ἐκάστη καθὼ μεμερίσται, ἐπὶ δὲ τὸ χωρὶς ἄνεισι μᾶλλον κατὰ τὴν πρὸς τὰς ἄλλας ἀμέριστον ἔνωσιν. καὶ γὰρ αὐτὴ ἡ ἀμέριστος ἔνωσις τοῖς χωρὶς τῶν σωματίων προσήκει εἶδαι. εἰ δέ, ὡς αὐτὸς καλῶς ἀξιοῖ, τῆς αὐτῆς 10 τάναντία κρίνειν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀργίαν, ἕξει μὲν καὶ ἐκάστη τὸ χωριστόν πως ἀπὸ τῶν οἰκείων ὀργάνων — οὐ γὰρ ἂν ὅτι σκότος ἤσθάνετο ἢ ὄψις | τῷ μὴ πάσχειν τὸ αἰσθητήριον· ἐνεργεῖν γὰρ ἔοικε καὶ μὴ 284 πάσχοντος — μειζῶνως δὲ ἡ κοινὴ καὶ τὰς αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων κρίνουσα ἀργίας. Διὸ καὶ ἡ κοινὴ ἀλλ' οὐχ ἐκάστη ἑαυτῆς συναισθῆσεται καὶ τῆς 48

15 οἰκείας ἐνεργείας. εἰ μὲν γὰρ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς ἀργίας· εἰ δὲ τῆς ἀργίας, ἅμα τε ἂν ἀργοίη καὶ ἐνεργοίη ὡς συναισθανομένη. οὐκοῦν ἀργεῖ μὲν ὡς μεριστὴ καὶ καθ' ἑαυτὴν, ἐνεργεῖ δὲ καὶ καθὼ ἐξήρηται τῆς ἰδίας ἐνεργείας τε καὶ ἀργίας. ὥστε κατὰ τὴν κοινήν, καθ' ἣν καὶ ἐκάστη, οὐχ ὡς ἐκάστη οὐδὲ ὡς διηρημένοι, ἀλλ' ὡς ἡνωμένοι κατὰ τὴν μίαν πασῶν 20 ἔνωσιν, ἧς καὶ τὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων αἰσθητὰ κρίνειν ἔργον ἐν ταυτῷ καὶ ἀδιαιρέτως κατὰ τοὺς διαφόρους ἐνεργούσης λόγους. διὸ καὶ ἀριθμῷ μὲν ἐν τῷ κρῖνον καὶ ἀδιαιρέτον, τῷ δὲ εἶναι διαιρέτον, ἢ κατὰ διαφόρους ἐνεργεῖ λόγους.

Ἡ δὲ φωνὴ συμφωνία εἴρηται παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, ἐπειδὴ κατ' 49 25 ἐνεργεῖαν ἐστὶν αἰσθητὴ ὅταν ἀκούηται· ἀκούεται δὲ ὅταν ἐν γένωνται ἡ φωνὴ καὶ ἡ ἀκοὴ συμφωνήσασαι καὶ συναρμοσθεῖσαι ἀλλήλαις· ἡ γὰρ ὑπερβολὴ τοῦ αἰσθητοῦ λύει ἢ φθείρει τὴν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν· ἐν συμμετρίᾳ δὲ ἡ αἰσθησις, καὶ ἡδέα φαμέν τὰ κατὰ τὴν συμμετρίαν. ἀρα οὖν ὅταν μὴ ἐνεργῇ ἡ αἰσθησις, οὐκ ἐν συμμετρίᾳ καθ' ἑαυτὴν; ἢ ἐπειδὴ οὐκ 30 ἐνεργεῖ καθ' ἑαυτὴν ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς τὰ ἔξω ἀποτάσει καὶ τῇ πρὸς τὰ αἰσθητὰ σχέσει, ὁῦλον ὡς οὐδὲ τὴν ἐνεργητικὴν ἕξει συμμετρίαν καθ' ἑαυτὴν, τὴν μέντοι κατὰ δύναμιν ἕξει συμμετρίαν. προὔπαρχει γὰρ ἡ δύναμις καὶ καθ' ἑαυτὴν θεωρεῖται. ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἐξῆς ἴωμεν, ἀπ' ἄλλης ἡμῖν ἀρχῆς τὰ λοιπὰ τοῦ πέμπτου βιβλίου ἐπεξεργαζόμενοι.

4 οὐχ ἢ μεμερίσται] cf. Aristot. 425*31   5 cf. Simplic. l. c. 187,31   8 ἔνωσιν] cf. Simplic. l. c. 185,35   18 cf. Simplic. l. c. 186,6   21 ἀριθμῷ] cf. Aristot. 427*2   24 Ἀριστοτέλει] 426*27   32 προὔπαρχει] cf. Aristot. 441b21

7 χωρὶς ἄνεισι scripsi: χωρὶσαν εἰσι codd. b: χωριστόν εἰσι w   9 τοῖς αὐτοῖς LM¹P¹QV   11 δτι] τὸ w   12 τῷ] τὸ LM¹P¹QV   16 συναισθανομένη w: συναισθομένη codd. b   18 τε om. bw   22 τῷ] τὸ M²P²bw   ἢ] ἢ LM¹ 25 αἰσθητὴν LM¹P¹QV   33 ἀπ' H (cum Ficino): ἐπ' L cet.

ΠΡΙΣΚΙΑΝΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΛΥΔΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

Ἡ φαντασία, περὶ ἧς ἐξῆς ἀκολούθως τῷ Ἀριστοτέλει ἐπεξεργάζεται, 1
5 ὅτι μὲν ἑτέρα αὕτη δύναμις παρὰ τὴν αἰσθησιν ἐκ τῶν ἐκείνου ληπτέον·
καὶ ὡς διαφέρει καὶ δόξης καὶ πάσης λογικῆς ὑπολήψεως· καὶ ὡς, καθάπερ
αἰσθησις ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κινεῖται εἰδῶν ζωτικῶς ἐγειρομένη καὶ κατὰ
τὴν τῶν οἰκείων λόγων προβολὴν περὶ αὐτὰ ἐνεργοῦσα, οὕτω καὶ ἡ φαν-
τασία ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν εἰδῶν κινεῖται, τούτοις ὡς ὑποκειμένοις προ-
10 σεχῶς χρωμένῃ καὶ περὶ αὐτὰ ἐνεργοῦσα. διὸ καὶ αὕτη σωματοειδῆς ζωὴ
καὶ οὐκ ἄνευ τῶν σωματικῶν ἐνεργοῦσα ὀργάνων, ἐπειδὴ καὶ τὰ αἰσθητικὰ
εἶδη ὑφ' ὧν κινεῖται ἐκ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις τελεοῦται ἐμφράσεων.
προσθετόν δὲ καὶ τὰ Ἰαμβλίχεια, ὡς πάσαις ταῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς πα-
ραπέφυκεν ἡ φαντασία καὶ πάσας ἀποτυποῦται καὶ ἐκμάττεται τὰς τῶν
15 εἰδῶν ὁμοιότητας καὶ ταῖς τῶν ἐτέρων δυνάμεσιν ἐμφράσεις εἰς τὰς ἐτέρας
διαπέμπει, τὰς μὲν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως εἰς δόξαν ἀνεγείρουσα, τὰς δὲ ἀπὸ
νοῦ δευτέρας τῇ δόξῃ προτεινούσα, ἐν ἑαυτῇ δὲ ἀπὸ τῶν ὄλων τὰ φαν-
τάσματα παραδεχομένη· καὶ ὡς ἰδίως κατὰ τὴν ἀφομοίωσιν χαρακτηρίζεται
ἐν τε τῷ ποιεῖν καὶ ἐν τῷ δέχεσθαι τὰ προσεικότα ἢ τοῖς νοεροῖς ἢ τοῖς
20 γενεσιουργοῖς ἢ τοῖς μέσοις ἐνεργήμασιν, ἀποτυπομένη τε τὰς πάσας τῆς
ψυχῆς ἐνεργείας καὶ συναρμόζουσα τὰς ἐκτὸς πρὸς τὰς εἴσω καὶ ἐπιτιθεῖσα
ταῖς περὶ τὸ σῶμα κατατεινομέναις ζωαῖς τὰς ἀπὸ τοῦ νοῦ κλιούσας ἐμ-
φράσεις. καθ' ἑαυτὴν ἄρα ἡ φαντασία δύναμις οὐσα τοῦ ἀφομοιοῦν αὐτὰ
πρὸς ἑαυτὴν ἐντεῦθεν καὶ ταῖς ἄλλαις συνάπτεται δυνάμεσι, προκατάρχουσα
25 αὐτῶν ταῖς ἐνεργείαις, οὐκ οὐσα πάθος οὐδὲ κίνησις ἀλλ' ἀμέριστος καὶ
ὠρισμένη ἐνέργεια, καὶ οὐ κατὰ παραδοχὴν ἔξωθεν ὡς ὁ κηρὸς διαπλατ-
τομένη ἀλλ' ἐνδοθεν καὶ κατὰ (τὴν) λόγων τῶν ἀφομοιωτικῶν προβολὴν

4 Ἀριστοτέλει] 427b29   5 παρὰ τὴν αἰσθησιν] Aristot. 428a5   6 δόξης]
Aristot. 428a19   ὑπολήψεως] Aristot. 427b25   10 τὰ Ἰαμβλίχεια] cf. Simplic.
l. c. 213,25 sqq.

1 tit. Πρισκιανοῦ φιλοσόφου λυδοῦ μετάφρασις τοῦ περὶ φαντασίας Θεοφράστου BLQ
4 fort. ἀκολουθῶν   5 αὕτη bw   παρὰ] περὶ L' (et sic passim)   6 δόξης
Anon. w (cum Ficino): δόξει codd. b   8 τὴν om. MPbw   περὶ αὐτὰ om. w
14 πάσαις b   ἐκμάττεται (sic) L   15 τὰς τῶν ἐτέρων δυνάμεων w (cum
Ficino)   17 νοῦ] τοῦ νοῦ Hw   δευτέρως w   αὕτη b: αὕτη w   19 ἢ
τοῖς νοεροῖς] ἐν τοῖς νοεροῖς HMPbw   20 fort. πάσας τὰς   23 καθ' ἑαυτὰ codd.
αὐτὰ] τάλλα bw: fort. ἄττα   26 ἡ κηρὸς bw   27 τὴν addidi   λόγων
scripsi: λόγον vulg.   προβολῶν w

εἰς τὴν τῶν φαντασμάτων ἐγειρομένη ἐπίκρισιν. Ἄλλ' εἰ καὶ τὰς ἄλλας 2
ἀποτυποῦται ζωᾶς κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον καὶ αὐτὰς τὰς λογικὰς τε καὶ νο-
εράς ἐνεργείας, πῶς ἔτι ἀληθὲς τὸ Ἀριστοτελικόν, τὸ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν
εἰδῶν κινεῖσθαι τὴν φαντασίαν; ἢ εἰ καὶ | τὰς κρείττους ἀποτυποῦται ἐνερ- 285
5 γείας πάσας, ἤμωσ κατὰ τὰ αἰσθητικὰ ἀπεικονίζεται εἶδη μορφωτικῶς καὶ
μεριστῶς καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀναφοράν, ὥστε καὶ τὰς κρείττους
ἀποτυποῦται ἐνεργείας ἢ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν κινεῖται εἰδῶν. πῶς οὖν
καὶ μὴ παρόντων τῶν αἰσθητῶν κινεῖται ἡ φαντασία; καὶ γὰρ εἰ ὑπὸ τῶν
αἰσθητικῶν κινεῖται, ἀλλὰ καὶ ταῦτα παρόντων τῶν αἰσθητῶν προβάλλεται
10 καὶ ἀπόντων ἀπολείπει. ἢ οὐχ ὡς ἡ αἴσθησις παρόντων μόνον κινεῖται
τῶν αἰσθητῶν, οὕτω καὶ ἡ φαντασία, ἀλλ' ἐπειδὴν ἄπαξ κινήθη, δύναται
ἀφ' ἑαυτῆς ἐγειρεσθαι καὶ προβάλλειν τὰ φαντάσματα κατὰ τὴν πρὸς τὰ
εἶδη (τὰ) κινήσαντα ἀναφοράν. ἐνίοτε δὲ οὐχ ἄπαξ ἢ δις ἀλλὰ πλεονάκις
κινήθηναὶ δεῖται πρὸς τὸ ἀφ' ἑαυτῆς ὁμοίᾳ τοῖς κινήσασσι προτείνειν. καὶ
15 τῷ μὲν μορφωτικῷ καὶ μεριστῷ κοινωνεῖ πρὸς τὴν αἴσθησιν· τῷ δὲ καὶ
ἀφ' ἑαυτῆς προτείνειν τὰ φαντάσματα καὶ μὴ παρόντων ἔτι τῶν κινούντων
ἐξήρηται τῆς αἰσθήσεως· τῷ δὲ εἰς ἕτερα ἀναφέρειν αἰεὶ καὶ ἀφομοιοῦσθαι
πρὸς τὰς διαφόρους ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ταύτῃ πρὸς πάσας τε τῆς ψυχῆς
παραπέφυκε τὰς δυνάμεις καὶ κατὰ τὸ ἀφομοιωτικὸν τῆς ψυχῆς ἴσταται
20 ἰδίωμα. Ἐν τίνι οὖν ἡ φαντασία, ζητεῖ ὁ Θεόφραστος. οὔτε γὰρ ἐν 3
τῷ αἰσθητικῷ, διότι ἀληθοῦς οὔσης τῆς αἰσθήσεως ψευδῆς γι-
νεται ἐνίοτε ἡ φαντασία· οὔτε ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ· τὸ μὲν γὰρ ἐν
τῷ αἰσθητηρίῳ πάθημα παρόντος συμβαίνει τοῦ αἰσθητοῦ, τὰ
δὲ φαντάσματα γίνεται καὶ ἀπόντος. λέγω δὲ οὖν ἑτέραν εἶναι δύ-
25 ναμὴν τὴν φαντασίαν παρὰ τὴν αἴσθησιν, προσεχῆ δὲ καὶ διὰ τοῦτο ὑπ'
αὐτῆς πως κινουμένην, καὶ οἷον μὲν ὑποκειμένοις τοῖς αἰσθητικοῖς χρωμένῃν
εἶδεσιν ἐξ ὧν ἐγείρεται καὶ πρὸς ἂ ἀναφέρει τὰ φαντάσματα, παντοδαπῶς
δὲ ταῦτα ποικιλοῦσαν τῷ ὑπερανέχειν· καὶ ἀφ' ἑαυτῆς μετὰ τὸ ἄπαξ
κινήθηναὶ ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν ὡς ἂν ὀρμησῆ ἐγειρεσθαι· τὰς δὲ ἐμφάσεις
30 τῶν ἀπὸ τῆς φαντασίας προβαλλομένων εἰδῶν δέχεσθαι καὶ τὸ αἰσθητήριον,
ὡς οἱ μορφωτικοὶ καὶ μεριστοὶ δηλοῦσι τύποι τὸ χωριστὸν σωμάτων οὐχ
ἐμφαίνοντες. καὶ ἐναργῶς δὲ πολλάκις τοῦ σώματος συγκινουμένου ταῖς
φαντασίαις καὶ κατ' αὐτὰς διατιθεμένου ἐμφαίνεσθαι σύμφημι καὶ ἐν τῷ
αἰσθητηρίῳ τὰ φαντάσματα, ἀλλ' οὐχ ὡς αἰσθητικῷ (διὸ οὐκ ἐξωθεν) οὐδὲ
35 ὡς ὑπὸ σωμάτων τινῶν δρώντων μεταβαλλομένῳ, ἀλλ' ὡς τὰ φανταστά

2 Iamblichus ap. Simplic. l. c. 214, 18   3 τὸ Ἀριστοτελικόν] 429*1   13 ἐν(οτε)]
cf. Simplic. l. c. 214, 6   21 cf. Aristot. 428*11   22 ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ] cf.
Aristot. 425b23   25 προσεχῆ] cf. Simplic. l. c. 214, 20   28 ποικιλοῦσαν] cf.
Simplic. l. c. 206, 20. 215, 36

3 ἀληθὲς ἔτι w   7 ἢ bw: ἡ codd.   9 post αἰσθητικῶν excidit fort. εἰδῶν
11 κινήθη] scripsi: κινή vulg.   13 τὰ addidi   16 προτείνειν bis L¹   17 τῷ
Hw: τὸ L cet.   20 οὔτε scripsi: οὐδὲ vulg.   22 οὐδὲ w   25 παρὰ Hbw:
perl L cet.   26 κινουμένην Hw (cum Ficino): κινουμένη L cet.   35 μετα-
βαλλομένῳ w: μεταβαλλομένων L¹: μεταβαλλομένως B: μεταβαλλομένοις L² cet.

δεχομένῳ εἶδη. καὶ οὐ θαυμαστόν· ἐπεὶ καὶ τῆς λογικῆς ἡμῶν ἐνεργείας ἐμφάσεις τινὲς εἰς τὸ σῶμα καθήκουσιν, ὡς αἱ συστροφαι δηλοῦσι τῶν ἁμαρμάτων καὶ αἱ τῶν ὀφρῶν συναγωγαὶ ἐν ταῖς ζητήσεσι· καὶ εἰ καὶ τὰ στερεὰ ταῦτα συνδιατίθεται μέρια, πολλῶν πρότερον τὸ αἰσθητήριον αὐτὸ ὡς
 5 ζωτικώτερον δέχεσθαι τὰ ἔχνη τῆς ζωῆς ἀνάγκη. καὶ γὰρ ἐν οἷς μὲν αἰσθητικῇ μόνως ἐστὶν ἡ ζωὴ, καὶ τὸ ὄργανον μόνως ἐστὶν αἰσθητήριον, ἐν οἷς δὲ καὶ φανταστικῇ καὶ ὀρεκτικῇ ἢ καὶ λογικῇ, καὶ τὸ ὄργανόν ἐστι πρὸς τὴν τῆς ζωῆς ταύτης ὑποδοχὴν ἐπιτήδειον. δέξεται οὖν καὶ τὰς φανταστικὰς ἐμφάσεις ὡς φανταστικόν, καὶ ψευδεῖς, ἐὰν ὡς ψευδεῖς αἱ φανταστικαί.
 10 τασαί. καὶ ὥσπερ ἅμα τῶν ἀληθῶν αἰσθανόμενοι δυνάμεθα ψευδεῖς περὶ αὐτῶν προβάλλειν φαντασίας, οὕτως ἐπομένως, ὡς μὲν αἰσθητικὸν τὸ πνεῦμα τὰς ἀληθεῖς ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν δέχεται ἐμφάσεις, ὡς δὲ φανταστικὸν τὰς ψευδεῖς ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν τὰς δὲ ἀληθεῖς ἀπὸ τῆς φαντασίας· ὡς ὅταν ποδιαῖον ὀρῶντες τὸν ἥλιον πολλαπλασίονα τῆς γῆς φανταζόμεθα ταῖς γεω-
 15 μετρικαῖς ἐπακολουθοῦντες ἀνάγκαις. καὶ οὔτε τοῦ φαντάσματος ἡ αἰσθησις, ἐπειδὴ καὶ τὸ φάντασμα ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ, ἀλλὰ κατὰ μὲν τῶν αἰσθητῶν ἢ αἰσθησις, τὰ δὲ φαντάσματα ἀπὸ τῆς φανταστικῆς προβολῆς· οὔτε ἀδύνατον ἅμα καὶ ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς περὶ τῶν αὐτῶν, οἷον περὶ ἡλίου, δέχεσθαι τὸ ὑποκείμενον ἐμφάσεις, ἐπειδὴ ἀπὸ διαφόρων δυνάμεων καὶ κατὰ
 20 διάφορα ζωῆς εἶδη τὰ ἀντικείμενα δέχεται. καὶ οὐ κωλύεται ἐν ταύτῳ συμβαίνειν τὸ φάντασμα καὶ τὸ αἶσθημα καὶ ἀντικείμενα ἢ, ὡς μὴ τῆς αὐτῆς ὄντα συστοιχίας μηδὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐνεργήματα· ἐπεὶ καὶ ἡ ὁρῶσα ἐν ταύτῳ καὶ ἡ αἰσθησις ἢ περὶ τοῦ ἡλιακοῦ μεγέθους ἀντικειμένων ἔχουσαι. τοῦτο μὲν οὖν ὡδὲ ἀπολογιζόμεθα. εἴρηται δὲ κακῆϊνο ὡς οὐ
 25 παρόντων ἀεὶ δεῖ τῶν αἰσθητῶν πρὸς τὸ κινεῖσθαι τὴν φαντασίαν, ἀλλ' ἐπειδὴν ἐγερθῆ καὶ ἐν τῇ προβλητικῇ τῆς τοιαύτης μορφῆς * *

* * *
 <ΠΕΡΙ ΝΟΥ>
 * * *

Οὐ γὰρ οὕτω, φησί, ληπτέον οὐδὲ ὡσαύτως· ἐριστικὸν γάρ· ἀλλ' 4 ὡς ὑποκειμένην τινὰ δύναμιν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν. 286

4 τὰ στερεὰ ταῦτα] cf. Simplic. l. c. 214,1 14 ποδιαῖον] cf. Aristot. 428b3: Simplic. l. c. 213,15 28 Theophrastus ap. Themist. paraphr. 2. 198,20 ed. Speng.

5 οἷς] τοῖς b 6 αἰσθητικοῖ L¹: αἰσθητικοῖ L²M: αἰσθητικοῖς b αἰσθητήριον] αἰσθητικόν w (cum Ficino) 7 φανταστικοῖ L¹ 9 αἰ] καὶ αἱ w 10 αἰσθανόμενοι H²w: αἰσθανόμεθα L cet. 14 πολλαπλασίον Qw: πολλαπλασίον (sic) Pb φανταζόμεθα HL¹: φανταζόμεθα vulg. 15 ὑπακολουθοῦντες w 16 κατὰ] ἀπὸ w 21 τὰ φαντάσματα w 22 αὐτῆς ὄντα Hw (cum Ficino): αὐτοῦ ὄντα L cet. 24 ἀπολογιζόμεθα vulg. 26 τοιαύτης bw post μορφῆς supplendum οὐσία vel δυνάμει. excidit ultima pars huius capituli et initium sequentis; quam iacturam dissimulat Ficini versio, sed postquam semel expectata est, atque in talis formae partu iam enititur sibi ipsi sufficere. Pergamus ad reliqua. Lacunam notavi et titulum supplevi 28. 29 ἀλλ' ὡς w (ex Themistio): ἀπλῶς codd. b

καὶ ὀλίγον προελθὼν ἐπάγει· τάχα δ' ἂν φανείη καὶ τοῦτο ἄτοπον εἰ ὁ νοῦς ἔχει ὕλης φύσιν μὴδὲν ὦν ἅπαντα δὲ δυνατός. οὐχ οὕτω δὲ ληπτέον οὐδὲ πάντα νοῦν, ἀλλὰ δεῖ διελεῖν. ποῖος οὖν καὶ τίς ἡ διαίρεσις; ἡ μὲν γὰρ ὕλη οὐ τότε τι, ὁ δὲ νοῦς εἰ μὴ 5 οὕτω, τί ἂν ἕτερον; καὶ ἀναλογίαν οὖν καὶ τὸ δυνάμει ληπτέον ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ νοῦ· ὡς γὰρ πρὸς τὸν ἐνεργείᾳ νοῦν, τουτέστι τὸν χωριστόν. ἡ μὲν οὖν ὕλη ὡς ἐσχάτη εἰκότως πάντα δυνάμει, οὐ μὴν ἡ αἰσθησις ὡς ἡ ὕλη· εἶδος γὰρ καὶ λέγεται καὶ (ἔστι) περιέχουσα κατ' οὐσίαν (τοὺς) τῶν αἰσθητῶν λόγους ἢ αἰσθησις. ἕτερον δὲ τρόπον δυνάμει 10 λέγεται τὰ αἰσθητὰ ὡς ὑπ' αὐτῶν κινουμένη πρὸς τὴν προβολήν, καὶ παρόντων καὶ ὄντων αὐτῶν εἰς τὸ αἰσθητήριον δεομένη πρὸς τὴν οἰκείαν ἐνεργείαν. ὁ δὲ ψυχικὸς νοῦς οὔτε ὡς ἡ ὕλη οὔτε ὡς ἡ αἰσθησις. καὶ γὰρ εἶδός ἐστι καὶ πάντων εἰδῶν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν περιεκτικός, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνεργεῖ, καὶ ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὰ νοητά· ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς 15 τὴν ψυχὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὴν οὐσιώδη πρὸς αὐτὴν σχέσιν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸ μεριστόν πως ἀπόνευσιν, αὐτός τε ἀπὸ τῆς ἀχραιφνῶς ἀμερίστου καὶ πάντη ἡνωμένης ὑπέβη νοεῶς οὐσίας τε καὶ ἐνεργείας, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ τῆς ὑπερλάμπρου καὶ αὐτοφανωτάτης ἀπολείπεται τῶν πρώτων νοητῶν ὑποστάσεως· καὶ ἡ ἀμφοῖν συνέχεια κεχλασμένη πῶς ἐστίν, 20 ἀλλ' οὐκ ἀκριβῆς ὅποια ἡ ἐν τῷ χωριστῷ ἔνωσις. καὶ διὰ ταῦτα αὐτός τε πρὸς τὴν καθαρῶς ἀμερίστον γῶσιν τοῦ ἐνεργείᾳ τελοῦντος δεῖται νοῦ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ τῆς ἀπὸ τῶν χωριστῶν νοητῶν καταλάμψεως, ἵνα τέλεια ἀποτελεσθῆ νοητά — ὅθεν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης χρώμασιν αὐτὰ ἀπεικάζει τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου δεομένοις αὐγῆς — ἡ τε ἀμφοῖν αὐτῶν συναφῆ 25 εἰς τὸ ἀδιαίρετον συναίρεται ὑπὸ τῆς συνηρημένης ἀχραιφνοῦς ἐνώσεως. ταύτη οὖν δυνάμει ὁ ψυχικὸς νοῦς, ὡς πρὸς τὸν χωριστόν νοῦν, διότι καθαρῶς ἐκεῖνος ἀμερίστος καὶ ἡνωμένος ἀχραιφνῶς πρὸς τὰ νοητά, ὑπέρλαμπρα ὄντα καὶ πρώτα καὶ τέλεια φῶτα, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ τοιούτου νοῦ τελειούμενος. καὶ τὸ ἄγραφον οὖν γραμματεῖον κατὰ ἀναλογίαν ἐπ' αὐτοῦ ἀκουστέον. οὐ γὰρ ὡς μὴδὲ ὄλω; ἔχοντος τὰ εἶδη, ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς νοῦς 30 ἐστὶ δυνάμει, οὐχ ὡς μὴδὲ ὄλω; ὦν νοῦς, ἀλλ' ὡς νοῦς μὲν τοιοῦτος; δὲ οἷος τοῦ τελειοῦσθαι ὑπὸ τοῦ πρώτου δεῖσθαι νοῦ· οὕτω καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ νοητὰ μὲν ἀλλὰ τοιαῦτα οἷα τῆς ἀπὸ τῶν χωριστῶν δεῖσθαι κατα-

1 Theophrastus ap. Themist. I. c. 2. 199,5 (cf. infra p. 30,29) 8 εἶδος] cf. Aristot. 432*2 23 Ἀριστοτέλης] 430*16 29 γραμματεῖον] cf. Aristot. 430*1

2 μὴδὲν ὦν b: μὴδὲ ὦν L: μὴδὲ ὦν BMPV 5 τὸ δυνάμει] τῆ δυνάμει HMPbw
8 ἐστὶ addidi 9 τοὺς addidi 12 ἢ ante ὕλη add. L² (supra vers.): om. b. cet.
ὕλης MPb 18 αὐτοφανωτάτης Anou.: αὐτῶν φανωτάτης codd. b: αὐτοφανεστάτης w
19 συνέχεια w (continuatō Ficinus): συνεχῆ LM¹P¹QV: συνεχῆς B: συνεχῆ M²P²b
22 καταλήψεως L¹M¹P¹ 24 δεομένης BH¹LMPQV 27 ἡνωμένως BLMFVb
28 τοιούτου νοῦ H: τοιούτον νοῦ L: τοιούτον οὐ QV: τοιούτον νοῦ BMP: τοιούτῳ νοῦ bw
29 γραμματεῖον L¹ 29 ἐπ'] ἀπ' MPbw

λάμφεως, ἵνα ἀκραιφνῶς ἦ νοητά. διὸ καὶ χρώμασιν ἀπήκασται, καὶ τὸ γραμματεῖον ὡς πρὸς τὴν τῶν τελείων τούτων εἰδῶν ὑποδοχὴν ἀγραφον εἴρηται. ὀρθῶς ἄρα καὶ ὁ Θεόφραστος ἀτοπον ἀποφαίνεται τὸ ὑλικὴν ἀποδιδόναι φύσιν τῷ νῷ, καὶ τὸ οὕτως ὡς ὕλη μὴδὲν εἶναι ἀλλὰ πάντα δυνατόν· καὶ μὴ δεῖν οὕτω λαμβάνειν παρακελεύεται, ζητεῖν δὲ πῶς καθ' ἕτερον τρόπον δυνάμει λέγεται. ὅπως δέ, ὡς πρὸς τὰ πάροντα εἴρηται ἱκανῶς· καὶ ἅμα ὅτι οὐδὲ πᾶς νοῦς δυνάμει ἀλλὰ ποιός, διακέκριται.

Ἄπορεῖ δὲ ἐξῆς ὅπως γίνεται τὰ νοητά, καὶ τί τὸ πάσχειν αὐτόν. δεῖ γάρ, εἴπερ εἰς ἐνέργειαν ἤξει καθάπερ αἱ αἰσθήσεις. ἀσωμάτῳ δὲ ὑπ' ἀσωμάτου τί τὸ πάθος ἢ ποία μεταβολή; καὶ πότερον ἀπ' ἐκείνου ἢ ἀρχῆ ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ; τῷ μὲν γὰρ πάσχειν ἀπ' ἐκείνου δόξειεν ἄν· οὐδὲν γὰρ ἑαυτοῦ τῶν ἐν πάθει· τῷ δὲ ἀρχὴν πάντων εἶναι καὶ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ νοεῖν καὶ μὴ ὥσπερ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀφ' ἑαυτοῦ. γίνεται μὲν οὖν τὰ νοητά, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὡς ὁ χωριστὸς νοῦς τὰ πράγματα, διὰ τὸ κεχαλασμένον, ὡς εἴρηται, τῆς ἐνώσεως· καὶ ἐπειδὴ συνάπτεται μὲν αὐτοῖς ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ συναιρούμενος, ταύτῃ δὲ καὶ πάσχει πῶς, διότι ὑπόβας ἀπὸ τῆς καθαρῶς καὶ πάντῃ ἀμερίστου τῶν χωριστῶν νοητῶν ἐνώσεως καὶ οἶον ἐκφοιτήσας διὰ τὴν πρὸς ψυχὴν ὁμοφυίαν, ὡς ἕτερος ὑφ' ἐτέρων, ὑπὸ τε τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐν ἐκείνῳ νοητῶν τελειοῦται. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τελειοῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τε ἐγειρόμενος καὶ ἑαυτὸν συνάπτων τῷ ἐνεργείᾳ νῷ καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου τελειότητα αὐτενεργήτως δεχόμενος, καὶ ἐπειδὴ μὴ παντελῶς τοῦ ἐνεργείᾳ ἐκπεφοιτήκε νοῦ, ἀλλὰ, καίτοι ὑπόβας, συνῆπται ὁμως πρὸς ἐκεῖνον ἅτε νοῦς ὢν καὶ αὐτός — διὸ καὶ οὐκ ἔξω ποι στρεφόμενος ἀλλ' εἰς ἑαυτὸν εἰσιῶν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὡς ὅτι μάλιστα συναιρούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ τελειοῦται νοῦ — διὰ ταῦτα τοῖνον ἐτέρως ἢ ὡς αἱ αἰσθήσεις πάσχει, καὶ ὅλως οὐ κυρίως ἀλλὰ καθ' ὁμωνυμίαν πάσχει, ἐνεργεῖ δὲ μᾶλλον. τῇ γὰρ ἑαυτοῦ ἐνεργείᾳ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν προτέρων δέχεται τελειότητας καὶ οὐκ ἔξωθεν εἰσδέχεται ἄπερ νοεῖ. ἔστι γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ πράγματα τελειωθείς δευτέρως, ἡνωμένος τοῖς ἑαυτοῦ νοητοῖς καὶ ἅμα καὶ τοῖς κρείττοις συνημμένους τῷ μὴ ἀπεσπάσθαι τὰ αὐτοῦ τῶν προτέρων. καὶ ἐνεργεῖ μὲν καὶ τὰ νοητά εἰς τὸν νοῦν, ὡς καὶ τὰ αἰσθητά

8 Theophrastus ap. Themist. 1. c. 2. 198,25
27 κυρίως] cf. Aristot. 418*2

13 ἐφ' ἑαυτῷ] cf. Aristot. 417 b 24

1 ἀπήκασται L¹: ἀπέκασται cet.   2 γραμμάτιον L¹   3 ἀποφάνεται bw (Ficinus *clama*): ἀποφάνεσθαι codd.   6 ὡς om. bw   7 ποιός vulg.   9 αὐτόν w (ex Themistio): αὐτό codd. b   10 ὑπὸ σώματος w (ex Themistio)   τὸ πάθος bw: πάθος codd.   11 ἀφ' ἑαυτοῦ] ἀπ' αὐτοῦ w   τῷ scripsi: τὸ vulg.   12 ἀφ' ante ἑαυτοῦ add. w (ex Themistio)   τῷ] τὸ w (ex Themistio)   13 ἀρχὴν Themistius: ἀρχή codd. bw (probat Usener ap. Brandis. *Handbuch d. Gesch. d. Gr. Röm. Philos.* 3. 1. 290)   ἐφ' ἑαυτῷ] ἐπ' αὐτῷ w   14 ἀπ' αὐτοῦ w   17 ἀπὸ] ὑπὸ BL¹   καθαρᾶς Hw   18 ἀφοιτήσας bw   19 ὁμοφυίας L¹   20 ἐκείνων L¹Mb   23 ἐκπεφοιτήται Hbw: ἐκπεφοιτοτε MP   νοῦν Pb   24 ποι] τοι HMPb

εἰς τὴν αἰσθησιν, ἀλλ' οὐκ ἔξωθεν, ἐπειδὴ μὴ κεχώρισται. διὸ μία ἢ ἀμφοῖν, τοῦ τε νοῦ περι τὰ νοητὰ καὶ τῶν νοητῶν εἰς τὸν νοῦν ἢ ἐνέργεια, καθὸ οὐ διέσπασται ἀλλ' ὁ νοῦς ἐστὶ τὰ νοητὰ. ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθησεως τὸ πάθος περι τὸ αἰσθητήριον συμβαίνει, ἐπεὶ τὸ πρῶτον αἰσθητικὸν κατ' οἰκείαν τελειοῦται ἐνέργειαν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν κίνησιν οὐ παθητικῶς ἀλλ' ἐνεργητικῶς δεχόμενον· μειζόνως δὲ ὁ νοῦς ἀφ' ἑαυτοῦ τε ἐνεργεῖ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νοητῶν τελείωσιν οὐ παθητικῶς ἀλλ' ἐνεργητικῶς δέχεται· εἰ καὶ δέχεσθαι δέοι φάναι ἀλλὰ μὴ προάγειν· ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ ἀρχόμενος τελειοῦται. καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἑτεροκινήτοις τὸ πάθος ὡς ἔξωθεν διεγειρομένοις, ἐν δὲ τοῖς πάντα ἔνδοθεν ἐνεργοῦσι καὶ ὅλοις δι' ὅλων ἐνεργητικοῖς ἀδύνατον ὑπονοεῖν τι πάθος, εἰ μὴ ὁμωμόμως. καὶ γὰρ τῆ οὐσίᾳ ἐστὶν ἐνέργεια δευτέρως καὶ ὁ δυνάμει νοῦς, αὐτὴ δ' ἢ ἐνέργεια ἀντίκειται τῷ πάθει καὶ οὐκ ἂν ποτε παθητικῶς διατεθεῖ. καὶ ἀπλῶς δὴ ἐν τοῖς χωριστοῖς σωματίων [ἀσωμάτοις], ὅπερ καὶ αὐτός φησι, τί τὸ πάθος ἢ ποία μεταβολή; καὶ τὰ μὲν πάθη ἔξωθεν, ὁ δὲ νοῦς ἀρχὴ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ. ὡς οὖν παθητικός. εἰ γὰρ ὅλως ἀπαθήσ-φησίν, οὐδὲν νοήσει, τὴν ἀπὸ τῶν νοητῶν τελείωσιν πάθος καλῶν, ἐπεὶ πάντη καθαρεύειν τὸν νοῦν ἀνάγκη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν νοητῶν κατ' οἰκείαν τελειοῦται ἐνέργειαν, διὰ τοῦτο κοινότερον ἀλλ' οὐ κυρίως ἂν τοῦ πάθους ἐκείνου ἀκούοιμεν· ἀπαθὲς γὰρ ὁ νοῦς, φησὶν ὁ Θεόφραστος, εἰ μὴ ἄρα ἄλλως τ' ἢ τ' τὸ παθητικόν, οὐχ ὡς τὸ κινήτικόν, ἀτελής γὰρ ἢ κίνησις, ἀλλ' ὡς ἐνέργεια. ταῦτα δὲ διαφέρει. χρῆσθαι δὲ ἀναγκαῖον ἐνίοτε τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὄρας ὅτι οὐδ' ἀτελὲς οὐδὲ κατὰ τρόπον ἢ τινα κίνησιν οὐδὲ ἔξωθεν ἀλλὰ κατ' ἐνέργειαν τὸ πάθος ἀφορίζεται ἐπὶ τοῦ νοῦ. συγγινώσκειν δὲ ἀξιοῖ τῆ τῶν ὀνομάτων χρῆσει, διότι ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ ἐπὶ τὰ νοερά μεταφέρομεν τὰ ὀνόματα. ἀξιοῖ δὲ ἀφορίζεσθαι τὸ πάσχειν. καὶ εἴρηται ὅτι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐνδιδομένην τελείωσιν ἐνεργητικῶς τοῦ δευτέρου τελειουμένου * * * καὶ πῶς νοητὸν ὑπὸ νοητοῦ πάσχει; ἐπειδὴ ὡς νοητὸν δεύτερον, τουτέστιν ὡς ἐνεργητικὸν καὶ ὡς ἄρχον καὶ αὐτενεργήτως ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ κρείττονος. καὶ πῶς αὐτὸς ἑαυτὸν τελειοῖ; διότι, ὡς εἴρηται,

3 ὁ νοῦς] cf. Aristot. 429^b30   12 τῆ οὐσίᾳ] cf. Aristot. 430^a18   16 ἀπαθήσ] cf. Aristot. 429^b23   18 καθαρεύειν] ἀμυγῆ εἶναι Aristot. 429^a18   20 Theophrastus ap. Themist. 1. c. 2. 199,18 (cf. Aristot. 429^a15)   21 ἀτελής] cf. Aristot. 431^a6   22 χρῆσθαι] cf. Aristot. 418^a2   29 νοητὸν] cf. Aristot. 429^b24

1 ἢ om. w   3 ἐστὶ om. L¹   καὶ] δὲ w   4 συμβαίνον L¹   7 τε om. Hbw   8 δεῖ w   post προάγειν add. ἀφ' ἑαυτοῦ bw (cum Ficino)   11 ἐνεργητικοῖς Hbw (cum Ficino): ἐνεργητικὸν L cet.   12 αὐτὴ w: αὕτη codd. b   δι' ἐνέργειαν b   14 δὴ scripsi: δὲ vulg.   ἀσωμάτοις uncinis inclusi   16 ὡς] πῶς w   21 excidisse nonnihil videtur (coll. Themist. 2. 199,18 Speng.)   23 οὐδ' ἀτελὲς Hw: οὐ διατελὲς L cet.   24 fort. τροπήν (cf. Simplic. in Aristot. de An. 18,35)   25 ἀξιοῖς L¹   27 ἀφορίζειν L¹   ὑπὸ scripsi: ἀπὸ vulg.   28 lacunam indicavi   29 καὶ πῶς w   fort. δευτέρως   31 καὶ πῶς w

καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ κρεῖττονος ἀνεργήτως δέχεται. Καὶ διὰ τί οὐκ αἰεὶ; 6
 ἢ ὁ μὲν νοῦς αἰεὶ ἐνεργεῖ. ἢ δὲ ψυχὴ οὐκ αἰεὶ χρῆται καὶ παρόντι τῷ νῷ
 ἐν τῇ πρὸς τὰ σώματα στροφῇ. εἰκόσασι δὲ οἱ ἄνδρες οὗτοι, καὶ ὁ Ἀρι-
 στοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος. ὕπερ καὶ ἤδη ἔφαμεν, νοῦν ἐνίοτε καὶ πᾶσαν
 5 τὴν λογικὴν προσαγορεύειν ζωὴν, ὅπου γε καὶ μέχρι φαντασίας τὸ τοῦ νοῦ
 διατείνουσιν ὄνομα. καὶ οὕτως εὐλόγως ἂν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ζητοῖται διὰ τί
 οὐκ αἰεὶ, οὐ τῷ μὴ ἔχειν δὴ τὴν δύναμιν ἀλλὰ τῷ πρὸς τὰ δευτέρα καὶ
 σωματικὰ καὶ ὅλως ἕξω ἑαυτῆς ἀποτείνεσθαι διὰ τὸ ἀμφίβιον τῆς μερικῆς
 ζωῆς. ἐν γὰρ τῇ εἰς ἑαυτὴν στροφῇ καὶ τῇ πρὸς νοῦν συννεύσει ἢ τε-
 10 λειώσῃ αὐτῇ, ἐν δὲ τῇ πρὸς τὰ σώματα ῥοπῇ ἢ τοῦ νοεῖν ἀπόστασις.
 τελευτᾷ δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ἀφ' ἑαυτῆς τε ἀρχομένη καὶ ἑαυτὴν προσάγουσα
 τῷ νῷ, καὶ ἀνεργήτως καὶ τὴν ἀπ' ἑκείνου δεχομένη τελειώσῃ· ἐπεὶ,
 φησί, τὸ ὑφ' ἐτέρου κινουῦντος τὴν ἐνέργειαν εἶναι τοῦ νοῦ καὶ
 ἄλλως ἄτοπον, καὶ πρότερόν τι ποιεῖν ἔστιν ἕτερον τοῦ νοῦ, καὶ
 15 οὐκ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ νοεῖν, εἰ μὴ τις ἄλλος ὁ κινῶν νοῦς. καὶ ταῦτα
 ἀληθῆ εἴτε τὴν μετεχομένην ὑπὸ ψυχῆς ἀμέριστον οὐσίαν καλοῖται νοῦν, εἴτε
 αὐτὴν τὴν λογικὴν ψυχὴν.

Ἄλλὰ τί τὸ ἐπαγόμενον; εἰ γὰρ ἐνεργῶν, φησί, γίνεται τὰ πράγ- 7
 ματα, τότε δὲ μάλιστα ἐκάτερόν ἐστι, τὰ πράγματα ἂν εἴη ὁ
 20 νοῦς. οὐ μόνον γὰρ τὰ νοούμενα ἀλλὰ καὶ νοῦς τότε μάλιστα ἔστιν ὅταν
 νοῖ· διὸ ἐκάτερον ἔφη. εἰ οὖν ὅτε τὰ πράγματά ἐστι τότε καὶ νοῦς
 ἔστιν, ὁ νοῦς ἂν εἴη τὰ πράγματα. ἄρα οὖν, ὅταν μὴ νοῖ, μὴ ὦν τὰ
 πράγματα οὐδὲ νοῦς ἔστιν; ἢ ὁ μὲν ὄντως νοῦς καὶ ὁ δυνάμιμι ὑπὸ
 ψυχῆς μετεχομένος νοεῖ, ἄτε ὦν καὶ αὐτός, εἰ καὶ δευτέρως, τῇ οὐσίᾳ
 25 ἐνέργεια. ἐπὶ δὲ τῆς μερικῆς ψυχῆς ἔχει ἂν χάραν ἢ ἀπορία· αὕτη γὰρ
 καὶ οὐκ αἰεὶ νοεῖ. ἄρα οὖν οὐδὲν ἔστι πρὶν νοεῖν; ἢ ἔστι μὲν οἷον
 ὕλη, εἰδῶποιεῖται δὲ ἕξωθεν ἐπιγινομένοις τοῖς πράγμασιν, ὅταν γινώσκῃ.
 ἀλλὰ καὶ ἔστι τι πρὶν ἐπίστασθαι ἢ ψυχὴ καὶ οὐκ ἕξωθεν ἀλλ' ἀφ' ἑαυ-
 τῆς ἄρχεται τε καὶ προβάλλει τὰ γνωστὰ καὶ εἰς ἑαυτὴν εἰσιούσα εὐρίσκει
 30 τὰ πράγματα. καὶ πρὶν οὖν γινῶναι ἔστι τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ
 ταύτη μεμέρισται πῶς ἢ ψυχὴ τῷ μὴ τῇ οὐσίᾳ εἶναι ἐνέργεια, δευτέραν
 δὲ ἴσχειν καὶ προῖοῦσαν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐπιστημονικὴν ἐνέργειαν, ὥσπερ
 ἔστι καὶ ὅταν μὴ ἐπίσθηται, οὕτω καὶ τὰ πράγματά ἐστιν οὐκ ἐνεργητικῶς

1 Theophrastus ap. Themist. l. c. 2. 200,8 (cf. Aristot. 430*5) 4 νοῦν] cf. Simplic.
 l. c. 220,38. 286,31 15 ἐφ' ἑαυτῷ] cf. Aristot. 417b24 19 τὰ πράγματα] cf.
 Aristot. 430*4 26 πρὶν νοεῖν] cf. Aristot. 429*24

7 οὐ τῷ w: οὐ τὸ codd. b τῷ πρὸς w: τὸ πρὸς codd. b 9 ἐν γὰρ τῇ w:
 ἐναργῆ BH'L'M': ἐναργεῖ H²L²M²PQVb στροφῆν L' 10 αὐτῆ L 11 ἀφ'
 scripsi: ὑφ' vulg. 12 δεχομένη Hbw (cum Ficino): δεχομένην L cet. 15 οὐκ]
 μὴ lw ἄλλως H'Pb 16 καλοῖται νῦν L': καλοῖται νῦν MPw 19 τότε w:
 τὸ codd. b 23 οὐδέ] ὅδε L' 25 ἐνέργεια L' ἔχει LMPVb χῶρος b:
 χῶρον w 31 ἐνέργειαν w

ἀλλ' οὐσιώδως. δεῖ γὰρ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πράγματα συστοίχως τῇ ψυχῇ νοεῖν, οὐ τῷ εἶναι νοούμενα ἀλλὰ τῷ γνωστῶς ἐνεργεῖν, καὶ γνωστά ἀποτελούμενα κατὰ | δευτέραν καὶ προϊούσαν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐνέργειαν — εἰ 288
 μὴ ἄρα ἐπὶ τῆς ψυχῆς οὐχ ἀπλοῦν οὐδὲ μονοειδὲς οὔτε τὸ εἶναι οὔτε τὸ
 5 ἐνεργεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν μόνιμον τὸ δὲ μεταβαλλόμενον, περὶ δὴ τὴν μένουσαν
 τῆς μεταβαλλομένης προϊούσης, κατ' ἀμφοτέρας τῆς ὅλης θεωρουμένης
 ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἅμα τε μενούσης καὶ μεταβαλλομένης· καὶ ἅμα τε
 αἰεὶ ἐνεργούσης κατὰ τὴν κρύφιον καὶ συμφῶτῃ τῇ μονίμῃ οὐσίᾳ ἐνέργειαν
 καὶ κατὰ τὴν ἔξω προϊούσαν καὶ μεταβαλλομένην ζωὴν· ὅταν αὐτὴ περὶ τὰ
 10 δευτέρα καὶ μεριστὰ ὅλη στρέφεται, πρὸς ταῦτα καὶ ἐνεργούσης, δόξῃ μετ'
 αἰσθήσεως χρωμένης, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ ἐπιστητά, ἅπερ τὰ ἐν αὐτῇ ἐστὶ
 πράγματα, οὐδὲ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὰ νοητά, οἷς διὰ τῶν ἐπιστητῶν συνά-
 πτεται κατὰ μίαν οἶον συνέχειαν. καὶ ὅταν δὴ πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ μένοντα
 τὴν προβλητιμένην ἐπανακαλέσεται ζωὴν τε καὶ ἐνέργειαν, οὐ περὶ πάντα
 15 ἅμα ἐνεργεῖ, ἀλλὰ νῦν μὲν τάδε νῦν δὲ ἄλλα διὰ τὴν μεριστὴν φύσιν. Τὸ 8
 οὖν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ κατὰ τὴν μεταβολήν. ἢ ὅταν μὴ παρῆ ἢ προϊ-
 οῦσα ἐνέργεια καθ' ἣν ἢ ἐπιστήμη, τότε τὴν ταύτης προβλητικὴν τὴν μέ-
 νουσαν οὐσίαν δυνάμει φαμέν, οὐσαν μὲν τὰ πράγματα, οὐχ ἐνεργούσαν δὲ
 κατὰ τὴν προϊούσαν ἐνέργειαν. καὶ οὖν μὴ πάντα ἅμα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα
 20 γινώσκη, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἔστιν ἄλλοτε ἄλλα καὶ οὐδέποτε τὰ αὐτά, διότι
 οὐ πάντῃ μεταβάλλεται, ἀλλ' ἔστι τι καὶ τὸ μένον ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καθὰ
 αἰεὶ ἔστηκεν ἐν αὐτῇ τὰ πράγματα. καὶ γὰρ ἄτοπον, φησὶν, εἰ δυνάμει
 μὲν ὦν μηδὲν ἐστίν, ἐνεργείᾳ δὲ ἕτερος ὅταν μὴ ἑαυτὸν νοῆ, τῷ
 δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο νοεῖν οὐδέποτε ὁ αὐτός. ἄκριτος γὰρ τις
 25 αὐτὴ γε καὶ ἄτακτος ἢ φύσις — ἄριστα ἐλέγχων τοὺς δυνάμει πάντα
 καὶ μηδὲν εἶναι καθ' αὐτὸν (τὸν) νοῦν ὑποτιθεμένους. πρῶτον μὲν γὰρ
 ὅταν μὴ νοῆ οὐδὲν ἔσται· ἔπειτα δὲ καὶ νοῶν, ὅταν ἄλλα καὶ μὴ ἑαυτὸν
 νοῆ, ἕτερόν τι ἔσται καὶ οὐκ αὐτός, καὶ ἄλλοτε ἄλλος καὶ αἰεὶ μεταβαλλό-
 μενος. διὸ φησιν, οὐχ οὕτω ληπτέον, ἀλλ' ὡς ἐλέχθη πρότερον ἐν οἷς
 30 ἡξίου κατὰ ἀναλογίαν ἀκούειν τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ μὴ ὡς ἐπὶ τῆς
 ὅλης οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ νοῦ: τότε γὰρ τι εἶναι τὸν νοῦν· μηδὲ μὴν ὡς 9

10 δόξῃ] cf. Aristot. 428^a25 (Plat. Tim. 28 A)

3 κατὰ] κατὰ τὴν w 4 ἐπὶ w (cum Ficino): ἀπὸ codd. b οὔτε—οὔτε]
 οὐδὲ—οὐδὲ vulg. 5 δὴ scripsi: δὲ codd. b: μὲν w 9 καὶ ante κατὰ
 om. L¹ 9 περιούσαν L¹M²P² 10 στρέφεται w: στρέφεται codd. b καὶ
 ἐνεργούσης] ἐνεργούσης b: ἐνεργεῖ w 11 χρωμένη w 15 τάδε] ἐνθάδε hw
 18 μὲν H: δὲ L cet. 20 γινώσκη L¹bw: γινώσκει L² cet. αὐτά, διότι οὐ
 πάντῃ om. text. L 21 πάντοτε L¹Qbw: πάντῃ L²: πάντοτε τη MPV: πάντοτε τη H
 23 post ἐνεργεία adl. ἐνεργεία δὲ ὦν ἐστίν ἕτερος w (partim cum Ficino), cuius addi-
 tamenti nullum vestigium in contextu sequente post ἕτερος add. δὲ w τῷ w:
 τὸ codd. 25 ἄριστ' ἂν ἐλέγχοι w 26 τὸν add. w νοῦν om. L¹
 28 καὶ (ante ἄλλοτε) om. HMPbw

ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως· αὕτη μὲν γάρ, ὡς καὶ νῦν ἐπάγει, οὐκ ἄνευ σώ-
 ματος, ὁ δὲ χωριστός. διὸ τῶν ἕξω προελθόντων οὐ δεῖται πρὸς τὴν
 τελείωσιν. καὶ ὅταν ἄρα μὴ γινώσκη ἢ ψυχῇ, ἐνεργεία πάντα ἐστὶ κατὰ
 τὴν μένουσαν καὶ οὐσιώδη τελειότητα, ἐλλείπει δὲ ἢ κατὰ προβολὴν ἐνέρ-
 5 γεια· διὸ δυνάμει ὡς πρὸς ταύτην· καὶ ἐπειδὴ συμφυῆς ἐστὶ τοῖς ἐπι-
 στητοῖς, ὅταν ὀτιοῦν ἐπίστηται, ἐνεργεία οὕσα ὅπερ τὸ ἐπιστητὸν οὐχ ἕτερα
 ἐστὶν ἑαυτῆς, διότι αὕτη κατὰ τὰ ἐπιστητὰ πάντα οὐσιώται. ἀλλὰ δὴ
 φαίνεται καὶ γινομένη πῶς. ὅταν γὰρ οὕτως ἕκαστα γένηται ὡς ἐπι-
 στήμων κατ' ἐνεργείαν λέγεται, τοῦτο δὲ συμβαίνειν φημὲν ὅταν
 10 δύνηται δι' ἑαυτοῦ ἐνεργεῖν, ἔστι μὲν οὖν καὶ τότε δυνάμει πῶς,
 οὐ μὴν ὁμοίως καὶ πρὶν μαθεῖν καὶ εὐρεῖν. ὑπὸ τίνος οὖν ἢ
 γένεσις καὶ πῶς, εἴτ' οὖν [ἦ] ἕξεως καὶ δυνάμεως εἴτε οὐσίας;
 εἶοικε δὲ μᾶλλον ἕξεως, αὕτη δὲ οἶον τελεοῦν τὴν φύσιν. γίνεται
 μὲν οὖν πῶς ἢ ψυχῇ ἐπειδὴ μὴ ἔστι μονοειδῆς ὡς τὰ νοερά, μηδὲ καθά-
 15 ρῶς μόνιμος· ἅμα δὲ μένει καὶ ἔμφυτον ἔχει τὴν μεταβολὴν, ἀμφιβολός
 τὲ ἐστὶ διὰ τὴν μεσότητα καὶ τὴν ἐν κινήσει ἀφορίζομένην ζωὴν. διὸ καὶ
 εἰς ἄγνοιαν ὑποφέρεται κατὰ τὴν εἰς τὸ χεῖρον ῥοπήν καὶ τῇ ἐπιστήμῃ
 αὐτὴ τελεοῦται κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον στροφὴν. διὸ καὶ ἀτελής ποτε
 γίνεται καὶ τελεία, ὅταν μὲν ἀγνοῇ ἀτελής καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει, ἐπειδὴ
 20 τὴν τοῦ γινῶναι δύναμιν ἔχει καὶ τότε· ὅταν δὲ ἐπίστηται τελεία. διὸ
 ἐνεργεῖ μὲν (καὶ ἐν) τῷ ἐνεργεῖν ἢ τελειότης· ἐπεὶ δὲ καὶ ὅταν ἐπίστηται
 οὐ πάντως ἐνεργεῖ, δυνάμει μὲν ἐστὶ καὶ τότε, οὐ μὴν ὁμοίως
 ὡς περ καὶ πρὶν μαθεῖν ἢ εὐρεῖν, ἅτε τὴν ξὺν ἡδὴ ἀπειληφύια καὶ
 τελείωσασα τὴν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐνεργειῶν προβλητικὴν δύναμιν. ὑπὸ
 25 τίνος οὖν, φησὶν, ἢ γένεσις, εἴτε ἕξεως καὶ δυνάμεως εἴτε οὐσίας;
 τουτέστι πότερον καθ' ἕξιν μόνην καὶ δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ μεταβολῇ ἢ
 καὶ κατ' οὐσίαν; Ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τῆς οὐσίας αἶ τε ἕξεις καὶ ἐνεργεῖαι, ἀδύ-
 νατον ὑποτίθεσθαι τὴν οὐσίαν μένουσαν πάντῃ ἀμετάβλητον καὶ αἰεὶ ὡσαύ-
 τως ἔχουσαν, ποτὲ μὲν τελείων καὶ ἀγαθοειδῶν ἐνεργειῶν εἶναι ἀποδοτικὴν,
 30 ποτὲ δὲ ἀτελῶν καὶ διεστραμμένων. αἱ γὰρ οὐσίαι τῶν ἐνεργειῶν αἰτίαι,
 καὶ ὅποια ἂν ᾧσιν αἱ ἐνεργεῖαι τοιοῦτον ἡμῖν καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς
 οὐσίας τὸ εἶδος συλλογίζεσθαι παρέχονται. εἰ δὲ διττὴν ἐν ἡμῖν οὐσίαν
 νοοῖτό τις καὶ διττὰς δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας, καὶ τὰς μὲν αἰεὶ τελείας,

1 Theophrastus ap. Themist. l. c. 2. 199,21 (cf. Aristot. 429b4)
 429b5

8 cf. Aristot.

2 προπροελθόντων LMP   3 γινώσκει L¹Pb   4 ἐλλείπει δὲ] κἀν ἐλλείπη Wimmer
 Comm. p. 10   προβολὴν w: προσβολὴν codd. b   6 ὀτιοῦν L¹   7 αὕτη w
 8 γινομένη BL¹w: γινόμενος L²: γινομένης cet.   10 αὐτοῦ Pb: αὐτῆς w   12 ἢ
 del. w   15 μόνιμος MPb   18 τελειοῦται w   19 ἀγνοῇ H: ἀγνοίη PQ:
 ἀγνοίη L cet.   21 ἐνεργεῖ] ἐνεργεία bw   καὶ ἐν addidi   τῷ] τὸ L¹bw
 26 μόνον HMPbw   27 καὶ (ante κατ' οὐσίαν) om. L¹   28 ὡσαύτως] ἀμετα-
 βλήτως w   29 ἀποδεικτικὴν B¹L¹   31 ἐνεργεῖαι L¹

τὰς δὲ ποτὲ μὲν ἀτελεῖς ποτὲ δὲ τελείας οἰηθείη, εἰ μὲν διεσπασμένας, πολλὰ ζῆα τὸ ἐν ποιήσει καὶ παντελῶς ἀποστήσει τὴν κρείττονα οὐσίαν, ὡς μήτε ἄρχουσαν τῆς ζωῆς μήτε κοινόν τι ἔχουσαν, εἴ γε κατὰ τὴν δευτέραν τὸ παρὰ μέρος ἀτελές τε καὶ τέλειον, ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπεῖα ἐρίζεται 5 ζωῆ. εἰ δὲ σχέσεις λέγων διττὰς ἢ λόγους ἢ ζωὰς τὴν ἔνωσιν τοῖν δυοῖν | μὴ ἀναιροίη, ἵνα μὴ χορῶ ἢ ἄλλῃ πλήθει προσοίκη τὸ ἡμέτερον, συ- 289 νέρχεται δὲ εἰς ἐν πάντα καὶ πρὸς μίαν συμφύεται ἀρχήν, τὸ ἐν τοῦτο ζητήσωμεν, πότερον μονοειδές ἐστι καὶ ἀκήρατον πάντη καὶ ἀμετάβλητον. ἀλλ' οὕτω πάλιν οὐδεμία ἔσται ποτὲ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἢ κατ' οὐσίαν ἢ κατ' 10 ἐνέργειαν ἀτέλεια ἢ κακία ἢ πάθος· ἀκολουθοῦσι γὰρ τῇ οὐσίᾳ καὶ αἱ ἐνέργειαι. ἀλλ' οὐδὲ πάντη μεταβαλλόμενον οἶόν τε συγχωρεῖν· διαμένει γὰρ ἡ ζωὴ ἐν ταῖς μεταβολαῖς.

Ἄμφω ἄρα κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον ἡ μερικὴ ψυχὴ ἐξ ἴσου συνείληφε, 12 καὶ τὸ μόνιμον καὶ τὸ μεταβαλλόμενον, ἵνα καὶ ταύτη ἡ μεσότης σώζηται. 15 τὰ μὲν γὰρ κρείττω μόνιμα μόνως, τὰ δὲ θνητὰ πάντη μεταβλητά. ἡ δὲ μερικὴ ψυχὴ, ὡς μέση πᾶσι τοῖς περικοσμίσις γένεσι συμμεριζομένη τε καὶ συμπληθουμένη, οὐ μόνον μένει ἀλλὰ καὶ μεταβάλλει τισαύτας διαζῶσα μεριστὰς ζωὰς. καὶ οὐ κατὰ τὰς ἕξεις μόνως ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν μεταβάλλεται πη. ὁ δὲ δῆ, οἶμαι, καὶ αὐτὸς ἐνδεικνύμενος ἔοικε μᾶλλον, 20 φησίν, ἕξεως. διαφαίνεται μὲν γὰρ ἡ κατὰ τὰς ἕξεις μεταβολὴ καὶ τελείωσις· διὸ μᾶλλον· αὐτὸ δὲ τὸ μᾶλλον φάναι ἠνίκατο καὶ τὴν κατ' οὐσίαν τελείωσιν. διὸ καὶ ἐπάγει· αὕτη δὲ οἶον τελεοῦν τὴν φύσιν, τοῦ ἐνεργοῦντος δηλαδὴ ὡς οὐ πρότερον οὐσαν τελείαν· οὐδὲ γὰρ ἄν πάντη τελείας οὐσης τῆς οὐσίας ἀτελής ἦν ἢ τε ἕξις καὶ ἡ ἐνέργεια ἀπὸ μόνης 25 προϋοῦσα τῆς οὐσίας. Ἐφεξῆς δὲ καὶ αὐτός, ὡσπερ ὁ Ἀριστοτέλης, τιθέ- 30 μενος ἕνια μὲν αἴτια τῶν εἰδῶν, ἐφ' ὧν ταυτὸν αὐτὸ τε ἕκαστον καὶ τὸ εἶναι αὐτῶ· τὸν γὰρ λόγον καὶ τὸ εἶδος τὸ εἶναι δηλοῖ, αὐτὸ δὲ τὴν ὄλην ὑπόστασιν, ἐπὶ δὲ τῶν αἰδῶν κατὰ μόνον καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν λόγον ἢ ὄλη ὑπόστασις· ἕνια δὲ ἔνυλα, ἐφ' ὧν ἕτερον αὐτὸ καὶ τὸ εἶναι αὐτῶ· 30 κατὰ γὰρ τὸ συναμφοτέρον αὐτὸ, τὸ δὲ εἶναι πάλιν κατὰ τὸ εἶδος· ἐπειδὴ ἀμφοτέρων θεωρητικὸς ὁ δυνάμει νοῦς, ζητεῖ, πῶς ἕκαστερα, . καὶ πῶς τὰ ἐν ὄλη καὶ ἀφαιρέσει· καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ ἔνυλα ἢ κατὰ τὸ συναμφο- 35 τερον ἢ κατὰ μόνον θεωρεῖ τὸ εἶδος. διακέχριται μὲν οὖν ταῦτα σαφέ- 40 στερον παρὰ τοῖς γνησίσι τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταῖς, τῶν τε Ἰαμβλίχου 45 καὶ τῶ Νεστορίου Πλουτάρχου φημί· μνηστέον δ' ἔτι καὶ ἡμῖν δι' ὀλίγων

13 Iamblichus ap. Simplic. l. c. 240,37. 238,6

25 Ἀριστοτέλης] cf. 429^b1035 Πλουτάρχου] cf. Philoponus in Aristot. de An. 429^b13

1 οἰηθείς HMPb	διεσπασμένας LMPQ	6 μὴ prius om. w	προσοίκη BL ¹ :
προσοίκοι HL ² MPQV:	προσοίκοις b:	προσοικὸς w	συνέρχεται bw
συμφύεται codd. b	8 ζητήσωμεν Pbw	9 οὐτῶ] οὐτε L ¹	7 δὲ om. bw
μόνω] μόνον w	19 μεταβάλλει w	21 δὲ om. w	15 γὰρ om. L ¹
αὐτὸν L ¹	29. 30) καὶ τὸ εἶναι—αὐτὸ om. text. L	34 παρὰ] περι MPVb	
ἀριστοτέλου L ¹ MP	35 δ' ἔτι] δέ τι Pbw	δι' ὀλίγον MPb:	δι' ὀλίγου Hw

τὰ ζητούμενα διευκρινούσι. φημι τοίνυν τὸν δυνάμει νοῦν, τὸν τε μετεχόμενον ὑπὸ τῆς ψυχῆς· καὶ αὐτὴν τὴν λογικὴν, ὅταν καθαρῶς τῷ λόγῳ χρῆται καὶ μὴ σὺν αἰσθήσει καὶ φανταστικῶς εἰς τὰ ἔξω ἀποτεινῆται, τὰ ἐν αὐτῇ θεωροῦσαν εἶδη καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀύλους λόγους, κατὰ τούτους
 5 καὶ τὰ αὔλα καὶ τὰ ἔνυλα θεωρεῖν, τὰ μὲν κατὰ ταυτότητα καὶ τὴν πρὸς ἄλλα τῶν ἀύλων ἔνωσιν, τὰ δὲ ὡς ἀπὸ αἰτίας τὰ πρὸς τὴν αἰτίαν ὁμοία. ὡς γὰρ ὁ ἐνεργεῖα νοῦς ἑαυτὸν νοῶν καὶ τὰ μεθ' ἑαυτὸν ἅπαντα γινώσκει, ἅτε αὐτὸς ὢν τὰ αἰτιώδη πράγματα καὶ ἄπὸ αἰτίων τούτων καὶ τὰ αἰτιατὰ κριττόνως ἢ ἔστιν ἐκεῖνα νοῶν, οὕτω καὶ ὁ δυνάμει νοῦς δευτέρως ἀπὸ
 10 τῶν ἐν αὐτῷ προσεχῶν αἰτίων γινώσκει τὰ ἔνυλα, αὔλα μὲν εἰδῶς τὰ ἐν ἑαυτῷ, αἴτια δὲ τῶν ἐνύλων. Γινώσκει δὲ τὰ ἔνυλα οὐχ ὡς ἡ αἰσθησις. 14 αὕτη μὲν γὰρ ὡς μερικὰ κατὰ τὰς ποιότητας, οἷον ὡς θερμὰ ἢ ψυχρὰ ἢ λευκὰ ἢ τι τοιοῦτον· ὁ δὲ νοῦς καὶ ἡ λογικὴ ζῶη τὰς οὐσίας καὶ κατὰ τὰ τῶν ἐνύλων κοινὰ εἶδη. ἄρα οὐδὲν ὅτι θερμὸν τὸ πῦρ οὐκ εἴσεται; ἢ καὶ
 15 αἱ ποιότητες καὶ τὰ συμβεβηκότα πάντα ἀπὸ τῆς ἐκάστης προφασιν οὐσίας. διὸ ὁ τὴν οὐσίαν εἰδῶς νοῦς * * καὶ τὰ συμβεβηκότα κριττόνως τῷ τῆς οὐσίας γνωρίζεται λόγῳ. ἀλλὰ τὸ προκείμενον, πῶς ἐκάτερα γινώσκει ἢ ψυχῇ, τὰ τε αὔλα φημι καὶ τὰ ἔνυλα. ἢ, ὡς εἴρηται, ἄμφω μὲν κατὰ τοὺς ἐν αὐτῇ λόγους, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς σύστοιχα τοῖς ἐν ἑαυτῇ ἢ καὶ ὡς
 20 κριττώ, τὰ δὲ ὡς αἰτιατὰ. τὰ δὲ ἐν ἀφαιρέσει ἐστὶ μὲν πως τὰ αὐτὰ τοῖς ἐνύλοις εἶδεσιν, ἐπινοεῖται δὲ καθ' αὐτά, τουτέστιν οὐ μετὰ τῆς ὕλης· ἐπεὶ οὐδὲ ὑφέστηκε χωριστῶς οὐδὲ νοεῖται ὡς χωριστῶς οὐσιωμένα. ἀλλ' ὅταν μὲν μετὰ τῆς ὕλης αὐτὰ γινώσκωμεν, τότε ὡς ἔνυλα, ὅταν δὲ ὡς εἶδη μόνον εἰδότες ὅτι ἐν ὕλῃ καὶ οὐκ ἄλλως ὑφέστηκε, τότε ἐξ ἀφαιρέσεως.
 25 Ἄρα οὐδὲν ἑτέρῳ ἢ ἑτέρως ἔχοντι κρίνει τὰ τε αὔλα καὶ τὰ 15 ἔνυλα, καὶ τὰ ἐν ὕλῃ αὐ καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, ἢ τῷ αὐτῷ καὶ ὡσαύτως ἔχοντι; ἢ ἄμφω ἀληθῆ· καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ τῶν διαφόρων ἐστὶ κριτικόν, τὸ νοητικόν φημι καὶ ὡσαύτως ἔχον· κατὰ γὰρ τοὺς οἰκείους λόγους· καὶ ἑτέρῳ δὲ πως καὶ ἑτέρως ἔχοντι, διότι ἢ ὡς αἰτίους θεωρεῖ τοὺς
 30 οἰκείους λόγους, ὅταν ἀπ' αὐτῶν τὰ ἔνυλα θεωρῇ, ἢ ὡς συστοίχους τοῖς ἀύλοις, ἢ καὶ ὡς αἰτιατοὺς τῶν νοερῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τοῦτο ἑτεροιοῦμένοι καὶ ἑτέρως ἔχουσιν. Ὅλως δὲ ὡς χωριστὰ τὰ πράγματα τῆς 16

25 cf. Aristot. 429b20

3 συνασθῆσαι LMQVb   5. 6 πρὸς τὰ ἄλλα HMPb   7 καὶ τὰ] κατὰ L¹
 10 τὰ (post εἰδῶς) om. w   11 ἑαυτῷ L: αὐτῷ b cet.   12 τὰς om. BL¹
 13 καὶ (ante κατὰ) om. HMPbw   τὰ om. L¹   marg. LMP ἀπορία   14 κοινὰ]
 τὰ κοινὰ L¹   marg. LMP λύσις   16 lacunam indicavi: excidit fort. καὶ τὰ
 συμβεβηκότα γνωρίζει   16. 17 τῷ—λόγῳ scripsi: τῶν—λόγων codd. b: (ἐκ) τῶν
 τῆς οὐσίας γνωρίζει λόγων w   19 τοῖς] τῆς M¹: τὰ b   22 νοῆται MPb
 23 ἔνυλα w (Ficinus *materialia*): αὔλα codd. b   ὡς (ante εἶδη) om. bw   25 ἑτέρῳ
 w (cum Ficino): ἑτέρως codd. b   ἔχοντι w (cum Ficino): ἔχοντα codd. b
 27 ἔχοντα LQ   30 ὡς συστοίχους L¹   31 καὶ (ante ὡς) om. w

Supplem. Arist. I 2 Priscianus Lydus.

3

ὕλης, οὕτω καὶ τὰ περὶ τὸν νοῦν ἀμφότεροι ἀποφαίνονται ὅ τε Ἀρι-
 στοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος — ἢ τοῦτο δηλοῦντες, ὅτι, ὥσπερ τὰ ἔνυλα
 εἶδη τῇ ἐπινοίᾳ μόνῃ χωρίζεται τῆς ὕλης, καὶ ταύτῃ ἐτέρῳ καὶ ἐτέρως
 ἔχοντι κρίνεται, ὡς μόνῃ ἀποδιαλαμβανόμενα τῇ ἐπινοίᾳ, οὕτω καὶ τοῦ
 5 δυνάμει νοῦ κατὰ μόνῃ ἐπινοίᾳ χωρίζεται τὰ εἶδη· ἐπεὶ κατ' οὐσίαν αἰεὶ
 σὺν τοῖς εἶδεσιν ὑπάρχει· ἵνα καὶ ὅπως δυνάμει λέγεται καὶ μηδὲν ἐνεργεῖα
 ἐπιστήσωμεν, ὅτι κατὰ μόνῃ ἐπινοίᾳ. — ἢ οὖν τοῦτο σημαίνουσιν (οὕτω
 γὰρ ἐξηγεῖται ὁ Πλούταρχος) ἢ ὅτι, ὥσπερ τὰ χωριστὰ τῆς ὕλης τὰ μὲν
 ἐστὶν ὄντως χωριστὰ ὡς τὰ αἶλα, τὰ δὲ | κατ' ἐπινοίᾳ ὡς τὰ κατ' ἀφαι- 290
 10 ρεσιν, οὕτω καὶ νοεῖται ἀμφω, τὰ μὲν ὡς ὄντως χωριστὰ, τὰ δὲ εἰ καὶ
 τῇ ἐπινοίᾳ χωρίζεται ἀλλ' οὐκ ἂν ἄλλως ἢ ἐνὸς ὕφεστῶτα· ἢ μᾶλλον
 ἐκεῖνο, ὅτι τὰ περὶ τὸν νοῦν οὕτω θετέον ὥσπερ τὰ χωριστὰ καὶ αἶλα
 διατιθέμεθα, ἵνα μὴ κατ' ἐπινοίᾳ ἀλλὰ κυρίως τὸ χωριστὸν ἀκούσωμεν.
 ὡς γὰρ τὰ αἶλα εἶδη ὄντως χωριστὰ, οὕτω καὶ ὁ νοῦς χωριστός· καὶ γὰρ
 15 πρὸ τῶν ἐνύλων τὰ αἶλα εἶδη ὕφεστάναι τε ἀνάγκη καὶ νοητῶς ὕφεστάναι,
 εἴτε ἀμέριστα ὄντα καὶ ζωῆς διὰ δι' ὄλων καὶ γνώσεως ἡνωμένης πλήρη·
 ἢ γὰρ ἀζωῖα καὶ ἡ ἄγνοια κατὰ στέρησιν, ἢ δὲ στέρησις ἐν τῇ πρὸς ὕλην
 μίξει. ἐπεὶ οὖν νοεῖα τὰ αἶλα, δῆλον ὡς καὶ ἐν νοῦ. καὶ ὁ νοῦς αὐτός
 τέ ἐστὶν αἶλος καὶ τοῖς ἀλόις συνουσίωται εἶδεσιν, εἴ γε ἀμέριστός ἐστιν
 20 ἡ ζωῆ τε καὶ ἡ γνώσις εἰς ἑαυτὴν ἐστραμμένη καὶ ἐν ἑαυτῇ τὰ ὄντα εὐρί-
 σκουσα. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ὄντως χωριστοῖς καὶ ἀλόις πράγμασι διαφορὰ
 τίς ἐστὶ καθ' ὑπόβασιν — τὰ μὲν γὰρ πάντα ἀμέριστα, τὰ δὲ μετὰ τινος
 ἀνελέξεως, τὰ δὲ μέσα ὡς ἀμέριστα μὲν ὀριστικὰ δὲ τῶν ἀνελεττομένων —
 οὕτω καὶ νοῦς πρῶτως μὲν ὁ ἐνεργεῖα χωριστός, δευτέρως δὲ ὁ δυνάμει
 25 ὧν μετεχόμενος ὑπὸ ψυχῆς καὶ αὐτῇ ἢ λογικῇ. καὶ γὰρ αὕτη, εἰ καὶ
 μετὰ ἀνελέξεως, ἀλλὰ καὶ συνάγει καὶ εἰς τὸ ἀμέριστον συναιρεῖται, ἀφ'
 ἑαυτῆς τε ἄρχεται καὶ ἐν αὐτῇ θεωρεῖ τὰ ὄντα· καὶ αὕτη ἄρα χωριστῇ
 καὶ τῶν χωριστῶν ἐστὶ [δὲ] πλήρης λόγων.

Πάλιν δὲ ὑπομμνήσκει φιλοσοφώτατα ὁ Θεόφραστος ὡς καὶ αὐτὸ τὸ 17
 30 εἶναι τὰ πράγματα τὸν νοῦν καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργεῖα λεπτότερον
 οἰκείως, ἵνα μὴ ὡς ἐπὶ ὕλης κατὰ στέρησιν τὸ δυνάμει, ἢ κατὰ τὴν
 ἔξωθεν καὶ παθητικὴν τελείωσιν τὸ ἐνεργεῖα ὑπονοήσωμεν, ἀλλὰ μηδὲ

1 Ἀριστοτέλης] 429^b21   8 Πλούταρχος] cf. Philoponus in Aristot. de An. 429^b21
 ἢ ὅτι κτέ] cf. Simplic. l. c. 234,6

1 τὰ om. w   ἀμφότερα bw   2 ἔνυλα] ἐν ὕλη L¹   5 εἶδη] ἦδη L¹   6 λέ-
 γηται vulg.   7 ἐπιστήσωμεν codd.   8 ὁ om. w   9 αἶλα] ἔνυλα L¹
 10 ὄντος L¹   11 χωρίζεται Hw: χωρίζεται L cet.   ὕφεστῶτα Hw (Ficinus *sub-*
sistentia): ἐφεστῶτα Lb cet.   15 πρὸ τῶν] πρῶτον b   16 μεριστὰ w
 17 ἢ γὰρ] εἰ γὰρ L¹   19 εἴ γε Hw (Ficinus *siguidem*): εἴτε L cet.   20 ἢ
 τε ζωῆ w   22 πάντα w   24 πρῶτον bw   25 καὶ αὐτῇ ἢ λογικῇ] τῆς
 αὐτῇ ἢ λογικῆ b: τῆς [αὐτῇ ἢ] λογικῆς w   27 αὐτῇ w: αὐτῇ codd. b   αὐτῇ w
 28 δὲ del. w   31 ἢ] ἢ καὶ L¹

ὡς ἐπὶ αἰσθησεως, ἔνθα διὰ τῆς τῶν αἰσθητηρίων κινήσεως ἢ τῶν λόγων γίνεται προβολή, καὶ αὕτη τῶν ἔξω κειμένων ὅσα θεωρητικῆ· ἀλλὰ νοερῶς ἐπὶ νοῦ καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι τὰ πράγματα ληπτέον· καθ' ἕνωσιν μὲν ἀμέριστον καὶ ὄρον ἀκραιφνή καὶ τελειότητα ἡνωμένην 5 τὸ ἐνεργείᾳ — ἔστι γὰρ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς τὰ πράγματα οὐ κατὰ μέθεσιν οὐδὲ διηρημένως, οὐδ' ὡς ἄλλος, ἀλλ' οὐδ' ὡς ὀριζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἢ τελειούμενος· ὡς δὲ αὐτὸς ὢν τὰ πράγματα καὶ ὁ πάντων ὄρος καὶ ἡ τελειότης — κατὰ δὲ τὴν μεθ' ἑτερότητας συναφὴν καὶ τὴν εἰς τὸ ὀριζόμενόν πως καὶ τελειούμενον ὑπόβασιν τὸ δυνάμει, διαφανέστερον μὲν ἐπὶ 10 τῆς λογικῆς ψυχῆς· τῆς ἑτερότητας ἐκφαινομένης, ὡς καὶ ἡ θεωρία αὐτῆς δηλοῖ μετὰ ἀνελίξεως συναιρουμένη τοῖς γνωστοῖς, οὔτε αὐτὴ πάντῃ μερισθεῖσα οὔτε διασταῖσα τῶν πραγμάτων· οὐ γὰρ ἂν εἰς τὸ ἀμέριστον συνηρεῖτο, οὐδ' ἂν ἐφ' ἑαυτῆς καὶ ἐν ἑαυτῇ ἐθεώρει τὰ γνωστά· ἀλλ' οἷον κεχαρασμένην ἔχουσα τὴν πρὸς τὰ πράγματα ἕνωσιν. διὸ καὶ ἤρηται τοῦ 15 ἀκραιφνῶς ἡνωμένου, καὶ ταύτῃ δυνάμει. διαφανέστερος μὲν οὖν ὁ χαλασμοὺς οὗτος ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μετεχομένου ὑπ' αὐτῆς νοῦ, διὰ τὴν ὑπόβασιν καὶ μετεχομένου καὶ τοῦ ἡνωμένου καὶ παντελῶς ἀμερίστου ὄρου ἀπηρωρημένου καὶ ὑπ' ἐκείνου κατ' οὐσίαν τελειούμενου· διὸ δυνάμει. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἀμέριστος καὶ οὐ κατὰ ἀπόστασιν οὐδὲ 20 διὰ παντελοῦς ἑτερότητας ἀπὸ τοῦ πρώτου ὑπέβη, διὰ τοῦτο οὔτε ὡς ἑτεροκίνητος οὔτε ὡς ὑφ' ἑτέρου τελειοῦται, ἀλλ' ἑαυτὸν καὶ τῷ ἐκείνου τελειῶν ὄρω, ὡς δευτέρως ὢν ὕπερ ἐκείνος καὶ κατὰ δευτέραν τιὰ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἡνωμένος ἕνωσιν. οὕτως οὖν οἰκείως τὸ δυνάμει ἐπὶ τοῦ νοῦ ληπτέον. Καὶ μοι δοκεῖ ἐπισημῆνασθαι κἀνταῦθα τὸ δεῖν οἰκείως λαμ- 25 βάνειν ὑπιδόμενος τὸ ἄγραφον γραμματεῖον, ἐνταῦθά που ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς παράδειγμα τοῦ δυνάμει νοῦ προφερόμενον, ἵνα καὶ τὸ ἄγραφον ὡς ἐν νῷ θεωρῶμεν, ἔχοντι μὲν κατ' οὐσίαν τὰ εἶδη καὶ τέλεια ἔχοντι, ὑπὸ δὲ τοῦ πρώτου νοῦ τελειουμένῳ καὶ ἐντελεχείᾳ γραφομένῳ. τὸ γὰρ ἀμέριστον καὶ ἡνωμένον τῆς τελειότητος ἐκεῖθεν. δυνάμει μὲν 30 τὰ νοητὰ ὁ δυνάμει νοῦς, ὡς καθ' ὑπόβασιν μὲν καὶ μετὰ τινος ἑτερότητας, ἀλλ' ἐγειρόμενος ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου νοῦ ἀμέριστον τελειότητα· τοιοῦτον γὰρ τὸ νοερὸν δυνάμει· ἐντελεχείᾳ δὲ οὐδὲν πρὶν νοεῖν, τουτέστιν οὐκ ἀμερίστως οὐδὲ ἡνωμένως, πρὶν ὑπὸ τοῦ πρώτου

25 Ἀριστοτέλους] 430+1   29 δυνάμει] cf. Aristot. 429^b30   32 ἐντελεχείᾳ] cf. Aristot. 429^b31

6 ἄλλως Pb   αὐτοῦ w   11 συναιρουμένης w   οὐδὲ vulg.   14 κεχαρισμένη
 MPb: κεχωρισμένη H   15 ἀκραιφνοῦς w   διαφανέστερον w   17 μετερχο-
 μένου L¹M¹   18 τελειουμένου] λειουμένου L¹   19 διὸ scripsi: οὐ L¹: ὁ L²b cet.:
 δ w   21 ἑαυτὴν w   τελειῶν b: τελειοῖ w   22 δευτέρως (ut videtur) L²:
 δεύτερον bw: δεύτερος L¹QV: δευτέρῳ B: δεῦ περὶ HMP   23 ἡνωμένη HMPb
 τὸ δυνάμει] τῇ δυνάμει HMPb   25 ὑπειδόμενος vulg.   γραμματίων L¹   28 ὑπὸ]
 ἀπὸ vulg. 29. 30 μὲν τὰ νοητὰ ὁ δυνάμει om. HMPb^w   31 ἀφ'] ἐφ' bw
 3*

τελειωθῆναι· τὸ δὲ πρὶν, εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὐτι γε ἐπὶ τοῦ μετεχομένου νοῦ χρονικῶς ἀκουστέον, κατὰ δὲ τὴν ὕφεισιν καὶ τὸν ἐπινοοῦμενον χωρισμὸν καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ ιδιότητα. ὡς γὰρ ὑφειμένος καὶ ὡς αὐτὸς ὁ δυνάμει νοῦς οὐπὼ ἐντελέχεια, ἀλλ' ἢ τῷ πρώτῳ συνάπτεται ὑπὸ 5 ἐκείνου τελειούμενος μᾶλλον δὲ κατ' ἐκείνον ἑαυτὸν τελειῶν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐκθέμενος τὰ Ἀριστοτέλους, ἐν οἷς ἐκεῖνος τὰ χωριστὰ 19 καὶ αὐλα εἰς ταῦτὸν ἄγει τῷ νῷ, ἐν δὲ τοῖς ἐνόλοις δυνάμει ἕκαστον εἶναι τῶν νοητῶν καὶ τούτοις μὴ ἐνοπάρχειν τὸν νοῦν, ἐπιδιαρθροῖ τε τὰ εἰρημένα καὶ ἐπαπορεῖ τινα. ἵνα οὖν καὶ τούτων σαφέστερον ἀντιλαβώμεθα, 20 τὰ Ἀριστοτέλους ἡμῖν προδιαρθρωτέον ὡς οἶόν τε διὰ βραχέων. ἐπειδὴ, 291 φησί, τὰ μὲν ἐστὶν ἐν ὕλῃ τὰ δὲ ἄνευ ὕλης, ὅποια αἱ ἀσώματα καὶ χωριστὰ οὐσίαι, ἐν μὲν τοῖς χωριστοῖς ταῦτόν ἐστι τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον. ἢ τε γὰρ νοῦς οὐκ ἔξω ἀποτεϊνόμενος ἀλλ' ἐν αὐτῷ μένων νοεῖ τὰ πράγματα· διὸ ὁ αὐτὸς τοῖς νοητοῖς· τὰ τε αὐλα πάντα ἀμέ- 15 ριστα ὄντα καὶ ζωῆς καὶ γνώσεως πλήρη νοεῖα τυγχάνει ὄντα· ἐπεὶ καὶ τὰ μὲν αἰσθητὰ διὰ τὸν ὕλικὸν διασπασμὸν ἑτέροις ἐστὶν αἰσθητὰ, ἑαυτοῖς δὲ ἕνια οὐδαμῶς· τὰ δὲ αὐλα νοητὰ ὄντα καὶ ταύτη τῶν αἰσθητῶν διενήνοχε, τῷ μὴ διεσπᾶσθαι ἀπὸ τοῦ νοοῦντος μηδὲ ἔξωθεν τελειοῦσθαι, ἀλλὰ τελείως ἀφ' ἑαυτῶν εἶναι νοητὰ. διὸ καὶ νοοῦντα ἔτι ἀμέριστα ὄντα ἀμε- 20 ρίστως καὶ τῷ νοοῦντι ἦνωται, καὶ ὅλα δι' ὅλων ὄντα νοητὰ ὅλα δι' ὅλων ἦνωται τῷ νῷ, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ὄντα νοητὰ καὶ τέλεια ὄντα κατ' οὐσίαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τέλεια κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, νοητὰ εἶη ἂν καὶ νοοῦντα τὰ αὐτά· ἵνα καὶ καθ' ἑαυτὰ ἢ νοητὰ τε καὶ τέλεια νοητὰ. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης ὑπέμνησεν ὅτι 25 ἐν τοῖς χωριστοῖς ταῦτόν τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον. ἢ γὰρ ἐπιστήμη ἢ θεωρητικὴ, φησί, καὶ τὸ οὕτως ἐπιστητὸν ταῦτόν ἐστι, τουτέστιν ἢ γὰρ ἐπιστήμη, καίτοι ἔξω οὐδ' ὅλων ἀποτεϊνομένη, ἐν ἑαυτῇ δὲ μένουσα καὶ εἴσω ἐνεργοῦσα, ὅμως θεωρητικὴ τῶν πραγμάτων τυγχάνει οὔσα, καὶ τὸ οὕτως ἐπιστητὸν ταῦτόν ἐστιν. ἐπεὶ γὰρ ἐπιστητὰ 30 φαμεν καὶ τὰ ἔνυλα καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, οὐχ ὡς συστοίχως αὐτὰ τῆς ἐπιστήμης θεωρούσης, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτίων τῶν ἐν αὐτῇ λόγων, πρὸς ταῦτα ἀντιδιαστέλλων τὸ οὕτως ἐπιστητόν φησι, τουτέστι τὸ συστοίχως ἐπιστητόν, τοιοῦτον δὲ τὸ αἰτιῶδες καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ, τοῦτο δὲ ταῦτόν τῇ ἐπιστήμῃ. ἤδη μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως εἴρηται ὡς οὐκ ἄλλως 35 ἐπιτελεῖται ἢ γνώσις, εἰ μὴ εἰς ταῦτόν ἢ κατ' ἐνέργειαν ἔλθοι γνώσις τῷ

6 Ἀριστοτέλους] 430*3
430*10, 430*3

7 ἐνόλοις] Aristot. 430*6
24 Ἀριστοτέλης] 430*3

10 Ἀριστοτέλους] cf.

3 αὐτοῦ] αὐτὴν BHPb

ὡς (ante αὐτὸς) om L¹

4 fort. ἐντελέχεια

5 τελειούμενον HMPb

ἑαυτῶν L¹

7 αὐλα] τὰ αὐλα bw

8 ἐπιαρθροῖ Hbw:

ἐπιαρθροῖ MP

10 τὰ] τὸ bw

11 ὅποια Pbw

13 οὐκ] ἢ HMP: μὴ bw

αὐτῷ w: αὐτῷ codd. h

23 νοοῦνται L¹

26 θεωρητικὴ BLV: θεωρητικὴ Mbw

33 αἰτιῶδες w: αἰῶδες codd. b

34 τῆς ἐπιστήμης b

35 ταυτὴν (sic) Mb

κατ' ἐνέργειαν γνωστώ· ὥστε καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν ἐπιστήμη ἢ αὐτὴ τῆ
κατ' ἐνέργειαν ἐπιστητῶ· ἀλλ' ἡ διαφορὰ ὅτι μὴ ἔξωθεν ἦκει μηδὲ ἔξω
κεῖται τὸ προηγουμένως γνωστὸν ὡς ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως. εἰ δ' οὖν ἡ ἐπι-
στήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ταυτὸν, μειζόνως δὴ τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον
5 ἦνται. Διὸ καὶ εἰκότως ἐν μέσῳ ὡς ζητήσεως καὶ σκέψεως ἄξιον ἐπε- 20
σημήνατο, τί δὴποτε μὴ ἀεὶ νοοῦμαι, εἴ γε ἐν ἡμῖν καὶ τὸ νοοῦν
καὶ τὸ νοούμενον; ταῦτά γὰρ ἄμφω· περὶ οὗ δὴ φθάνομεν τὸν δυ-
νατὸν ἡμῖν τρόπον ἐπισκεψάμενοι. ἐν μὲν οὖν τοῖς χωριστοῖς ταυτὸν, ὡς
εἴρηται, τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον· ἐν δὲ τοῖς μετὰ ὕλης δυνάμει ἕκαστον
10 τῶν νοητῶν ἐστὶ. τὰ γὰρ ἔνυλα οὐ καθ' αὐτὰ νοητὰ ἐστίν, οὐδὲ κατ' οὐσίαν,
οὐδὲ συστοίχως τῷ νῷ. πῶς οὖν δυνάμει λέγεται; εἴ γὰρ δυνάμει, καὶ
ἐνεργείᾳ ποτὲ ἔσται νοητὰ. ἢ ἔσται μὲν ἀλλ' οὐ συστοίχως, κατὰ δὲ τὰ
ἑαυτῶν ἐν τῷ νῷ αἷτια· καὶ ἐπειδὴ τῆς αὐτῆς ἐστὶ τοῖς αἰτίοις ἰδιότητος,
καὶ αὐτὰ λέγεται νοητὰ, δυνάμει δέ, ὅτι ἐξηρημένῳ τῷ νοοῦντι, κατὰ δὲ
15 τὴν ἐξηρημένην αἰτίαν ἀλλ' οὐχ ἑαυτοῖς· οὐ γὰρ ἑαυτὰ νοεῖ. διὸ καὶ
ἐπάγει, ὥστε ἐκείνοις μὲν οὐχ ὑπάρχει ὁ νοῦς, τοῖς ἐνόλοις λέγων,
διότι μὴ ἑαυτοῖς ἐστὶ νοητὰ, ἐπειδὴ ταῦτα μὲν ἔνυλα, ἄυλος δὲ ὁ νοῦς·
ἄνευ γὰρ ὕλης, φησί, δύνάμεις ὁ νοῦς τῶν τοιούτων. ὦν τὸ μὲν
ἄνευ ὕλης τὸ ἄυλον δηλοῖ τοῦ νοῦ· δυνάμεις δὲ ὁ νοῦς τῶν ἐνόλων ἢ ὡς
20 αἰτία τῶν ἐνεργειῶν (οὕτω γὰρ ὁ Πλούταρχος) ἢ ὡς μὴ συστοίχως ἀλλὰ
κρείττονως αὐτὰ θεωρῶν, διότι ἀπὸ αἰτίας· ἢ ὁ δυνάμει νοῦς δυνάμεις καὶ
τῶν τοιούτων, ὡς καὶ ταῦτα κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κρείττονος τελείωσιν νοῶν
τοῖς μὲν οὖν ἐνόλοις οὐχ ὑπάρχει ὁ νοῦς, ἐκείνῳ δὲ τὸ νοητὸν
ὑπάρξει. τοῦτο δὲ διαρθρῶν ὁ Θεόφραστος ἐπάγει· ἀλλ' ὅταν γένηται
25 καὶ νοηθῆῃ δηλονότι ταῦτα ἔξει, τὰ δὲ νοητὰ ἀεὶ, εἴπερ ἡ ἐπι-
στήμη ἢ θεωρητικὴ ταυτὸ τοῖς πράγμασιν, αὕτη δὲ ἡ κατ' ἐνέρ-
γειαν δηλονότι· κυριωτάτη γὰρ. τῷ νῷ, φησί, τὰ μὲν νοητὰ, του-
τέστι τὰ ἄυλα, ἀεὶ ὑπάρχει, ἐπειδὴ κατ' οὐσίαν αὐτοῖς σύνεστι καὶ
ἔστιν ὅπερ τὰ νοητὰ· τὰ δὲ ἔνυλα, ὅταν νοηθῆῃ, καὶ αὐτὰ τῷ νῷ
30 ὑπάρξει, οὐχ ὡς συστοίχως αὐτῷ νοηθησόμενα· οὐδέποτε γὰρ τὰ ἔνυλα
τῷ νῷ ἀύλω ὄντι· ἀλλ' ὅταν ὁ νοῦς τὰ ἐν αὐτῷ μὴ ὡς αὐτὰ μόνον ἀλλὰ
καὶ ὡς αἷτια τῶν ἐνόλων γινώσκῃ, τότε καὶ τῷ νῷ ὑπάρξει τὰ ἔνυλα κατὰ
τὴν αἷτιαν. ταῦτα δὴ περὶ μὲν τοῦ ἐνεργείᾳ οὐκ ἂν φαίην εἰρησθαι νοῦ
(οὐ γὰρ δυνάμεις ἐκείνος) οὐδὲ τὸ ὅταν γένηται.

6 τί δὴποτε] cf. Aristot. 430*5

9 Aristot. 430*6

16 cf. Aristot. 430*7—9

4 δὴ scripsi: δὲ vulg.

5 ἄξιον scripsi: ἀξίῳ vulg.

6 ἐπισημήνατο L¹Q

7 ταῦτα Mb

οὐ δὴ scripsi: οὐ δὲ codd.: τοῦδε bw

fort. φθάνομεν 9 τὸ

νοοῦν τὸν νοῦν L¹τοῖς] τῆς L¹

13 ἑαυτῶν]

ἐ τῶν (sic) H: ἐτῶν MPb:

om. w

νῷ om. b

17 νοητὰ Lw: τὰ νοητὰ b cet.

19 ἄυλον bw

28 τὰ om. L¹ (correxit scriba inter scribendum)

34 add. in fine compendium

vocis ζητε codd.

II

SOLUTIONUM AD CHOSROEM

VERSIO LATINA

S I G L A

- C* = codex Cottonianus
- G* = codex Parisinus
- G*¹ = pristina scriptura codicis *G*
- G*² = correctata scriptura codicis *G*
- H* = codex Harleianus
- M* = codex Mantuanus
- ( ) = lacuna in *G*, folio perforato
- = spatium litterae erasae

PRISCIANI PHILOSOPHI
SOLVTIONES

553
ed.
Duebner.

EORVM DE QVIBVS DVBITAVIT CHOSROES PERSARVM REX.

PROOEMIUM

5 Cum sint multae et uariâe in quaestione propositiones, et un-
umquodque capitulum differentes habeat interrogationum occasio-
nes, necessarium est per singula separantes similiter quaestionibus
apte adunare solutiones, et eisdem diligentes ac ualidas approba-
tiones quantum possibile est adhibere ueterum excerptas libris;
10 breui quidem et connexo sermone utentes, ita ut neque copia longa
perturbet, neque quid praetermittat secundum nostram uirtutem et 10
hoc praesenti usui decorum disputari indigentium: propter hoc
etiam corrigere quae scripta sunt uolentibus, aut eorum quasi recte
et bene habentem recipere conceptionem, facile fiat accipere ex
15 qualibus haec constituta sunt libris, recordari et ipsos ubi ueteres
cognouimus. ex Platonico enim Timaeo Phaedoneque et Phaedro
et Politia et aliis conuenientibus disputationibus assumpta atque
confecta sunt, et actionibus Aristotelis de Physica et de Caeli ge- 20

Tü. Prisciani—rex G: Incipit liber prisciani de hiis in quibus dubitauit Chosdroe rex persarum. Alibi est titulus sic: Solutiones philosophi eorum de quibus dubitauit Co. r. p. H 7 separantes] separa- G² in ras. 8 diligentes G 9 adhibere G² in ras. excerptas G² in ras. 11 perturbet] -et G² in ras. praetermutat G¹: fort. legend. praetermittatur, i. e. graece παραλείπεται 12 indigentium G² in litura 13 eorum G² in litura graece fort. ἢ αὐτῶν ὡς περ ὁρθῶς καὶ εὖ ἔχουσιν ἐπιδέξασθαι τὴν κατάληψιν recipi G²HM ante facile add. ut Duebner [graece fort. fuit ἄρα ἂν γένοιτο δέξασθαι ἐξ ὁποίων ταῦτα συνέστηκε βιβλίων τῶ μνημονεύσαι καὶ αὐτοὺς ὅπου τοὺς ἀρχαίους ἐγνωρίσαμεν] 16 faedoneque et faedro G 18 in graecis περί οὐρανοῦ; περί γενέσεως καὶ φθορᾶς alterum περί αὐτῶν ἐξείδισσε αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐπιπέδου αὐτοῦ πατέρι

neratione et corruptione et Μετεωρων; similiter quoque et ex his 553
 quae sunt de Somno et somniis, et ex his quae quasi in dialogis
 scripta sunt de Philosophia et de Mundis. Theophrastus item plu-
 rimas occasiones sermone dignas praestetit his quae quaesita sunt
 5 ex Naturali historia et Naturali auditu, et ex his quae dicit de
 Somno et somniis, Morsibusque simul nociuis, et de Ventis, et de
 Modis et moribus et habitationibus; Hippocrates quoque ad hoc 20
 perueniens de Aere, locis, aquis. usi quoque sumus utilibus quae
 sunt ex Strabonis Geographia; Lauini quoque ex Gaii scholis exem-
 10 plaribus Platoniorum dogmatum; adhuc etiam ex commento Ge-
 mini Posidonii de Μετεωρων; et Ptolomaei Geographia de klimati-
 bus, et si quid utile nobis ex Astronomicis apparuit; Marcianique
 Periegesi, et Μετεωρων Arriani; Didymoquoque de Aristotele et ipsius
 scriptore dogmatum, et Dorothei Naturalium Aristotelis commento. 40
 15 aestimatus est autem et Theodotus nobis oportunas occasiones lar-
 giri ex Collectione Ammonii scholarum, et Porphyrius ex Com- 554
 mixtis quaestionibus, Iamblichusque de Anima scribens, et Alexander
 et Themistius qui ea quae sunt Aristotelis narrant; Plotinus quoque
 magnus, et Proclus in omnibus differentes singulos libros compo-
 20 nens et maxime de Tribus sermonibus, per quos apud Platonem
 animae immortale ostenditur.

Prima igitur quaestio composita multiformiter, ubi haec ait: 50

CAP. I.

DE ANIMÆ ET MAXIME HVMANÆ.

25 Primum quidem: quae est animae natura, et utrum in omnibus
 corporibus una atque eadem est, an differt? et an formae corporum
 differentia omnis animantis ab animae differentia sit, an sit animae

1 ante corruptione duas litt. eras. G (in vel, ut Duebnero visum est, de) ΜεΤΘεΩΡΩΝ
 G; cum duabus glossis, antiquiore caelestium speculationibus, recentiore de celestibus
 3 theophrastus G 4 sermone] sermo- G² in ras. [fuit fort. ratione dignas, i. e. graece
 ἀξιολόγους] 5 dicit] dī G: dicunt M: sunt H: dixit Duebner 7 ad hoc perueniens]
 i. e. graece τὸ εἰς τοῦτο ἀνήκον τῶν περὶ ἀέρων τόπων ὑδάτων 9 Lauini] i. e. Ἀλβίνου
 (cf. Diels, Doxograph. graec. p. 77; Freudenthal, Hellenist. Stud. 3 p. 246) scolis G
 11 ΜεΤΘεΩΡΩΝ G (cf. Blass, de Gemino et Posidonio p. 3) ptholomei G
 12 astronomicis G¹: astronómiais G²HM martianique G 13 periegesi G
 ΜεΤΘεΩΡΩΝ G i. e. graece Διδύμω τε τῆ περὶ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν αὐτοῦ γρα-
 φαντι δογματῶν 15 estimatus G 16 scholarum G 17 questionibus G
 19 differentes HM: deferentes G [graece fuit δ' τὰ ἐν πᾶσι διαφέροντα μονόβιβλα συνθεῖς]
 21 anime inmortale G 22 post ait elutas septem vel octo literae unciales, quarum
 cognosci possunt EXPI.... (Duebner) 25 utrum G² in ras.

differentia ex corporis differentia. si enim una maxime humana per 554
 simile genus ab una persona informata fuisse uidetur, attamen unus- 60
 quisque eorum ad alterum differentiam quandam habet, et non simi-
 liter ad se ipsos habent. oportet autem scire et animae differentiam
 5 ex quali causa sit. si enim corpus conuertit animam ac per hoc
 unaquaqueque anima ab altera differt, ecce uidetur quia corpus domina-
 tur animae: si uero anima conuertit corpus et formae differentia ab
 hac eadem causa sit, ecce manifestum quia anima dominatur corpori.
 at si propter mixturam utrumque conuertitur, praeclarum quia mix-
 10 tura utroque melior est, et restat uidere quae sit mixtura et quomodo 70
 miscentur corpus et anima.

His propositis oportet primum quaerere de anima, an quaedam
 essentia et a se subsistens et non in altero esse sortita; et si hoc
 ostensum fuerit, utrum incorporalis est simplexque et incomposita et
 15 insolubilis, ut uniformis: his necessario connectitur et immortalem eam
 et incorruptibilem et perdi non posse et segregatam esse corporibus;
 aut contraria horum accipienda sunt in anima. 80

VTRVM ANIMA ESSENTIA SIT AN ACCIDENS.

Igitur indulgenter assequentes et ueterum et potentum dogmata,
 20 nulla oportebat rationis uia * ad rationalem animam essentiam incor-
 poralem esse et incorruptibilem et separatam corpore, cui quidem
 naturaliter coniuncta sit: quaestionibus autem per multum aequae
 auditum super hoc fideles adhortantibus, oportet interim essentiam
 eam a se ipsa subsistentem hinc ostendere. si enim proprium essen- 80
 25 tiaae a se ipsa subsistentis, dico autem indiuiduae et singularis, dum
 sit id ipsum et carens numero, secundum suam mobilitatem in qua-
 litate factam receptiuam esse contrariorum: sicut corpora receptiua

1 ex] e G¹ enim una] enī * G² (hoc est, omiserat G¹ una: Duebnero uidetur vel
 esse erasum, ipsumque una ex anima (āīa) factum) 1 per simile G² in ras. (11 fere
 litt. eras.: fuit pro . . . . .) 2 attamen] at- G² in ras. 3 deferentiam G
 4 habent] habet G¹ 9 preclarum G 10 restat uidere G² in ras. (16 fere litt.
 eras.) 12 propositis] prae- G¹ secundum Duebner. 16 perdi non posse G² in ras.
 (10 fere litt. eras.) 19 indulgenter] indulgen- G² in ras. [graece fort. fuit τὸς μὲν
 οὖν ἐπιεικῶς ἀκολουθοῦντας τοῖς τῶν καὶ ἀρχαίων καὶ κρατίστων δόγμασιν οὐδεμίᾳ ἔδει λο-
 γισμοῦ ὁδῶ (ἐπαχθῆναι) ἐπὶ τὸ τῆν λογικὴν ψυχὴν οὐσίαν ἀσώματον εἶδέναι καὶ ἀφθαρτον καὶ
 χωριστὴν τοῦ σώματος ᾧπερ ἂν φυσικῶς συνεζευγμένη ἦ. τῶν δὲ ζητήσεων τοὺς διὰ πολ-
 λῆς ἰσως ἀκοῆς περὶ τοῦτο πιστεύοντας παρατρεπουσῶν χρῆ μεταξὺ οὐσίαν αὐτὴν ὑφ'
 ἑαυτῆς ὑφισταμένην ἐνεῦθεν ἀποδείξει 20 nulla G² in ras. (7 fere litt. eras.)
 lacunam cum Duebnero indicavi rationale] -nalem G² in ras. extra versum
 25 indiuiduae] -ae G² in ras. singularis] -is G² in ras. dum sit etc.] graece
 fuit τὸ αὐτὸ οὐσαν καὶ ἐστερημένην ἀριθμοῦ 27 receptiuam ex receptiuum factum G

albi et nigri, sanitatis et aegritudinis, contraria uicissim accipiunt; et 554
 anima quoque uicissim contrariorum est receptiua, iustitiae dico et
 intemperantiae, prudentiaeque et imprudentiae, et simpliciter dicen- 1
 dum uirtutis et malitiae: ostenditur aperte anima, contrariis qualita-
 5 tibus mobilis, receptiua earum subsistendo essentia quaedam a se ipsa
 subsistens. dum sit receptiua horum subsistendo, essentia quaedam 555
 a se ipsa subsistens est et non qualitas: neque enim consisteret, si
 qualitas, per se ipsam, sed in essentiis; neque qualitas fieret, si recep-
 tiua qualitatum contrariarum, quae neque per se ipsam prius substet. 10
 contrariorum igitur esse receptiuum essentiam suggerit animam: es- 10
 sentiae uero indiuiduae est hoc proprium, non recipere per se ipsam
 magis et minus. per hoc ergo breuiter et plura alia essentia quae-
 dam a se ipsa subsistens rationalis anima manifestata est. quia uero
 incorporalis, ex his ostendendum.

15

DE EO QVOD ANIMA INCORPORA SIT.

Anima enim a se animato animali aut apponitur aut miscetur
 aut concreta est. sed si quidem quasi tangens apponitur, non for-
 tassis esset animal totum animatum; impossibile enim est corpus to- 20
 tum corpori toto apponi: sed animal totum animatum: non igitur
 20 apponitur anima, ac per hoc corpus non est. si autem miscetur, non
 iam unum erit anima, sed quiddam diuisorum et partitorum: unum
 autem esse oportet animam: non igitur miscetur. si uero concreta
 est, corpus totum per corpus totum pertransiuit: impossibile autem
 25 hoc; duo enim in eodem corpora erunt. itaque neque apponitur neque
 miscetur neque concreta est: et necessario neque corpus est; sed 30
 peruenit ut essentia quaedam incorporalis: proprium uero incorporalis
 peruenire per totum corpus.

QVOD ANIMA SEPARATA A CORPORE SIT ET AD SE IPSAM

30

CONVERSA

Et haec quidem responsa sunt ad ostendendum incorporealem esse
 animam. si quis uero ex irrationali anima et aliorum animalium

5 receptiua etc.] *graece fort. fuit* δεκτικὴ αὐτῶν τῆ ὑφίστασθαι οὐσία τις ὑφ' ἑαυτῆς ὑφι-
 σταμένη· οὐσα δὲ δεκτικὴ τούτων τῆ ὑφίστασθαι οὐσία τις ἀφ' ἑαυτῆς ὑφισταμένη ἐστὶ καὶ
 οὐ ποιότης 7 consisterent G¹ 12 magis G²H: maius G¹H [*graece fuit* μὴ
 ἐπιδέγεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον] 19 toti *Duebner* 24 *legendum* pertransibit
 29 QVOD—CONVERSA *om.* G¹ 32 *seqq.*] *graece fort.* ἐὰν δὲ τις ἀπὸ τῆς ἀλόγου
 ψυχῆς καὶ τῆς τῶν ἀλόγων ζώων ψυχώσεως, τουτέστιν ἐνδελεχίας, ὡς εἰώθασιν καλεῖν, ἐναν-
 τιώσεως ἐπιφέρῃ περὶ αὐτοῦ, οὐ καὶ ἢ ἐν ἐκείνοις ζῶῃ δι' ἑλοῦ ἤκει τοῦ σώματος καὶ κινεῖ-
 σθαι ποιεῖ, ἀλλ' ἐνοεῖτω κτέ.

animatione, id est ενδελειας, sicut solent uocare, oppositiones adduxerit 555
 de eo quod et in illis uita per totum ueniat corpus et moueri faciat, 40
 sed intelligat differentiam separatae et non separatae animae, et quo-
 modo irrationalis non substeterit sine corpore, neque tamen operabitur
 5 per se ipsam, infert autem quandam corpori speciem siue spiritum
 connaturalem ad prouidentiam sui corporis ministrantem siue calorem
 naturalem, ut quidam nominant, et ad motum corporis et ad nutri-
 mentum et ad mobilitatem subministrantem sibi. rationalem uero 50
 separatam esse dicimus: quod quidem si demonstratum fuerit, inde
 10 incorporalis essentiae manifestabitur, illo prius sumpto a nobis, quia
 si habet sine corpore operationem anima, omnino ibi et essentiam
 habebit separatam. si ergo proprium animae rationalis uirtus, per
 quam et irrationali dominabitur et principatur uitae; proprium autem
 eius diligens eorum quae sunt scientia, quod quidem est diuinorum
 15 et intelligibilium; per utrumque enim philosophi digni sunt et circa 60
 contemplationem et circa actum; philosophari autem nihil aliud quam
 et uitam mundam habere et incontaminatam materia et scientiam
 eorum quae uere sunt non errantem; scire autem ea quae sunt nes-
 cientes prius semet ipsos impossibile; necessarium autem est cognos-
 20 centes se ipsos naturam incorporalem habere familiariter ad id quod
 cognoscendum est habentem; nullum enim corporum se ipsum cognos-
 cere consueuit neque omnino conuerti ad se ipsum; omnis autem 70
 cognoscentis est conuerti ad cognoscibile, et propterea se ipsum co-
 gnoscentis ad se ipsum cognitiuam operationem habere conuersam:
 25 clarum sic necessario separatam essentiam habere ab his quae appe-
 titimus purgando: quomodo enim purgatiuam uirtutem haberet unquam
 anima corporalium passionum, si in corpore essentiam haberet posi-
 tam? nulla enim purgatio corruptionem uellet purgato accedere, dum
 sit ablatio eorum quae contra naturam sunt alienorum. si ergo phi- 556
 30 losophans soluitur corporalibus uinculus anima, clarum sic et corpore 80
 secundum naturam alienari. inseparabile enim materia impossibile
 impassibile fieri ad materiam, nullo eorum quae sunt operationem
 habente meliorem propria essentia. ex his autem ambobus clarum
 quia philosophari et incorporales nos esse manifestat et materia segre-
 35 gatos, per cognoscibilem quidem speciem incorporales, per uero secun-

1 ενδελειαC G: in marg. glossa perfecta aetas adduxerit] -xerit G² in ras.
 (3 fere litt. eras.) 4 substeterit] -teterit G² in ras. tamen extra uersum G:
 om. HM 5 corporis G¹H 6 fort. corpori 7 nominant] -ominant G² in
 litura vel lacuna 8 ad mobilitatem subministrantem sibi] graece προς μεταβολην
 υποουρουσαν αυτην 13 principatus G¹ 16 actuum G¹ 18 non errantem]
 i. e. απλανη 22 consueuit G² in ras. (11 fere litt. eras.) 26 purgando] -ndo
 G² in ras. (2 fere litt. eras.): graece fuit τῆ ἀπό τῶν ἐπιθυμητῶν καθαίρεσθαι 28 ac-
 cedere G² in ras. 32 ad materiam] a materia G¹ 35 cognoscibilem] -oscibilem
 G² in ras.

dum uirtutem uitale materia separatos; per utraque autem animam 556
 uiuentem incorporalem uitam et corporibus separatam. sic ergo col- 20
 ligendum: philosophans anima et se ipsam cognoscit et quae sunt
 ante se separata corporibus: omne se ipsum cognoscens et corporibus
 5 separata, per se ipsum quidem cognoscere incorporale est, per uerò
 separata corporibus est separatum: igitur philosophans anima et incor-
 poralis est et separata corporibus, et consequenter neque soluitur
 neque cum corporibus perit. quoniam itaque omne quod separata 1
 cognoscit et se, id ipsum est et conuersum: igitur in se ipsum om-
 10 nino est separatum. non enim potest cum corpore eandem habere
 operationem, dum non sit omnino ad se ipsum conuersum. sic ergo
 apertum: rationalis anima separata est ut ad se ipsam conuersa. et
 per alia quoque plura ostenditur segregatas operationes corpore habere
 animam, aliisque per somnum apparentibus et super futuro et omnino 10
 15 aliis, et quia corpore uigilante illuminationes ei fiunt diuinarum ope-
 rationum quasi familiariter habenti ad eas, et prophetiae futurorum
 nihil sensus uel corporalium indigentes phantasmatum sed propriam
 quandam et separatam omnino corpore operationem animae inde pro-
 cedentis. si autem et essentia et intellectualibus operationibus sepa-
 20 rata corpore anima, huic quoque omnino consequens est incompositum
 et simplex et uniforme, eo quod corporum quidem compositio ex ma- 20
 teria et forma, id est elementorum conformationis contemperantia, in-
 corporalis uero substantia his superponitur et dum sit per se ipsam
 uniformis et non mixta per essentiam aliis, pulchre incorruptibilis est.
 25 si enim omne compositum solubile, quod autem solubile et corrupti-
 bile, relinquitur animam incompositam existentem neque solubilem
 esse neque corruptibilem, sed incorruptibilem ut simplicem: ex hac
 autem necessitate rationis et immortalis. et id ipsum differentibus 20
 quidem ostensum est ab his qui in haec solliciti erant instrumentis.

25 cf. Plato Phaed. 78 C

4 *graece fuit* πᾶν τὸ ἑαυτὸ νοοῦν καὶ τὰ σωμάτων χωριστὰ κατὰ μὲν τὸ ἑαυτὸ νοεῖν ἀσώ-
 ματόν ἐστι, κατὰ δὲ τὸ τὰ χωριστὰ σωμάτων ἐστὶ χωριστόν. 8 *graece fuit* ἐπειδὴ οὖν
 πᾶν τὸ τὰ χωριστὰ νοοῦν καὶ ἑαυτὸ τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ εἰς ἑαυτὸ ἐπιστρέφον, τὸ εἰς ἑαυτὸ ἄρα
 ἐπιστρέφον παντελῶς ἐστὶ χωριστόν 10 eandem G² in.ras. 13 habere animam]
 -re animam G² in ras. 14 aliisque in litura G (3 lit. elutae): *graece fort. fuit* ἄλλων
 τε καθ' ὅτινον φαινομένων καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ ὄλως ἀδήλων. 17 fantasmatum G
 18 *nescio an graece fuerit* ἀλλ' οἰκέλειαν τινα καὶ χωριστὴν σώματος ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς
 αὐτόθεν προϊέσης 19 essentia] ex essentia G¹ 22 elimentorum G (et sic passim)
 23 et om. G¹ 24 incorruptibilis] -bi- G² in ras. 25 solubile, quod autem om.
 G in textu 27 ut G: et HM 28 punctum post immortalis addidi et id
 ipsum G² in ras.: *graece fort. fuit* καὶ τὸ αὐτὸ δὲ διαφόροις μὲν δέδεικται ὑπὸ τῶν εἰς ταῦτα
 ἀσοληθέντων κατασκευαῖς. τρεῖς δ' εἰσὶν οἱ μάλιστα συνημμένοι λόγοι τῆς κατὰ ψυχὴν ἀθα-
 νασίας καὶ ἀφθαρσίας

Titulus deest.

556

Tres autem sunt maxime connexae rationes secundum animam immortalitatis et incorruptionis. et prima quidem quae ab operatione adquiritur animae habens sic: anima cuiusque adest corpori, uitam 5 semper ei infert; omne autem uitam semper inferens non contrarium 40 receperit uitae; etenim si semper eam infert, semper eam habet secundum essentiam et naturaliter; nullum autem eorum quae sunt quidem ab eo quod uere est potest accipere corruptiuum secundum essentiam et connaturaliter sibi unum existentis; contrarium uero om- 10 nino contrarii corruptiuum est: anima igitur contrarium eius quam semper infert uitae nunquam receperit. contrarium autem uitae mors: non ergo recipit anima mortem; ac per hoc immortalis. addit au- 50 tem quidam quondam sapientum, magnus inquam Plotinus, et quod eo maius: si igitur neque ipsam quam infert uitam anima potest 15 iterum recipere, multo magis contrarium uitae, ipsam mortem. habens enim eius causam connaturalem nihil indiget uitae quam corpori dat, 557 dum sit umbra eius quam in se ipsa secundum essentiam habet uitae. etenim omnino nihil causalium indigens est causatiui, meliores habens semper uirtutes his quas causatio largitur: quoniam et ignis non 60 iterum receperit caliditatem quam a se calefactis infert (connaturale enim habet), ac per hoc multo magis neque frigiditatem quae est contraria et gravitate etiam connaturali caliditati: et omnino omne quod semper infert qualemcumque speciem neque quod infert receperit neque contrarium illius.

25 Secunda uero ratio: annon oportet tale proloquium prius accipere? omne quod sua malitia non corruperit, hoc ab alterius cuiusdam corrumpi impossibile est. non enim, ubi proprium bonum est, 70 ipsum corruperit unumquodque: nam quod a continente est, ipsum salutare est, neque medium ambobus, quod quidem est neque bonum 30 neque malum. relinquatur dicere sic: solummodo uniuscuiusque corruptiuum uniuscuiusque malum. et hoc autem accipiendum sic: animae malitia maior est morte corporis; malitiae autem animae sunt indisciplinatio, intemperantia, iniustitia, timor, et quodcumque

4 cf. Plato Phaed. 105D

26 cf. Plato Rep. X. 608E

1 *deest titulus spatio vacante G*: Que sint maxime connexe tres rationes secundum animam *HM*4 cuiusque *G*² (et sic passim -mq- *G*¹; -nq- *G*² usque ad p. 77.16)8 uere *G*² in ras. *graece fort. fuit οὐδὲν δὲ τῶν ὄντων γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄντως ὄντος δύναται δεχέσθαι τὸ φθαρτικὸν τοῦ κατ' οὐσίαν καὶ συμφυῶς αὐτῷ ἐνυπάρχοντος* 11 *ante* numquam *duae litt. eras. G*12 *DE PLOTINO add. marg. G* 20 calefactis] factis *G*¹24 *post illius rasura* (8 *fere litt. eras.*) *G*

tale; anima uero has habens malitias non corrumpitur ab eis, neque 557
 eius macerant uitam, quod quidem est in corporibus corruptibilibus: 80
 sed irrationale quidem magis in eis uiuit et tenetur; rationale uero
 uiuit quidem similiter in se, quae autem sunt propter indisciplina-
 5 nem minus cognoscit. itaque qui omnem habent qualemcumque
 malitiam, non infirmantur, sed magis quasi a se ipsis infirmati et
 ad actiones commoti sunt magis contrariorum. non igitur animae
 malitiae corrumpunt eam. omne autem quod non corrumpitur a sua 80
 malitia, incorruptibile est. igitur anima incorruptibilis est.

10 Tertia autem ex causali circumfulsam approbationem habet.
 quod enim a se ipso mouetur, causale immortalitatis ostenditur anima-
 bus secundum essentiam in eis existens et quasi factiuum immortali-
 tatis causale. quia uero a se mouetur anima ostendendum sic: ani-
 ma et uita est quasi aliis eam tradens, et per totam se ipsam uiuit, 1
 15 quippe in se ipsam operans et ad se conuersa. quod enim aliis uitam
 praestat, illud prius per se ipsum uiuit et secundum quod est uita
 mouet (omnis enim hoc uitae proprium, quoquo modo mouere) secun-
 dum uero quod uiuit mouetur. omne enim participans uitae eo
 uiuere mouetur. ex utrisque ergo factum est anima mouens et mo-
 20 tum, et ut totum ambo. per totam igitur se ipsam et uiuens est et
 uita. eandem enim essentiam habens et operationem totum est ope- 10
 ratio prius in se ipsam operans; et tota in totam se ipsam intrans,
 dum sit ipsum quod per se mouetur et operans — et est sic simul
 utrumque operatio una; operatur enim in se ipsam et causa aliis
 25 est motus — se ipsam primo mouet: separato enim causalia primum
 suimet sunt causa, et sic causatiuorum. anima igitur uitalem habens
 motum simul mouet essendo uita et simul mouetur uiuendo. quod
 uero mouet se et mouetur a se ipso, pure est a se ipso motum: quod 20
 quidem in solis est incorporalibus et separatis essentiis, quale est
 30 anima; ipsa enim est ut uere quod a se mouetur. dat uero partici-
 panti corpori phantasiam per se motae uitae, ac per hoc animae nota
 figuratiua et ueluti quaedam diffinitio, ipsa per se motio, quippe per
 se subsistens et per se cognoscens. dicendum ergo in breui collec-

11 Plato Phaedr. 245 C

6 non infirmantur] non i- G³ in ras. (6 fere litt. eras.) infirmati G: firmati con.
 Duebner [graecis fort. οι πάσαν έχοντες οίανδήποτε κακίαν ούκ άσθενούσιν άλλα μάλλον οίον όφ'
 έαυτών έρωμένοι και προς πράξεις συγκινητοί εσιν μάλλον των άναντων: cf. Plato l. c. 610 E]
 10 circumfulsam] quid graece fuerit non dispicio 15 quippe G³ in ras. 17 graece
 και καθό ζωή μόν κινεί—καθό ζών δέ κινείται 18 uita G¹: graece fuit πάν γάρ τό
 μετέχον ζωής τή ζήν κινείται 26 graece ή ψυχή άρα ζωτικήν έχουσα κίνησιν άμα
 μόν κινεί τή ζωή είναι άμα δέ κινείται τή ζήν 30 ut uere] i. e. ώς άληθώς. Duebner
 32 quippe per G³ in rasura angustiore

tiue: omne animae participans uiuens est; omne uiuens proprium 557
 motum participat: omne igitur animae participans proprium motum
 participat. sed quoniam animae ratio est praestare propriam mo- 80
 tionem quibus assit; omne autem quod quādam formam efficit ipsum
 5 primo est quod participantibus infert: anima igitur primo est quod
 per se ipsum mouetur. hoc autem dicimus de sola rationali: irra-
 tionalis enim, quasi phantasiā propriae motionis habens, cum alio
 et non per semet ipsam est a se mota. si enim esset per se ipsam
 a se mota nihil in mouendum se ipsam indigens corporis, haberet 40
 10 separatam corporibus essentiam, sicut habet operationem separatam.
 omne enim quod sine corpore operatur, et corpore est separatam, ut 558
 non quod est inseparatum habeat meliorem operationem essentia.
 non igitur per se ipsam irrationalis, sed cum corpore est a se mota:
 et ex eo ergo quod mouet se ipsam rationalis anima et mouetur in
 15 se ipsam, a se mota approbata est; et nota figuratiua sit et ueluti
 quaedam diffinitio ipsius est, per se mota subsistentia. mouetur au- 60
 tem et mouet et intelligens et tractans et aestimans. etenim motus
 a se motus nullus passiuorum est motuum: illi enim eorum quae ab
 alio mouentur sunt; hic uero subsistentiae incorporalis. mouetur qui-
 20 dem et in motus corporales rationalis anima non corporaliter, sed et
 eos per se mutabiliter, utpote in generationem et corruptionem, aug-
 mentum et minorationem, et mutationem et eam quae secundum
 locum est transmotionem: fieri enim uidetur ab eo quod non est, 80
 quod quidem est sensibile, in id quod est prolata per meliorum
 25 et intelligibile notitiam et susceptionem. uidetur quoque corrup-
 tionem participare ab eo quod est in id quod non est translata: me-
 liorum enim notitiam perdit infirmata, et corporalibus criminibus
 data uidetur participare per hoc corruptionem. atqui et bono et
 pulcro et sapienti dicimus augeri animae oculum conuersum; malo
 30 uero et turpi et contrariis corrumpi. et mutationibus subsistit, per
 malitiam et uirtutem qualitibus transmutata, locales etiam motus.
 nunc quidem enim in terra corpori cum sit connaturalis alligatur; ab
 eo uero alienata ad ordinatos ei locos redit. sic igitur facit et cor-
 porales motus a se ipsa motata. sequitur autem propriae rationis
 35 motionem et perfectum esse et per se sufficiens, quasi suimet solius
 indigens, non autem alterius, ad motum.

7 proprie G   9 in mouendum se ipsam] *graece* εἰς τὸ κινεῖν αὐτὴν   18 motuum G
 21 ante eos *duae lit. eras. G*   23 *graece fort.* γίνεσθαι γὰρ δοκεῖ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος,
 τούτῳσι τῶν ἀσθητῶν, εἰς τὸ ὄν προφερομένη διὰ τὴν τῶν κρείττωνων καὶ νοητῶν γῶσιν
 καὶ ὑποδοχὴν   25 corruptionem *Duebner:* corruptionum *GHM*   36 *vacat spatium*
unius versus G

Titulus deest.

His igitur rationibus ostendentibus animam essentiam incorpora-
 lem esse et simplicem, nullam quis recipiat differentiam in existen-
 tibus animabus in corporibus. qualis enim fieret alteritas simplicis
 5 et secundum essentiam qualitate carentis? animarum igitur ut per se
 ipsas motarum secundum essentiam indiuerse habentium ad se inuicem
 pulcre differentia in qualitatibus erit: ea quidem ex uirtute, ea uero
 ex malitia cognoscitur: ac per hoc eas quidem maiores consequi dig-
 nitates a deo, eas uero malitiam quae meliora sunt prohibendi. formae
 10 quidem corporum differentiam habent non a rationali anima, sed ex
 parentibus et ex locorum et aerum inaequalitate: quod quidem et in
 aliis animalibus et omnino his quae sunt in generatione et corrup-
 tione manifestatur ualere, quasi compositione corporum ad exteriores
 uel etiam connaturales causas uariata. neque igitur anima conuertit
 15 corpus ad diferentes formas, neque ab ipso conuertitur, dum sit omni
 conuersione superior propter propriam simplicitatem. etenim in om-
 nibus animalibus forma quidem uniuscuiusque eadem est naturae,
 sicut hominis et equi et leonis et aliorum, et non excesserit unquam
 et uniformitate et connaturalitate; qualitates uero conuertunt per
 20 singula eas quae sunt in parte differentias, ex quibus recipiuntur,
 sicut homines inter se inuicem differunt et aliorum unumquodque
 animantium et inanimantium, ita ut et compositorum mixtura causa
 quodammodo sit diuersae corporum qualitatis.

Titulus deest.

25 Hinc inferre oportet et quod residuum est quaestionis: quomodo 559
 anima cum corpore est et per qualem speciem adunationis siue mix-
 turam siue compositionem seu etiam aliam quandam connaturalitatis
 formam. uidemus enim omnem essentiam acceptam in unius cuius-

7 oratio mutila uidetur: graece fort. *fuit* (el) ἡ μὲν ἐξ ἀρετῆς ἡ δ' ἐκ κακίας γινώσκεται καὶ
 διὰ τοῦτο τὰς μὲν μείζονα λαγχάνειν ἀξιώματα παρὰ θεοῦ τὰς δὲ . . . κακίαν τοῦ τὰ κρείτ-
 τονα κωλύειν post quidem duas litt. eras. G ex uirtute] ex add. G³ extra uersum
 9 deo] dō G 17 est om. G¹ naturae] i. e. φύσει 18 graece fort. καὶ
 οὐκ ἂν ἐκστατῆ ποτὲ τῆς μονοειδεῖας καὶ συμφυΐας: cetera inleptata relinquo (*Duesnero vi-*
detur in ante eas quae sunt excidisse, et ex quibus recipiuntur ἐξ ὧν καταλαμβάνονται
graecae fuisse) 24 deest tit. spatio vacante G: Quomodo anima cum corpore unitur et
 per qualem speciem adunacionis H: Quomodo anima cum corpore sit et per qualem
 speciem M 26 siue] * G: siue per H 28 *fuit fortasse graece* δρῶμεν γὰρ πᾶσαν
 οὐσίαν ἀνεπιτημένην εἰς τὴν ἐνὸς ἐκάστου ὑπόστασιν, ζήσου τυχόν ἢ σώματος, εἰ πρότερον
 ἄλλοθεν μεταβληθεῖσα καὶ φθαρεῖσα οὕτω δὴ ἐφαρμόζεται εἰς τὴν τοῦ ἐνὸς ὑπόστασιν

dam substantiam, animalis fortassis aut corporis, si prius ab alio 559
transmotata et corrupta, sic committitur in unius substantiam. non 20
enim inest intellegere et simul saluatam incorruptam et ad substan-
tiam alicuius unius commissam. si enim corrupta sint unita, unam
5 perficiunt substantiam: si uero saluari possunt, etsi fortassis nos lateat,
non uidetur connaturaliter in unam substantiam uniri sicut mixtum
ex uino et aqua, siquidem olearis spongia repellit puram ex mixtura
aquam, et papyrus similiter. per hoc coaptari aestimandum sibi in- 30
uicem, sed non uniri naturaliter. tale igitur mirabile in anima, quo-
10 modo id ipsum et miscetur alteri, sicut ea quae sunt concorrupta, et
manet sui saluans essentiam, sicut ea quae sunt apposita. natura
enim ista incorporalium: etenim eorum quae sunt immaterialia mix-
tura non efficitur cum corruptione, sed improhitate per omnia implent
se habentia oportune recipiendo, et per totum perueniunt sicut incor-
15 rupta sibi inuicem, et manent incommixta et incorrupta. incorporalis 40
enim essentia et sui est unifica in impertibilitatem et cuicumque
proximauerit corpori ad contemperationem, ex qua et particulae cor-
poris sibi inuicem uniuntur. manet ergo inconfuse unita; ac per hoc
impertibilis quidem natura, partita uero connaturalitate quae est ad
20 corpus. in his enim quae illuminant, utpote lucerna posita, solum-
modo lux aera quodam modo afficit, ipse uero ignis in candelabro
tenetur: in essentiali autem incorporali uita animatum quidem corpus 50
fit illuminatum ab ea, ueruntamen non miscetur in unum, sicut ignis,
sed est ubique corporis, non ut aliud in alio per appositionem coop-
25 tatum, sed inconfuse unitur et per totum diffusa est, manens quidem
perfectissime incorruptibilis ut incorporalis. si uero in corporibus non
recipiunt talem unitatem fieri mixtorum, sed id ipsum ostendunt ex-
istentem mixturam, non est impossibile; sed, quia incorporalis, anima
impassibilis est malis intransibilibus obaudiendo corporibus in mixturis. 60
30 incorporales enim essentiae corporibus uniuntur et manent inconfusae,
unumque cum alio factae et per se ipsas unum saluatae; et tamen
conuertunt illa in quibuscumque fiunt in operationem quae secundum
eas est: sicut sol in lucem aera conuertit et ignis proxima calificat;

1 fortassis *G*² in ras. ab alio] ab ex al factum; alio in ras. *G*³ (aliunde *Duebner*)
2 transmotata *G*¹: transmotatam *G*²*HM* corrupta *G*¹: corruptam *G*²*HM* in
unius *Duebner*: * * unius *G* substantiam *Duebner*: substantiae (-e in ras.) *G*
8 papyrus *GHM* 10 i. e. graece πώς τὸ αὐτὸ καὶ μίγνεται ἐτέρῳ, καθάπερ τὰ
σύμφατα, καὶ μένει τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν, καθάπερ τὰ παρακαίμενα 14 ha-
bentia oportune recipiendo] graece fort. τὰ ἐπιτηδείως ἔχοντα ἐπιδέχασθαι 15 in-
concorrupta *G*: incorrupta *HM* 16 unifica *G*: uiuifica *HM* 18 inconfusae
*G*¹*M* ac per hoc etc.] graece καὶ διὰ τοῦτο ἀμέριστος μὲν φύσει, μερίζομένη δὲ τῇ
πρὸς τὸ σῶμα συμφύτα 25 defusa *GH* 29 impassibilis *G* obaudiendo]
ad obaudiendum *G*¹ 30 inconfuse *G*¹ 31 unumque etc.] graece fort. ἕν τε μετὰ
θατέρου γινόμεναι καὶ τὸ καθ' ἑαυτὰς ἐν σφζόμεναι

lux uero unitur quidem aeri, sicut ea quae sunt concorrupta, et in- 559
 confusa manet ad eum. propterea et incorporalium operatio essentia-
 tur et roboratur in se ipsa implens facile ad totum quae se oportune
 recipiunt. neque enim, sicut flamma accenditur *ἑρραλλιδε*, ita et anima 70
 5 corpore, sed unitur quidem ut alligata flamma, absoluta uero est ut
 numerus numero appositus, et neque sicut tacta additur; caret enim
 magnitudine; neque ut in sacco concluditur; plus enim quam men-
 sura: sed quaedam ineffabilis est unitas eo qui secundum sensum est
 sermone et phantasia; recipitur uero secundum solam intellegentiam.
 10 huius enim uniuersitatis factor, qui etiam intellectuales substituit es- 80
 sentias, id est natura eorum quae sunt ex eo occasiones accipit, creat
 etiam animam per unumquodque corpus et eam uniuert ei ad illumi-
 nandum et uitam. quia enim unitur, compassibilitas declarat: quia 560
 uero non concorruptitur, ostendit segregatio facta per somnos. redit
 15 enim pulcre in se ipsam anima et solum ueluti per uaporem extenuatur
 corpus uitaliter, sicut in cinere flamma occulta. incorporalia igitur
 et corporibus et per eandam *αναλογιαμ* incorporalibus aliis unita et 90
 commisceri possunt et segregari. ac per hoc mixtura corporaliter non
 facta, sed secundum compassionem et similitudinem, ad illud inclinat.
 20 inclinatio enim aestimatur mixtura, sicut etiam inconsuta distantia,
 non tamen essentiae corruptio. per hoc igitur anima corpori miscetur
 saluans sui essentiam et operationem incorruptibilem.

CAP. II.

Titulus deest.

25 Secundum interrogatorum capitulorum de somno et eius natura; 1
 et si secundum unam an secundum duplicem accidit animam; et utrum

1 concorrupta *G*: corrupta *HM* et inconfusa] *δέ* hic reddi debet sed inconfusa.
Duebner 2 essentiatu] -tur *G*³ in *ras*. 3 quae] -ae *G*³ in *ras* 4 reci-
 piunt] -unt *G*³ in *ras*. (*una lit. eras*.) *ἑρραλλιδε* *G*³ in *ras*. *H*: *ἑρραλλιδε* *M*:
glossa in marg *G*: *ἑρραλλιδε* est stuppei candelabri ardens summitas 5 alligata
 flamma] *graece fort.* ἀνημμένη φλόξ 6 sicut scripsi: sic libri (*graece* fuit οὐθ' ὡς τὰ
 ἀπτά προστίθεται) tacta additur *G*³ in *ras*. 7 plus enim quam mensura] *graece*
fort. μετῶν γὰρ ἢ (κατὰ) μέτρον 8 *graece* τῷ κατ' αἰσθησιν λόγῳ καὶ φαντασίῳ
 9 intelligentiam *G*³*HM* 10 *graece fort.* ὁ γὰρ τοῦδε τοῦ παντός ποιητής [*cf Plat.*
Tim. 28c] ὁ καὶ τὰς νοεράς ὑποστήσας οὐσίας — τουτέστιν ἡ φύσις τῶν ὄντων παρ' αὐτοῦ
 τὰς ἀφορμὰς λαμβάνει — γεννᾷ καὶ τὴν ψυχὴν τὴν καθ' ἑκάστον σῶμα καὶ αὐτὴν ἤνωσεν
 αὐτῷ πρὸς τὸ ἐλλάμπεσθαι καὶ τὴν ζωὴν qui om. *G*⁴ 11 id est *G*³ in *ras*. (3 *lit.*
eras.) accipit] -t *G*³ in *litura* 13 compassibilitas *G* 14 *graece fort.* ἀνεῖσι
 γὰρ [καλῶς] εἰς ἑαυτὴν ἢ ψυχῆ, καὶ μόνων ὁλον δι' ἀτιμῶς ἐκτείνεταί τοῦ σώματος ζωτικῶς,
 ὥσπερ ἐν τέφρᾳ φλόξ κεκρυμμένη 17 *αναλογιαμ* *G*: *αναλογια* *H*: *analogiam* *M*
 19 compassionem *G* 20 *graece* ita fere fuisse suspicor, ἢ μὲν γὰρ νεύσεις δηλοῦνται τῇ
 μίξει [*cf. Simplic. in Aristot. de An. p. 73, 16 Hayduck*], ὥσπερ καὶ τὰ ἀσύναπτα τῇ δια-
 στάσει, οὐ μέντοι ἢ τῆς οὐσίας φθορά inconsueta *G*¹*M*: in consuta *Duebner*
 24 *tit. add. H*: De somno et eius natura

calidus an frigidus est somnus. habet autem capitulum sic: et hoc 560
 quoque, quid est somnus et qualis naturae? et quid dormire, quidque
 uigilare? quoniam enim, cum homines dormiunt, in ipsa soporacionis
 hora uidetur in illo corpore anima per quasdam quidem partes actualis,
 5 et per quasdam silens et inactualis; et inactualitatis quidem est non 10
 sentire quid neque scire siue pedum et manuum actiones recipere;
 actionis uero partes sunt inspiratio et respiratio et uisiones et somnia
 et phantasmata uidere et digerere et corpus quietum facere: in eadam
 quidem hora sic apparet quasi duplicem habere animam, eo quod se-
 10 cundum quaedam quidem mortuo proxime sit, secundum uero quae-
 dam uiuenti. et quomodo, si sit hoc, possibile dimidiam quidem 20
 partem animae uiuere et uigilare et agere, dimidiam uero mortalem
 et sopitam et inactualem? si autem animae hominum in corpore non
 simplices sed duplices, quomodo possibile duas animas in uno corpore
 15 esse? si enim possunt duae animae in uno corpore esse, tam prae-
 clarum quia una ab altera segregata est et actione differunt: una
 quidem anima illa erit sopita et laxa et inactualis, altera uero semper
 uigilans et agens inspirans et respirans et digerens et corpus quies- 30
 cere faciens: si uero non, praeclarum quia altera ab altera differt et
 20 natura et actu. et si actuale quidem unius animae in corpore in-
 habitationem ostendit, quam alterius animae aliquando quidem in-
 actuale, aliquando uero actuale, deliberarit quis, utrum in tempore
 actuali in corpore erit an extra: siquidem sicut actionis tempus
 ostendit in corpore habitationem, sic tempus otii contrarium. cum
 25 his etiam hoc deliberandum, quia somnus calidus est aut frigidus. si 40
 enim calidus, ob quam causam sitim restringit et umiditatem auget?
 si uero frigidus, quare cibos in digestum ducit et corpus calificat et
 sudores recipit? et si somnus quidem unius cuiusdam naturae est,
 quare duo quaedam natura differentia a se inuicem facit? si uero
 30 duplicis naturae est, calidae et frigidae, deliberandum, quae partes 561
 caliditatis et quae frigiditatis. et hoc autem oportet dicere, quare
 somno ex natura corpus soluente actum quendam ualidus facit. ueluti 50
 enim fortiori stomacho facto cibos abundantius digerit. hoc autem

2 dormire] dormi- G² in ras.   3 uigilare G (et sic passim)   4 quasdam] quae-
 dam G¹   4.5 quidem—quasdam in marg. G   5 quasdam] quaedam G¹   8 de-
 generere G²HM: degenerere G¹   11 dimidiam G¹: dimediam G²   12 dimidiam G
 (sic G passim)   15 due G   tam] tam * * G: tamen Duebner [graece suspicor
 fuisse οὐτως]   18 degerens GHM (sic G passim)   19 si uero non G² in ras.
 (5 fere litt. eras)   20 et si actuale etc.] graece fort. καὶ εἰ τὸ μὲν ἐνεργητικὸν τὴν
 τῆς μιᾶς ψυχῆς ἐν τῷ σώματι ἐνολίτην δηλοῖ, ὡς τὴν τῆς ἑτέρας ψυχῆς τὸ ποτὲ μὲν ἀνε-
 νέργητον ποτὲ δ' ἐνεργητικόν, ἀπορῆσειεν ἂν τις κτέ.   21 quam G² in ras.
 22 utrum G² in ras. angustiore   23 erit an extra] -t an extra G² in ras. (12 fere
 litt. eras.)   27 degestum GM   32 facit] -it G² in ras. (5 litt. eras.)

sic deliberandum, quia, si somnus omne corpus dissolvit, itaque et 561 stomachum simul dissolvit et molliciat, aut non: et si quidem solvit, quare cibos habundantius digerit; si uero non solvit, quomodo totum corpus solvit, stomachum autem non.

5

Titulus deest.

Oportet itaque nos et hic quae ueteribus sapientibus dicta sunt saepe et in multis congregare, et discernere, utrum passio est animae 60 somnus an corporis, an communis utriusque. quod est uerum eo quod circa sensum efficitur, commune autem corporis animati sensus: 10 et est quidem somnus in modum quendam sensus et immobilitas et uinculum, uigilia uero remissio et solutio. si itaque sensiuae partis passio est somnus; proprium autem αισθητηριον inest et commune genus per omnes sensus porrigens ipsis αισθητηριοις conuenientes uirtutes; primum autem et proprium αισθητηριον quasi spiritum mate- 70 riale porrigens cor esse dicimus, ex quo principium motus et proprii sensus: manifestum quia circa ipsum utraque efficitur naturaliter passio somnique et uigiliae. non enim dixerimus somnum priuationem uigiliae esse, sicut sanitatis infirmitatem et caecitatem uisus et 15 his similia. quae enim secundum priuationem inducta sunt, contra 20 naturam sunt, nocentia et minorantia eorum quae secundum naturam sunt essentiam et operationem: somnus uero in salutem animalis a 80

8 Aristot. 453b11: περι δε ύπνου και ερηγήρσεως σκεπτόν, τίνα τε τυγχάνει όντα, και πότερον ύια της ψυχής ή του σώματος ή κοινά 9 Id. 454b23: ότι μόν ούν ύπνου κοινωνεί τά ζώα πάντα φανερόν εκ τούτων· τῷ γάρ αισθησιν έχειν ώρισται τό ζώον, της δ' αισθήσεως τρόπον τινά την μόν άκίνησαν και ολον δεσμόν τόν ύπνον είναι φαμεν, την δε λύσιν και την άνεσιν ερηγήρσιν 15 Id. 456a4: πάντα γάρ τά έναίμα καρδίαν έχει, και ή άρχή της κινήσεως και της αισθήσεως της κυρίας έντεϋθεν έστιν κατέ. 16 cf. Aristot. 453b25: φανερόν ότι τῷ αύτῷ του ζώου ή τε ερηγήρσιν ύπάρχει και ό ύπνος· άντίκεινται γάρ, και φαίνεται στερήσις τις ό ύπνος της ερηγήρσεως. άει γάρ τά έναντία και επί των άλλων και έν τοις φυσικοις έν τῷ αύτῷ δεκτικῷ φαίνεται γινόμενα και του αύτου όντα πάθη, λέγω δ' ολον ύγεία και νόσος, και κάλλος και αίσχος, και ισχύς και άσθένεια, και όψις και τυφλότης, και άκοή και κωφότης

1 si om. G¹ desoluit (-it in ras., 4 litt. eras.) G 5 tit. add. H: Utrum passio est anime somnus an corporis an communis utriusque 12 AICΘHTHPION G² in ras. (15 litt. eras.); glossa in marg. G: AICΘHTHPION quasi AICΘaiCeWC ΘHPION, id est sensus custodia. sunt enim speciales corporis partes in quibus ueluti propriis sedibus singuli inhabitant sensus, ut oculi auresque et id genus 13 AICΘHTHPIC G² in ras. ampliore, HM 14 et proprium add. G² in marg. (fuisse uidetur in textu ubi nunc αισθητηριον legitur a correctore illatum) AICΘHTHPION G² in ras. ampliore 19 contra om. G¹ 20 minora G¹ eorum quae secundum naturam] i. e. την των κατά φύσιν ούσαν και ένέργειαν 21 salutem Duebner: salute GHM

natura inuentus non minus euigilatione secundum naturam est causa- 561
 leque propter naturam faciendi. si autem bonum est requies omni
 usitato quidem moueri, non ualenti autem continuatim et semper
 motum habere, quippe si malorum non obliuisceretur, corrumperetur:
 5 utilis itaque et necessarius in salutem somnus: igitur et naturalis. si
 enim necessarium est animal esse et saluari secundum sui naturam,
 cooperabitur ad salutem sibi omnino utrumque naturaliter et uicissim 99
 euigilantia et somnus. ostenditur autem et aliter somnus esse natu-
 10 ralis cum delectatione essendo et neque nocendo aut contristando sicut
 priuationes habitudinum. nullum enim causale salutis naturae contra
 naturam, neque sic delectabiliter et utiliter sicut ea quae sunt secun-
 dum naturam. somnus itaque insensibilitas quaedam est naturalis et
 communis passio animae et corporis, quoniam et communis eorum 1
 proprii sensus motus. manifestum quoque et illud, posse praedictis
 15 ut conceditur particulis animae separari nutritium in habentibus
 animam corporibus, et quia hoc poterit extra esse alia sicut in sur-
 culis; eaque quae sunt sensuum et aliarum animatiuarum uirtutum
 quasi in corpore factarum nihil sine nutritio posse operari: ut hinc
 sit clarum quia sensibus per somnum silentibus somnus circa nutriti-
 20 uam partem animae operatur non indigens ad hoc aistheteriorum motus. 10

Titulus deest.

562

Causa autem somni animalibus est extrinsecus intrans aescra, et
 intrinsecus umidorum et calidorum superhabundantia consistens ex
 quibusdam causis. ex tali enim aescra in receptiuis existente locis
 25 uaporatio efficitur in uenas et inde in caput emittitur. necessarium

2 cf. Aristot. 455^b17: πρῶτον μὲν οὖν ἐπειδὴ λέγομεν τὴν φύσιν ἕνεκά τοῦ ποιεῖν, τοῦτο
 δ' ἀγαθόν τι, τὴν δ' ἀνάπαυσιν παντὶ τῷ πεφυκότι κινεῖσθαι, μὴ δυναμένῳ δ' αἰεὶ καὶ συνεχῶς
 κινεῖσθαι, μεθ' ἡδονῆς ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ὠφελίμον . . . ὥστε σωτηρίας ἕνεκα τῶν ζώων
 ὑπάρχει 13 Id. 454^a10: οὔτε τῆς ψυχῆς τὸ πάθος ἴδιον, οὔτε ἀψυχὸν σῶμα δυνατὸν
 αἰσθάνεσθαι. διωρισμένων δὲ πρότερον ἐν ἑτέροις περὶ τῶν λεγομένων μορίων τῆς ψυχῆς,
 καὶ τοῦ μὲν θρεπτικοῦ χωριζομένου τῶν ἄλλων ἐν τοῖς ἔχουσι βίωσι ζῶην, τῶν δ' ἄλλων
 οὐδενὸς ἄνευ τούτου, δῆλον ὡς ὅσα μὲν αὐξήσεως καὶ φθίσεως μετέχει μόνον τῶν ζώντων,
 οἷοι τοῦτοι οὐκ ὑπάρχει ὕπνος οὐδ' ἐγρήγορις, οἷον τοῖς φυτοῖς 24 Id. 456^b3: τῆς
 μὲν οὖν θύραθεν τροφῆς εἰσαύσεως εἰς τοὺς δεκτικὸς τόπους γίνεται ἡ ἀναθυμίασις εἰς τὰς
 φλέβας, ἐκεῖ δὲ μεταβάλλουσα ἐξαματῶται καὶ πορεύεται ἐπὶ τὴν ἀρχήν

2.3 omni usitato] omnibusitato G¹ 4 quippe - corrumperetur G³ in ras. (25 fere litt.
 eras.) 9 cum delectatione etc.] i. e. τῷ μεθ' ἡδονῆς εἶναι καὶ τῷ μήτε βλέπειν μήτε
 λυπεῖν ὅσπερ αἱ στερήσεις ἔξεων 15 particulis] -ticulis G³ in litura (5 fere litt. elutae)

16 potuerit G¹ alia] -a G³ in ras. (3 litt. eras.; fuit fort. aliorum) 18 nutritium
 (sic) G 19 somnium G¹ 20 aistheteriorum G³ in ras. ampliore 21 it.
 add. HM: Ubi sit animalibus causa somni 25 uaporatio G³ in ras.

enim quod compellitur usque ad quoddam compelli, deinde reuerti et 562
transmitti: calidum quoque uniuscuiusque animalium ad superius con- 20
suevit leuari, et ibi cumulatum grauatas materias ab ipso accidit
iterum reuerti et deorsum ferri et refrigerare calidum quod circa cor
5 est. tali autem refrigeratione facta somnus inducitur. umiditatis
enim uapores usque ad superiora implentes circa cerebrum in quod
cumulantur, quod est frigidissimum omnium quae sunt in corpore,
aggrauant caput et palpebras et dormire faciunt. cum uero fluxerint
deorsum et reuersione illud calidum in ipsum cor compulerint, tunc 30
10 habundantia umidae escae refrigerat calidum quod circa cor est, sicut
superposita multa ligna igni refrigerare faciunt, et tunc dormire prae-
parat. efficitur enim somnus corpulento subleuato a calore per uenas
ad caput; et dum superatur ex habundantia grauatum, iterum repel-
litur et deorsum fluendo gregatim infirmari facit naturalem cordis
15 calorem. digestionem autem facta et somnus conquiescit: quamdiu enim
indiscretus est sanguis post aescae affectionem, somnus fit; discreto 40
uero sanguine et puriore ad superiora collocato, turbulentiore autem
partibus quae sunt deorsum insidente, resurgit animal ex aescae
grauitate absolutum. causale ergo dormiendi est a corpulento suble-
20 uato a connaturali calido pressura cumulata ad primum et proprium
αισθητηριον. somnus enim primi αισθητηριου defectus ad non ualendum
secundum propriam caliditatem operari, ex necessitate quidem animali
factus pro salute: saluat enim requies. sed sicut superintroducta 50

1 Aristot. 456 b 20: ἀναγκαῖον γὰρ τὸ ἀναθυμιάμενον μέχρι τοῦ ὠθεῖσθαι, εἰτ' ἀντιστρέφειν καὶ μεταβάλλειν καθάπερ εὐριπον. τὸ δὲ θερμὸν ἐκάστον τῶν ζῴων πρὸς τὸ ἄνω πέφυκε φέρεσθαι. ἔταν δὲ ἐν τοῖς ἄνω τόποις γένηται, ἀθρόον πάλιν ἀντιστρέφει καὶ καταφέρεται
6 cerebrum] Id. 457 b 29: πάντων δ' ἐστὶ τῶν ἐν τῷ σώματι ψυχρότατον ὁ ἐγκέφαλος.
8 aggrauant] Id. 456 b 32: ἀδυνατοῦσιν αἰρεῖν τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ βλέφαρα — 456 b 26: βαρύνει καὶ ποιεῖ νυστάζειν 10 Id. 457 b 17: ἔτι δὲ πολλῆς ἐμπιπτοῦσης τροφῆς, ἣν ἀνάγει τὸ θερμὸν, ὥσπερ τὸ πῦρ ἐπιτιθεμένων τῶν ξύλων, καταψύχεται ἕως ἂν καταπεφθῇ. γίνεται γὰρ ὁ ὕπνος, ὥσπερ εἰρηται, τοῦ σωματώδους ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ θερμοῦ διὰ τῶν φλεβῶν πρὸς τὴν κεφαλὴν. ἔταν δὲ μηκέτι δύνηται, ἀλλὰ τῷ πλήθει ὑπερβάλλῃ τὸ ἀναχθέν, πάλιν ἀνταπωθεῖται καὶ κάτω βῆι 14 Id. 457 b 16: τὸ κατὰ φύσιν θερμὸν ποιεῖ ἐξ-
δυνατεῖν καὶ ὑποχωρεῖν 16 Id. 458 a 21: διὰ δὲ τὸ γίνεσθαι ἀδιακριτώτερον τὸ αἷμα μετὰ τὴν τῆς τροφῆς προσφορὰν ὁ ὕπνος γίνεται, ἕως ἂν διακριθῇ τοῦ αἵματος τὸ μὲν καθαρώτερον εἰς τὰ ἄνω, τὸ δὲ θολερώτερον εἰς τὰ κάτω. ἔταν δὲ τοῦτο συμβῆ, ἐγείρονται ἀπολυθέντα τῷ ἐκ τῆς τροφῆς βάρους. τί μὲν οὖν τὸ αἷτιον τοῦ καθεῦδειν εἰρηται, ἔτι ἢ ὑπὸ τοῦ σωματώδους τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ συμφύτου θερμοῦ ἀντιπεριστασις ἀθρόως ἐπὶ τὸ πρῶτον αισθητηριον· καὶ τί ἐστὶν ὁ ὕπνος, ἔτι τοῦ πρώτου αισθητηριου κατάληψις πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐξ ἀνάγκης μὲν γινόμενος (οὐ γὰρ ἐνδέχεται ζῴων εἶναι μὴ συμβαι-
νόντων τῶν ἀπεργαζομένων αὐτοῦ), ἔνεκα δὲ σωτηρίας· σώζει γὰρ ἢ ἀνάπαισι

3 ibi G² in ras. (5 litt eras.)

10 escae G¹: aescae G²

12 enim add. supra

versum G

14 facit] recepit facit G¹

20 praesura G

21 ΑΙCΘΗΤΗΡΙON

G² in ras.

ΑΙCΘΗΤΗΡΙON (sic) G² in ras.

aesca somnum facit habundantia umiditatis, sic et conceptio facta in- 562
 terius siue a lassitudinibus siue etiam infirmitatibus: concipitur enim
 ex labore ueluti quaedam aesca indigesta, nisi quaedam frigida sit
 abundantia, quod et infirmitates quaedam faciunt, quaecumque ex
 5 abundantia calidi et umidi fiunt. tali igitur indigesta aesca inflante
 ex calore et repulsa deorsum cumulatim et calorem refrigerante effi-
 citur dormire: eadem enim et ibi umidorum ascensio et iterum re- 80
 fluxio. dormire igitur est refrigeratio; causalia autem dormiendi
 calida, quia synodus quaedam est somnus intus calidi et compressura
 10 naturalis. ac per hoc accidunt dormientibus corporalia quidem talia:
 tunc equidem grauiora et umidiora esse corpora et algidiora, et tunc
 solummodo corporis in similitudinem, neque fieri fluxum sanguinis
 sed breuiorem et pigriorem, plus quoque quam euigilantes inspiratio-
 nem et respirationem. spiritualia uero: tunc somniari et recordari 70
 15 sine omni sensu uel intelligentia phantasmatum, et dormientes quam
 uigilantes contemplantiores esse et inuenientiores uerorum. grauiora
 igitur corpora fiunt dormientium propter quietem: ueluti enim defec-
 tus spiritus ex membris fit concumulato calido ad id quod intus est:
 spiritus enim et calor corpus extendunt, solutionem uero umiditas et 563
 20 grauitas sequuntur, leuigantia dum deficient: spiritus enim et calor
 inflans in toto corpore facit illud leuius. ex eadem quoque causa 80
 algidiores fiunt dormientes: calore enim relinquente et concumulato
 ad id quod intus est, necessarium refrigerari ea quae sunt extra, et
 sic rigidiores fiunt, et ob hoc sanguis incrassatur. his consequens est
 25 et digeri aescam facilius et somnolentos incrassari corpus: etenim
 circumpressum calidum et totum interius cumulatum digerit facile et
 cito, ita ut et nutribiliora et pinguiora corpora sint: hoc enim a nullo
 euigilantium sensu impeditur. spiritus operans per suum naturalem 80
 impetum facit motationem aescae: unde turbulenti somni ad digestio-

2 cf. Aristot. 456^b34: ἔτι δ' ἐκ κόπων ἐνίων· ὁ μὲν γὰρ κόπος συντηχτικόν, τὸ δὲ σύν-
 τηγμα γίνεται ὡσπερ τροφή ἀπεπτος, ἀν μὴ ψυχρὸν ᾗ. καὶ νόσοι δὲ τινες ταῦτο τοῦτο ποι-
 οῦσιν, ὅσαι ἀπὸ περιπτώματος ὑγροῦ καὶ θερμοῦ 9 Id. 457^b1: ὁ ὕπνος ἐστὶ σύννοδός
 τις τοῦ θερμοῦ εἶσω καὶ ἀντιπερὶστασις φυσική 10 cetera quae secuntur ex Theo-
 phrasto videntur desumpta 12 cf. Aristot. 521^a15: τοῖς δὲ καθέδουσιν ἐν τοῖς ἐκτός
 μέρεσιν ἑλαττον γίνεται τὸ αἷμα, ὥστε καὶ κεντουμένων μὴ βεῖν ὁμοίως

3 nisi G¹: si non G² partim in ras. 6 afficitur G 7 ibi] * ibi G² ex emend.
 (fuisse hic Duebnero videtur) 9 compraesura G 11 equidem ex quidem fact. G
 12 in similitudinem] in om. G¹ neque fieri etc.] fuit fort. graece μηδὲ (ὁμοίως)
 γίνεσθαι τὴν τῆς αἵματος ῥοήν 15 fastamatum G 16 contemplatiores G¹H.
 17 ueluti etc.] graece fort. ὅλον γὰρ κατάληψις πνεύματος γίνεται ἀπὸ τῶν μερῶν συναθρο-
 σθέντος τοῦ θερμοῦ εἰς τὸ ἔσω 18 membris G 20 leuigantia dum deficient]
 i. e. ὅταν τὰ κουφίζοντα ἐπιλήθη 21 causam G¹ 25 incrassari G [graece fuit τοῦς
 ὑπνωτικὸς παχύνεσθαι τὸ σῶμα] 26 circumpraessum G 29 degestiores G¹

nes non sufficiunt. per t̄ero in ea quae intus sunt caloris collectio- 563
 nem pallidiores sunt dormientes: formositatis enim incrementum in
 sanguine caliditas facit. per hoc uero et sudant magis dormientes:
 refrigeratio enim eorum quae extra sunt facta est; calidum uero in
 5 unum locum intus conglobatum cito soluit carnem et plus facit uapo-
 rationem; soluta uero uaporatione umiditatis sudor demittitur factus 1
 non ex toto corpore, sed circa pectus et collum et caput. pedes uero
 calidi dormientium: caliditas enim intus impetum facit et in id quod
 est deorsum. fit autem et solutio ex somnis caliditate intrinsecus
 10 umidis similiter solutis: spiritus enim in dormientibus non distentus
 in totum corpus soluit residuum. haec autem accidunt somnis dif-
 ferenter ad aetates et naturas et tempora et horas, adhuc etiam a loco- 10
 rum causa, sicut et ex aliis modis quos non est nunc opus enumerare,
 quaestione ostensa, quia ad somnum umiditatem oportet calidam in-
 15 esse et eandem cumulatam intus, ex qua facile aescia digeritur. utrum
 uero calidus an frigidus accipiendus sit somnus, ex hoc est intellegen-
 dum. digerendo enim et nutriendo magis est calidus: si uero refri-
 gerari facit quod est extra, multo frigidus intellegendus sit, et quia 20
 a dormiendo dum resurgimus, sapientes effeicimur, procedente uero
 20 hora minus: intelligentia enim per refrigerationem, remissio uero ex
 caliditate, somnusque ex hoc frigidus, ita ut magis etiam corpus refri-
 geratum in tempore post somnum sit. ueruntamen aequae est dicen-
 dum quia, sicut ipse somnus discernitur per partes quasdam quidem
 ex calidis, ut eae quae sunt intus, quasdam uero ex frigidis, ut
 25 ipsae extrinsecus, talis attribuenda est ei natura. tanta igitur de na- 20
 tura somni dicta ostendunt neque duplicem alligari animam dormien-
 tibus animalibus, inactualem quidem actuaalemque, neque unam in
 utrumque per medium diuisam. ex his uero occasionibus et tertium
 discutietur capitulum habens sic:

2 cf. Aristot. 867^b31: διὰ τί οἱ καθυδόντες μᾶλλον ἰδρούσιν; ἢ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν· ἀθροισθὲν γὰρ τὸ θερμὸν ἐντὸς ἐξελαύνει τὸ ὑγρὸν (v. etiam 869*13)

1 per uero etc.] i. e. διὰ δὲ τὴν εἰς τὰ ἔσω τοῦ θερμοῦ συνάθροισιν caliores G¹
 2. 3 formositatis - dormientes add. in marg. G 2 formositatis enim incrementum]
 -tis enim incrementum G² in ras. (G¹ omisise videtur incrementum) 5 uaporationem
 G² in ras. 6 uaporatione G² in ras. umiditatis] -is G² in ras. 12 aeta-
 tis G 13 sicut et G²: sic est (i. e. sic etiam) G¹ 14 quaestio G¹ 16 in-
 tellegendum G¹: intelligendum G² 17 digerendo etc.] fuit fort. graece τῷ μὲν γὰρ
 πέττειν καὶ τρέφειν [μᾶλλον] ἐστὶ θερμός· εἰ δὲ ψύχουσαι ποιεῖ τὸ ἔξω πολὺ (μᾶλλον) ψυχρὸς
 νοητός ἂν εἴη 18 intellegendus G¹: intelligendus G² 19 a dormiendo Duebner:
 * dormiendo G 22 aequae G 25 ipse G¹ [graecae fuit ὡς ἀπὸ τὰ ἔσω]
 26 alligari G² in ras. ampliore

CAP. III.

563

Titulus deest.

Et hoc autem: quid est uisio et unde fit? et, si notitia animae est, an dii an daemones ostendunt ei? si enim notitia animae est, 5 quare in tempore uelut ignorantiae et insensibilitatis dum sit ipsa, circa ea quae futura sunt fortior et potentior est — unde et prophetias quasdam dicunt quidam — in uigilando uero ipsa animae notitia circa futura eandem firmitatem non habet neque prophetat? et si uisio ab animae notitia est, quare per somnium notitia ueluti auditus et 10 uisus et gustandi sensus est, siquidem somniatim accidit comedere quaedam et ueluti sentire nos gustum uisibilem ciborum: ea uero uigilantis usque ad opinionem solummodo, extra uisionem uero nullum sensum adhibet notitia? in hunc modum et de auditu et uisu est dicendum. 564 considerantes igitur quid est uisio et unde et quo modo 15 somnia fiunt, dicimus sic: non est passio sensus somnari: impossibile enim dormientem et coniuentem uidere aut aliquid omnino sentire: 20 sed neque intellegentis et opinantis partis est animae, quia nihil intellegi uel opinione conici sine sensu possibile apparentium sensorum per somnos. igitur manifestum quia sensiuae partis est somnium, 20 cuius quidem et ipse somnus. non enim alia quadam parte animalium est somnus, alia uero somnari, sed eadem, dum phantasia ex sensiuā sit. est enim phantasia motus ex facto sensu secundum 30 operationem. in somno uero phantasma somnium dicimus, apertum quia sensiuae quidem partis est somnari: illud itaque phantasticum

15 Aristot. 458^b7: ἀδυνατεῖ δὲ πάντα μύοντα καὶ καθεύδοντα ὄραν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν, δῆλον ὅτι οὐκ αἰσθανόμεθα οὐδὲν ἐν τοῖς ὕπνοις. οὐκ ἄρα γε τῇ αἰσθήσει τὸ ἐνύπνιον αἰσθανόμεθα 17 Id. 459^a8: ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι τοῦ δοξάζοντος οὐδὲ τοῦ διανοουμένου τὸ πάθος τοῦτο δὲ καλούμεν ἐνυπνιάζειν φανερόν 19 Id. 459^a12: ὑποκεισθαι δ', ὅπερ ἐστὶ καὶ φανερόν, ὅτι τοῦ αἰσθητικοῦ τὸ πάθος, εἴπερ καὶ ὁ ὕπνος· οὐ γὰρ ἄλλω μὲν τινὶ τῶν ζῴων ὑπάρχει ὁ ὕπνος, ἄλλω δὲ τὸ ἐνυπνιάζειν, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ 22 Id. 459^a17: ἔστι δὲ φαντασία ἡ ὑπὸ τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως γινομένη κίνησις, τὸ δ' ἐνύπνιον φάντασμα τι φαίνεται εἶναι (τὸ γὰρ ἐν ὕπνῳ φάντασμα ἐνύπνιον λέγομεν, εἰδ' ἀπλῶς εἴτε τρόπον τινὰ γινόμενον), φανερόν ὅτι τοῦ αἰσθητικοῦ μὲν ἐστὶ τὸ ἐνυπνιάζειν, τούτου δ' ἡ τὸ φανταστικόν

2 *tit. add. H*: Quid est uisio et unde fit? 5 insensibilitates *G*¹ 9 ab *om. G*¹
 9.12 quare per somnium notitia—ea uero uigilantis] *i. e. graece* διὰ τί ἡ μὲν κατ' ἐνύπνιον ἔννοια—ἡ δὲ τοῦ ἐγρηγορούντος (*cetera non satis dispicio*) 12 extra uisionem uero *G*² *partim in ras., partim supra versum* (7 *lit. eras.*) 13 adhibet *G*² *in ras.*
 14 quid est] quidē *G* 16 coniuentem *G*²: conuenientem *G*¹ 17 intellegi *G*¹: intelligi *G*² 18 conici *bis scriptum in G, et in textu et in marg.* 23 fastasma *G*
 24 illud itaque *G*² *in ras.* (7 *lit. eras.*) 24 phantasticum *G*

est. clarum quoque quia sensibilia per unumquodque αισθητηριον 564
 sensum inficiunt et facta ab eis passio non solum operantibus sensibus
 inest aistheteriis, sed etiam transeuntibus iam et cessantibus. ueluti
 si quid motum fuerit ab altero, non adhuc uero mouente tactum ip-
 5 sum, manet motum ita ut mouebatur altero, et aliud iterum secundo 40
 mouetur: in hunc modum et sensus secundum operationem motatio
 quaedam dum sit, praeparat passionem non solum sentientibus adhuc
 aistheteriis, sed etiam sentire cessantibus, inesse et multum et pro-
 funde: ueluti cum est color, uisum immittentes tempus multum deinde
 10 transmotantes in aliud, tale uidemus secundum in quodcumque trans-
 posuerimus uisum, qualis ante accepti erat color: et ad solem quoque
 aspicientes aut ad aliud quid clarum hoc patimur; coniuentes enim 50
 oculos primum quidem colorem eundem uidemus, deinde quod appa-
 ret nobis in rubeum motatur, et iterum uisui fit purpureum, usque
 15 dum in nigrum ueniat colorem et sic euanescat. hoc autem accidit
 et circa auditum et aliorum aistheteriorum unumquodque. manifestum
 igitur quomodo extra sensibilibus recedentibus remanent quaedam
 sensorum in aistheteriis, et horum quaedam quidem confusa, quaedam
 uero magis discreta. per hoc ergo non solum uigilantium motus a 60

1 Aristot. 459*24: τὰ γὰρ αἰσθητὰ καθ' ἕκαστον αἰσθητήριον ἡμῖν ἐμποιοῦσιν αἰσθησιν, καὶ τὸ γινόμενον ὑπ' αὐτῶν πάθος οὐ μόνον ἐνυπάρχει ἐν τοῖς αἰσθητήροις ἐνεργουσῶν τῶν αἰσθησεων, ἀλλὰ καὶ ἀπελθουσῶν 4 cf. Aristot. 459*29 6 sensus] Id. 459*4: ἐπειδὴ ἀλλοίωσις τις ἢ κατ' ἐνέργειαν αἰσθησις, ἀνάγκη τοῦτο συμβαίνειν. διὸ τὸ πάθος ἐστὶν οὐ μόνον ἐν αἰσθανομένοις τοῖς αἰσθητήροις, ἀλλὰ καὶ ἐν πεπαιυμένοις, καὶ ἐν βάρθει καὶ ἐπιπολῆς 9 ueluti] Id. 459*11: κὰν πρὸς ἐν χρῶμα πολλὸν χρόνον βλέψωμεν ἢ λευκὸν ἢ χλωρὸν, τοιοῦτον φαίνεται ἐφ' ὅπερ ἂν τὴν ὄψιν μεταβάλλωμεν. κὰν πρὸς τὸν ἥλιον βλέψαντες ἢ ἄλλο τι λαμπρὸν μύσωμεν, παρατηρήσασι φαίνεται κατ' εὐθυωρίαν, ἢ συμβαίνει τὴν ὄψιν ὄρᾶν, πρῶτον μὲν τοιοῦτον τὴν χροάν, εἶτα μεταβάλλει εἰς φοινικοῦν ἀπειτα πορφυροῦν, ἕως ἂν εἰς τὴν μέλαιναν ἔλθῃ χροάν καὶ ἀφανισθῇ 17 Id. 460*1: ὑποκείσθω ἐν μέν, ὅπερ ἐκ τῶν εἰρημένων φανερόν, ὅτι καὶ ἀπελθόντος τοῦ θύραθεν αἰσθητοῦ ἐμμένει τὰ αἰσθήματα αἰσθητὰ ὄντα 19 Id. 460*28: ἐκ δὴ τούτων φανερόν ὅτι οὐ μόνον ἐργηγορῶτων αἰ κινήσεις αἰ ἀπὸ τῶν αἰσθημάτων γινόμεναι τῶν τε θύραθεν καὶ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἐνπαργουσιῶν, ἀλλὰ καὶ ὅταν γένηται τὸ πάθος τοῦτο δ καλεῖται ὕπνος, καὶ μᾶλλον τότε φαίνονται μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐκκρούονται ἐνεργουσιῶν τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας, καὶ ἀφανίζονται ὡσπερ παρὰ πολλὸ πῦρ ἔλαττον καὶ λύπαι καὶ ἦδοναι μικραὶ παρὰ μεγάλας, παυσαιμένων δ' ἐπιπολάζει καὶ τὰ μικρά· νύκτωρ δὲ δι' ἀργίαν τῶν κατὰ μόριον αἰσθήσεων καὶ ἀδυναμίαν τοῦ ἐνεργεῖν, διὰ τὸ ἐκ τῶν ἔξω εἰς τὸ ἐντὸς γίνεσθαι τὴν τοῦ θερμοῦ παλλήροισαν,

1 ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΟΝ G² in ras. 2 sensum] sensus G¹ 3 aistheteriis G²
 in ras.: ΑΥΣΘΗΤΗΡΙΟΝ II et supra vers. G ueluti etc.] graece ita fere
 fuisse coniciio: ὅσον ἂν τι κινήθῃ ὑπ' ἑτέρου μηκέτι δὲ κινούντος τὸ διχθὲν αὐτὸ, μένει κινού-
 μενον ὡσπερ ἐκινεῖτο τῷ ἑτέρῳ, καὶ ἄλλο πάλιν αὐ κινεῖται 4 tactu M Duebner
 5 motum om. G¹ 8 aistheteriis G² in ras. M: ΑΥΣΘΗΤΗΡΙΟΝ H (in mg.: al' aist-
 heteriis) 9 dolor G¹ 11 qualis ante accepti erat color] i. e. ὅσον τὸ τοῦ πρὶν
 παραληφθέντος τῆν χρῶμα 14 porpureum G 16 aistheteriorum (sic) G² in ras.
 18 aistheteriis G² in ras.

sensibilibus facti qui extrinsecus et qui ex corpore insunt remanent 564
 etiam sensibus iam transeuntibus, sed et cum dormimus: magis enim
 tunc apparent eo quod interdum quidem expellantur et euanescent in-
 telligentia et sensibus operantibus, sicut minor ignis a maiore et
 5 paruae passiones a magnis; noctu uero propter sensuum silentium et
 infirmitatem operandi supercrescunt etiam parua, et accidit eosdem
 motus fieri continuatim, saepe quidem similes, saepe uero dissolutos 70
 in alias figuras per subiectae materiae resultationem. ac per hoc
 neque post aescam continuo, sicut neque infantibus, somnia apparent.
 10 quomodo in umido perturbato nulla umbra apparet uel etiam pertur-
 bata uidetur, silente uero umido pura, apparent in dormiendo phan-
 tasmata et reliqui motus qui a sensibilibus accidunt. itaque et me-
 lancholicis et febricitantibus et inebriatis uisiones turbatae apparent;
 inflatione uero sedente et sanguine discreto † tantus † salutaris sen- 80
 15 sorum motus ex unoquoque sensibilium consequentia et ordinata facit 565
 somnia. sciendum autem esse ex his quae per diem fiunt aut cau-
 sam aut signum aut consequentiam et conueniens. causa quidem
 sunt quaecumque ad iter agendum naturaliter insunt et ad intelligen-
 tiam mouendi in operationem utiliter apparentia; signum uero quod
 20 secundum motum nocturnalium phantasmatum factum; conueniens
 autem cum ex quadam fortuna ea quae cum die fiunt consequuntur. 90
 motus quoque per diem, parui quidam dum sint, maioribus euigilatiuis

ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς αἰσθήσεως καταφέρονται καὶ γίνονται φανερά καθισταμένης τῆς παραχῆς.
 δεῖ δ' ὑπολαβεῖν ὡσπερ τὰς μικρὰς δίνας τὰς ἐν τοῖς ποταμοῖς γινομένας, οὕτω τὴν κίνησιν
 ἐκάστην γίνεσθαι συνεχῶς, πολλάκις μὲν ὁμοίως, πολλάκις δὲ διαλυομένας εἰς ἄλλα σχήματα
 διὰ τὴν ἀντίκρουσιν. διὸ καὶ μετὰ τὴν τροφὴν καὶ πάλπαν νέοις οὖσιν, οἷον τοῖς παιδίοις,
 οὐ γίνεται ἐνούπνια· πολλὴ γὰρ ἡ κίνησις διὰ τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς θερμότητα. ὥστε καθάπερ
 ἐν ὑγρῷ, ἐὰν σφόδρα κινήσῃ τις, ὅτε μὲν οὐδὲν φαίνεται εἰδωλον ὅτε δὲ φαίνεται μὲν διεστρα-
 μένον δὲ πάλπαν, ὥστε φαίνεσθαι ἄλλοιον ἢ οἷόν ἐστιν, ἡρεμήσαντος δὲ καθαρὰ καὶ φανερά,
 οὕτω καὶ ἐν τῷ καθυέδειν τὰ φαντάσματα καὶ αἱ ὑπόλοιποι κινήσεις αἱ συμβαίνουσαι ἀπὸ τῶν
 αἰσθημάτων ὅτε μὲν ὑπὸ μείζονος ὀδσῆς τῆς εἰρημένης κινήσεως ἀφανίζονται πάλπαν, ὅτε δὲ
 τεταραγμένα φαίνονται αἱ ὄψεις καὶ τερατώδεις καὶ οὐκ ἐρρωμένα τὰ ἐνούπνια, οἷον τοῖς με-
 λαγχολικοῖς καὶ πυρέττοις καὶ οἰνωμένοις· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα πάθη πνευματώδη ὄντα
 πολλὴν ποιεῖ κίνησιν καὶ παραχῆν. καθισταμένου δὲ καὶ διακρινομένου τοῦ αἵματος ἐν τοῖς
 ἐναίμοις, σφαιρομένη τῶν αἰσθημάτων ἡ κίνησις ἀφ' ἐκάστου τῶν αἰσθητηρίων ἐρρωμένα τε
 ποιεῖ τὰ ἐνούπνια, καὶ φαίνεσθαι τι καὶ δοκεῖν διὰ μὲν τὰ ἀπὸ τῆς ὄψεως καταφερόμενα ὄραν,
 διὰ δὲ τὰ ἀπὸ τῆς ἀκοῆς ἀκοεῖν 17 cf. Aristot. 462b27, 463a22 22 Id.
 463a7: αἱ γὰρ μεθ' ἡμέραν γινόμεναι κινήσεις, ἂν μὴ σφόδρα μεγάλα ὡς καὶ ἰσχυρά, λαν-
 θάνουσι παρὰ μείζους τὰς ἐρηγορικὰς κινήσεις. ἐν δὲ τῷ καθυέδειν τοῦναντιον· καὶ γὰρ αἱ
 μικρὰ μεγάλα δοκοῦσιν εἶναι. δῆλον δ' ἐπὶ τῶν συμβαινόντων κατὰ τοὺς ὕπνου πολλάκις·
 οἴονται γὰρ κερανοῦσθαι καὶ βροντᾶσθαι μικρῶν ἤχων ἐν τοῖς ὡσὶ γινομένων, καὶ μέλιτος
 καὶ γλυκίων χυμῶν ἀπολαύειν ἀκαριαίου φλέγματος καταρρέοντος, καὶ βαθίζειν διὰ πυρὸς καὶ
 θερμαίνεσθαι σφόδρα μικρὰς θερμοσίας περὶ τινα μέρη γινομένης

4 minor G²: minimus G¹ 11 fantasmata G 14 tantus] nihil respondet in graeca
 oratione 15 ordinata] fuit fort. graece καθεστῶτα (cf. Gloss. gr. lat. de Laon
 p. 193 Miller) 20 fantasmatum G 21 furtuna G

motibus demoliuntur, sicut diximus; in dormiendo uero contrarium: 565
 etenim parui magni uidentur esse, clareque in accidentibus per som-
 nos; aestimant enim fulminare et tonare paruis sonitibus in corpori-
 bus factis; similiterque melle et dulcibus undis frui breui phlegmate
 5 defluente; et ingredi per ignem et calefieri (aut etiam in aquam im-
 mitti) parua nimis caliditate (aut etiam umiditate) facta circa quas 1
 dam partes. uidetur quoque esse mirabile quia eorum quidem quae
 in somnis fiunt phantasmatum resurgentes recordamur, eorum uero
 quae agimus uigilantes nullam in somnis phantasiam aut memoriam
 10 habemus. causa autem, quia memoriae fiunt aut eorum quae senti-
 untur aut phantasia uidentur: neutrum autem per somnos accidit:
 dormientes enim non sentimus; et eorum quae secundum ueritatem 10
 aguntur nullum est phantasticum, itaque consequenter neque somnium.
 sunt autem eorum quae per somnos fiunt quaedam non solum ex
 15 phantasia quadam sed et passione alia: sicut esurientes aut sitientes
 aut etiam saturati aescia uidentur manducare. si uero phantasmatum
 aliquando memoriam habent dormientes, sed quae ab eis acta sunt
 ignorant: neque enim quoscumque alios motus euigilatiuos mouentur
 per somnum aut recordantur, utpote conuersiones mentis excessus 20
 20 afflictiones et alias motabilitates. multis namque particulis operan-
 tibus sentire apparent gustu et tactu et auditu, et aestimant sitientes
 ad fontes currere et consequenter aliis passionibus impetum facere.
 apte uero et secundum tempus aut corporis qualemcumque et posi-
 tionem et recubitum somnia fiunt turbulentiora aut magis pura. circa
 25 enim uer et autumnum turbida et falsa, ueluti ab ipsa continuo aescia;
 matutina uero cessante iam perturbatione pura. et iterum qui sunt 20
 supini somniantur, proni uero dormientes bene collocantur, id est
 minus somniantur. et haec quidem et plura alia quisquis ostendere
 potest communioni animae et corporis tradens sensibilis phantasiam
 30 et omnino somniari, siquidem oportet haec quidem naturalibus ratio-
 nibus de anima sic incorporali et diuiniore intelligere. etenim et
 uacantium naturalibus quidam ad hoc unum intendebant, non solum
 a sensibilibus susceptionibus sed etiam ab ipsa anima causas esse som- 40
 niorum, eo quod futura consueuit praecuidere et quae a se agenda 566
 35 sunt aut aliter accessura praesignificare. separata enim corpore me-

7 quae secuntur fort. ex Theophrasto desumpta   25 cf. Aristot. fr. 232, 1519b30;
 Plin. N.H. 28. 54   28 ex alio fonte (Neoplatonico, ut uidetur)   35 cf. Cicero
 de Div. 1. 63

1 motibus] -ti- G² partim in ras.   2 clarumque Duebner   3 estimantur G
 4 flegmate G   8 fantasmatum G   10 habemus G²: habens G¹   .15 fan-
 tasia G   16 uidentur CHM: uident G   18 mouentur con. Duebner: mouent G
 19 mentis excessus (sic) G² in ras. (8 fere litt. eras.)   26 cesante G   27 sopini
 CGH   29 et ante sensibilis add. G¹

lioribusque operationibus et uirtutibus cumulata, praeclarum quomodo 566
per se ipsam facta et a nullo corporalium perturbata contemplatur
pure et prae oculis facit futurum. unde et prouida per somnos est:
non autem hoc fieret, nisi etiam cum corpore unum esset animal, et
5 sine corpore unum quiddam esset anima. saluat quidem suam essen- 60
tiam, unita uero corpori, et consequenter separata, ad naturalem sic
unitatem constituendam. si autem per somnos rigida membra tegi-
mus et digitum stringimus, abstrahere quodam anulum uolente, uelo-
cem oportet per hoc arbitrari ad illam partem consensum animae:
10 plaga enim aut clamore insultante insilit tota corpori et induit illud
pulcre propria uirtute, relicto eo quod paruum est, et per illam mo-
uetur partem naturalis et tota operando, quasi non partita in ipso, 60
et partitis quibusdam distinctionibus totius uirtutis utitur. dormit ergo
uniuerso corpori, et digito uigilat ad tangentem et adtrahere festinan-
15 tem, eoque timide tangente ad illam partem uigilauit. si igitur segre-
gatur corpore in somnis, digna fieri potest deo missis uisionibus —
et nunquid hoc uidetur Aristoteli et quibusdam ex illius schola —
et a deo missas operationes et uirtutes accipit, quas pulcre habet et
facile commixta intellectualibus. unde et sine somnis anima corpo- 70
20 ralis purgata intellectuales habet receptiones et cum diuina quadam
operatione praeuidet futurum.

CAP. IV.

Titulus deest.

Et hoc autem deliberandum, quare per unumquodque climatum
25 sint IIII conuersiones solaris anni, uernalis et aestiua et autumnalis
et hiemalis: et his in una distinctione temporis factis, diei et noctis
magnitudo et breuitas et aeris perturbationes et nimbus et caliditas
et frigiditas per unumquemque locum et clima differt et uariatur.
plures enim pluuiae per boreas partes in hieme fiunt, in australibus
30 uero partibus in aestate. est autem et in una regione aut loco co- 10
gnoscendum, ubi altitudinis quidem aut profunditatis aut austri aut
aquilonis nullam habet differentiam, aeris uero perturbationes et imbres

16 cf. Aristot. 463^b13: θεόπεμπτα μὲν οὐκ ἂν εἴη τὰ ἐνόπνια, οὐδὲ γέγονε τούτου χάριν, δαίμονια μὲντοι

7 tegimus] *fort.* tangimus   9 consensum animae] *i. e.* τὴν τῆς ψυχῆς συνασθησιν
10—13 *in his nihil satis dispicio, et intemptata relinquo*   14 degito *G*²   *fort.* ab-
strahere   21 operationem *G*¹   23 *tit. add. H:* Quare per unumquodque climatum
sint IIII conuersiones solaris anni   24 unumquodque climatum *G*   25 uernalis
ex uersalis fact. G   32 nullam *CHM:* nulla *G*

in plus et minus caliditate aut frigiditate differunt. primum redar- 566
 guere oportet de quaestione minus acute scribentes: neque enim IIII
 anni motationes dixerit quis conuersiones nominans, sed magis horas
 uocant ueteres sapientes, quamuis quidam in abusione conuersiones 30
 5 uocent eas non proprie: et per unumquodque septem climatum non
 inuenerit quis quattuor horarum alienationem et continuitatem per
 tempora factam. de approbatione autem horum haec oportet anti-
 cipare per contemplationem. conuersio enim est proprie tempus per
 quod sol ab aquilonalibus ad australia aut ab australibus ad aquilo-
 10 nalia incipit transmigrare; ac per hoc circulos facit qui dicuntur tropi-
 cipi. tropici enim sunt cycli in quos ueniens sol et oriri incipiens 30
 conuersiones facit: aestiuus quidem in quo factus sol et incipiens ab
 aestiuo ortu aestatem facit; hiemalis uero in quo hiemali oriens ortu
 facit hiemem; medius autem horum aequinoctialis cyclus in quo fac-
 15 tus sol utrumque aequinoctium facit. est enim uernale aequinoctium
 quod sol perficit ab hiemali tropico particulatim in aequinoctialem
 ueniens; autumnale autem quod ex aestiuo tropico transcendens in 567
 aequinoctialem cyclum facit. duabus igitur, ut dixeram, existentibus 40
 conuersionibus et duobus tropicis cyclis, unus quidem est cyclus
 20 aequinoctialis, duo uero per eum aequinoctia fiunt. per hanc υποθεσιν,
 id est quaestionem finitam, dicimus duos quidem tropicos cyclos a
 conuersionibus denominatiue uocatos παραλληλους, id est similes siue
 consequentes, medium uero aequinoctialem.

Titulus deest.

25 Sciendum autem, quicumque terram rotundiformem dicunt esse 50
 quinque zonas in terra subponunt: duas quidem utrimque extremas
 inhabitabiles ab excellentia concretas et frigidas uocabant; sub ipsis
 enim sunt polis qui utrimque extremitates sphaerae obtinent, merito
 longe remotae sunt ex uia per quam sol iter facit: mediam uero
 30 harum quinque ardentem, quasi sub ustione flagranti inhabitabilem,

26 cf. Gemini Elem. ap. Petav. Uran. p. 49 E

id
 1 frigitate (sic) G 5 graece fort. και καθ' εν εκαστον των επτα κλιμάτων ουκ αν
 εδροι τις τεττάρων ωρών αλλαγήν και διαδοχήν κατά χρόνους γινομένην 9.10 aquilonia G¹
 12 conuersiones G¹ 14 ciclus G¹ 20 ΥΠΠΟΘΕCIN G 22 ΠΑΡΑΛΛΗΛΟC
 G id est similes siue consequentes] graece τουτέστι παραλληλους η συμπαρακολου-
 θουσιντας 24 tit. add. M: De quinque zonis quae caelum tenere a sapientibus seculi
 asseruntur 26 utrumque G¹: utrumque G² 28 sunt] fort. dum sunt i. e. ούσαι

utrimque] utrūque G¹: utrique G² spere G¹: spere G² 29 longue G¹

30 quinque add. G² in marg.: V G in textu

a tropico peruenientem in alterum tropicum; duas autem solas esse 567
 habitabiles, quarum utraque ponitur παραλλήλος inter unam gelidarum 60
 et mediam ignitam, quasi extremitatibus accipientes concretum et
 calidum aera qui in ipsis est temperando; et boream quidem habitari
 5 a nobis, austrum uero ab aliis nobis oppositis. itaque ad positionem
 zonae potest idem tropicus aliis quidem hiemalis esse, aliis uero
 aestiuus. tropico ergo habente talem nominis proprietatem, id est
 continente motationem secundum horas, dixerit quis quattuor discerni
 et impleri annum. sunt autem solae IIII anni horae, quantum aiunt 70
 10 plurimi, etsi quidam duas solas dixerunt uel III, alii uero etiam
 plures quam IIII: qui autem IIII eas diffiniunt, duplas esse uirtutes
 uniuscuiusque horae dicunt; et ueris quidem quod a zephyro ad
 aequinoctium hiemale uer esse frigidum simul et umidum subsistens,
 quod uero reliquum uer album, umidam et calidam habens uirtutem;
 15 aestatis autem quoddam quidem quasi uernale usque ad aestiuam
 conuersionem calidum esse et umidum, quoddam uero autumnale cali-
 dum et siccum; autumnus uero aestiuus quidem portio sicca est et 80
 calida, subhiemalis autem sicca et frigida: hiemis quoque prima qui-
 dem frigida et sicca, ultima uero frigida et humida. de horis quidem
 20 tanta quisquis notare potest utiliter. his igitur ita diffinitis consi-
 derabimus etiam ea quae sunt de dierum differentia, primum quid
 est dies manifestantes. dicitur enim dies tripliciter, aut secundum
 corpus aer a sole illuminatus; aut secundum ab ortibus in occasus
 tempus extentum in quo centrum solis ab ortu in occasum peruenit, 90
 25 id est tempus a quo sol incipit superare orizontem usque dum totus
 occidat: dicitur quoque diei et noctis tempus dies. annum itaque
 unum sic CCC LXV dicimus dierum et partis alicuius ex ambobus
 comprehendentes tempus. orizon autem dicitur circulus diuidens
 manifestum mundi ab occulto, et extremus uisibilis hemisphaerii quod
 30 supra nos est circularis finis in campum pelagi undique nihil omnino

5 cf. Geminus l. c. p. 18 E

20 cf. Gemin. l. c. p. 22 A.

28 cf. Gemin. l. c. p. 20 B

1 a *Duebner*: aut *G* 9 sole *G*¹ 10 dixerunt] dixēr *G* 12 *graece fort.* καὶ
 τοῦ μὲν ἔραρος τὸ μὲν ἀπὸ ζεφύρου ἐπὶ τὴν χειμερινὴν ἰσημερινὰν ἔαρ * * εἶναι, ψυχρὸν ἔμα
 καὶ ὑγρὸν ὑπερσῶς, τὸ δὲ λοιπὸν ἔαρ λευκόν, ὑγρὸν καὶ θερμὴν ἔχον δύναμιν 21 etiam ea]

etiam *G* add. *G*² in marg. DE DIE 23 *graece fort.* κατὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἀνα-
 τολῶν ἐπὶ τὰς δύοσιν χρόνον παρατεινόμενον (κατὰ χρόνον τὸ ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν εἰς τὰς
 δύοσιν ἐκτεινόμενον. *Duebner*) 27 *post alicuius* 6 *ferre litt. eras. G* (*fuit fort., ut*
Duebnero videtur, alicunde) ex ambobus etc.] i. e. τὸν ἐξ ἀμφοῖν συνελδόντες χρόνον

28 circulus om. *G*¹ spatio vacante 29 hemisperii *G* 30 in campum pelagi] i. e.
 εἰς τὸ πεδίον τοῦ πελάγους [*aliter Duebner*: 'Videatur hic Priscianus, ut Plotinus, imo Graeci
 omnes, homericis uocabulis usus esse, ueluti κατ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης, quae virgilianis red-
 diderūt interpret']

Supplem. Arist. I 2 Priscianus Lydus.

obsistente, ita ut in circulari plano ambiat et resecet mundi mani- 567
festam sectionem, ad ueritatem quidem minor hemisphaerio, ad uisum 1
uero hemisphaerium. ad solem quoque ortus et occasus dicitur qua-
drupliciter. horizonte enim diuiso tropicis cyclis in ortus et occasus,
5 aquilones et meridies, est quidem orientalis ad solem locus per orien-
tale hemicyclium receptus transitus eius ab aestiuo ortu in hiemalem
ortum diuisus ab aequinoctiali ortu: occasus autem per diametrum, 10
cui locus ab aestiuo occasu in hiemalem, medium habens aequinoc- 568
tialem occasum. aquilones uero partes orientis sunt a manifesto
10 polo, meridianae autem et australes e contrario ab occulto positae
sunt polo. omnis enim sphaerae intelligunt duas extremitates quae
dicuntur poli: unam quidem ad borealem partem, alteram uero ad
australem positam: deinde accipientes quasi lineam inchoantem a centro
borealis poli, et eandem in centrum australis poli oblique ducentes, 20
15 axem nominant circa quem omnem circulariter dicunt uolui sphaeram,
utroque polorum ueluti signo et centro quodam immobili manente.
ac per hoc inclinatum faciunt axis lineam, quia aiunt borealem qui-
dem polum sursum positum et nobis semper manifestum, australem
uero deorsum et semper occultum; et ueluti ex superioribus partibus
20 tractum axem usque inferiores flexum esse et non per rectam extendi
lineam. borealibus itaque sursum positis, quoniam zodiacus cyclus 30
obliquus per tropicos tangitur quidem utrisque per tropica signa, oc-
casu uero et ortu bis aequinoctialem secat cyclum per aequinoctialia
signa per utramque orientis partem, orientalem scilicet et occiden-
25 talem: et hinc multum quidem borealibus distat, australibus uero
appropinquat. propterea etiam inaequalitas locorum contraria fit:
aiunt enim inclinari mundum ab arcturis ad meridiem, non inclinato
secundum essentiam mundo et erecto sed a nobis secto horizonte aliter 40
alios habitus iuxta ambitum astrorum accipiente. an magis dicendum
30 quia inclinari dicitur mundus non secundum ueritatem sed secun-

11 cf. Gemin. 1. c. p. 13E, Achilles Tat. Isag. ap. Petav. Uran. p. 152 A

16 cf.

Gemin. 1. c. p. 25 A

2 hemisperio ^h G 3 hemispermum ^h G *fuit fort. graece καὶ πρὸς τὸν ἥλιον δὲ ἀνα-
τολή καὶ δύσις λέγεται τετραχῶς. τοῦ γὰρ ὀρζοντος διηρημένου τοῖς τροπικοῖς κύκλοις εἰς
ἀνατολὰς καὶ δύσεις, βορρᾶς καὶ μεσημβρίας, ἀνατολικὸς μὲν ἔστι πρὸς τὸν ἥλιον τόπος ἢ κατὰ
τὸ ἀνατολικὸν ἡμικύκλιον ἀπειλημένη πάροδος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς θερινῆς ἀνατολῆς εἰς τὴν χει-
μερινὴν ἀνατολήν, διηρημένη ὑπὸ τῆς ἰσημερινῆς ἀνατολῆς· δυσμικὸς δ' ἢ κατὰ διάμετρον, ἢ
ἀπὸ τῆς θερινῆς δύσεως εἰς τὴν χειμερινήν, μέσην ἔχουσα τὴν ἰσημερινὴν δύσιν* 10 *post*
polo *spatium in G* 4 *literarum quod per hyphen additum m. pr. complevit* 11 ^h spere ^h G
15 ^h speram G 28 *graecae fort. ἀλλὰ τοῦ ὑφ' ἡμῶν τετμημένου ὀρζοντος ἄλλοτ' ἄλλας*
σχέσεις πρὸς τὴν περιόδον τῶν ἀστρων ἐπιδεχομένου 29 *accipiente Duebner: accipientes G*

dum phantasiam nobis? diuisum enim ab aspectu nostro hemisphae- 568
 rium obliquam limitantem sectionem habet, ab arcturis ad meridiem
 inclinatam iuxta ambitum aetheris, quoniam tunc totum caelum rec-
 tum est et indeuexum. utriusque igitur poli positione sic apparen-
 5 et dicta, quoniam et sol zodiacum transiens necessarie secundum illius 50
 obliquitatem etiam ipse obliquum facit meatum, ita ut et plus distet
 borealibus partibus — ac per hoc etiam diebus differentiam efficit:
 mensuratum enim noctis atque diei spatium totas XXIII horas col-
 ligit; differenter uero secundum positionem locorum accipitur: apud
 10 enim quos est maxima dies horarum aequinoctialium XXIII — aequi-
 lionalior ordo solis in quinque uel sex dies super terram circum polum
 uehitur per aestium tropicum cyclum. dicitur autem nox eis fieri 60
 usque ad unam horam apud quos arcticus est aestius tropicus; sicut
 iuxta Thylen insulam scribunt per diem et noctem solem super ter-
 15 ram ferri: eos enim qui dicunt semenstrem diem noctemque aequalem,
 aut etiam quaedam borealium partium numquam illuminari solaribus
 radiis, rationibus aliis demittimus. recurrendum autem ad ea quae
 contemplati sumus: extremitatibus enim, ut ostensum est, gelidis et 70
 media zona flagrante et ex necessitate inhabitabili manente, non
 20 dixerit quis per unumquodque clima quatuor horas anni saluari,
 etiamsi nostram habitabilem intelligat: primum enim et secundum
 clima per Meroen et Zoenen ardenti proximum, sicut et septimum
 frigidae et gelidae, tali priuantur quatuor horarum temperentia et
 motu: sed si quis, breuem dixerit fieri et apud eos alienationem, sole
 25 eam operante eo quod omnium motuum et alienationum quae sunt
 circa ornatum terrae ipse causalis est secundum rationem: ipsa enim 80
 ab eo caliditas propria quidem contemperans, aliena uero discernens,
 et totum mouens, omnia transfert. quoniam itaque ostensum est so-
 lem distare a polo borealium partium, colligitur omnino et frigidis-
 30 simum esse quod continetur in ipsis locis, ut congelari aera et neque
 aquam pluuialem descendere neque spiritum fieri: frigore enim ualde
 aera incrassante, sine flatu et serenus aer efficitur et congelata
 pluuiarum multitudine in silentio defertur nix. et hoc accipiendum 80
 est ex Ponto et aliis locis in quibus sunt regiones frigidae. propter
 35 enim nimietatem rigiditatis spiritus quidem hieme non fiunt neque

15 cf. Blass, de Gemino et Posidonio p. 21 n.

1 hemisphaerium G   8 spacium G   16 nunquam G²   17 scribam dimittimus:
 ἄλλοις λόγοις ἀφίμεν, quod Posidonium sapit'. Duebner   20 graece fort. οὐκ ἂν φαίη
 τις καθ' ἑν ἑκαστον κλιμα τὰς τέτταρας ὥρας σφίζεσθαι, καὶ ἐν τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην νοοί
 21 et om. G¹   24 graece fort. ἀλλ' εἰ τις, βραχεῖαν φαίη ἂν γίνεσθαι καὶ τὴν παρ' αὐ-
 τοῖς ἀλλαγὴν   30 ipsis] -psis G² in lū.: illis H   ut congelari] i. e. ὥστε συμπή-
 γρωσθαι   34 post est punctum G

aquae multae, nix uero et maxime per locos in interiore aere per- 568
 petua efficitur. breui aere iam tonat et fulgorat et spirituum multi-
 tudine quasi fixa quiescente et umiditate deficiente a solis caliditate. 569
 uirtus enim frigoris ad imbrium descensionem et collectionem spiritu-
 um indiget cuiusdam commensurationis ex calore ad eorum genera- 1
 tionem; frigidum uero summe, sicut et igneum, neque ad uentos neque
 ad pluuias oportunum. non igitur borealibus partibus pluuias quis
 in hieme, et australibus et ualde igneis in aestate distribuerit; iuxta
 uero solis distantiam aut propinquitatem tales discerni dixerit mota-
 10 tiones. itaque in una atque in eadem regione consequens est inuenire
 parua distantia frigoris atque caloris statum. 10

CAP. V.

Titulus deest.

Quintum capitulum habet sic: et hoc: quare, infirmitate aut pas-
 15 sione ex frigiditate aut caliditate facta, qui patientem uisitant medici
 consone ex frigiditate aut caliditate pronuntiant esse, in curando uero
 et in medicaminum temperantia dissone habent; et alter alterius me-
 dicaminis oblationem corrumpentem et contrariam arbitratur esse,
 alter uero opinionis suae auxilium afferens curat patientem? et si
 20 quidem medicamenta contraria sunt sibimet et non resecant infirmi-
 tatem, quare illorum auxilio laborans sanus efficitur? si uero patienti
 medicamenta causa sanitatis non sunt facta, sed per euentum, quae
 utilitas medicinae? si autem medicamina causa sanitatis fuerunt,
 quaerendum quia medicamina et auxilium contraria fuerunt sibi-
 25 mit, aut non. si enim contraria erant, quare auxilio contrario
 oblato non contraria perficiuntur? et hoc: quodam medicamine ualde
 frigido existente et cum altero minus frigido mixto, quae in frigidi- 20
 tate debet facere, mixtum minori frigido plus facit? si enim, quando
 semel substitit eodem pondere uel etiam mensura medicaminis, aequali
 30 frigiditate et pondere. hoc ipsum autem et de calidis medicamentis
 rationem habet deliberandi. uidetur autem nobis non multo dignum
 praecepto. si enim confitemur omnes huius medicinae artis regulas
 sane habere, et in ipsa rationum consonantiam immotabilem esse,
 accipimus quoque et medicinae disciplinatum aequaliter habentem 30
 35 secundum artem omnes adunare et discernere diligenter in se ipso

1 aquae] -que G² in lit. vel lac. aera G¹ [*Ignoro quid sibi velit interior aer: su-
 picior per locos in interiore terra, procul a mari, ad quod nix rarior.* Duebner]

15 frigitate G (sic etiam v. 16) 18 et G² in ras. (4 lit. eras.: fuit fort. et ei)
 28—30 locum obscuriorem cui Duebnero intemptatum relinquo 28 quando G² in ras.
 angustiore 29 substitit G¹: substetit G² aequali G² in ras.

rationes disciplinae et ex ea aduersus medicorum dissonantiam. disce 569
 quidem multitudinem, sed unum et eundem intellige artificalem, sicut
 etiam unam esse medicinae disciplinam. non amplius de differentia
 sanitatum aut etiam adhibitione medicaminum conuenientium et con-
 5 sequentia cum laborantibus disceptabis undique extincta, ut aestima-
 mus: sed artificialis medicus diligenti cognitione per se ipsum utens 40
 disciplina et experimento medicaminum cognoscet differentiam, sicut
 etiam unamquamque intelligentiarum: quandoquidem aera et locos,
 aquarum alteritatem cognoscit, et proficit infirmitatibus naturaliter
 10 et qualitatem calificantium et refrigerantium et mediam temperantiam
 habentium noscens et quantitatem uniuscuiusque ponderans et quae
 sit uirtus armorum mixtorum ad alia et per se ipsa datorum: et 50
 per nullum tempus aut modum propriis obstat et ad semper fluen-
 tem corporum materiam et motabilem coaptans uniformes curationes
 15 aut etiam speciebus commixtas in mensura quadam et pondere diffinito
 indigentibus addens.

CAP. VI.

Titulus deest.

Et hoc quoque: quare Rubrum mare per singulas noctes diesque
 20 est quidem quando redundat estque quando recessum expectat, et
 redundantia quidem lunaliter quantum differt in plus et minus, et 570
 neque in redundantia augetur, neque in minoratione priuationem
 aquarum dicunt fieri; neque iterum redundantia uentorum necessitate
 neque recessus illorum silentio efficitur: et hoc quoque manifestum,
 25 quia maximis fluminibus semper influentibus et refluxu non existente 10
 nulla adiectio maris aquarum apparet. de accessu per Rubrum mare
 et recessu, et per exteriorem Oceanum talibus factis passionibus uel
 in aliis maris nostri partibus, multa quidem differenter dicta sunt a
 ueteribus: qui autem uidentur ex omnibus collegisse talis passionis
 30 causas, Stoicus est Posidonius Assyrius et ei consentientes, quorum et
 Arrianus approbat sententiam. dicunt enim moueri exteriorem Oce- 20
 anum ad lunae ambitum, compati uero interius mare: iuxta colum-

30 cf. Posidonii rel. p. 103sq. ed. Bake, Mueller F. H. G. 3 p. 291sq.

5 cum om. G¹ 6 diligenti G 8 post etiam una litera eras. G (compendium
 pro *Duebner* uidi) intelligentiarum] -telligentiarum G² in ras. 9 et ante aqua-
 rum add. *Duebner* 12 armorum] ἔπλων et ὀπῶν confusa esse susp. *Duebner*, sed
 ἔπλων in graecis fuisse contextus ipse docet 16 adducens G¹: addens G² 20 est
 quidem etc.] graece fort. ἔστι μὲν ὅτε πλημμυρεῖ, ἔστι δ' ὅτε ἀμπωτὴν ἐπιδέχεται
 27 oceanum CGHM (et sic ubique) 30 pasidonius G assirius CGHM

nas (enim) ei Herculis solummodo coniunctum quasi portus pelago 570
 compassione afficitur et alios motus speciales accipit. declarat quoque
 Oceani passionem iuxta Siceliam fretum quater motum ad lunam:
 oriente enim ipsa luna usque ad medium caeli terminum fertur ab
 5 occasu in ortum et dicitur κατιών; a Tyrrhenico enim pelago in Sice-
 licum defertur usque ad Taurominium Κοπριας. luna uero a medie 30
 tate caeli descendente reuertitur termino ipse orientis in occasum
 fluens, et dicitur εξιών; est autem infirmior primo * * etenim ille
 cum multo fertur fluxu, ut consequens, ab Herculeis columnis Oceani
 10 cum multa uelocitate propter strictam uiam regione imprimente. ite-
 rum uero luna ab occasu in contrariam caeli subterraneam medietatem
 progrediente eleuatur accessus cationtis; ab opposita autem caeli me-
 dietate ad ortum abeunte redit iterum termino εξιών factus. hoc 40
 autem et circa exterius mare fit motatum quater in toto ambitu
 15 lunae: et quidem circa caeli medietates et processiones eius accessus,
 circa uero demissiones et descensiones lunae in horizontem recessus
 accidit. obseruata uero est eadem passio in sinibus et per Rubrum
 mare meridiei et aquilonis Hyrcanii maris et adhuc apud Gadiros.
 non solum uero circa lunae caelestes medietates generatio accessuum 50
 20 obseruata est, sed etiam quia circa plenilunia et coitus ualidissimi
 fiunt in menstruo tempore; circa uero dimidietates minimi. mouent
 quoque et alia umida impetum, non quidem ab eadem causa neque
 iuxta compassionem astrorum. Chalcidicus enim ευριπος, id est aquae-
 ductus, septies in die impetum facit: Hellespontus quoque propter
 25 multitudinem in Euxinum pontum intrantium fluminum aliquando 60
 aliter mouetur: in Syracusis autem Sicelias fons Arethussa ex quin-

1 ei G: om. HM (C incert.): enim *Duebner* (quod addendum duxi): graece fort. κατὰ τὰς
 στήλας γὰρ αὐτῶν τὰς Ἡρακλείους μόνον συνημμένη, καθάπερ λιμὴν πελάγει, συμπαθεῖα χηρή-
 ται hercolis G 2 afficitur *Duebner*: efficitur G 2—13 graece fort. δηλοῖ
 δὲ καὶ τὸ τοῦ ὠκεανοῦ πάθος ὃ κατὰ Σικελίαν πορθμὸς τετράχις κινούμενος πρὸς τὴν σελή-
 νην. ἐπιτελλούσης γὰρ αὐτῆς [τῆς σελήνης] μέχρι τοῦ μεσουρανήματος ὁ ῥοῦς (v. ad p. 72.3)
 φέρεται ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν καὶ καλεῖται κατιών· ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ γὰρ πελάγους εἰς
 τὸ Σικελικὸν καταφέρεται μέχρι τῆς πρὸς Ταυρομένιον κοπρίας. τῆς δὲ σελήνης ἀπὸ τοῦ με-
 σουρανήματος κατιούσης ἀναστρέφεται ὁ ῥοῦς (v. ad p. 72.3) αὐτὸς ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν
 ῥέων καὶ καλεῖται εξιών (ἔστι δ' ἀσθενέστερος τὸ πρῶτον * * * καὶ γὰρ ἐκεῖνος μετὰ πολλῆς
 φέρεται ῥοῆς, ὡς εἰκόσ, τῆς ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων ὠκεανοῦ σπηλιῶν μετὰ πολλοῦ τάχους διὰ
 τὴν στενοπορίαν τῆς χώρας εἰσβιαζομένης). πάλιν δὲ τῆς σελήνης ἀπὸ δύσεως ἐπὶ τὸ ἐναν-
 τιον τὸ ὑπὸ γῆν μεσουράνημα προχωρούσης ἐξάιρεται ἡ τοῦ κατιόντος πλήμη, ἀπὸ δὲ τοῦ
 ἀντικειμένου μεσουρανήματος ἐπ' ἀνατολὴν ἀπιούσης ἀναχωρεῖ πάλιν ὁ ῥοῦς (v. ad p. 72.3)
 ἐξιών γινόμενος 3 fretum G² in ras. (fuisse porthmus iure susp. *Duebner*) motus G¹
 4 luna om. G² medii G¹ terminum G² in ras. 5 in ortum] mortum G¹
 terrenum CGHM 6 Κοπριας G: κοπρίας H, κοπρίας *Duebner* 7 ipse G¹: ipsum G²
 8 lacunam notavi ille G¹: illud G² 15 graece fort. καὶ περὶ μὲν τὰς μεσουρανήσεις
 καὶ παρόδους αὐτῆς ἢ ἐπιβασίς, περὶ δὲ τὰς ἀφέσεις καὶ τὰς καταδόσεις τῆς σελήνης εἰς τὸν
 ὀρλιζοντα ἢ ἀναχώρησις συμβαίνει 18 meridiei G hircanii G 21 demedietates G
 mouet G¹ 23 calcidicus G εὐριπίπτοσ G 24 hellispontus G 26 siracusis G

quennio, ut arbitrantur quidam, iuxta olympiadum positionem moue- 570
 tur. fit quoque exterius etiam magni maris passio, ita ut accessus in
 multum epiri et insularum egrediatur usque stadia septingenta, sicut
 scriptor ait Strabon ab ipso Posidonio accipiens, in tantum ut etiam
 5 in mari campis in XXX stadia in profundum coopertis ex redundan-
 tia iam ibi etiam insulae recipiantur; redeuntem uero relinquere cito 70
 loca sicca occupata interim ab aqua et internaugata. per singulos 571
 itaque dies duplices recessus et accessus, ut diximus, in ordine res-
 pondentes fiunt. accessus uero qui per singulos menses fiunt multo
 10 eos qui per singulos dies fiunt supergrediuntur: in dimidiata enim
 luna aqua minus intrat, et similiter minus egreditur; coeunte autem
 ea soli et iterum plenilunio tunc in magnum mare exaltatur et cum
 uelocitate multa apparet affluens et in multum terrae egreditur. habet 80
 quoque ratio et in unoquoque anno hoc ipsum significare sic: circa
 15 utrasque quidem conuersiones minus aqua et tardiori fluxu intrat;
 circa uero aequinoctia tale quid pati, sicut et circa plenilunia et coitus
 uidetur factum: neque quidem ad ipsum lunae ortum continuo princi-
 pium fit accessus, sed paululum luna ascendente; neque iterum cum
 eadem diligenti caelesti medietate acumen accessus, sed paululum in-
 20 clinante in aliam partem luna; et paulo post iterum redit usque dum 80
 signum occasus luna superet; deinde manet tantum temporis in ipsa
 statione quantum luna contingat ad ipsum occasum; et adhuc magis
 tantum quantum mota sub terram signum transcenderit orizontis. idem
 quoque habitus sub terra sideris motus et fluxus redundantiae et re-
 25 cessus obseruatur iuxta lunae excellentiam ab uno signo orizontis;

4 Strabo p. 175 Cas.: τότε δ' ὑπερχεῖσθαι τὸ ὕδωρ ὡσθ' ὑδρεύεσθαι τοὺς στρατιώτας αὐτόθι
 (διέχει δ' Ἰάπλα τῆς θαλάττης περὶ ἑπτακοσίους σταδίους)· τῶν δ' ἐπὶ θαλάττῃ πεδίων καὶ
 ἐπὶ τριάκοντα σταδίοις εἰς βόθος καλυπτομένων ὑπὸ τῆς πλημμυρίδος ὥστε καὶ νήσους ἀπο-
 λαμβάνεσθαι 20 cf. Posidon. ap. Strab. p. 173 Cas.

1 *graece fort.* διὰ πενταετηρίδος, ὡς οἰοῦνται τινες, κατὰ τὴν τῶν ὀλυμπιάδων τάξιν κινεῖται
 olimpiadum G 4 possidonio G 7 per singulos itaque dies] i. e. αἱ μὲν οὖν
 ἡμερήσιοι 9 *graece fort.* αἱ δὲ μηνιαῖαι ἐπιβάσεις πᾶσι τὰς ἡμερησίους γινομένης ὑπερ-
 βαίνουσιν. ἐν διχοτόμῳ μὲν γὰρ σελήνῃ τὸ ὕδωρ ἐλαττόν εισέρχεται καὶ ὁμοίως ἐλαττόν ἐξέρ-
 χεται· συνιούσης δ' αὐτῆς τῷ ἡλίῳ, καὶ πάλιν τῇ πανσελήνῳ, τότε ἐπὶ πλείστον ἢ θάλαττα
 ἐξαιρεται καὶ μετὰ τάχους πολλοῦ φαίνεται ἐπιπρέουσα καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς γῆς ἐπιβαίνουσα

10 demediata G 16 pleniluna (sic) G 18 neque iterum etc.] *graece fort.* οὐτ'
 αὐτὸν αὐτῇ τῇ ἀπρεκεῖ μεσουρανήσει ἢ τῆς ἐπιβάσεως ἀκμή, ἀλλ' ὄλιγον ἐγκλινοῦσης εἰς τὸ
 πτερον μέρος τῆς σελήνης· καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ἀναχωρεῖ ἕως ἂν ζῳδιον τῆς δύσεως ἢ
 σελήνῃ ὑπερέχη εἶτα. μένει τοσοῦτον χρόνου ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει ὅσον ἂν ἡ σελήνῃ συνάπτῃ
 πρὸς αὐτὴν τὴν δύσιν, καὶ ἔτι μᾶλλον τοσοῦτον ὅσον ἂν κινήσεια ὑπὸ γῆς ζῳδιον ὑπέροχη
 τοῦ ὀρίζοντος cum G² in ras. 19 deligenti G²: deligentia G¹ caelestis
 medietatis G¹ 21 signum G¹: sigillum G² ipsa statione] ipsa stati- G² in ras.
 (6 *ferè lit. eras.*) 25 iuxta lunae etc.] i. e. παρὰ τὴν τῆς σελήνης ὑπεροχὴν ἀπεχού-
 σης) ἀφ' ἑνὸς ζῳδίου τοῦ ὀρίζοντος· ἀλλὰ τῇ νομηνίᾳ καὶ τῇ πανσελήνῳ ἐπὶ πλείστον αἱ ἐπι-
 βάσεις γίνονται· δευτέραι δ' αἱ ἀπὸ τῆς συνόδου ἢ πανσελήνου

sed nouilunio et plenilunio in magnum accessus fiunt, sed secundi a 571
 coitu uel plenilunio. in id ipsum in eis annualis fit ratio. sicque 1
 quae sunt accessus in ordine proueniunt, ita ut etiam terminos redi-
 tus aquae ingrediatur in se incipiens refluere et consequenter regredi in
 5 terram. in tantum uero aqua egreditur, ut etiam magna flumina in aliam
 partem conuertat. et hoc aiunt Rhenum a Celtis currentem fluuium,
 et alios iterum in Hiberia et Bretaniis sustinere. in Bretania enim
 fluuium qui dicitur Tamessa in quattuor dies a mari repletum ex re- 10
 dundantia conuerti dicunt, ut et uideatur a mari fluens redire in alias
 10 partes. horum igitur causas requirens Stoicus Posidonius, ut et per
 se ipsum explorator factus huiusmodi reciprocationis, discernit magis
 causam esse eius lunam et non solem. solis quidem enim ignem
 sincerum esse et summae uirtutis; itaque uapores quantoscumque a
 terra et mari subleuat, eosdem mox ab igne demolitur: lunae uero
 15 ignem non sincerum sed infirmiore[m] esse et imbecillem ac per hoc 20
 fertiliorem quidem in ea quae sunt in terra; consumere autem quae-
 cumque infert non potest, sed solummodo eleuare umida et fluctificare,
 submouentem quidem ea a caliditate, non autem minorantem et infir-
 mitate caloris et maiori umiditate — unde etiam putrescunt magis
 20 quaecumque a luna calificantur: quoniam et aqua in lebete calefacta
 mensurate primum intumescit et extollitur fusa, imposito uero igne 30
 incessanter consummata subsidit: atqui et magnum mare a sole qui-
 dem aequaliter pati quaecumque in lebete aqua a nimio igne; a luna
 uero quaecumque ab infirma et prima caliditate: sic quoque circuire
 25 cum luna undam maris, ueluti ab ipsa exaltata et sic infirmata re-

2 post plenilunio *distinxit Duebner; nulla distinctio in G* 3 *graece fort.* οὕτως τε τὰ
 τῆς ἐπιβάσεως ἐν τάξει προχωρεῖ, ὥστε καὶ ὁ ῥοῦς [ὁ ῥοῦς *et* ὄρους *confudisse uidetur inter-*
pres] παλιρροίας ἐνάργεται [?] εἰς ἑαυτὸν ἀργόμενος ἀναρρεῖν καὶ ἐφεξῆς ἀναβαίνει ἐπὶ γῆν.
 ἐπὶ τοσούτου δὲ τὸ ὕδωρ ἐκβαίνει ὥστε καὶ μεγάλους ποταμοὺς ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἐπιστρέ-
 φειν. καὶ τοῦτο φασὶ Πῆνον τὸν ἀπὸ τῶν Κελτῶν ποταμῶν ῥέοντα καὶ ἄλλους αὐτίνας ἐν
 Ἰβηρίᾳ καὶ ταῖς Βρετανίαις ὄντας ὑπέχειν. τὸν γὰρ ἐν Βρετανίᾳ ποταμὸν τὸν Τάμεσσαν λε-
 γόμενον ἐπὶ τέτταρας ἡμέρας [*fort.* ἐπὶ τὸ τετάρτημῦριον] ἀπὸ τῆς θαλάττης ἀναπληρωθέντα
 ὑπὸ τῆς πλημμυρίδος ἐπιστρέφεται λέγουσιν, ὥστε καὶ δοκεῖν ἀπὸ θαλάττης ῥέοντα ἀνιέναι
 ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη 7 hibernia *CHM* bretoniis (*sic*) *G*: britanniis *HMC*
 9 post redire *commate distinxit Duebner* 10 possidonius *G* 11 discernit *G*
 15 imbecilem *G* 17 eliuare *G* 20 *graece fort.* ἐπειδὴ καὶ ὕδωρ ἐν λέβητι θερ-
 μαινόμενον μὲν μετρίως τὸ πρῶτον ἀνοιδεῖ καὶ ἐξαίρεται ὑπερχεόμενον, ἐπιχειμένον δὲ πυρὸς
 εὐθύς καναλιζόμενον ὑφίσταται. καίτοι καὶ τὴν μεγάλην θάλατταν ὑπὸ τοῦ ἡλίου μὲν ἴσως
 πάσχειν ὅσα τὸ ἐν λέβητι ὕδωρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς πλεονάζοντος, ὑπο τῆς σελήνης δ' ὅσα ὑπὸ
 τῆς ἀσθενοῦς καὶ πρώτης θερμότητος. ὥστε καὶ συμπεριοδεύειν τῇ σελήνῃ τὸ τῆς θαλάττης
 κύμα — οἷον ὑπ' αὐτῆς μετεωριζομένης μὲν καὶ οὕτως ἀσθενοῦσης πλημμυρεῖν, βλεπούσης δ'
 εἰς δύοσιν συνεγγλίνειν. τό τε αὐτὸ ποιεῖν καὶ ὑπὸ γῆς ἀπιούσης τῆς σελήνης καθ' ἡμέραν
 ἐκάστην 21 intumescit] -escit *G*² in *ras.* impositā (*sic*) *G* 23 a nimio
*scripsi: animo G*¹: nimio *G*² 25 exaltatam *H* infirmatam *H*: *adscriptū m. antiq.*
 in *mag. G*: infirmitta (*sic*)

dundare; respiciente autem in occasum coinclinare: hocque ipsum 571
 facere et sub terram luna abeunte per singulos dies. menstrualis
 quoque uerbi gratia influxionis in magnum procedentis causa eo quod 572
 et lunae respondent quae sunt uirtutis. unde in plenilunio et coitu 40
 5 extollitur maxime unda, quoniam et lunae tunc magna adest uirtus:
 in plenilunio enim totum eius in terram conuersum a sole illustratur;
 in coitu autem illuminata desuper a sole aequalem in ea quae sunt
 in terra uirtutem plenitudini praestat; dimidiatae uero obscurae ad
 maris passionem. similiterque et sub terram abeunte unaquaque luna
 10 nihil minus adest fluctus in ordine, et quidem a luna eadem ratione
 exertus. et causam esse ait confluum fieri etiam circularem aquae 50
 naturam: itaque unda quasi in figura semicyclii elata sequitur lunam.
 similiterque per annum uenientis accessus luna in aequinoctiis causa
 est: in utrisque enim sole existente in Ariete aut Brachiis et lunae
 15 in eadem hora magna est uirtus coeuntis soli; ac per hoc, si in alter-
 utra aequinoctialium formarum sit plenilunium, ducente in ea quae
 est e contrario. Magnum quoque mare aequinoctiali maxime diffundi
 cyclo confitetur. luna namque tunc coeunte soli aut plena existente 60
 et super uerticem pelago imposita unda maxime eleuatur: quando
 20 uero alia signa obtinet sol, tunc ueniens in Arietem aut Brachia luna
 neque plena est neque soli coit. posse autem hoc ipsum et horam
 anni ex natura lunae: calida enim est et umida, et hac uirtute ex-
 tollitur unda. iuxta hoc quoque hiems quidem umidum sequitur, aestas
 uero umido contrarium; uer autem et autumnus umidum mensurate
 25 et calidum. itaque et luna his simillima. atqui adulta redundantia 70
 meridiante luna, addeturque adhuc magis terminum supergressa me-
 dium: utrinque enim statione magis copula lunae fortiores sunt. unde

3 uerbi gratia *G*¹, ut-perspezii *Duebner*: grate *G*² (-e in ras. et 4 litt. ante grate eras.).
fuisse suspicor in graeca oratione μηνιαίου λόγου (eodem pacto ac supra p. 72.2 annualis
ratio = ἐνιαύσιος λόγος); cetera non expedito 4 luna *G*¹ respondent *G*² in ras.
 7 desuper] *adscripti m. antiq. in marg. G nouae* 8 prestat *G* demediate *G*²:
 demediate *G*¹ obscurae *G*² in ras. 9 unaquaque *Duebner*: unaquaeque *G*⁵
 11 exertus] excerptus *G*² in ras.: ex*er*stus corrector [*graecae fuisse uidetur πλήμη ... ἐξαι-*
ρομένη] et causam etc.] *graecae fort. και αιτιαν ειναι φησι του σφρρου γινεσθαι την*
κυκλικην και του υδατος φασιν, ωστε το κυμα ολον εν ημικυκλου σχηματι εξαιρομενον συνα-
κολουθειν τη σελήνη 14 in utrisque] utraque *G*¹ 15 coeuntis soli etc.] *graecae*
fort. συνιούσης τῆ ἡλίω, και δια τουτο, εαν εν υποτερφ των ισημερινων σχηματων η παν-
σεληνος, ηγουμενης εις τα εξ εναντιας ac om. *G* si in alterutra *G*² in ras.
 16 formarum sit *G*² in ras. (*retinuisse G*¹ schemata con. *Duebner*) ea quae *G*²: eo
 quod *G*¹ 18 namque *G*² in ras. 19 imposito *G* 21 posse] potest *G*¹
 horam] in hora (*G*¹ 25 atqui etc.] *graecae fort. καιτοι ακματα η πλημμυρις μεσουρα-*
νοσης της σελήνης, επαύξεται δ' ετι μάλλον ο ρους (v. ad p. 72.3) υπερβδσης το μέσον
 26 post luna distinctio in *G* addeturque] adde- *G*² in ras. (6 fere litt. eras.) 27 in-
temptata relinquo in tanta caligine nihil satis dispiciens enim statione *G*² in ras. (6 fere
lit. eras.) copula *G*² in ras.

et secundam a coitu luna ducens, et aequaliter a plenilunio maior 572
 unda extollitur magis quam priusquam moueretur in noua utrisque
 intulit eo quod nondum quidem alienatur longe in magnum mota
 uirtute. ipsa autem in id ipsum statio causali fortior in magnitudinem
 5 operis nouae constituta est: hanc itaque quantum aduenit ueris cau-
 sam ueteres et accessus et recessus pertransibant. quare uero per
 singulos dies fluminibus ruentibus innumerabilibus et magnitudine in-
 gentibus nullo modo mare efficitur plus, neque hoc quidem inconse-
 quens ignorasse quosdam, non tamen difficile inspicienti uidere. ipsa
 10 enim multitudo aquae in latitudinem disposita et in cumulum non
 pari tempore exsiccat, sed differt tantum ita ut illa quidem per
 totum diem lunarem, illa uero in mare inmissa euanescat ueluti si
 quis super mensam magnam distenderet aquae cyathum: simul enim
 sentientibus euanescet. hoc autem et circa flumina accidit: continu- 573
 15 atim enim fluentibus et cumulatum semper quod aduenit in silentium
 et latum locum cito exsiccat ei occulte: multis enim uaporibus
 sursum ductis de mari et aliis sideribus et sole, adueniens aqua ex
 fluminibus non est maior euaporata; eo magis et influens siccat
 multitudine et calidissima uirtute salis. salsum enim esse mare
 20 causae quidem dictae sunt crebrae differenter: plures autem aiunt
 minutissimum quidem eius et dulcissimum sursum duci per leuitatem
 per singulos dies, et ferri discretum et uaporatum in superiorem lo-

7 Aristot. 355^b20: τὸ δὲ ζητεῖν τὴν ἀρχαίαν ἀπορίαν, διὰ τί τοσούτον πλῆθος ὕδατος οὐδα-
 μοῦ φαίνεται (καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν ποταμῶν βρόντων ἀναριθμητῶν καὶ τὸ μέγεθος ἀπλέ-
 των οὐδὲν ἢ θάλαττα γίνεται πλείων), τοῦτο οὐδὲν μὲν ἀποποιεῖται τινὰς, οὐ μὴν ἐπι-
 βλέψαντι γε χαλεπὸν ἰδεῖν. τὸ γὰρ αὐτὸ πλῆθος ὕδατος εἰς πλάτος τε διαταθὲν καὶ ἀθρόον
 οὐκ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀναξηραίνεται, ἀλλὰ διαφέρει τοσούτον ὥστε τὸ μὲν διαμεῖναι ἀν ὅλην τὴν
 ἡμέραν, τὸ δ' ὥσπερ εἰ τις ἐπὶ τράπεζαν μεγάλην περιτείλει ὕδατος κύαθον, ἅμα διανοου-
 μένοις ἀν ἀφανισθῆι πᾶν. 8 δὴ καὶ περὶ τοὺς ποταμοὺς συμβαίνει· συνεχῶς γὰρ βρόντων
 ἀθρόων ἀεὶ τὸ ἀφικνούμενον εἰς ἀχανῆ καὶ πλατὺν τόπον ἀναξηραίνεται ταχὺ καὶ ἀδύλως
 21 Id. 354^b28: τὸ μὲν λεπτότατόν τε καὶ γλυκύτατον ἀνάγεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ
 φέρεται διακρινόμενον καὶ ἀτμίζον εἰς τὸν ἄνω τόπον, ἐκεῖ δὲ πάλιν συστάν διὰ τὴν ψύξιν κάτω
 φέρεται πάλιν πρὸς τὴν γῆν

1—6 *locum desperatum coniecturis sollicitare supersedeo*
litt. eras.) 2 *ante priusquam litt. fere 15 eras. in G*
 quo intulit *G² partim in rus. (13 litt. eras.), partim in marg.*
 (5 *litt. eras.: fuit fort. mouetur*) 4 *statio G² in ras.*

1 maior] -ior *G² in ras.* (5
 moueretur in noua utris-
 3 mota] -ta *G² in ras.*
 5 nouae *G² in ras.*

aduenit ueris *G² in ras.* ueris] *graece fort. ταῖς ἀληθείαις* 6 pertransibat ⁿ (*sic*) *G*
 8 inconsequens] consequens *G¹* 11 illa] illud *G¹* 12 lunarem *G² in ras.* (9 *fere*
litt. eras.): excidisse uocula uidetur illa] illud *G¹* inmissum *G¹* 13 de-
 stenderet *G¹* 15 aduenit in silentium *G² in ras.* 17 adueniens etc.] *fuit fort.*
graece τὸ παραγιγνόμενον ὕδωρ ἐκ τῶν ποταμῶν οὐκ ἔστι πλείων τοῦ ἀναθυμωμένου· τοσούτῳ
μᾶλλον καὶ τὸ ἐπιρρέον ξηραίνεται τῷ πλήθει καὶ τῇ ὑπερθέρμῳ δυνάμει τῆς ἀλμυρότητος
 18 euaporato *G¹* 22 discretum *G¹*

cum, ibique iterum consistere per frigiditatem, iterumque deferri ad 573
 terram: salsum uero remanere propter grauitatem, sicut in corporibus
 animalium. etenim in eis esca intrante dulcedine escae umida sub- 10
 stantia et quod superfluum apparet amarum et salsum, ita ut etiam
 5 sudores tales sint: dulce enim et potabile ab insita caliditate tractum
 in carnes et aliam constructionem uenit partium, ut unaquaeque con-
 sueuit. quia uero est in mixtura dulcedinis salsum, potest etiam hinc
 accipi: si enim quis saccum formans caereum in mare immiserit prius
 circumligans os tantum ut non infundatur mari, tunc intrans aqua
 10 per caereos parietes fit potabilis, et ueluti per colatorium quod cras- 20
 sum et terrenum secernitur et quod facit salsuginem per commix-
 tionem: et si iuxta mare in litore foderit quis fossam, omnis in ea
 percolata aqua ex mari per occultas terrae uenas potabilis efficitur.
 satius uero dicere ipsum sic creatum fuisse a deo, sicut et aliorum
 15 elementorum unumquodque propriam habet naturam: itaque etiam
 mari connaturale esse salsum pro omnium salute in terra animalium
 ut non putresceret omnino: quod quidem uidemus euenire in quibus- 20
 dam lacubus et aliis consistentibus potabilibus aquis. quod enim
 circumstat facile ab umidiori uapore corrumpitur spiritibus in plus
 20 coniecta putredine; et mare quoque partim quidem separatum cito
 putrescit, omne autem nequaquam. itaque et hoc prouide in mari
 factum est. natura autem aquarum est talis, et non solum in Magno
 mari sed etiam in aliis pluribus locis. declarat hoc et lacum talem 40

2 Aristot. 355^b4: τὸ μὲν ἄλμυρόν ὑπομένει διὰ τὸ βάρος, τὸ δὲ γλυκὺ καὶ πότιμον ἀνάγεται
 διὰ τὴν κορυφότητα, καθάπερ ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν. καὶ γὰρ ἐν τούτοις τῆς τροφῆς
 εἰσελθούσης γλυκέας ἢ τῆς ὑγρᾶς τροφῆς ὑπόστασις καὶ τὸ περιττωμα φαίνεται πικρὸν ὄν καὶ
 ἄλμυρόν· τὸ γὰρ γλυκὺ καὶ πότιμον ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἐλκυσθὲν εἰς τὰς σάρκας
 καὶ τὴν ἄλλην σύνταξιν ἤλθε τῶν μερῶν, ὡς ἕκαστον πέφυκεν 7 Id. 358^b34: ὅτι δ'
 ἔστιν ἐν μίξει τινὸς τὸ ἄλμυρόν, δῆλον οὐ μόνον ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ ἐάν τις ἀγ-
 γελον πλάσας θῆ κήρινον εἰς τὴν θάλατταν, περιδῆσας τὸ στόμα τοιούτοις ὥστε μὴ παρεγ-
 χεῖσθαι τῆς θαλάττης· τὸ γὰρ εἰσὶν διὰ τῶν τοίχων τῶν κηρίων γίνεται πότιμον ὕδωρ·
 ὥσπερ γὰρ δι' ἡθμοῦ τὸ γεῶδες ἀποκρίνεται καὶ τὸ ποιοῦν τὴν ἄλμυρότητα διὰ τὴν σύμμιξιν
 12 cf. Aristot. 935^b3: διὰ τί ἐνιαχοῦ, ἐάν τις ὀρύξῃ παρὰ τὴν θάλατταν, τὸ μὲν πρῶτον
 πότιμόν ἐστιν ὕδωρ, εἰθ' ἄλμυρόν γίνεται; ἢ ὅτι αὐτῆς ἐστὶ τῆς θαλάττης τῆς διηθούσης ὑπὸ
 τὴν γῆν τὸ ὕδωρ; . . . εἰτ' οὖν οὕτως εἶτε κατὰ τὰς φλέβας ἐκ τῆς ἡπείρου ρεῖ ἐπὶ τὴν θά-
 λατταν τὸ γλυκὺ ὕδωρ, εἰκότως ἂν ἐπιπολῆς εἴη τῆς θαλάττης, ἢ μίγνυται αὐτῇ
 20 Id. 379^b4: διὸ καὶ ἡ θάλαττα κατὰ μέρος μὲν διαιρουμένη ταχὺ σῆπεται, ἅπανα δ' οὐ

3 dulcedine] dulci- G¹; -dinē G² in ras. (uoluit dulcedine) aescē G² in ras : esce
 corrector post umida tres fere litt. eras. 5 ab insita G² in ras. (13 fere litt.
 eras.) 7 in mixtura] -ixtura G in ras. (fuit inmixta) dulcedine G¹ 9 cir-
 cūligans G¹: circunligans G² infundatur (sic) G 10 crasum G (et sic passim)
 12 si] quasi G¹ fosam G 14 et G² in ras. 15 elimentorum G
 habens G¹ itaque] -que G² ex sm. (fuit fort. ita ut) 17 putresceret omnino
 G² in ras. 23 lacus G talem narrando G in ras.

narrando, in quem si quis immiserit ligans hominem seu iumentum, 573
 supernatare hoc, inquit, non tamen mergi aut etiam discindere aquam:
 esse autem amarum sic lacum et salsum, ut nullum nutriat piscem;
 uestimenta uero lauare, si quis excusserit umectans. manifestum
 5 itaque quia salsugo facit quoddam corpus crassum, et terreum est
 quod inest. est autem lacus quidam alter in regione Palaestinarum
 qui dicitur a multis Asphaltitis, quem etiam Mortuum uocant mare, 574
 quasi nihil uiuificans in se: ab eo bitumen nascitur. et circa locos 60
 alios ubique terrae fluxus naturaliter sunt salsi fluminum seu fontium,
 10 quidam uero calidi et cursiles. horum igitur omnium causam dixerit
 quis connaturalem et unitam seu ingentam naturam ignis: ardens
 enim terra eo magis et minus uarias recipit formas fusionum * * *
 et quibusdam talibus impletur uirtutibus, per quas aquae colatae siue
 dulces sint motantur, siue etiam per se naturaliter ex talibus nas- 60
 15 cuntur fusionibus, et quaedam quidem acetae fiunt, quaedam uero
 amarae, et iterum aliae feruentes igne et cursu. et horum historia
 plena ex differentiis testata locorum, sicut et ille puteus qui dicitur
 esse in regione Cisia Persicae talis: quod eo exhalat uariam effert
 speciem: est enim bituminatum oleum quod uocant νεφθαν, aqua uero;
 20 ita ut tales differentes sint haustus.

1 Aristot. 359^a16: εἰ δ' ἔστιν ὡσπερ μυθολογοῦσι τινες ἐν Παλαιστίνῃ τοιαύτη λίμνη εἰς ἣν
 ἐάν τις ἐμβάλῃ συνδήσας ἄνθρωπον ἢ ὑποζύγιον ἐπιπλεῖν καὶ οὐ καταδύεσθαι κατὰ τοῦ ὕδατος,
 μαρτύριον ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις· λέγουσι γὰρ πικρὰν οὕτως εἶναι τὴν λίμνην καὶ ἄλμυρὰν
 ὥστε μῆθένα ἰχθῶν ἐγγίνεσθαι, τὰ δ' ἰμάτια ῥύπτειν, ἐάν τις διασεισῇ βρέξας. ἔστι δὲ καὶ
 τὰ τοιαῦτα σημεῖα πάντα τῶν εἰρημένων, ὅτι τὸ ἄλμυρὸν ποιεῖ σώμα τι, καὶ γεωδές ἐστὶ τὸ
 ἐνοπάρχον 9 Id. 359^b8: εἰσὶ δὲ πολλὰ καὶ κρήναι καὶ βέματα ποταμῶν παν-
 τοδαπούς ἔχοντα χυμούς, ὧν πάντων αἰτιατέον τὴν ἐνούσαν ἢ ἐγγινομένην δύναμιν πυρός·
 καομένη γὰρ ἢ γῆ τῆ μᾶλλον καὶ ἤττον παντοδαπὰς λαμβάνει μορφὰς καὶ χροὰς χυμῶν·
 στυπτηρίας γὰρ καὶ κονίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων γίνεται πλήρης δυνάμεων, δι' ὧν
 τὰ ἠθούμενα ὕδατα ὄντα γλυκέα μεταβάλλει, καὶ τὰ μὲν ὀξεῖα γίνεται καθάπερ ἐν τῇ Σικανικῇ
 τῆς Σικελίας . . . ἔστι δὲ καὶ περὶ Λύγκων κρήνη τις ὕδατος ὀξέος· περὶ δὲ τὴν Σκυθικὴν
 πικρά· τὸ δ' ἀπορρέον αὐτῆς τὸν ποταμὸν εἰς ἕν εἰσβάλλει ποιεῖ πικρὸν ἕλον . 17 cf.
 Herodot. VI. 119: Posidon. rel. p. 115 Bake, Mueller F. H. G. 3 p. 276

2 supernatare] -re G² in ras.

inquit G³ in ras.

4 fort. uestimento G¹

excuserit G¹

6 alter add. G² in marg.

parestinarum G

7 asphaltistis G

12 lacunam indicavi

13 impletur conī. Duebner: implentur codd.

14 nascantur H

17 differentiis] 'διαφόρων ποτίως quam διαφορῶν uoluisse uidetur Priscianus'. Duebner

18 exalat G¹

19 locus manifeste corruptus [ex Posidonio suo^o ducens Priscianus: ἔστι

δὲ τὸ μὲν ἀσφαλτώδες ἔλαιον δ' ἀπορρεῖ νεφθαν, τὸ δὲ ὕδωρ, ὥστε etc., ut uideatur in his
 uerbis, τὰς μὲν εἶναι θελοῦ ὕγρου (apud Strabonem), transiluisse θελοῦ, aut alio modo in hunc
 errorem incidit'. Duebner]

NEΦΘΑΝ G

uero G¹: quoque G²

20 ita ut G¹:

itaque G² (-que in ras.)

CAP. VII.

574

Titulus deest.

Et hoc quoque: quare graue in aere et ignis in humiditate subsistit et receptionem habet? uidetur enim in aere ignis cum umiditate, et casus cuiusdam grauis ex aere fit et hoc ipsum ambiente in aere solida crassitudine. per aera enim purum et uacuum solida crassitudine esse potest unumquodque animal, inspirationem et respirationem habendo et a loco in locum transeundo: et omne quodcumque a terra in aera proicitur iterum in terram resoluitur; et non uidetur quid in 10 aere quod potest graue quid aut crassitudinem sustinere: saepe uero et puro aere nubs subito uidetur, ex qua pluuia multa descendit; et ignes de caelo aut fulmina aut graue quid saepe cadit ad terram. et in aere intus nubibus et pluuia ignis effulgorat, et lux uidetur, et sonitus magni et terribiles, quasi quaedam grauia et firma cum multa 15 et supereminenti uirtute inter se inuicem collisa ex aere audiuntur. et in circuitu quoque nubium, tanquam a quadam parua distantia, sol et purus aer et neque connebulatio, sed neque spirituum motus, sic est ut possit cognosci quia nubes et pluuiam non ex alio loco spirituum necessitas intulit, sed ex ipso aere uelociter turbato ap- 20 paruerunt, et ipse grauis cuiusdam casus et crepitus ex ipso aere facti sunt: et hoc quidem praeclarum, quia nubes talem soliditatem et uirtutem uel crassitudinem non habent ita ut gracili saltem cuidam graui in aere resistat et deprehendat. argumentum quoque etiam 25 ex hoc, quia in montanis sunt loci ita ut saepe quidem supra montium cacumen sole existente et puro aere et nubibus ibi non existentibus inferius et in planis connebulatio et pluuia in eadem hora sit: cum uero a cacumine montis in illo loco quo principium connebulati- 30 onis est apparuerit quidam uapor, id est umiditas, inuenitur nubs illa; quantumque progreditur quis interius connebulati- onis illius partem obscuriorem inueniet. est autem quando et guttulae ex ipsa cadunt. cum autem quis adhuc longe pertransit connebulati- onem illam et ab ipsa caligine et uapore deorsum montis mouetur, tunc uapor

1 CAP. VII] SEPTIMUM CAPITULUM HABENS SIC *manus antiqua (non prima) in G: om. CHM spatio vacante tit. add. M* Quare graue in aere et ignis in humiditate subsistit 5 et hoc ipsum etc.] *excidit fortasse nescioquid.* 8 a terra] a del G² 9 proicitur G² *graece fort. οὐχ ὀρθῶτα τι ἐν τῷ ἀέρι τὸ δυνάμενον βάρος τι ἢ πάχος* 16 quoque] *quae sequuntur scripsit manus altera in G* 17 connebulati- onis G¹ 18 ut] sicut G¹ 22 cuiusdam G¹ 23 resistat et deprehendat] *graece fort. ἀντιστῆναι καὶ καταχεῖν* deprehendat G 26 post inferius quinque *lit. erat. G (fuisse uidetur autem)* 29 interius con-] *quae sequuntur usque ad -sura* ipsa p. 35.24 desiderantur in G *foliis ut uidetur octo amissis* 32 deorsum H *passim*

ille, id est humiditas per quam pertransierat, in aere apparet crassa
 nubs. est autem quando et pluuiā grauis fit et ex hominum aliorum-
 que animalium in aere et in nubibus meatu, id est afflatu. per hoc
 ostenditur quod non talem uirtutem aut crassitudinem habeant nubes
 5 ut etiam minutissimum quid graue possint sustinere in aere aut ex
 terra retrahere. uenti enim multam uirtutem habentes potenterque
 et nimis spirantes non possunt lapidem paruum in aere deprehendere.
 nubibus autem et uentis talem uirtutem non habere ostensis, itaque
 graue tale in aere quod cadit ex aere, unde fit formare illam natu-
 10 ram et ignem et similia, et quis ex terra haec subleuat, et quis in
 aere continet? et si quidem non ex ea tracta subuehebantur, quis
 factor eorum in aere? si enim ille qui deorsum cadit ignis graue non
 habet, uerum tamen deorsum fertur, manifestum est quia natura
 differt hic ab eo qui in terra est igne. terreni enim ignis flamma
 15 sursum in aere exaltata in diametrum eius flectitur. si uero in aere
 ignis graue habet et per illud graue deorsum cadit, deliberandum hoc:
 unde eius erit graue, et quis sustinet in aere, et quare in humiditate
 lucet atque fulgorat, et quousque ad terram mittitur, neque spiritus
 neque pluuiā illum extinguet? per hoc autem capitulum quae dubia
 20 sunt multis quidem perhibentur rationibus; unam uero atque breuem
 habet speculationem de graui et leui et his quae sursum fiunt in
 aere crassioribus corporibus, seu etiam omnino sursum tractis ex terra,
 et quomodo subsistunt, et a quo ea sustinentur siue feruntur. itaque
 si in solutionem pro his quae quaesita sunt oportet illa prius acci-
 25 pere et dicere, quia grauium et leuium quoddam quidem simpliciter
 et ad se dicitur, quoddam uero ad aliorum comparationem per quam
 grauius aut leuius altero dicimus; ipsum autem omnino graue et leue
 quod quidem semper consueuit a medio uehi sursum quodque ad
 medium deduci: ignis igitur proprie et simpliciter et semper leuis
 30 natura sursum facit euectionem, terra uero et terrena omnia deorsum
 ad medium ac si natura grauiā locantur. diffiniendum enim fortassis

24 Aristot. 308^a7: λέγεται δὴ τὸ μὲν ἀπλῶς βαρὺ καὶ κοῦφον, τὸ δὲ πρὸς ἕτερον· τῶν γὰρ
 ἐχόντων βάρος φαμέν τὸ μὲν εἶναι κουφότερον τὸ δὲ βαρύτερον, οἷον ἔϋλου χαλκόν 28 Id.
 308^a29: ἀπλῶς μὲν οὖν κοῦφον λέγομεν τὸ ἄνω φερόμενον καὶ πρὸς τὸ ἔσχατον, βαρὺ δὲ τὸ
 ἀπλῶς κάτω καὶ πρὸς τὸ μέσον (cf. 312^a28) 29 Id. 308^b13: οὖν γὰρ τὸ μὲν πῦρ δὲ
 κοῦφον καὶ ἄνω φέρεται, ἡ δὲ γῆ καὶ τὰ γειρὰ πάντα κάτω καὶ πρὸς τὸ μέσον 31 Id.
 311^a16: πρῶτον μὲν οὖν διωρίσθω, καθάπερ φαίνεται πᾶσι, βαρὺ μὲν ἀπλῶς τὸ πᾶσιν ὑφι-
 στάμενον, κοῦφον δὲ τὸ πᾶσιν ἐπιπολάζον. ἀπλῶς δὲ λέγω εἰς τε τὸ γένος βλέπων καὶ ὅσους
 μὴ ἀμφότερα ὑπάρχει

1 id est] i. *H passim* 2 et (*alterum*) om. *CM* 3 in aere] aere *H* 6 potentesque *H*
 8 non om. *CM* 11 tracta om. *CM* subuehantur *CM* 14 differt hic ab
 eo *H*: defertur cabeo *C*: differtur in cabeo *M* flamma om. *CM* 17 quid *M*
 18 mittatur *CM* 20 quidem *CM*: enim *H* 23 siue ferunter *IIM*: i. siferuntur *C*
 24 si om. *CM* 26 ad se *H*: a se *CM*

sit secundum communem opinionem sic: graue quidem simpliciter quod omnibus subsistit, leue uero quod omnia superminet. simpliciter autem dicimus et secundum genus diffinientes et uniformiter utrique horum subesse unum, et igni quidem leue, terrae uero graue: ignis
 5 enim nihil habet graue, neque terra qualemcunque leuitatem. aliter autem graue et leue quibus duo insunt. per hoc etiam quibusdam aliis superferuntur et substituuntur, sicut aer et aqua. simpliciter enim neutrum horum leue aut graue, eo quod terra quidem ambo leuiores (superuehitur enim ei consequenter eorum particula), igne
 10 uero grauiora (subicitur enim eorum quantulumcumque sit particula), et ad se inuicem: quantulumcumque enim sit particula aeris superuehitur aquae, aqua uero quantulumcumque sit aeri subicitur. quoniam uero et aliorum quaedam quidem habent grauitatem, quaedam uero leuitatem, clarum quia horum causa omnium sit in extremis et non
 15 compositis differentia: ab illis enim participando eo quidem plus eo autem minus, erunt quaedam quidem leuia corporum, quaedam uero grauia. et ut graue habentia deorsum locantur ad medium quasi diffinitum, sic et quod sursum fertur non in infinitum sed usque ad proprium fertur summum et terminum: unius cuiusque enim proprius
 20 finis species est quasi consummatia; quia omnino nihil in infinitum fertur. et illud quoque oportet cognoscere quomodo connexorum corporum quaedam quidem bene discreta per eundem modum (bene discretum enim est bene diffinitum) sicut aer magis aqua, aqua uero terra: aer enim magis bene discretior est aqua quoniam magis
 25 humidus est et exilis, ac per hoc neque congelatur; aqua uero terra bene discretior quasi humida et opulentissima: dicitur autem horum unum quodque bene diffinitum quasi affectabile configuratum et com-

5 Aristot. 311^b27: τὸ ἄρα πῦρ οὐδὲν ἔχει βάρος, οὐδὲ ἡ γῆ κορυφότητα οὐδεμίαν 6 Id.

311^a22: ἄλλως δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον οἷς ἀμφοτέρω ὑπάρχει· καὶ γὰρ ἐπιπολάζουσι τισὶ καὶ ὑψίστανται, καθάπερ ἀήρ καὶ ὕδωρ· ἀπλῶς μὲν γὰρ οὐδέτερον τούτων κοῦφον ἢ βαρὺ· γῆς μὲν γὰρ ἄμφο κορυφότερα (ἐπιπολάζει γὰρ αὐτῇ τὸ τυχὸν αὐτῶν μῆριον), πυρὸς δὲ βαρύτερα (ὑψίσταται γὰρ αὐτῶν ὁπόσον ἂν ἦ μῆριον), πρὸς ἑαυτὰ δὲ ἀπλῶς τὸ μὲν βαρὺ τὸ δὲ κοῦφον· ἀήρ μὲν γὰρ ὁπόσον ἂν ἦ, ἐπιπολάζει ὕδατι, ὕδωρ δὲ ὁπόσον ἂν ἦ, ἀέρι ὑψίσταται. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰ μὲν ἔχει βάρος τὰ δὲ κορυφότητα, δῆλον ὅτι τούτων μὲν αἰτία πάντων ἡ ἐν τοῖς ἀσυνθέτοις διαφορὰ· κατὰ γὰρ τὸ ἐκείνων τετυχηκέναι τοῦ μὲν πλεῖον τοῦ δ' ἑλαττον ἔσται τὰ μὲν κοῦφα τὰ δὲ βαρῆα τῶν σωμάτων 17 cf. Aristot. 311^b20, 312^a4

21 Id. 313^b6: ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ μὲν εὐδιαίρετα τῶν συνεχῶν τὰ δ' ἤττον, καὶ διαίρηται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δ' ἤττον, ταύτας εἶναι νομιστέον αἰτίας. εὐδιαίρετον μὲν οὖν τὸ εὐόριστον, καὶ μᾶλλον τὸ μᾶλλον· ἀήρ δὲ μᾶλλον ὕδατος τοιοῦτον, ὕδωρ δὲ ἤττον 27 bene diffinitum] cf. Aristot. 378^b24 et Ideler ad loc.

4 et H: ut CM 5 leuitatem H: grauitatem CM 8 enim CM: autem H
 11 ad se] a se CHM (πρὸς ἑαυτὰ Aristot.) enim om. CM superuehitur H:
 superfertur CM 12 aqua] aq̄ H: aque CM quantulumcumque CM. 16 quidem]
 enim CHM 18 in om. H 19 et om. H 20 omnino M: omni modo CH
 26 quasi humida et opulentissima] graece fort. ὡς ὑγρὸν καὶ εὐπορώτατον

prehendenti et comprehenso ab eis: terra uero non bene diffinitum; solidum enim est et siccum: affectabilior autem multo aere est paruus aer, et multa aqua similiter minor. unde latum quidem corpus, utpote ligneum aut alicuius materiae multum comprehendens aquae, non facile fertur; acutum uero ut paruam comprehendens aquam fertur cito. quoniam itaque grauia habent quandam fortitudinem separandi subiectum et ferri deorsum, at uero connexa habent quandam uirtutem non separari, per quam connexa sunt, oportet eas uirtutes ad se inuicem committere et superantem dominari. si enim grauis fortitudo, per quam uim facit et separat subiectum, superauerit connexi uirtutem, discindet et descendet per ipsum: si uero iterum connexi superauerit uirtus segregatiuam grauis uirtutem, non superabitur connexum neque graue deorsum feretur: unde glaciei crustae superuchuntur aquae, et festuca et si quid tale superfertur aeri. et illud uide deinceps ex his quae sumpta sunt quia simplicibus corporibus, quae etiam elementa uocamus, quattuor existentibus quattuor sunt generalissimae eorum differentiae, calidum et frigidum, humidum et aridum: harum uero quaedam sunt actiuae, quaedam uero passiuae: per has enim elementa mutantur in semet ipsa. calidum enim est quod comparat similia genere — discernere enim, quod quidem aiunt facere ignem, comparare est similia genere; accidit enim auferre aliena: frigidum uero quod congregat et comparat similiter congenita et quae sunt dissimilia genere: humidum quoque quod infinitum quidem proprio termino, bene uero finitum est: aridum quoque bene diffinitum quidem proprio termino, infinitum uero. subtile autem et crassum et graue et leue et omnes aliae differentiae in has quat-

3 Aristot. 313^b11: τὰ μὲν οὖν ἔχοντα πλάτος διὰ τὸ πολὺ περιλαμβάνειν ἐπιμένει, διὰ τὸ μὴ διασπᾶσθαι τὸ πλεῖον ῥαδίως· τὰ δ' ἐναντίως ἔχοντα τοῖς σχήμασι διὰ τὸ ὀλίγον περιλαμβάνειν φέρεται κάτω, διὰ τὸ διαίρειν ῥαδίως. καὶ ἐν ἀέρι πολὺ μᾶλλον, ὅσῳ εὐδιαιρετώτερος ὕδατος ἐστίν. ἐπεὶ δὲ τὸ τε βῆρος ἔχει τινὰ ἰσχύον καθ' ἣν φέρεται κάτω, καὶ τὰ συνεχῆ πρὸς τὸ μὴ διασπᾶσθαι, ταῦτα δεῖ πρὸς ἄλληλα συμβάλλειν· ἐὰν γὰρ ὑπερβάλλῃ ἡ ἰσχύς ἢ τοῦ βάρους τῆς ἐν τῷ συνεχεῖ πρὸς τὴν διάσπασιν καὶ διαίρειν, βιάσεται κάτω θάπτον, ἐὰν δὲ ἀσθενεστέρα ᾖ, ἐπιπολάσει 17 Id. 329^b24: θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν τὰ μὲν τῷ ποιητικᾷ εἶναι τὰ δὲ τῷ παθητικᾷ λέγεται· θερμὸν γὰρ ἐστὶ τὸ συγκρίνον τὰ ὁμογενῆ (τὸ γὰρ διακρίνειν, ὅπερ φασὶ ποιεῖν τὸ πῦρ, συγκρίνειν ἐστὶ τὰ ὁμόφυλα· συμβαίνει γὰρ ἐξαιρεῖν τὰ ἀλλότρια), ψυχρὸν δὲ τὸ συναγον καὶ συγκρίνον ὁμοίως τὰ τε συγγενῆ καὶ τὰ μὴ ὁμόφυλα, ὑγρὸν δὲ τὸ ἀόριστον οἰκείῳ ὄσῳ εὐόριστον ὄν, ξηρὸν δὲ τὸ εὐόριστον μὲν οἰκείῳ ὄσῳ, δυσόριστον δέ. τὸ δὲ λεπτὸν καὶ παχὺ καὶ γλισχρὸν καὶ κραῦρον καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ αἱ ἄλλαι διαφοραὶ ἐκ τούτων 26 Id. 330^a24: πᾶσαι αἱ ἄλλαι διαφοραὶ ἀνάγονται εἰς τὰς πρώτας τέτταρας

5 [aquam] aq̄ H: aqua CM 10 subiectum] sub'm H 11 superauit H
 12 connexi H: connexium C: connexum M superauit H 13 fertur CM
 15 quia] qui CM: que H 19 motantur CHM 23 congenita H que sunt co-
 gentia CM 24—25 bene uero—termino om. C 24 uero H: alio M 25 uero H:
 alio M 26 alie CM: aliorum H

tuor quasi primas reducuntur. harum quoque differentiarum quatuor sex quidem sunt copulationes; uerum tamen, quoniam contraria non inest naturaliter coniungi, merito spernendae sunt duae. calidum enim et frigidum esse id ipsum, et iterum humidum et aridum impossibile. itaque elementorum quattuor existentium quattuor sunt copulationes; calido quippe et sicco facientibus ignem, calido uero et humido aera, etsi quidam eum frigidum et humidum esse dicant sursum gelatis attendentes, et iterum frigido et humido constituentibus aquam, sic deinde terram arido et frigido; facileque distribui primis corporibus differentias, et multitudinem earum esse secundum rationem in illis. horum autem quaedam actiua sunt, ut dictum est, duo, calidum et frigidum, passiuia uero humidum et aridum: in eis enim actiuorum uirtus genitiua compositorum est. actiua quidem accipienda non quae per excellentiam summa sunt sed quae ueluti immixta. neque enim caliditatis excellentia et feruor ut ignis, neque frigiditatis excellentia sicut in humido glacies perficiunt ad generationem. sicut enim glacies adhuc fixura humidi et frigidi, praeclarum sic nihil ex glacie nasci; neque ex igne puro et summo. apparet itaque caliditas et frigiditas terminantes et copulantes et ad se ipsas transferentes et similia genere et genere dissimilia, et humefacere et arefacere et indurare et mollificare: arida uero et humida magis terminata et patientia passionum per unum quodque; bene enim dif-

2 .Aristot. 330^a30: ἐπει δὲ τέτταρα τὰ στοιχεῖα, τῶν δὲ τεττάρων ἕξ αἱ συζεύξεις, τὰ δ' ἐναντία οὐ πέφυκε συνδυάζεσθαι (θερμὸν γὰρ καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ πάλιν ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἀδύνατον), φανερὸν ὅτι τέτταρες εἶσονται αἱ τῶν στοιχείων συζεύξεις, θερμοῦ καὶ ξηροῦ, καὶ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ πάλιν ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ ψυχροῦ καὶ ζηροῦ. καὶ ἠκολούθηκε κατὰ λόγον τοῖς ἀπλοῖς φαινομένοις σώμασι, πυρὶ καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ γῆ· τὸ μὲν γὰρ πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὃ δὲ ἀήρ θερμὸν καὶ ὑγρὸν (οἷον ἀτμὶς γὰρ ὁ ἀήρ), τὸ δ' ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν· ὥστ' ἐλόγως διανέμεσθαι τὰς διαφορὰς τοῖς πρώτοις σώμασι, καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν εἶναι κατὰ λόγον 15 cf. Aristot. 330^b25: τὸ δὲ πῦρ ἐστὶν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὥσπερ καὶ κρυστάλλος ψυχρότητος· ἡ γὰρ πῆξις καὶ ἡ ζέσις ὑπερβολαὶ τινὲς εἰσιν, ἡ μὲν ψυχρότης, ἡ δὲ θερμότης. εἰ οὖν ὁ κρυστάλλος ἐστὶ πῆξις ὑγροῦ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ζέσις ξηροῦ θερμοῦ. διὸ καὶ οὐδὲν οὗτ' ἐκ κρυστάλλου γίγνεται οὐτ' ἐκ πυρός. 19 Id. 378^b14: φαίνεται γὰρ ἐν πᾶσιν ἡ μὲν θερμότης καὶ ψυχρότης ὀρῆσσαι καὶ φουφύσσαι καὶ μεταβάλλουσαι τὰ ὁμογενῆ καὶ τὰ μὴ ὁμογενῆ, καὶ ὑγραίνουσαι καὶ ξηραίνουσαι καὶ σκληρύνουσαι καὶ μαλάττουσαι, τὰ δὲ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ ὀρίζομενα καὶ πᾶλλα τὰ εἰρημένα πάθη πάσχοντα αὐτὰ τε καθ' αὐτὰ καὶ ὅσα κοινὰ ἐξ ἀμφοῖν σώματα συνέστηκεν. ἔτι δ' ἐκ τῶν λόγων δῆλον, οἷς ὀρίζομεθα τὰς φύσεις αὐτῶν· τὸ μὲν γὰρ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὡς ποτητικὰ λέγομεν (τὸ γὰρ συγχερικὸν ὥσπερ ποιητικὸν τι ἐστὶ), τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν παθητικὸν (τὸ γὰρ εὐόριστον καὶ δυσόριστον τῷ πάσχειν τι λέγεται τὴν φύσιν αὐτῶν)

9 facileque] ὥστ' ἐλόγως *Aristot.*
22 bene enim *H*: enim bene *CM*

16 ad om. *CM* 17 sicut *M*: sic *H*: si *C*

Supplem. *Arist.* I 2 *Priscianus Lydus.*

6

finitum dicitur in patiendo quid naturam eorum. simplicibus quoque corporibus quattuor existentibus summa quidem et sincerissima terra et ignis; media uero et mixta magis aqua et aer: contraria autem igni quidem aqua, aeri uero terra; haec enim ex contrariis passionibus constituta sunt. igne enim calido et sicco existente nullam aqua communionem habet ad ignem; humida enim est et frigida; sicut et terra, frigida et arida dum sit, communionem nullam habet ad aera, calidum existentem et humidum secundum multos. in uno quoque autem elementorum duae quidem sunt differentiae, sed ex 10 duabus una elementi dominatur. ignis enim magis est calidus quam siccus; aer autem humidus est magis quam calidus; et aqua frigida est magis quam humida, sicut et terra magis arida est quam frigida. mouentur autem et in se ipsa facile quidem cum per unum communicant et per unum opponuntur; difficulter uero quando per duas 15 differentias contradicunt. ignis enim in aera et iterum aer in ignem facile mouetur, ut communem habentia caliditatem, circa uero aridum et umidum contraria. aer quoque et aqua similiter; est enim commune eis humidum, quamuis frigidum calido contrarium. et aqua iterum et terra quasi communi existente in ambobus frigiditate, 20 quamis siccum humido contrarium. cum ergo in his contrarium a contrario superatur, efficitur facile horum in se inuicem mutatio. cum uero mutatur ignis in aquam aut aqua in ignem aut aer in terram aut iterum in aera terra, difficilis horum fit mutatio. nihil enim commune eis ad se inuicem, utpote igni ad aquam aut aeri ad 25 terram, sed duae qualitates opponuntur duabus. communi ergo non subsistente mutari quidem in se inuicem possunt, uerumtamen difficulter. his igitur praediffinitis dicendum quomodo in medio et circa medium discreta sunt. terra quidem stat, aqua uero circumposita circa terram: haec autem continet aeris amictus terram et 30 superpositam aquam ambiens, et circa aeris sphaeram ea quae dicitur ignis. ipse enim est quattuor extremum, sicut medium terra. humidorum autem et aridorum ex terra et circa terram inflationis

2 Aristot. 330b30: ὄντων δὲ τεττάρων τῶν ἀπλῶν σωμάτων . . . καὶ ἄκρα μὲν καὶ εἰλικρινέστατα πῦρ καὶ γῆ, μέσα δὲ καὶ μειγμένα μᾶλλον ὕδωρ καὶ ἀήρ. καὶ ἐκότερα ἐκότεροις ἐναντία· πυρὶ μὲν γὰρ ἐναντίον ὕδωρ, ἀέρι δὲ γῆ· ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων παθημάτων συνέστηκεν. 10 cf. Aristot. 331a3: οὐ μὴν ἀλλ' ἀπλῶς γε τέτταρα ὄντα ἐνὸς ἑαστών ἐστὶ, γῆ μὲν ξηροῦ μᾶλλον ἢ ψυχροῦ, ὕδωρ δὲ ψυχροῦ μᾶλλον ἢ ὑγροῦ, ἀήρ δ' ὑγροῦ μᾶλλον ἢ θερμοῦ, πῦρ δὲ θερμοῦ μᾶλλον ἢ ξηροῦ. 13 cf. Aristot. 331a24 sqq. 28 Aristot. 354b23: τοῦ γὰρ ὕδατος περὶ τὴν γῆν περιτεταμένου, καθάπερ περὶ τοῦτο ἢ τοῦ ἀέρος σφαῖρα καὶ περὶ ταύτην ἢ λεγομένη πυρὸς (τοῦτο γὰρ ἐστὶ πάντων ἑξατον, εἴθ' ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν εἴθ' ὡς ἡμεῖς) κτέ.

duae sunt species: una quidem est humida, altera uero arida; uocaturque humida quidem uapor, altera uero omnino quidem non habens nomen, in parte autem utentes uniuerso eam appellamus ueluti fumum. est enim uaporis quidem natura humidum et calidum * * * et sic-
 5 cum: et est uapor quidem uirtute ueluti aqua, inflatio uero uirtute ueluti ignis. neque uero humidum neque aridum sine se inuicem sunt, sed haec omnia dicuntur secundum eminentiam et habundantiam in altero. et saepe quidem uaporea inflatio multiplicior sicciore est et fumea, et sic in imbrem esse tempus illud et plenitudinem multa-
 10 rum aquarum: quas contrario ex fumeae inflationis habundantia siccitas superat et puluerulentia. hoc autem obseruatur accidere aut per multam et contiguam regionem aut per partes. saepe enim regio quidem quae in circuitu est accipit temporales imbres; in quadam uero parte eiusdem est puluerulentia, sicut e contrario. causa autem
 15 duarum harum inflationum est sol. circulariter enim et oblique faciens per zodiacum meatum, tunc superuectum humidum a terra ad superiorem meatum trahit; ipsam uero terram caliditate siccahs fumeae inflationis facit fieri respirationem. ipse itaque habens humidi plenitudinem uapor in superiorem locum reducitur, qui est super solarium
 20 radorum repercussionem, et ibi propter frigus constituitur iterum in aquam, longius facto sole per obliqui circuli distantiam. sicque ex eodem nubes et pluuiam et niuem et gelu et unum quodque aliorum humidorum in aere et circa terram consistere manifestum; aridam uero inflationem copiosam spirituum principium et naturam fieri, et
 25 aliorum quaecumque igneae sunt essentiae. quoniam itaque duplex quidam motus est utrorumque, et eorum quae sursum et eorum quae deorsum feruntur, unus quidem iuxta naturam, alter uero contra naturam et uiolentus, oportebat inflationem utramque accipere, humidam

1 Aristot. 359^b28: ἔστι γὰρ δύο εἶδη τῆς ἀναθυμιάσεως, ὡς φαμεν, ἡ μὲν ὑγρὰ ἡ δὲ ξηρὰ. καλεῖται δ' ἡ μὲν ἀτμός, ἡ δὲ τὸ μὲν ὅλον ἀνώουμος, τῷ δ' ἐπὶ μέρους ἀνάγκη χρωμένους καθόλου προσαγορεύειν αὐτὴν οἷον καπνόν 4 Id. 340^b27: ἔστι γὰρ ἀτμός μὲν φύσις ὑγρὸν καὶ θερμόν, ἀναθυμιάσεως δὲ θερμόν καὶ ξηρόν· καὶ ἔστιν ἀτμός μὲν δυνάμει οἷον ὕδωρ, ἀναθυμιάσις δὲ δυνάμει οἷον πῦρ 6 Id. 359^b32: ἔστι δ' οὕτε τὸ ὑγρὸν ἄνευ τοῦ ξηροῦ οὕτε τὸ ξηρὸν ἄνευ τοῦ ὑγροῦ, ἀλλὰ πάντα ταῦτα λέγεται κατὰ τὴν ὑπεροχὴν 8 Id. 360^b2: διὰ δὲ τὸ ἐπίστε μὲν τὴν ἀτμίδωδὴ γίνεσθαι πολλαπλασίαν ὅτε δὲ τὴν ξηρὰν καὶ καπνώδη, ὅτε μὲν ἐπομβρα τὰ ἔτη γίνεται καὶ ὑγρὰ, ὅτε δὲ ἀνεμώδη καὶ ἀρχμοί. ὅτε μὲν οὖν συμβαίνει καὶ τοὺς ἀρχμούς καὶ τὰς ἐπομβρίας πολλοὺς ἅμα καὶ κατὰ συνεχῆ γίνεσθαι χώραν, ὅτε δὲ καὶ κατὰ μέρη. πολλάκις γὰρ ἡ μὲν κύκλις χώρα λαμβάνει τοὺς ὠραλοὺς ὄμβρους ἢ καὶ πλείους, ἐν δὲ τινι μέρει ταύτης ἀρχμός ἔστιν· ὅτε δὲ τοῦναντίον τῆς κύκλις πάσης ἢ μετρίως χρωμένης ὕδασις ἢ καὶ μᾶλλον ἀρχμώσης, ἐν τι μόνον ὕδατος ἀφθονον λαμβάνει πλῆθος 15 cf. Aristot. 346^b20 24 Id. 360^a12: ἡ δὲ ξηρὰ [scil. ἀναθυμιάσις] τῶν πνευμάτων ἀρχὴ καὶ φύσις πάντων

3 nomen] non *CHM* 4 *excidit* inflationis uero calidum esse tempus illud] *graece fort.* ὥστε ἐπομβρον τὴν ὕραν γίνεσθαι

9 et sic in imbrem 14 sicut *CM*: sic *H*

6*

uidelicet et fumeam, et illis accidentia pertransire summatim. ipsa enim humiditas subleuata per solis caliditatem et partim relinquente eam calido propter longiorem distantiam maxime solis facta per frigidioris aeris locum densatur et mutatur per rigiditatem in nubem: 5 in qua transmissa ex uapore aqua constat et refrigescit, aliquando quidem in guttationem exilem, aliquando uero in imbrem et pluuiam propter ualidiorem nubis densitatem. habet quoque imbre aqua etiam lutum eo quod multum consubleuatur terrenum humidioribus uaporibus. non omnis autem ex continenti aqua meatus imber est, sed qui 10 per mutationem uaporis in nubem constitutus. saepe enim uenti uiolentior tempestas et turbo humidum ex fluminibus uel stagnis uel mari rapiens subleuat in altum, deinde intermittit. propter hoc etiam apparuerunt aliquando cum pluua ranae et pisces ueluti sursum alicubi nascentes descendere, sicut etiam in Aegos fluminibus circa 15 Hellespontum cecidit lapis ex aere, ex spiritu quidem raptus uiolentiore, descendens uero ad proprium. saepe quoque guttae sanguineae et pici similes fiunt ex igneo commixto nubibus simulque terreno σαρπητο, id est ex uentis collecto fimo. haec itaque omnia uiolenter et contra naturam sursum compulsa naturali meatu iterum fiunt deorsum. 20 uaporis qualitas humida quidem et infirma neque in multum elata a terra, cum neque a spiritibus neque a calore effertur, primum nebulam constituit, hoc est nubem infirmam; concreta uero paululum et expulsa ros dicitur, multum quidem aereum habens, paruam uero humiditatem. uaporis autem in superioribus locis concretio efficitur 25 nix, ex humida inflatione in altum rapta nondum uero transmutata in aquam; sed priusquam moueatur circumgelata sursum et deorsum deducta, ita ut sit nix et gelu, aut in hora hiemali, aut loco gelido frigore tantum superante ita ut etiam in terra calorem uincat, quem quidem ex ignea inflatione habuit. tanta concretionis est uirtus propter 30 aeris densitatem, ut in boreis locis et gelida zona propter eminentiam pagi neque imbres sint neque uenti, serenitas uero uniuersaliter dominatur, et solius niuis descensio fit et glaciei concretio. ex talium quoque congelatione causarum grandines et aliorum unum quodque gelascentium humidorum fiunt et ad propriam deferuntur regionem,

2 ex alio fonte (Theophrasto) 15 cf. Aristot. 344b32: ὅτε δ' ἐν Αἰγῶς ποταμοῖς ἔπεσε λίθος ἐκ τοῦ ἀέρος, ὅπῃ πνεύματος ἀρθεῖς ἐξέπεσε μεθ' ἡμέραν

1 illis] ill' H: eis CM 2 relinquentem CM 4 motatur CHM (et sic saepius)
 5 constat H: consteterat CM refrigescit H: rigescit CM 7 imbra H
 10 motacionem CHM 14 fluminibus CM: fluctibus H 15 hellispontum CH
 ex spiritu CM: et spiritu H 16 quoque CH: uero M 17 pici similes] graece
 πικτώδεις 18 σαρπητο sic CHM 27. 28 fulgore gelido ordo in H
 29 tante CM concretionis M: creationis H: cretionis C 30 ut om. M

uiolenter quidem et contra naturam humido subleuato uapore, naturaliter autem ad propriam inclinato. quia uero usque ad superiorem locum et gelidum aera, eo quod superat solarium radiorem repercussionem deserens solis caliditatem, humidum subleuatum in aquam
 5 mutatur et alias concrectiones; non apparet autem depelli per super-excellentem aeris locum igneo meatu appropinquantem; ostendunt manifeste haec excelsa montium super nubila esse et serena, eo quod concursus nubium et uentorum principium ex talibus duabus inflationibus factus non longe usque ad aerem ducitur: circa gelidum
 10 terminata locum mouentur in uentos et igneos concursus et aquae fluentis et rigentis differentias. locus enim ipse, ut diximus, aeris est frigidus, eo quod non est propinquus meatui ignis neque a terra repercussis radiis, qui prope terram prohibent consistere nubes segregantes caliditate concursus. itaque de inflationibus humidis in super-
 15 iores locos et naturaliter iterum descendantibus post concursum, sufficiant tanta. de his uero quae ex fumea inflatione fiunt et mutantur in igneos concursus, et haec in ea quae deorsum sunt uiolenter expelluntur et proici uidentur contra naturam, diffiniendum breuiter. calido enim et sicco coeuntibus quidem continuo et tendentibus sub
 20 circularem meatum comprehendentibusque aera, occidit paruo motu et maiori consequenter facto ardere aera saepe ueluti fumum. si ergo latitudinem habet et longitudinem suffragantia, apparet ardens flamma, sicut in aruo ardentis stipulae. si uero secundum longitudinem tantummodo sit, et quaedam cadunt ex arsure ipsa scintillae, tunc fiunt 575
 25 quae uocantur faces et lampades, et iterum quae uidentur extantae

19 Aristot. 341^b13: πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ἐγκύκλιον φορὰν ἐστὶ τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὃ λέγομεν πῦρ . . . ὑπὸ δὲ ταύτην τὴν φύσιν ἀήρ. δεῖ δὲ νοῆσαι ὅλον ὑπέκκαυμα τοῦτο ὃ νῦν εἴκομεν πῦρ περιτετάσθαι τῆς περὶ τὴν γῆν σφαίρας ἔσχατον, ὥστε μικρὰς κινήσεως τυχὸν ἐκκείσθαι πολλάκις ὡσπερ τὸν καπνὸν 22 Id. 341^b25: ἂν μὲν γὰρ πλάτος ἔχη καὶ μῆκος τὸ ὑπέκκαυμα, πολλάκις ὁρᾶται καιρμένη φλόξ ὡσπερ ἐν ἀρούρα καιομένης καλάμης· ἂν δὲ κατὰ μῆκος μόνον, οἱ καλούμενοι δαλοὶ καὶ αἶγες καὶ ἀστέρες 25 Id. 341^b32: ἐάν δὲ τὰ μῆκη τῆς ἀναθυμιάσεως κατὰ μικρὰ τε καὶ πολλαγῆ διεσπαρμένα ἢ καὶ ὁμοίως κατὰ πλάτος καὶ βῆθος, οἱ δοκοῦντες ἀστέρες διάπτειν γίνονται. ὅτε μὲν οὖν ὑπὸ τῆς κινήσεως ἡ ἀναθυμίασις ἐκκαιομένη γεννᾷ αὐτά· ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ διὰ τὴν ψῦξιν συνισταμένου ἀέρος ἐκπροῦεται καὶ ἐκθλίσσεται τὸ θερμὸν· διὸ καὶ εἴκειν ἡ φορὰ βίβει μάλλον αὐτῶν ἀλλ' οὐκ ἐκκαύσει. ἀπορήσει γὰρ ἂν τις πότερον ὡσπερ ἡ ὑπὸ τοῦς λύχνουσι τιθεμένη ἀναθυμίασις ἀπὸ τῆς ἀνωθεν φλογὸς ἀπτεῖ τὸν κάτωθεν λύχνον (θαυμαστὴ γὰρ καὶ τοῦτου ἡ ταχυτής ἐστὶ καὶ ὁμοία βίβει, ἀλλ' οὐκ ὡς ἄλλου καὶ ἄλλου γιγνομένου πυρός), ἢ βίβει τοῦ αὐτοῦ σώματος εἰσὶν αἱ διαδρομαί. εἴκει δὲ δὴ δι' ἄμφω· καὶ γὰρ οὕτως ὡς ἡ ἀπὸ τοῦ λύχνου γίνεται, καὶ ἐνία διὰ τὸ ἐκθλίσσεται βριπτεῖται, ὡσπερ οἱ ἐκ τῶν δακτύλων πυρῆνες

3 aera CM: aere H 9 ad om. H 12 eo quod CM: eoque H 13 qui prope terram etc.] graece fort. fuit οἱ ἐγγὺς τῆς γῆς κωλύουσι συνιστάσθαι νέφη, διακρίνοντες τῆ θερμότητι τὰς συνδρομάς 14 caliditate H: calide CM 16 sufficient CH: sufficient M 20 comprehendentibusque CM: comprehendentibus H 22 suffragantia H: suffraganti CM 23 ardentem CHM 24 arsure] v. ad p. 77.29

stellae ex quibusdam talibus arsuris: inflatio enim ex motu ardens 575 uidetur haec gignere: quando uero a consistente per geliditatem aere comprimitur et expellitur calidum, est horum meatus proiectione quadam magis, sed non exarsura. sicut enim sub lucernas posita inflatio a flamma quae desursum est accendit deorsum lucernam, et cito ignis attrahitur fumo accensae summitatis candelabri uiolenter 50 attractus; sic quoque et sursum factas efflagrationes aestimandum compressas proiici deorsum cum ui, sicut ex digitis nuclei oliuae compressi uiolenter proiiciuntur: etenim ipsi graue habentes uidentur 10 saepe sursum uiolenter ex digitis pulsati: deorsum uero proiiciuntur exusta in aere, eo quod densitate compelluntur ea et deorsum proiiciuntur uiolentius. per hoc etiam fulmina et qui dicuntur ex nubibus uenti et talia omnia ferunter deorsum. etenim naturaliter sursum fertur omne calidum: contra naturam itaque ignea arsura. 60 repellitur deorsum. per positionem uero inflationis, utcunque euentus sit positus latitudinis et profundi, sic fertur aliquando quidem sursum, aliquando autem deorsum aut etiam oblique; maxime uero in obliquum depelluntur. per hoc duobus meatibus feruntur quae feruntur, ui quidem deorsum, natura uero sursum. per hoc etiam discurrentium stellarum meatus plurimus obliquus fit, eo quod uero iuxta terram sint, et uelocitas eorum similis his quae nobis proiiciuntur est ita ut etiam uideantur multa uelocitate praeterire tunc solem et reliqua astra. hoc quoque ipsum accidit et circa eos qui dicuntur turbines. fit enim turbo cum segregatus spiritus ab aliqua nube offenditur et 25 circumuoluitur circa nubem circulum faciens et circa illam corroborata-

9 Aristot. 369*21: εἰς τοῦναντίον τῆς πυκνότητος ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὴν ἐκθλιψιν, οἷον οἱ πυρῆνες οἱ ἐκ τῶν δαπτύλων πηδῶντες· καὶ γὰρ ταῦτα βάρους ἔχοντα φέρεται πολλάκις ἄνω
 10 Id. 342*12: κάτω δὲ ῥιπτεῖται διὰ τὸ τὴν πύκνωσιν εἰς τὸ κάτω ῥέπειν τὴν ἀπωθούσαν. διὸ καὶ οἱ κεραυνοὶ κάτω πῖπτουσιν 12 Id. 369*19: διὸ καὶ οἱ κεραυνοὶ καὶ οἱ ἐκγεφίαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα φέρεται κάτω, καίτοι πεφυκότος ἄνω τοῦ θερμοῦ φέρεσθαι παντός 15 Id. 342*21: διὰ δὲ τὴν θέσιν τῆς ἀναθυμιάσεως ὅπως ἂν τύχη κειμένη τοῦ πλάτους· καὶ τοῦ βάρους, οὕτω φέρεται ἢ ἄνω ἢ κάτω ἢ εἰς τὸ πλάγιον· τὰ πλεῖστα δὲ εἰς τὸ πλάγιον διὰ τὸ δύο φέρεσθαι φοράς, βία μὲν κάτω, φύσει δ' ἄνω· πάντα γὰρ κατὰ τὴν διάμετρον φέρεται τὰ τοιαῦτα. διὸ καὶ τῶν διαθεόντων ἀστέρων ἢ πλεῖστη λοξῆ γίνεται φορά... πάντα δὲ κάτω σελήνης ταῦτα γίνεσθαι. σημείον δ' ἡ φαινόμενη αὐτῶν ταχυτῆς ὁμοία οὕσα τοῖς ὑφ' ἡμῶν ῥιπτουμένοις, ἃ διὰ τὸ πλησίον εἶναι ἡμῶν πολὺ δοκεῖ τῷ τάχει παραλλαττεῖν ἀστρα τε καὶ ἥλιον καὶ σελήνην 24 cf. Aristot. 371*9: Nic. Blemmid. Epit. phys. p. 148—50 ed. Wegelin

3 est G^2 in ras. (5 fere litt. eras.) 4 sed non ex- G^2 in ras. 7 estimandum G
 8 digitis G^1 : degitis G^2 (sic etiam infra, v. 10) 21 et] et an etiam, incertum in G
 23 quoque ipsum G^2 : ipsum quoque G^1 24 fuit fort. graece γίνεται γὰρ τυφῶν δταν τὸ ἐκ νέφους ἐκκρινόμενον πνεῦμα ἐτέρῳ τινὶ νέφει ἀντικρούη καὶ περιστρέφεται περὶ τὸ νέφος εἰλικα ποιοῦν καὶ περὶ ἐκεῖνο ἐρρωμένον οὕτως ὥστε καὶ τι μέρος ἀναρπάζειν τοῦ νέφους, τῷ μὴ δύνασθαι ἀπ' ἀλλήλων διακρίνεσθαι

tus ita ut et quandam partem arripiat nubis, eo quod non possunt 575
 a se inuicem segregari. per hanc igitur collisionem euectus oblique 80
 in terram fertur, et quae mouentur ab eo conuertens in circuitu
 mouet. propterea etiam saepe conuertens quaedam eorum quae in
 5 terra seu in mari sunt in altum subleuat, exitum non inueniendo in
 se ipsum iterum reflectens. unde ex mari saepe quidem aquam ab-
 strahit; iam uero ibi naues aduenientes subleuat aquarum tractu acci-
 piens in altitudinem; ex terra quoque lapides et alia, saepe etiam
 animalia subleuat. haec autem ad paululum erepta deferuntur iterum 90
 10 sicciora facta propter ariditatem sustollentis ea spiritus. quia uero
 ignis de caelo et cometae et unumquodque ignitorum ex arida in-
 flatione fiunt circa nostrum aera, demonstrat uisibium aspectus et
 maxime fulminum differentiam habentium et concursum et impetum,
 sicut etiam nomina: tanta enim quaedam eorum utuntur nimietate
 15 uelocitatis, ut quaedam quidem repercentia et solida urant, quae-
 dam uero rariora et subtiliora transgressione custodiant illaesa: ete- 1
 nim aliquando per parmam ueniens aes quidem eius propter reper-
 cussionem confluit, lignum uero illaesum custodiuit: spiritus enim
 urens fulmen. et aliarum quoque passionum in aere consistentium
 20 inest uidere substantias ex spirituali inflatione, utpote sit de tonitru
 dicendum et fulguratione. nubibus frequentibus et conuenientibus
 euecta inflatio offendens uiolentur in eis facit plagam, cuius sonus 10
 uocatur tonitru; collisione uero facta contritum in eis igneum ex-
 primit fulgurationem. sic prius quidem tonitru fulguratione fieri; ap-
 25 parere autem priorem fulgurationem, eo quod uisus auditum praecedit

2 cf. Nic. Blemmid. l. c. p. 149: φερόμενος οὖν ὁ τυφὼν κάτω καὶ διὰ τὴν ἀντίκρουσιν κύκλω περιαγόμενος καὶ οὕτω συστρεφόμενος καὶ ποιῶν ἔλικα· οἷς ἂν προσπέσῃ, ταῦτα κύκλω στρέφων κινεῖ. διὸ καὶ τινα πολλαῖς τῶν ἐπὶ γῆς ἢ θαλάττης στρέψας εἰς ὕψος ἀνέλκει, ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάλιν ἀνακάμπτων τῆ μὴ ἔχειν διέξοδον. ἐκ μὲν οὖν θαλάσσης ὕδωρ ἀνασπᾷ πολλαῖς ἤδη δὲ καὶ πλοῖον ἐμετεώρισε τῇ δίνῃ περιλαβῶν· ἐκ δὲ τῆς γῆς καὶ ξύλα καὶ λίθους, ἤδη δὲ καὶ ζῷα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνήνεγκεν. ὅσα δ' ὑπ' αὐτοῦ ἀναφέρονται, ὀλίγον μετεωρισθέντα καταφέρονται πάλιν, ξηρότατα γενόμενα διὰ τὴν ξηρότητα τοῦ ἀνάγοντος ταῦτα πνεύματος
 15 cf. Aristot. 371 = 24: διὸ καὶ τὰ μὲν ἀντιτυπήσαντα ῥάσχει τι, τὰ δὲ μὴ οὕθην, ὅσον ἀσπίδος ἤδη τὸ μὲν χάλκωμα ἐτάκη, τὸ δὲ ξύλον οὐθὲν ἔπαθεν — Nic. Blemmid. l. c. p. 151
 21 cf. Aristot. 369 = 27: αὕτη [scil. ἡ ἀναθυμίασις] συνιόντων τῶν νεφῶν ἐκκρίνεται, βία δὲ φερομένη καὶ προσπίπτουσα τοῖς περιεχομένοις νέφει ποιεῖ πληγὴν, ἧς ὁ ψόφος καλεῖται βροντῆ
 24 cf. Aristot. 369 = 7: γίνεται δὲ μετὰ τὴν πληγὴν καὶ ὕστερον τῆς βροντῆς· ἀλλὰ φαίνεται πρότερον διὰ τὸ τὴν ὄσιν προτερεῖν τῆς ἀκοῆς — Nic. Blemmid. l. c. p. 147: γίνεται δὲ μετὰ τὴν βροντὴν καὶ ὕστερον τῆς πληγῆς. ἡ βλαῖος γὰρ κίνησις καὶ ἡ πληγὴ αἰτία ἐστὶν αὐτῆς τῆς ἐκπυρώσεως· διὰ μέντοι τὸ τὴν ὄσιν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἰδίων αἰσθητῶν πρώτην τῆς ἀκοῆς, διὰ τοῦτο πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι τὴν βροντὴν ὁρᾶται ἡ ἀστραπή.

10 propter *G*² in marg.; in textu una littera erasa, fort. compend. per 13 differentiam etc.] graece fort. διάφορον ἔχόντων καὶ τὴν συνδρομὴν καὶ ὀρμὴν ὡς περ καὶ τὰ ὄνοματα [Duednero διαφορώτατα scripsisse Priscianus uidetur] 21 dicendum *G*² in ras.

circa propriorum sensibilibum assumptionem. anomale igitur factis so- 576
 nitibus sinuositate nubium constat quidem ex his tonitru, spiritus
 uero igneus et infirma quadam flagrantia utens deinde cadens facit
 fulgorem. ex his itaque omnibus collectis unumquodque in terra seu 20
 5 aere consistentium habet quidem suum naturale momentum sursum
 uersus, et deorsum uim patiens contra naturam opprimitur, et iterum,
 siquidem permanserit, ad proprium refertur.

CAP. VIII.

Titulus deest.

10 Et hoc quoque: quare omne animal aut animatum aut aliud
 quoddam sicuti germinum uel seminum translatorum a regione in
 regionem aut locos quosdam, aut nascentium ibi, post tempus et ex
 generatione degressionem conuertuntur ueluti in plurimum in illam
 naturam seu formam illius terrae in quam transducta sunt? et si qui-
 15 dem illorum conuersionis causa aer aut terra ibi regionis facta est,
 ob quam causam semper ibi habitantes aut ibi nascentia, etsi similia 10
 genere sint, differunt forma et similitudine et aliis quibusdam? uni-
 uersaliter enim natura hominum secundum clima et regionem habitans
 manifesta est qualis coloris et formae sit. constat enim cognoscere
 20 homines orientales partes habitantes et anima et corporibus per oc-
 casum degentibus magis similes secundum animam habitantibus
 orientem. similiterque de habitantibus alias partes deliberan-
 dum. in praesentis capituli inquisitionem illa praeponenda quae 20
 dicta sunt prius de immortalitate et simplicitate et in corpora-
 25 litate animae et secundum essentiam immutabilitate, qualitatibus
 quidem irrationalis uitae et corporalibus materiis et passionibus
 proprias operationes et uirtutes immutantis, ueluti uerbi gratia con-
 formatae materiali et circumstantibus extrinsecus, non tamen secun-
 dum naturam propriam uariatae. his itaque in omnibus praeadordinatis,

1 cf. Aristot. 369^b1: παντοδαποὶ δ' οἱ ψόφοι διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τε γίνονται τῶν νεφῶν καὶ
 διὰ τὰς μεταξὺ κοιλίας, ἣ τὸ συνεχὲς ἐκλείπει τῆς πυκνότητος. ἡ μὲν οὖν βροντὴ τοῦτ' ἐστὶ
 καὶ γίνεταί διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν· τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἐκθλιβόμενον τὰ πολλὰ μὲν ἐκπυροῦται
 λεπτῇ καὶ ἀσθενεὶ πυρώσει, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἣν καλοῦμεν ἀστραπήν, ἣ ἂν ὡσπερ ἐκπίπτων τὸ
 πνεῦμα χρωματισθὲν ὄφθῃ 10 cf. Plato Rep. VI. 497B: Theophrastus H. P. 8.8

1 propriorum] priorum G¹ 9 deest titulus, spatio vacante in GH 11 transla-
 torum] transl(-)r(-) G 12 post tempus etc.] graece fort. μετὰ χρόνον καὶ
 τὴν ἐκ γενετῆς μετέστασιν 13 digressionem H plurimum] plus G¹ 14 si CM:
 sic G: om. H 18 regionem habitans] -nem habitans G² in litura vel lacuna
 19—21 locus vitiosus fortasse etiam in ipso graeco codice 19—20 constat—orientales]
 -stat—orientales G² in litura vel lacuna 21 magis similes G² in litura vel lacuna
 post similes fort. 3 litt. eras. G 25 immutabilitate G² 27 immotantis G²

considerare oportet quae sint causae inaequalitatis morum simul etiam 576
 formarum hominibus, et in unoquoque loco formae, siue ad maximas 80
 terrae partes diuidat quis rationem, utpote Europam et Asiam et
 Libyam, siue ad aquilonem et meridiem locis ortumque et occasum,
 5 siue per gentes et regiones singulas, et breuius dicendum per ciuitates
 et uillas similiterque ibi et domus. omnium enim horum est sicut
 est sic dicendum differentia et in formis et moribus et magnitudinibus
 corporum, sicut et in aliis animalibus et ex terra nascentibus. horum 40
 autem sicut in similitudine accipitur causas esse ponendum et aescas
 10 et aera continentem et tertium disciplinas. quia enim aescas et con-
 tinens formant, manifestum etiam ex factis transmutationibus: ad-
 uenticia enim mouentur secundum regionales formas similiter anima-
 lium et germinum, sed quaedam quidem in pluribus, quaedam uero
 in minoribus temporibus iuxta figurantis consequentiam: quaedam
 15 autem omnino accidit neque fieri per quosdam locos animalia neque 50
 germina propter terrae et continentis affectum, sicut maxime in in-
 habitabilibus sub ardenti ustione aut frigiditate superante et glacie.
 horum enim nihil enutrire aut fecundare possunt, eo quod non habent
 alimentum; sed et continens temperies contraria est: quaerit enim
 20 haec duo animal et quaecunq̄ue ex terra germinantur; sicut enim 577
 materia per unumquodque germen et animal propria, sic et aescas et
 principium est. fere enim utpote connaturalia sunt haec sibimet; 60
 conuersationes uero et formas differentes sic omnino regiones faci-
 ciunt, dum non sint similes, et quae extrinsecus superueniunt,
 25 etsi quaedam saluant prioris similitudinis uestigia et magnitudinis.
 quia uero plus aescas et disciplinae mos simul cum natura aeris
 perficiunt magna ad uirtutem et furorem et corporum formas, ad-
 huc etiam ad intellectum et prudentiam, signum fortassis sit natu-
 raliter continuo differre per regiones, et quosdam quidem sapientes
 30 et dextros, quosdam uero uasorum quorundam repertoires. proficiunt 70
 quoque et urbanitates et leges ad disciplinam uitae: etenim qualibus-
 cunq̄ue quis moribus nutritus fuerit, talis erit consuetudo per singulas
 ciuitates et uicos; quaedam uero et per proprias naturas priorum.
 similes enim faciunt imitatio et connutritura superuenientes anti-

3 europam G 6 similiterque] simi- G³ in ras. 6.7 sicut est sic dicendum] quid
 graece fuerit non uideo 9 sicut in similitudine] i. e. graece ὡσπερ ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος
 11 etiam] ( ) G 12 mouentur secundum] mouent-( ) G 13 sed G² in ras.
 19 continens temperies] i. e. graece ἡ περιέχουσα κρᾶσις 21 et (ante principium) om. G¹
 26 cum] ( ) G 27 furorem et] furo-( )-t G 28 fortassis (sic) G 30 uasorum (sic) G
 uasorum quorundam repertoires] i. e. graece σκευῶν τινῶν εὐρεταί 34 sqq. graece fort.
 ὁμοίους γὰρ ποιοῦσιν ἢ μίμησις καὶ ἡ συντροφιὰ τοῖς ἐπιγνομένοις τοῖς φθάσασιν, ἐπειδὴ καὶ
 ἐν οἰκίᾳ τοῦτο τάχ' ἂν εἴη τῇ μὴ συμμιγνυμένη ἑτέραις. αὐτὴ γὰρ μόνα ἔξει τὰ φύσει καὶ
 ὅσα παρὰ τῶν γονέων ἔληφεν ἕκαστος, κἂν εἰ τινες τούτων ἀρχαιότεροι εἴεν * * * καὶ πολ-

cipantibus, quoniam et in domu hoc fortasse sit non commixta aliis: 577
 ea enim solummodo habebit quae sunt naturae et quaecunque a pa-
 rentibus accepit unusquisque, et si quidam horum sint uetustiores * * 80
 et multi originem inde habent, solam regionem aut etiam disciplinam
 5 nominantes quasi hinc occasionum et seminum naturales eis insitorum
 motus et formas. itaque causae mutationum naturales sunt et poli-
 ticae, ad uarietatem sufficientes per se ipsam quidem utraque, adhuc
 uero magis una in mixtura inter se ipsas. acceperit et hoc quis ibi
 ad differentiam: alimenta quidem enim in montanis aridiora et minus
 10 terrena siue bene spirantia consistunt et densant corpora et partium 90
 unumquodque rectum faciunt et non peruersum neque ab ulla aliena
 uirtute prohibitum. propria enim est ad singulos quosque commode-
 ratio per horas oppositas et simpliciter angulares. respirans enim aer
 qui est purus maximum in hoc dat momentum, quanto quidem eo et
 15 plurimo utimur et ad potentissima uitae. adhuc quoque et efficaciora
 et mobilia accidit in montanis esse animalia et differentiam habere
 circa corpus et animam: fortiora enim sunt et furoris magnitudinem 1
 simul aeris mixtura per circumstantiam recipiunt: coauget uero quo-
 quo modo et labor et quod non indigent aescae multae; in planis
 20 autem e contrarij haec habent contra qualemcunque causarum effec-
 tum. homines itaque et reliqua animalia transferentes in locos alios
 continuo differentiam habemus: alii enim in quibusdam locis agresti-
 ores et stulti, et aesca grauiori non facile perfecti fiunt et * * medio-
 ciores et mansueti et plus ad aescam oportuni: talia autem coope- 10
 25 rantur et ad fortitudinem, et iterum ad formidinem uel timorem, aut
 ad mobilitatem et pigriorem statum: anomalum enim naturales faciunt
 causae adiecta etiam disciplina. itaque liberales esse uidentur etiam
 otiosi, ad lucrum et negotia ineruditi, et statum in anima firmum
 habent; ferociores uero et duri et ad iter agendum oportuni, habentes
 30 simul ingeniosum et uelox ad motum. per hoc etiam seniores magis
 stabiles sunt et rationabiliores cum prudentia; mores uero iuuenum 20

λοι τὴν ἀρχὴν αὐτόθεν ἔχουσιν, οἱ μόνην τὴν χώραν ἢ καὶ τὴν παιδείαν ὀνομάζοντες, ὡς
 ἐντεῦθεν τῶν ἀφορμῶν οὐσῶν καὶ σπερμάτων τινῶν φυσικὰς αὐτοῖς ἐμφυόντων κινήσεις καὶ
 εἶδη. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι τῶν μεταβολῶν φυσικαὶ εἰσι καὶ πολιτικαί, πρὸς τὴν ἐξαλλαγὴν ἀρ-
 κοῦσαι καθ' ἑαυτὴν μὲν ἑκατέρω, ἔτι δὲ μᾶλλον τῆς μιᾶς ἐν μίξει τῇ πρὸς ἀλλήλας

3 *lacunam indicavi* 6 *motationum G²* politicae G² in ras. 8 una CHM:
om. G, sed fuisse olim in margine uidetur mixtura] mi-( ) G 9 differentiam
 alimenta] different-( )-ta G *graece fort.* τροφαὶ μὲν γὰρ αἱ ἐν τοῖς ὀρεινοῖς ἐτηρό-
 τεραι, καὶ τὰ ἥττον πεδινά, ἦτοι τὰ εὐπνοα, συνίστησι καὶ πυκνοὶ τὰ σώματα 15 effi-
 catoria G 16 differentiam] different-( ) G 18 *post mixtura duae litt. eras. G*
 22 continuo] con-( ) G agrestiores] ( )-ores G 23 aesca grauiori] i. e.
 τῆς τροφῆς βαρυτέρας οὐσης mediocres G¹ [*lacunam indicavi; graece enim καὶ ἄλλοι δὲ*
μετρώτεροι καὶ πρᾶοι fuisse uidetur: cetera non satis expedio]. 29 ferociores uero] i. e.
 οἱ δὲ θυμοειδέστεροι 30 *post motum vacat spatium in versus fine in G* Per]
 ( )-er G

mobiles et uelociores. facit quoque quiddam ad transmutationem et 577
 corporum uelocitatem aut motum et paupertatis indigentiam et diuitias.
 ex naturalibus. uero causis color et formae speciositas comparatur.
 etenim quidam ex albis nigri fiunt, alii uero ad ruborem et nigrum 578
 5 transmutantur; et alii quidem extentos capillos, alii uero crispis et
 si qua alia corporalis speciositatis uarietas. dicit quoque et Strabon 30
 geometricus in Italia circa Thurion ciuitatem duo flumina esse Syba-
 rim et Crathim: unum quidem Subaris bibentes equos ex eo raiuosos
 esse facit (propterea et greges abigunt ex eo); Crathis uero homines
 10 lauantes rubeos crines et albos crines facit habere et alias multas pas-
 siones sanat. dicunt autem et in Euboia insula Graeciae duo flumina
 esse, quorum unum quidem Cercos, alterum uero Neileus uocatur:
 quorum ab uno quidem bibentes oues albae fiunt, ab altero uero 40
 nigrae. et apud alios plurimos per unumquemque historiographorum
 15 inueniet quis differentias: sed superfluum fortasse sit eas per partes
 enarrare, et quomodo hoc superiores quidem partes corporis disponan-
 tur ad fortitudinem, inferioribus uero magis subuehitur. itaque genera-
 tionem omnibus gentibus significat talis ex locis differentia. ipsae
 enim maxime cum comprehendente, id est aere, propriae et naturarum
 20 et alteritatis causae. itaque plus inuenit quis et animalium et 30
 germinum inaequalitatem in Europa, per Libyam uero ut omnino
 similia quodammodo sibimit. causa autem quia similis aer: non enim
 multum facit aestas ibi et hiems. in Asia uero et adhuc magis in
 Europa magnae et dissimiles distantiae: causa autem positio unius-
 25 cuiusque ad solis circulum assumpta. eadem uero causa et quae sunt

6 Strabon] p. 263 Cas.: τὴν δὲ πόλιν εἰς ἕτερον τόπον μετέθηκαν πλησίον καὶ Θουρίους προ-
 σηγόρευσαν ἀπὸ κρήνης ὀμωνύμου. ὁ μὲν οὖν Σύβαρις τοὺς πίνοντας ἵππους ἀπ' αὐτοῦ πτυ-
 ρτικὸς ποιεῖ· διὸ καὶ τὰς ἀγέλας ἀπεργουσι ἀπ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Κραθίς τοὺς ἀθρώπους ἐαν-
 θοτριχεῖν καὶ λευκοτριχεῖν ποιεῖ λουομένους καὶ ἄλλα πολλὰ πάθη ἰσται (cf. Aristot. 846^b33)
 11 cf. Strabo 449 Cas.: εἰσι δὲ νῦν Εὐβοίται ποταμοὶ Κηρεὺς καὶ Νηλεὺς, ὧν ἀπ' οὗ μὲν
 πίνοντα τὰ πρόβατα λευκὰ γίνεται, ἀπ' οὗ δὲ μέλανα (cf. Aristot. 846^b36)

1 transmutationes G² 2 locus uitiuosus; frustra Duebner conī. paupertatis indigentia
 et diuitiae 5 transmutantur G² et alii quidem etc.] graece fort. καὶ ἄλλοι μὲν
 τετανοτριχοῦσαν ἄλλοι δὲ οὐλοτριχοῦσι, καὶν εἴ τις ἄλλη τοῦ σωματικοῦ εἶδους διαφορά
 6 corporalis] corpo-( )-lis G 7 geo-( )-tricus G thurionum CGHM
 (Θούριον Aristot. 846^b33) 8 raiuosos scripsi: ramosos GHM: ramosos (ni fallor) G
 (πτυρτικὸς Strabo) 11 graeciae G 14 hi-( )-ograforum G¹: hi-( )-agra-
 phorum G² 16 graece fort. καὶ τίνι τρόπῳ τοῦτο... (excidisse nonnihil uidetur) τὰ
 μὲν ἀνώτερα μέρη τοῦ σώματος διατίθεται πρὸς ἀνδρείαν, τοῖς δὲ κατωτέροις μᾶλλον ὑπο-
 βαστάζεται 18 ipsae] i. e. αἵται. Duebner 19 maxime G¹: maximae G²
 id est aere CM: om. G (in textu) H, sed in margine G olim vestigia eius additamenti in-
 uenit Duebner et (ante naturarum)] ( ) G 20 et animalium] ( )-nimalium G
 21 eyropa G 24 eyropa G 25 graece fort. τῇ αὐτῇ δ' αἰτία καὶ τὰ μὲν κατ'
 Εὐρώπην οὐχ ὅμοια ὑφίσταται τοῖς γεννώσι οὐδ' ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τὰ δὲ περὶ Λιβύην καὶ
 Αἴγυπτον ὡς πάντῃ καὶ πόρρω διεσπασμένα

quidem per Europam non similiter subsistunt parentibus neque in 578
 eadem ciuitate, circa uero Libyam et Aegyptum ut omnino et longe 60
 distantia. locorum quoque speculationis et aerum causae quod non
 omnia animalia et germina per omnes deinceps fiunt locos, sed un-
 5 umquodque in quibus continetur naturaliter et proprie: neque enim
 elephantes neque grifae neque genera aliorum animalium quaecunque
 peregrina et naturam habentia rariorem extra consueta est loca ac-
 cipere; sed et habundantium quaedam et communiorum neque princi-
 pium in quibusdam inueniuntur locis, ut leones et lupi seu quod- 70
 10 cunque tale: multae enim regiones horum nesciunt statum. uidemus
 autem et per horam anni quia quaedam omnino exalienantur regione
 et uolatilium et aquatiliam, quaedam uero non apparent et foueas
 habent, eo quod non possunt temperantiam sustinere; et quaedam
 quidem hieme, quaedam uero aestate. Unumquodque autem animal
 15 ad suam naturaliter inducitur salutem: cum uero quae sunt communi
 causa deficiunt, tunc et quaedam latentes et speciales connaturaliter 60
 subsistunt causae per quas possunt; et genus unum animalis saepe in
 quodam loco non inhabitat, sicut lepus in Ithace insula Graeciae et
 in altera insula quae est in illo mari. ibi enim si quis dimiserit
 20 leporem, inuenitur ad extrema tendere usque dum ad mare consistat,
 quasi in hunc ultimum confugiens locum: tum circa ciuitates aut
 alios locos nullo modo stare et manere eum posse dicunt, sed circum-
 currere insulam quasi dolentem et compulsam et neque experientem 60
 omnino pastum quendam aut aescam. simile quoque et quod circa 579
 25 Cretam est: illic enim circa Cyloniam ciuitatem usque Eleuthernen
 fiunt solummodo cerui et singulares et uiperae et attagines: uide aliam
 † omorynson † nullum horum ingreditur, sed alia nutrit animalia,

18 cf. Aristot. 606^a2: ἐν Ἰθάκῃ δ' οἱ δασύποδες, ἐάν τις ἀφ' ἡ κομισας, οὐ δύνανται ζῆν, ἀλλὰ φαίνονται τιθνεώτερες πρὸς τῇ θαλάττῃ ἐστραμμένους, ἤπερ ἀ*εἰσαχθῶσιν (cf. Rosei Aristot. pseudop. p. 331) 24 cf. Plin. N.H. 8.227: In Olympo Macedoniae monte non sunt lupi; nec in Creta insula. ibi quidem nec uulpes ursiue atque omnino nullum maleficum animal praeter phalangium. araneos id genus dicemus suo loco. mirabilius in eadem insula ceruus praeterquam in Cydoneatarum regione non esse, item apros et attagenas irenaceos (v. Meursii Creta, 2.8; Rosei Aristot. pseudop. p. 331)

1 eyropam G 2 aegyptum G¹ 6 elifantes G grifae] grypes *Duebner*
 7 rariorem] rario- G² in ras. 9 inueniuntur *Duebner*: inueniunt *CGHM* (cf. ad p. 41.11)
 10 multae] ( )-tae G uidemus] ui-( ) G 11 exali-( )-nantur G [*graece*
fuit ἀπαλλάττεται τῆς χώρας] 12 quaedam] quaed-( ) G 18 in-( )-tat G
 19 demiserit G² 23 dolentem] ( )-entem G 24 quendam] ( )-dam G
 25 est] ( )-st G Cyloniam] i. e. Κυθωνίαν 26 fiunt] ( )-nt G *atta-*
gines] *add. gloss. in marg. G auium species* 27 omorynson *GM*: omorynson *C*:
 omorinsion *H*: *add. gloss. in marg. G insula graece nysos dicitur [*graece fortasse fuit*
 ἰθὺς ἑτέραν ἕμορον οὖσαν οὐδὲν τοῦτων εἰσέρχεται, ἀλλ' ἄλλα μὲν τρέφει ζῆα λύκους δ' ἢ
 ἀλώπεκας ἢ τι τῶν μειζόνων καὶ κακούργων οὐδαμῆ]*

lupos uero aut uulpes aut quid maiorum et malefactorum nullo modo, 579
 neque mordacium et nociuorum reptilium praeter φαλλαγγια, id est
 araneas morsu nociuas. translata autem quaedam animalium in alias 1
 regiones aequaliter quidem permanent et nutriuntur, fortassis uero de-
 5 ficiunt non administrantia mutationis superfluitate: superabundantia
 enim corruptrix est omnium. si uero omnino transmutata potuerint
 manere, non iam saluificant eandem sic per omnia membrorum aug-
 mentationem neque totius formae affectum. propterea etiam hanc qui-
 dam occasionem inueniunt qui habitant in extremis transmutati locis,
 10 utpote aquilonem et meridiem, ortum et occasum. itaque singuli qui 10
 que eorum similes fiunt his ad quos transmutati sunt. magna enim
 distantia Aethiopsis et Scythi, et iterum Celti et Libyis Indique et Ara-
 bis: sed mutat. et transfert tempus naturas etsi Graecos ubique habitan-
 tes: eteum hic mutatio non prius sinitur ad conuersiones fieri. ex
 15 his itaque omnibus manifestum quomodo natura bene formata et se-
 cundum corpora et animae operationes et uirtutes, transmutationes 20
 uero per regiones singulas temporis quidem indigent conuenientis locis
 non tantum, sed et resessionis in locorum propria: ob hoc. etiam qui-
 dam priorum in eis manent et saluant formas. optimus autem om-
 20 nium Hippocrates, sapiens medicinae notitiarum, disserit de talibus
 in his quae ait de aere, locis, aquis, causam esse dicens differentiae
 morum et modorum magnitudinisque et formae et corporum crassitu-
 dinis, eorumque quae sunt per unumquenque aera, et mixturam ho- 20
 rarum, locosque et aquarum qualitatem et circa homines et reliqua
 25 animalia et germina et semina et omnino nascentium unumquodque:
 ex mixtura enim aeris et locorum et aquarum paruae aut magnae
 fiunt mutationes.

21 cf. Hippocrates περί αέρων ὑδάτων τόπων c. 12sq. (t. 2 p. 52sq. Littré)

1 aut prius] et G¹ 3 graece fort. μεταβληθέντα δὲ τινα τῶν ζώων εἰς ἕτερας χώρας
 ἴσως μὲν διαμένει καὶ τρέφεται, ἴσως δ' ἐνδίδωσιν οὐκέτι ἀρκούντα τῇ τῆς μεταβολῆς περισσό-
 τητι (ἀντισχεῖν) 4 permanent] perma-( ) G 5 mutationis superfluitate] ad muta-
 tionis superfluitatem G¹ superabundantia G 7 saluificant G 8 prop-
 terea etc.] graece fort. διὸ καὶ ταύτην τινὲς τὴν αἰτίαν εὐρισκοντα 10 meridiem] me-
 ridie-( ) G 11 simil-( )-unt G 12 distantia] distan-( ) G Scythi] i. e.
 Σκύθου Celti] i. e. Κελτοῦ vel Κέλτου Libyis] libes G¹: lybies G²: libies H:
 libiis CM Arabis] arab-( ) G 13 etsi Graecos etc.] graece fort. ἴδαν εἰ Ἑλληνας
 ἠπουδήποτε οἰκούντας (καλοῦμεν αὐτούς): cetera non expedit grecos G 18 reces-
 sionis CHM propria] pro-( ) G 19 optimas G¹ 20 hippocrates G¹
 medicinae] me-( )-e G 21 aquis causam esse dicens] ( )-icens G 22 mag-
 nitudinisque et formae] mag-( )-ormae G 24 locosque G²: locisque G¹CHM
 qualitatem] ( )-alitatem G 25 germina] ger-( ) G 26 mix-( )-ra G
 magnae fiunt] mag-( )-e ( )-nt G

CAP. IX.

Titulus deest.

Et hoc autem: quare omni corpore animato ex IIII. elementis composito solummodo in reptilibus animalibus quaedam mortifera uenena inueniuntur, et in ipsis quoque dum sint, similia genere non habent? haec de reptilium differentia generationis quaestio. et hoc: cuius gratia creata sunt haec ad mortem aliorum et impedimentum? nihil aliud est fortassis scrutandum praeter causas ex quibus uolens huius uniuersitatis constitutor animalibus uariis terrenis et uolatilibus et aquatilibus, adhuc etiam germinibus et herbis et lapidibus differenter compositis habentibus uirtutes, omnem sensibilem ornauit locum; causae enim singulorum nascentium sunt. et unde horum quaedam quidem sibi inuicem compassibilia et connaturaliter potentia esse iterumque aduersantur et corrumpentia factum est haec et aliter pugnant; et omnino qualem uniuersitati praestant utilitatem? similiter quid faciunt deliberare nos qualiter etiam ibi hoc quaerendum: quare iste quidem ignis urit qui est calidus et siccus alia elementa quali quadam consecutus est mixtura? rationes enim uarie unum quodque enasci et talem substantiam habere ineffabiles sunt, et soli notae componenti et naturam substituenti talium secundum ordinem quendam et armoniam genitiuam. impossibile est partibili animo et sensu accipere uarietatem concursus et formae et utilitatis seu etiam ad se inuicem connaturalitatis et habitudinis animalium et germinum et inanimalium, a maximis usque ad minima perspicendam. et quare uolatilium non eadem omnium neque uirtus et uelocitas neque esca, sicut neque modus suspicandi per inimicitiam seu amicitiam seu medio quodam habitu ad se inuicem? hoc ipsum fortassis sit et circa alia animalia. sic itaque et de germinibus et seminibus et lapidibus disserendum. horum etenim quaedam quidem inter se inuicem praeli- antur et corrumpuntur contrario impetu confusionibusque et mixturis; quaedam uero congerminantur et consistunt. et omnino multiforme et differens materia incausale quidem ad nos; raticnes uero unius

1 VIII k̄ap̄ m. recentior in G in lacuna 3 elymentis G 5 et in ipsis etc.]
i. e. graece καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ ὄντα, τὰ ὁμογενῆ οὐκ ἔχει 8 est] ( ) G 11 uirt-
( )-nem G 12 causae enim singulorum] causa-( ) G 13 inuicem com-
passi-] ( ) G: cetera desunt in G 14 factum est] i. e. γηγένηται 15 pugnat H:
pugna CM praestat CHM 18 uarie etc.] graece fort. τοῦ παντοδαπῶς τὸ ἐν
ἐκαστον ἐχyleneσθαι 19 note componenti H: nocte compacienti CM 20 naturam
substituenti] i. e. τὴν φύσιν ὑποστήσαντι 23 connaturalitatis H: connaturalis CM
27 animalia alia ordo in H 31 congerminantur et consistunt] graece fort. συμφο-
ρεῖται καὶ συνίσταται

cuiusque productionis insunt ei naturaliter componentes et formantes genera iuxta ordinem proprietatis uni cuique attributum. connexiuam quidem omnium causam et uirtutem omnium nobis manifestam esse hanc quis dixerit et solam, quomodo factor uniuersitatis bonus est, et non existentibus adducit existentia, et naturis uariis exornat quaedam quidem simpla et intelligibilia, quaedam uero composita et uisibilia, formans unam ipsis inuicem et uniuersitati utilitatem et conaturalitatem, ueluti ex una coniunctione concatenationis praestantiam. optimi uero factura omnino eadem. et si quibusdam partium contrarietates introducantur et pugna ex mixtura et differentia qualitatatum (et hoc enim non sine artificiali constitutum est ratione); sed itaque rationalis forma et composita, quae quidem sola ex omnibus segregatur, hoc habet, ex duobus contrariis substantiam (sensibili dico et intelligibili) regalem quidem imaginem consequendo. et si quidem hanc 15 custodierit et proprium principium et dignitatem, superior essendo sensibilibus et a nullo nocentium insidias patiendo eorum dominari ordinata: si uero proprio perdita fuerit ordine, ordine nosse deficientia lapsa et quomodo ipsa se ipsam supponeret ferens subiectis. et haec quidem ut in communibus notionibus ineffabilium speculantes 20 dixerimus. non oportet autem haec de solis proponere reptilibus, quoniam et in aliis et aereis et terrenis et aquatilibus inest animalibus et inuenire mortifera et nociua, sicut et in germinibus et herbis seminibusque et radicibus et lapidibus corruptiuae quaedam sunt uirtutes et qualitates, et iterum utiles, et salutare. itaque et de his 25 ueteres quaerunt reptilibus utrum in morsibus uenenum et quandam saniam prociunt, an spiritum et uirtutem immittunt. morsus enim uiperarum et quorundam aliorum reptilium ostendunt saniam quandam atrociorum prode ex qua putrefaciunt partim incisus cito. at etiam uenenum exsurgentes non moriuntur, si reliquum corpus non 30 dollet, quasi non distributa putredine cumulatim. itaque et Scythicum uenenum quo tingunt sagittas ex uiperae sanie et hominis compositi-

25 ueteres] i. e. Theophrastus in libro de animalibus tertio, περί τῶν θαιετῶν καὶ βλητικῶν (v. Rosei Aristot. pseudep. p. 338) . 29 cf. Aristot. G17*29 31 cf. Aristot. 845*1: φασὶ τὸ Σκυθικὸν φάρμακον, ᾧ ἀποβάπτουσι τοὺς οἰστούς, συντεθεσθαι ἐξ ἐχθίνης καὶ (cf. Beckmann. ad loc., Rosei Aristot. pseudep. p. 342)

2 proprietatis H: proprium CM 3 omnium post uirtutem om. CM 4 quis CM: qui H 6 uisibilia CM: inuisibilia H 10 qualitatatum differentia ordo in CM 13 hoc CH: haec M 14 regalem H: regula CM quidem] fort. legendum quandam 17—18 orationem obscuram illustrare nequeo 18 supponeret H: suppose et CM 19 nocionibus C: noticionibus HM 22 sicut H: sic CM 28 prode H: prodire CM at H: aut CM 30 cumulatim putredine ordo in CM sciticum H

tionem habet ad interfectionem. accipitur enim ex homine sanies de sanguine et ei quae est ex uipera componentes intingunt sagittas ad uelocitatem mortiferae plagae, sicque putrefacit carnes adiectio illius; itaque ut neque carnes eorum tangant neque quid aliorum carnes comedentium, sed et ipsum fugiunt odorem. quaedam uero mordentium et nocentium uirtute quadam implent et spiritu, sicut scorpius et apes et uespēs et phalaggium. itaque et uesperes cum apparent extra mortuum, amica enim eis caro, fere ipsis uiperis sunt saeuiores, dum ferunt. saeuae quoque et quarundam spinarum compunctiones et arborum, sicut acherdi in ciuitate quae dicitur Coete: tendit enim ea compunctum, sicut et marina trugon. declarant. quoque et caninos morsus et luporum cum rabiant: ab alio enim affectu et nimietate sunt nociui. dicunt autem et per regionem Persarum a rabiantibus morsos canibus in prima quidem uel in secunda curatione constitutos posse sanari; tertia uero accipiente iam superatos a passione: aquam enim nunquam implorant neque eius gustum recipiunt omnino. in differentias autem speciales melancholici affectus efferuntur. lacrimant enim et plorant et constrictantur ridentque indiscrete interpellantibus; itaque et erigunt se in domuncula et de cetero maeste habent per unam fenestram eos qui assunt interpellantes, tales ostendendo passionem: quadagesimo uero die instante pereunt omnino. quia enim uirtutes sine corporalibus molibus multa possunt facere, manifestum est et ex aliis et ex ceruis: educunt enim uiperas ex seipibus. quaedam quoque reptilium non solum mordendo sed sufflatione etiam utentes nocent et interimunt per media quaedam ligna aut lapides, ut hinc etiam interemptos occidant. tantam enim habent uirtutem, ita ut etiam per arma et ligna quibuscunque quis nitatur, reptile infirmet illius uirtutem: et quaedam quidem putrefaciunt, quibusdam

7 cf. Aristot. 844^b32, Aelian. N. A. 5.16 (v. Rosei Aristot. pseudop. p. 342) 11 cf. Aristot. 845^a15: ἐν Κέφ φασιν εἶναι τι ἴένος ἀχέρδου, ὃφ' ἧς ἐάν τις πληγῇ τῇ ἀκάνθη, ἀποθνήσκει (v. Rosei Aristot. pseudop. p. 343)

1 ad interfectionem *H*: infectionem *CM* accipitur etc.] i. e. λαμβάνεται γὰρ ὁ ἐξ ἀνθρώπου ἰχὼρ ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ τῷ ἐξ ἐχθρῆς συνθέντες ἐμβάπτουσι τοὺς οἰστοὺς πρὸς τὸ τάχος τῆς θανάσιμου πληγῆς 3 illius *C*: lius vel hus *HM* 7 falaggium *H*
 8 post mortuum excidisse uidetur serpentem 9 ferunt *C*: ferunt *HM* 10 Coete] *graecum* ἐν Κέφ τῇ νήσῳ τῇ ἀχέρδου male intellexit *interpres* 12 affectu *H*: effectu *CM*
 13 rabiantibus *H*: rabientibus *CM* 14 in post uel om. *CM* 15 occipiente *Rose* [graece fort. διαδεχομένης] 17 melancholici *CHM* affectus *M*: effectus *H*
 18 interpellantibus] *graece fort.* τοῖς ἐντυγχάνουσιν: sequebatur fortasse (καὶ ἄλλως ἀναρῶς ἔχουσιν) ὅστε καὶ ἐκπόπτουσιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ [καὶ ἄλλως ἀναρῶς ἔχουσι] διὰ τῆς μιᾶς θυρῆος τοὺς παριόντας παρενοχλοῦντες τῷ τὰ τοιαῦτα φαίνεσθαι πάθῃ 21 pereunt *H*: reperunt *CM* 23 educunt enim *H*: et ducunt *CM* 25 utentes *H*: utentia *CM* media *M*: medici *C*: medium *H* 27 ut etiam *CM*: etiam ut *H* quibuscunque quis nitatur] i. e. οἰστῶν ἂν τις ἐπελθῆται

uero labores praestant magnos. oportet uero hoc simile esse emit-
tentibus ex semet uirtutem per media ligna et funes, et faciunt tor-
pere continentes. quoniam et loca quaedam sunt et hiatus terrae
ex quibus circumuolantia quaedam uolatilium et proximantium ani-
5 malium unum quodque uiolenter raptum euanescit per redhibitos
spiritus. talis autem mordentium uirtus quia, et si arboris radicem
momorderit, proiciet folia omnis arbor; et si quis inuentus fuerit
refugiens homo, desuper pilos cumulatim deponit omni corpore; simi-
literque nocet tangentibus uirtute. dicunt autem et serpentem qui
10 uocatur ieros — apparet raro circa Thessaliam — non solum si mor-
deat sed etiam in terra exiliter, interimit ueluti sola uoce utens. et
quidem magnitudine non est magnus sed mensuratus: dum uero ap-
paret, fugiunt uiperæ et serpentes et alia omnia. sciendum quoque
quomodo et loca et tempora et escae differentem faciunt morsuum
15 uarietatem siue saeuam siue temperatam. hieme enim cum foueas
intranant aut continuo post foueam, infirmantur morsus et fere sunt
innocui. in montanis uero et asperis locis, sicut in aridīs et calidioribus,
omnes mordaciores eo quod magis fortes; in altera uero parte
humidi sunt et dissoluti. per hoc etiam circa coitum plurimum saeui
20 et erga escarum differentiam: a qualicumque enim esca argumentari
potest quis impetum horum et fortitudinem. aiunt autem et galioti
circa Siciliam et Italiam mortiferum esse morsum, in aliis uero omnino
innocuum. non omnibus autem animalibus nociua sunt reptilia. ete-
nim cerui et sues comedunt serpentes, et alii ab aliis innocue deu-
25 rantur. causa uero quia corpora per mixturas differunt et, sicut escae
multiformes, in eundem sunt modum nocentia et interimentia; secun-
dum enim habitudines unius cuiusque eorum in alimenta etiam suci
et odores: et omnino multa eorum quae sunt inanimantia hoc ipsum

2 cf. Athen. 314C: ἐν δὲ τῇ περὶ τῶν δακετῶν καὶ βλητικῶν διαπέμπεσθαι φησι (scil. Theophrastus) τὴν νάρκην τὴν ἀφ' αὐτῆς δύναμιν καὶ διὰ τῶν ξύλων καὶ διὰ τῶν τριόδόντων, ποιοῦσαν ναρκῆν τοὺς ἐν γεροῖν ἔχοντας (v. Rosei Aristot. pseudep. p. 347)

9 Aristot. 845^b16: ἐν Θεσσαλίᾳ φασι τὸν ἱερόν καλούμενον ὄφιν πάντας ἀπολλύειν, οὐ μόνον ἐὰν δάκῃ ἀλλὰ καὶ ἐὰν θίγῃ. διὸ καὶ ὅταν φανῇ καὶ τὴν φωνὴν ἀκούσωσι (φαίνεται δὲ σπανίως), φέβουσι καὶ οἱ ὄφεις καὶ οἱ ἔχεις καὶ ἄλλα πάντα θηρία. τῇ δὲ μεγέθει οὐκ ἔστι μέγας ἀλλὰ μέτριος 17 cf. Aristot. 607^a9 22 Aristot. 845^b4: καὶ ἐν Σικελίᾳ δὲ φασι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τοὺς γαλεώτας θανάσιμον ἔχειν τὸ δῆγμα, καὶ οὐχ ὥσπερ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀσθενὲς καὶ μαλακόν (v. Rosei Aristot. pseudep. p. 349) 24 Aristot. 609^b30: ἢ δ' ὅς ἐσθίει τοὺς ὄφεις

2 semet *H*: se *CM* et ante per media add. *C* faciunt] i. e. ποιῶσι (= *facientibus*) 5 redibitos *H*: credibitos *CM* [*graeca fort.* διὰ τὰ ἀποδιδόμενα πνεύματα]

7 proiciat *CM* 10 ieros *Rose*: ieronos *CHM* (*fuisse conicias ieron*) 11 in terra] i. e. ἐὰν θίγῃ in ἐν τῇ γῇ *corruptum* (cf. Aristot. 845^b17) 14 esca *H* 16 intrat *H* 20 argumentari *HM*: augmentari *C* 21 galioti] i. e. γαλεώτου 26 modum sunt ordo in *CM*

Supplem. Arist. 12 Priscianus Lydus.

possunt agere; sicut quaedam animalium comedentia tales carnes aut herbas continuo interimuntur, et omne incisum ab oleo corrumpitur, et uultores ab unguentorum odore, scarabei quoque a rosis, serpentesque et omnino haec per omnia ab odore ceruinorum cornuum: propterea etiam redolentia fugiunt. et omnino si quis ingrediatur his per partes, multa inuenerit quorundam quidem salutaria, quorundam uero nocua, et talem quandam ad se inuicem habitudinem habentia et connaturalitatis et fugae; quoniam et mortalium et germinum et herbarum et lapidum quaedam quidem animalibus quibusdam nocua, prudentia uero aliis, et hominum morsus multi sunt nociui. superfluae igitur est approbationis horum unius cuiusque recordatio. et quaedam quidem per morsum uenenum inserunt, quaedam uero per punctiorem uelociter aut per solam exruptionem aut etiam per quandam occultam relationem et uirtutem seu spiritum uocemue et aspectum, sicut in quibusdam aliis animalibus et fascinantibus hominibus accidit. et quia quaedam quidem ex natura sunt uenenosa, quaedam uero ex translatione, et quaedam quidem praecipitium inferunt, quaedam passionem, quaedam uero periculum; et quaedam quaecunque consuescunt facere cito ferunt, quaedam uero postea magisque et minus; talem itaque superfluam moram dimittentes et causas dicentes iam horum corrumpentis et ad aliquid ferentis substantiae et materiae, in decimum transcendamus capitulum sic habens: —

CAP. X.

25

Titulus deest.

Et hoc quoque: ex quo spiritus et unde eius motus, et quare corpore et principio eius et fine non apparente magnitudo uirtutis eius manifesta est? quoniam enim magnitudine uirtutis suae corporalia

2 Aristot. 605^b19: πάντα δὲ τὰ ἔντομα ἀποθνήσκει ἐλαιούμμενα (cf. Rosei Aristot. pseudep. p. 230) 3 Aristot. 845^a35: λέγεται καὶ τοὺς γῦπας ὑπὸ τῆς τῶν μύρων ὀσμῆς ἀποθνήσκειν, ἐάν τις αὐτοὺς χρῆσθῃ ἢ διψῇ τι μεμυρισμένον φαγεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς κανθάρους ὑπὸ τῆς τῶν ῥόδων ὀσμῆς (cf. Rosei Aristot. pseudep. p. 351) 5 cf. Aristot. 534^b23: καὶ ἐλαφίου κέρατος θυμωμένου τὰ πλεῖστα φεύγει τῶν τοιούτων

2 interimuntur *H*: interimunt *CM* 3 uultores *Rose*: tumores *CHM* odore *H*: ordine *CM* scarabei *Rose*: scabies *CHM* 8 et ante germinum *om. CM* 10 prudentia *CM* 12 uero *om. H* 15 et *om. H* 17 quidem] uero *H* 21 iam *om. II* 22 habens sic *ordo in CM* 24 titulus *add. in H* Ex quo spiritus et unde eius motus 26 *v. Rosei Anecd. Gr.* 1 p. 53—58 27 non *om. H*

commouet, et repellit ea et extendit et motus eius et silentium subito, est quidem quando in paruum locum, est uero quando in multum; et est quando in parte quadam terrae in anno, in quantos menses, similiter est quando conuertitur cito; et est quando silet, est uero
 5 quando nimis; et ibidem iterum est quando minus, et quando silentium: de uentorum et aliorum spirituum concursu eisdem utentes sumptis dicimus sic: — Inflatione duplici existente, humida quidem et calida uocatur ατμός, id est uapor, sicca uero et calida καπνώδης, id est fumea. neutra autem harum sine altera est, sed simul quidem
 10 sunt, ex habundante uero insimul utroque totum uocatur. duplicem autem inflationem hanc sol faciens quibus quidem appropinquat locos supergrediens uaporem facit, longius uero absistens frigiditatis causa fit, et iterum consistens aqua in terram defertur. per hoc enim hieme magis aquae fiunt et noctu quam per diem: gelidiores enim noctes
 15 diebus. accidit autem saepe inflationem siccam desursum esse, deorsum uero humidam; iterum e contrario fieri ex spiritibus quibusdam compulsas eas propria commutare loca et ad alteras partes transferri, aridam quidem ubi erat humida transductam, humidam uero in aridae locum compulsam. at similis passio inest animalium corporibus. in
 20 nobis enim dum sit desuper uterus siccus humefieri eum deorsum

7 Aristot. 359^b28: ἔστι γὰρ δύο εἶδη τῆς ἀναθυμιάσεως, ὡς φαμεν, ἡ μὲν ὑγρὰ ἡ δὲ ξηρὰ. καλεῖται δ' ἡ μὲν αἰμός, ἡ δὲ τὸ μὲν ὄλον ἀνώνυμος, τῷ δ' ἐπὶ μέρους ἀνάγκη χρωμένους καθόλου προσαγορεύειν αὐτὴν οἷον καπνόν. ἔστι δ' οὕτε τὸ ὑγρὸν ἄνευ τοῦ ξηροῦ οὕτε τὸ ξηρὸν ἄνευ τοῦ ὑγροῦ, ἀλλὰ πάντα ταῦτα λέγεται κατὰ τὴν ὑπεροχὴν (cf. 360^a9) — Nic. Blemmid. Epit. phys. p. 131: διττῆς οὐσης τῆς ἀναθυμιάσεως, τῆς μὲν αἰμιώδους καὶ ὑγρᾶς, τῆς δὲ καπνώδους καὶ ξηρᾶς, οὐδετέρα τούτων χωρὶς τῆς ἑτέρας ἐρρίσκειται, ἀλλ' ὁμοῦ μὲν καὶ ἄμφω, ἐκ δὲ τοῦ πλεονάζοντος καλεῖται τὸ ὄλον 11 Aristot. 359^b34: φερομένου δὴ τοῦ ἡλίου κύκλιψ, καὶ ὅταν μὲν πλησιάζῃ, τῇ θερμότητι ἀνάγοντος τὸ ὑγρὸν, πορρωτέρω δὲ γιγνομένου διὰ τὴν ψύξιν συνισταμένης πάλιν τῆς ἀναχθείσης αἰμιδος εἰς ὕδωρ· διὸ χειμῶνος τε μᾶλλον γίνεται τὰ ὕδατα, καὶ νόκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν . . . τὸ δὲ κατιὸν ὕδωρ διαδίδεται πᾶν εἰς τὴν γῆν 15 cf. Aristot. 360^b15 — Nic. Blemmid. l. c. p. 132: οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε κατὰ μὲν τὸδε τὸ μέρος τὴν ξηρὰν ἀναθυμιάσιν συμβαίνει πλεονεκτεῖν, κατὰ δὲ τὸ παρακείμενον τὴν ὑγρὰν· καὶ ἀνάπαλιν. οὐπερ αἴτιον ἂν εἴη τὸ ποτὲ μὲν ἀφ' ἧς ἀναφέρεται χώρας ἡ ξηρὰ, κατὰ ταύτην καὶ μένειν βρούσαν αὐτὴν· ὁμοίως καὶ ἀφ' ἧς ἡ ὑγρὰ, τὴν ὑγρὰν· ὅτε δ' ὑπαλλάσσεσθαι καὶ ἀπωθεῖσθαι ὑπὸ πνευμάτων τινῶν μὲν ὑγρὰν, ὅθεν ἡ ξηρὰ, τὴν δὲ ξηρὰν, ὅθεν ἡ ὑγρὰ. 19 Aristot. 360^b23: ὥσπερ ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐάν ἡ ἄνω κοιλία ξηρὰ ᾖ, τὴν κάτω ἐναντίως διακείσθαι, καὶ ταύτης ξηρᾶς οὐσης ὑγρὰν εἶναι τὴν ἄνω καὶ ψυχρὰν

2 multum *CM*: magnum *H* 3 in quantos menses] i. e. ἐφ' ὁπόσους δῆποτε μῆνας
 4 cito *om. H* 5 et ibidem iterum *CM*: ibidem. Iterum *H* est quando *CM*:
 quando est *H* minus *M*: nimis *CH* et quando] *fort.* est quando 8 καπ-
 νώαεσ *H* 11 hanc inflationem *ordo in CM* 13 enim *H*: igitur *CM*
 17 commutare *CM*: communitate *H* 20 eum *CM*: enim *H*

accidit et e contrario. signum uero et uentum et aquam ex utraque fieri inflationum, non tamen ambo ab eadem esse, quod et utrumque ab eodem compescitur. in multum enim uenti a pluuiis compescuntur, et iterum post pluuias uenti. hoc autem accidit quando non
 5 extinguitur ab ea quæ in terra est caliditate subsistens inflatio a solis caliditate incensa. hanc autem dicimus desuper inflationem, quæ est uenti corpus et materies. cum uero aqua dominata fuerit et extinguit fumeam inflationem, tunc uenti quiescunt. tali itaque alternatione et mutatione utrarumque existente ostenditur aperte ex
 10 arida inflatione fieri uentos; huius autem argumentum esse spiritus boreales fieri quidem ab arcturo, austrinos uero a meridie. hos enim solos non intrat sol locos, sed ad eos et ab eis: ab ortu enim in occiduas locatur has habens obliquitates. est autem talium uentorum
 15 meatus obliquus: flant enim circa terram inflatione in rectum facta. per hoc etiam omnis in circuitu aer sequitur meatum. quoniam itaque est uentus multitudo quaedam aridæ ex terra inflationis mota circa terram, clarum quia motus quidem principium desursum, materiae uero et generationis deorsum. quia uero ex multis inflationibus paulo post
 20 coeuntibus principia uentorum fiunt apertum est. inchoantes enim singuli quique spirare minimi omnes sunt, procedentes uero longius clari fiunt, etsi uideatur quibusdam libis continuo inchoans ualidiorum facere exitum. sol etiam mouet, et simul impetum faciunt spiritus;

1 cf. Aristot. 367^b27. 11 Id. 361^a4: ἔτι δὲ τοῦ γίνεσθαι μάλιστα πνεύματα ἀπ' αὐτῆς τε τῆς ἀρκτου καὶ μεσημβρίας τὸ αὐτὸ αἴτιον· πλείστοι γὰρ βορέαι καὶ νότιοι γίνονται τῶν ἀνέμων· ὁ γὰρ ἥλιος τούτους μόνους οὐκ ἐπέρχεται τοὺς τόπους, ἀλλὰ πρὸς τούτους καὶ ἀπὸ τούτων, ἐπὶ δυσμᾶς δὲ καὶ ἐπ' ἀνατολᾶς αἰετὴ φέρεται. διὸ τὰ νέφη συνίσταται ἐν τοῖς πλαγίοις 14 Id. 361^a22: ἡ δὲ φορὰ λοξὴ αὐτῶν ἐστὶ· περὶ γὰρ τὴν γῆν πνέουσιν εἰς ὀρθὸν γινομένης τῆς ἀναθυμιάσεως, ὅτι πᾶς ὁ κύκλις ἀήρ συνέπεται τῇ φορᾷ 16 Id. 361^a30: ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀνεμος πλῆθος τι τῆς ἐκ γῆς ἐρηᾶς ἀναθυμιάσεως κινούμενον περὶ τὴν γῆν, δῆλον ὅτι τῆς μὲν κινήσεως ἡ ἀρχὴ ἀνωθεν, τῆς δ' ὕλης καὶ τῆς γενέσεως κάτωθεν 18 Id. 361^b1: ὅτι δ' ἐκ πολλῶν ἀναθυμιάσεων συνιουσῶν κατὰ μικρὸν, ὥσπερ αἱ τῶν ποταμῶν ἀρχαὶ γίνονται νοτιζούσης τῆς γῆς, δῆλον καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων· ὅθεν γὰρ ἐκαστοτε πνέουσιν, ἐλάχιστοι πάντες εἰσὶ, προϊόντες δὲ καὶ πόρρω λαμπροὶ πνέουσιν 22 Id. 361^b14: ὁ δ' ἥλιος καὶ παύει καὶ συνεξορμᾷ τὰ πνεύματα. ἀσθενεῖς μὲν γὰρ καὶ ὀλίγας οὖσας τὰς ἀναθυμιάσεις μαρναίνει τῷ πλεονί θερμῷ τὸ ἐν τῇ ἀναθυμιάσει ἑλαττον ὄν, καὶ διακρίνει. ἔτι δ' αὐτὴν τὴν γῆν φθάνει ἐξηραίνων πρὶν γενέσθαι ἑκκρίσιν ἀθρόαν, ὥσπερ εἰς πολὺ πῦρ ἐάν ὀλίγον ἐμπέσῃ ὑπέκκαυμα, φθάνει πολλάκις πρὶν καπνὸν ποιῆσαι κατακαυθέν

1—3 *græce fort.* σημεῖον δὲ τοῦ καὶ ἀνεμον καὶ ὕδωρ ἐξ ἑκατέρας μὲν γίνεσθαι ἀναθυμιάσεως, οὐ μέντοι ἀμφω ἐκ τῆς αὐτῆς εἶναι, ὅτι καὶ ἑκάτερον ὑφ' ἑκατέρου κατέχεται 8 et *H:* *om. CII* 11 fieri quidem] *fort.* quidem fieri 12 occiduas] *occiduas partes M* (*occiduas = δυσμᾶς ut mox infra p. 103.3*) 16 multitudo] *post hoc sequitur in M non sunt contrarii spiritus etc., in C sunt contrarii spiritus etc. = p. 102.5; quæ exciderunt quaedam aridæ etc. usque ad alii autem sunt per quos, infra post aestimatum eo quod = p. 103.20, inserta habent CM* 17 desursum *CM:* deorsum *H Rose* 18 deorsum] *desursum Rose* 20 quique *H:* quoque *CM* 21 lybs *H:* lupis *C: om. M*

infirmæ enim et paruae dum sint inflationes marcescunt plurimo calore; et segregat quod minus est in inflatione; praeoccupat quoque eam siccans terram priusquam in coitum fiat cumulatam, sicut in multum ignem si inciderit quid ardens, praeoccupat saepe priusquam 5 fumum faciat cessare. uniuersaliter autem accidit fieri serenitates aut gelido superante extincta quae in inflatione est caliditate, sicut in fortibus congelationibus, aut suffocato et ualidiore caliditate macerata, quae in inflatione est, frigiditate dum sit minor. in mediis uero horis et ualidae hiemis et superantis caliditatis fiunt serenitates, 10 aut nondum ascendente tali inflatione, aut priori quidem consummata factis spiritibus aliaque nondum influente. duae enim sunt sectiones illius quae habitari potest regionis, quarum una quidem ad superiorem polum qui est aquilonis uersus nos, altera uero ad alterum meridianum. secundum hoc oportet accipere et orientis circulum et in 15 sectionem quae apud nos est inque eam quae est alterius partis. et huic attendentes diuisioni haec de positione uentorum dicenda sunt. ipsi enim attribuuntur locis et per diametrum sibi inuicem sunt contrarii. aequinoctiali enim ortu απηλιωτην, id est subsolanum, habente zephyrus contrarius est ex diametro, aequinoctialis occasus dum sit.

5 Aristot. 361^b24: διως δὲ γίνονται αἱ νημεῖαι διὰ δὴ ἀτίας· ἡ γὰρ διὰ ψυχὸς ἀποσβεννυμένης τῆς ἀναθυμιάσεως, ὅσον ἔταν γένηται πάγος ἰσχυρὸς, ἢ καταμαραινόμενης ὑπὸ τοῦ πνίγους. αἱ δὲ πλείστοι καὶ ἐν ταῖς ἀνά μέσον ὥραις, ἢ τῷ μήπω ἀναθυμιάσθαι, ἢ τῷ ἤδη ἐξεληλυθέναι τὴν ἀναθυμιάσιν καὶ ἄλλην μήπω ἐπιπρεῖν 11 Id. 362^a32: δύο γὰρ

ὄντων τμημάτων τῆς δυνατῆς οἰκείσθαι χώρας, τῆς μὲν πρὸς τὸν ἄνω πόλον τὸν καθ' ἡμᾶς, τῆς δὲ πρὸς τὸν ἕτερον καὶ πρὸς μεσημβρίαν κτέ. 14 Id. 363^a25: δεῖ δὲ περὶ τῆς

θέσεως ἅμα τοὺς λόγους ἐκ τῆς ὑπογραφῆς θεωρεῖν. γέγραπται μὲν οὖν. τοῦ μᾶλλον εὐσήμεως ἔχειν, ὁ τοῦ ὀρίζοντος κύκλος· διὸ καὶ στρογγύλος. δεῖ δὲ νοεῖν αὐτοῦ τὸ ἕτερον ἔκτριμμα τὸ ὑφ' ἡμῶν οἰκούμενον· ἔσται γὰρ κάκεινο διελεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον 16 Id. 363^b7:

ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν πλείστον ἀπέχοντα κατὰ τόπον ἐναντία κατὰ τόπον, πλείστον δ' ἀπέχει τὰ κατὰ διάμετρον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν πνευμάτων ταῦτα ἀλλήλοις ἐναντία εἶναι ὅσα κατὰ διάμετρον ἔστιν. καλεῖται δὲ κατὰ τὴν θέσιν τῶν τόπων τὰ πνεύματα ὧδε, ζέφυρος μὲν τὸ ἀπὸ τοῦ Α· τοῦτο γὰρ δυσμὴ ἰσημερινή. ἐναντίος δὲ τούτῳ ἀπηλιώτης ἀπὸ τοῦ Β· τοῦτο γὰρ ἀνατολή ἰσημερινή. βορέας δὲ καὶ ἀπαρκτίας ἀπὸ τοῦ Η· ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἄρκτος. ἐναντίος δὲ τούτῳ νότος ἀπὸ τοῦ Θ· μεσημβρία τε γὰρ αὕτη ἀπ' ἧς πνεῖ, καὶ τὸ Θ τῷ Η ἐναντίον· κατὰ διάμετρον γάρ. ἀπὸ δὲ τοῦ Ζ καικίας· αὕτη γὰρ ἀνατολή θερινή . . . . ἐναντίος δὲ τούτῳ οὐχ ὁ ἀπὸ τοῦ Γ λίψ, ἀλλ' ὁ ἀπὸ τοῦ Ε, ὃν καλοῦσιν οἱ μὲν ἀργέστην, οἱ δ' ὀλυμπίαν, οἱ δὲ σκίρωναν· οὗτος γὰρ ἀπὸ δυσμῆς θερινῆς πνεῖ καὶ κατὰ διάμετρον αὐτῷ κεῖται μόνος. οὗτοι μὲν οὖν οἱ κατὰ διάμετρον τε καίμενοι ἄνεμοι καὶ οἷς εἰσὶν ἐναντίοι. ἕτεροι δ' εἰσὶ καθ' οὐς οὐκ· ἔστιν ἐναντία πνεύματα. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ Ι ὃν καλοῦσι θρασίαν· οὗτος γὰρ μέσος ἀργέστου καὶ ἀπαρκτίου· ἀπὸ δὲ τοῦ Κ ὃν καλοῦσι μέσην· οὗτος γὰρ μέσος καικίου καὶ ἀπαρκτίου κτέ. Aristotelis 'expositio ad vulgare certumque duodecim ventorum systema suppletur a philosopho alienum'. ROSE.

3—4 priusquam—saepe *om. H*   6 in *om. H*   7 suffocato] *fort. suffocatione; i. e.*
 ὑπὸ τοῦ πνίγους   12 habitari *H: om. CM*   17 locis *om. H*   18 απηλιωτην *H:*
 απηλιωτην *C:* απηλιωτην *M*   habentem *H*   19 zephyro *CM*   equinoctiali *H*
 occasus *H:* casus *CM*

borea uero flante ab arcturo per diametrum contrarius est notus ei exspirans ex meridie. aestiuo autem ortu eum qui dicitur kaecias habente contrarius est ei qui dicitur argestes spiranti ab occasu aestiuo. isti itaque sunt positi per diametrum uenti e contrario. 5 alii autem sunt per quos non sunt contrarii spiritus, uerumtamen sic ex necessitate intelliguntur. etenim threscias, cum sit medius argesti et boreae, per simillè diametrum habet euronotum contrarium. et iterum meses inter kaeciam et boream positus opponitur per diame-
trum libonoto, qui est inter notum et libem, sicut et medius est euri
10 et noti euronotos. sic igitur in sex duplicationes aut coniugationes uenti diuisi omnes sunt, etsi ueterum quidam diuisiones alias et uocationes generalium uentorum faciunt. sunt autem quidam particu-
lariores per locos uenti et auræ, hoc quidem a lacubus et fluminibus, hoc uero sinibus marinis aut etiam locis differentibus terræ, ex eis-
15 dem causis consistentes, solis caliditate et sursum tracta inflatione, ex locis uero singuli quique conuenienter uocati. esse uero plures uentos ab arcturis quam meridiem uersus a locis causa hæc, orbem terrarum ad hunc subiectum esse locum, et quod multo plus aqua et hiems in illam partem reponitur propter solis meatum. spirituum

12 cf. Nic. Blemmid. l. c. p. 138: τινές δὲ καὶ ἰδιοτρόπως ἐπικρατοῦσιν ἐν τόποις τισὶν ἐκεῖθεν τὴν γένεσιν ἔχοντες. καὶ τούτων ὅσοι περ ἐκ νεοτισμένης πνέουσι γῆς ἀπόγειοι λέγονται, ὅσοι δ' ἐκ κόλπων ἐξάπτουσιν ἐκκοιλίαι· τούτοις δ' ἀνάλογόν τι ἔχουσιν οἱ ἐκ ποταμῶν καὶ λιμνῶν (ex Aristot. 394b14) 16 Aristot. 364a5: τοῦ δ' εἶναι πλείους ἀνέμους ἀπὸ τῶν πρὸς ἄρκτον τόπων ἢ τῶν πρὸς μεσημβρίαν αἴτιον τό τε τὴν οἰκουμένην ὑποκεῖσθαι πρὸς τοῦτον τὸν τόπον, καὶ ὅτι πολλῶν πλείον ὕδωρ καὶ χιῶν ἀπωθεῖται εἰς τοῦτο τὸ μέρος διὰ τὸ ἐκεῖν' ὑπὸ τὸν ἥλιον εἶναι καὶ τὴν ἐκεῖνου φορὰν 19 Id. 364a19: ὅπως δὲ τὰ μὲν βόρεια τούτων καλεῖται, τὰ δὲ νότια. προστίθεται δὲ τὰ μὲν ζεφυρικά τῷ βορραῖ (ψυχρότερα γὰρ διὰ τὸ ἀπὸ δυσμῶν πνεῖν), νότιον δὲ τὰ ἀπηνιωτικά (θερμότερα γὰρ τῷ ἀπ' ἀνατολῆς πνεῖν) . . . θερμότερα δὲ τὰ ἀπὸ τῆς ἑω τῶν ἀπὸ δυσμῆς, ὅτι πλείω χρόνον ὑπὸ τὸν ἥλιον ἔσται τὰ ἀπ' ἀνατολῆς· τὰ δ' ἀπὸ δυσμῆς ἀπολείπει τε θάττον καὶ πλησιάζει τῷ τόπῳ ὀψιαιτέρον. οὕτω δὲ τεταγμένων τῶν ἀνέμων δῆλον ὅτι ἅμα πνεῖν τοὺς μὲν ἐναντίους οὐχ' οἷόν τε (κατὰ διάμετρον γὰρ ἄτερος οὖν παύσεται ἀποβιασθεῖς), τοὺς δὲ μὴ οὕτω κειμένους πρὸς ἀλλήλους οὐδὲν κωλύει, οἷον τὸ Ζ καὶ Δ. διὰ τοῦτο ἅμα πνέουσιν ἐνίστε ἀμφοτέροι οὐριοί, ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον, οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ οὐδὲ τῷ αὐτῷ πνεύματι. κατὰ δὲ τὰς ὥρας τὰς ἐναντίας οἱ ἐναντίοι μάλιστα πνέουσιν, οἷον περὶ ἰσημερίαν τὴν μὲν ἑαρινὴν καικίας καὶ ὅπως τὰ ἐπέκεινα τροπῆς θερινῆς, περὶ δὲ τὴν μετοπωρινὴν λιβες, περὶ δὲ τροπᾶς θερινᾶς μὲν ζέφυρος, χειμαρινᾶς δ' εὐρος. ἐπιπίπτουσι δὲ τοῖς ἄλλοις μάλιστα καὶ παύουσιν ἀπαρκταί καὶ θρασυκαί καὶ ἀργέσαι· διὰ τὸ ἐγγυτάτω γὰρ τὴν ὀρμὴν αὐτῶν εἶναι πολλοί τε καὶ ἰσχυροὶ πνέουσι μάλιστα οὗτοι

1 boreo *CM* 2 exspirans *H*: spirans *CM* kecia *CHM* 3 ante argestes
lacunae signum add. *Rose* spirans *Rose* 5 non om. *C*: v. ad p. 100. 16

6 thresciant *H*: tresciant *CM* argesti] i. e. ἀργέστου: argestie [= argesti] *CHM*
7 borei *CM* 8 messes *CHM* keciam *CHM* boreum *CM* diametrum *H*:
directum *CM* 12 generaliorum *C* 13 uenti *H*: uenienti *CM* 14 hoc] h. *H*
(sic utroque loco) 17 arcturo *Rose*

quidem omnino quidam boreales uocantur, quidam vero australes: adduntur quoque quidam zephyrici boreae — frigidiores enim eo quod spirant ab occiduis; noto uero apeliotici — calidiores enim utpote ab ortu spirantes, eo quod plurimo tempore sub sole sunt qui ab ortu
 5 prodeunt, occasum uero relinquunt cito et serius appropinquant loco. et hoc quoque manifestum sic simul spirare contrarios non posse; per diametrum enim alter repulsus quiescit; eos uero non sic positos nihil prohibet per idem moueri: ac per hoc simul spirant utrique. per horas autem contrarias contrarii maxime perflant, utputa circa aequi-
 10 noctium uernale kaeciae et omnino summa conuersionis aestiuae, circa uero autumnale libes, circa quoque conuersiones aestiuas zephyrus, hiemales autem eurus. incumbunt uero aliis et omnino sistunt aparctiae et thresciae et argestae: eo enim quod illorum impetus ex proximo fit, multi et fortes spirant maxime hi. inest autem et
 15 saepe ex locorum positione uentos in contrarium sibi existere borea enim forte in aestiua flante et offendente monti cuidam maximo et pleno niuium ex hiemali hora repostarum in eo, factam repercussionem ex eo accidit flantem notum esse uideri, utpote his qui sunt in re-
 gionibus, aut secundum esse et oportuniorem in hora aestiua talem
 20 uentum notum esse aestimatum, eo quod per repercussionem ex meridiano ipse egrediatur partibus. quibusdam quoque uentorum opposita edita loca praeparant eos supergredi uerticis altitudinem non ualentes aut quiescere flatu aut circumspirantes in circuitu recipientium se locorum uideri ex altera positione impetum facere, et non
 25 ex propriis locis spirantes per rectam lineam prodire. et aliae quoque uentorum sunt proprietates, quibusdam quidem aridioribus existentibus, quibusdam uero humidis, et quibusdam quidem exiles descendentes niues et grandines aut etiam grauiiores niues facientibus, et

14 cf. Theophrastus de uentis 27: γίνεται δὲ καὶ ἀνάκλασις τις τῶν ἀνέμων ὥστε ἀντιπνεῖν αὐτοῖς, ὅταν ὑψηλοτέρους τόποις προσπνεύσαντες ὑπερῶραι μὴ δύνωνται. διὸ ἐνιαχοῦ τὰ νέφη τοῖς πνεύμασιν ὑπεναντία φέρεται καθάπερ περὶ Αἰγυπτίας τῆς Μακεδονίας βορέου πνέοντος πρὸς τὸν βορέαν. αἴτιον δ' ὅτι τῶν ὄρων ὄντων ὑψηλῶν τῶν τε περὶ τὸν Ὑλυμπον καὶ τὴν Ὑσσαν τὰ πνεύματα προσπίπτοντα καὶ οὐχ ὑπεραίροντα τούτων ἀνακλᾶται πρὸς τοῦναντίον, ὥστε καὶ τὰ νέφη κατώτερα ὄντα φέρουσι ἐναντίως. συμβαίνει δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο παρ' ἄλλοις. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ἐτήσιος ἀντίπνοιαὶ γίνονται τῇ βορέᾳ διὰ τὴν περίκλασιν ὥστε καὶ ἐναντιοδρομεῖν τὰ πλοῖα, καθάπερ καὶ περὶ τὸν πόρον τὸν ἐκ Χαλκίδος εἰς Ὀρωπὸν, οὗς δὴ καλοῦσι παλιμβορέας. γίνεται δὲ τοῦτο σχεδὸν ὅταν ὡς λαμπρότατοι· τότε γὰρ μάλιστα δύνωνται ὡς πορρωτάτω διατείνειν ὅταν πλῆθος ἢ τὸ ἀντικείμενον

2 boreae] boreo *CHM*   8 utrique] utri *H*   10 keciae *H*: kecie *CM*   12 si-
 stunt *Rose*: sunt *CHM*   13 apractie *CHM*   thresie *H*   enim *om. CM*
 15 boreo *CM*   17 per ante factum *add. Rose*   18 utpote *etc.] graece fort. ἅτε*
 τοῖς ἐπιχωρίοις, ἦτοι κατὰ τὸ καὶ ὠραιότερον εἶναι ἐν ὥρᾳ θερινῇ τὸν τοιοῦτον ἀνεμον
 νότον εἶναι δεδοξασμένον   20 eo quod] *v. ad p. 100.16*   20 per *om. HM*
 22 supergredi *CM*   27 descendentibus *Rose*

quibusdam contraria. et omnino non mihi oportunum uidetur unius cuiusque motiones et conuersiones disserere. superfluum etiam etesias et ornithias dicere quomodo fiunt, et unde. haec enim sunt ex multis scriptoribus accepta approbatione nobis sollicita de uentorum generatione et in quantum mouentur et quomodo aera commouent proprio motu.

---

2 etesias] et tessias *CM*: et threscias *H*: et etesias *Rose*   6 post motu add. *C colophonem* EXPLICIT LIBER PRISCIANI PHYLOSOPHI DE HIS IN QUIBUS DUBITAUIT COSROE REX PERSARUM

I N D I C E S

I INDEX VERBORUM GRAECORUM

Verba asterisco notata desiderantur in lexicis

Ἄγαθειδής 31,29

ἄγραφος. τὸ ἄγραφον γραμματεῖον 26,29
35,25

ἀδιαίρετος 9,16 22,22 26,25 ἀδιαφύτως
22,21.

ἀζωία 34,17

ἀήρ. v. aer

ἀθανασία. v. immortalitas

ἀθρόος 14,30 ἀθρόα παρουσία 9,16 14,26
ἀπόλειψις 9,18 ἐνέργεια 13,13 ἀθρόως 9,
20 12,22

αἰσθημα (dist. φάντασμα) 25,21 — v. sensum

αἰσθησις. ἴδια αἰσθησις 21,17 κοινή αἰσθη-
σις 21,33 sqq. αἰ κατὰ μέρος αἰσθησις 5,
10 sqq.

αἰσθητήριον. πάθημα τοῦ αἰσθητηρίου (dist.
αἰσθησις) 1,15 2,15 τὸ ἐν τοῖς αἰσθητη-

ρίοις κίνημα 2,6 ἡ ζωτικὴ ἐν τῷ αἰσθη-

τηρίῳ ἔμφασις 2,8 τὸ κυριώτερον αἰσθη-

τήριον 18,23 (cf. 54,12) primum et pro-

primum αἰσθητήριον 56,20 αἰσθητήριον ἀπει-

κόν 18,25 γευστικόν 4,3 ὀπτικόν 20,17

τὸ τῆς ἀκοῆς αἰσθητήριον 16,16 τὸ τοῦ

γεστοῦ 18,1 τὸ τῆς ὄψεως 6,2 τὰ αἰ-

σθητήρια ἐξ ἀέρος καὶ ὕδατος 19,18 24

αἰσθητικός. αἰσθητικὴ ζωὴ 3,13 18,19

ψυχὴ 3,6 δύναμις 10,25 ἐνέργεια 3,30

18,27 22,27 χρῆσις 4,25 τὸ αἰσθητικόν

(opp. αἰσθητήριον) 24,21 τὸ αἰσθητικόν

αἰσθητός. τὰ ἴδια, τὰ κοινὰ αἰσθητά 4,
14 sqq. 21,16 sqq. τὸ οἰκτεῖον αἰσθητόν 6,17

18,5 αἰσθητὰ εἶδη 2,7 23,7 τὸ εἶδος τοῦ

αἰσθητοῦ 2,14. 18 πῶς ὁμοιοῦται τοῖς αἰ-

σθητοῖς ἡ ψυχὴ 3,18 — v. sensibilis

αἰτία (cf. αἰτιος). ἀπὸ αἰτίας θεωρεῖν 37,21

— v. causa

αἰτιατός (opp. αἰτιος) 33,31 τὰ αἰτιατά

33,8. 20 τὸ αἰτιατόν φῶς 9,8 — v. cau-

satius

αἰτιος (cf. αἰτία). (opp. αἰτιατός) 33,29 τὸ

αἰτιον 9,8 προσεχῆ αἰτία 33,10 ἀπὸ αἰ-

τιων νοεῖν, θεωρεῖν 33,8 36,31 — v.

causalis

αἰτιώδης 33,8 τὸ αἰτιώδες 36,33 αἰτιώδως

6,13

ἀκήρατος 32,8

ἀκίνησια. v. immobilitas

ἀκοή 4,2 12,3 14,11 17,5 τὸ τῆς ἀκοῆς

αἰσθητήριον ἀήρ 16,16

ἀκούειν (= intellegere) 26,29 28,20 30,30

34,13 36,2

ἀκουστικός 19,29

ἀκραιφνῆς ἔνωσις 26,25 ὄρος 35,4 ἀκραι-

φνῶς 26,16. 27 27,1 35,15

ἀκριβῆς συνέχεια 26,20 ἀκριβέστερα (opp.

ἀμυδροτέρα) καθαρότης 14,19 ἀκριβέστερον

αἰσθητήριον 18,21 ἀκριβῶς 27,16 ἀκρι-

βέστερον 15,3 — v. diligens

ἀκριτος 30,24

ἄκρος. τὰ ἄκρα (opp. τὰ μέσα) 19,3

ἀλλότριον χρῶμα τὸ φῶς 7,29

ἀμέρεια. v. impertibilitas

ἀμερής. τὸ ἀμερές 2,28 ἐν ἀμερεί 3,25

- ἀμέριστος οὐσία 26,16 29,16 ἔνωσις 22,8
35,4 ἐνέργεια 13,1 23,25 26,16 γνώσις
26,21 περιληψίς 1,11 ὄρος 35,18 ἀπο-
κορύφωσις 22,3 ἀμερίστως 2,12. 30 12,22
35,33 36,19 — *v. impertibilis*
ἀμέσως (*opp. διὰ μέσου*) 5,21 18,26
ἀμετάβλητος 31,28 32,8
ἀμιγής. τὸ ἀμιγέστατον ἔσται αἰσθητικώτα-
τον 20,4 ἀμιγῶς 12,27
ἀμυδρός 6,28 9,20 10,33 ἀμυδροτέρα (*opp.*
ἀκριβεστέρα) καθαρότης 14,19 ἀμυδρῶς
12,8
ἀμπωτις. *v. recessus*
ἀμφίβιος. τὸ ἀμφίβιον τῆς μερικῆς ζωῆς
29,8
ἀμφίβολος 31,15
ἀνάγκη. αἱ γεωμετρικαὶ ἀνάγκαι 25,15
ἀναθυμίασις. *v. inflatio, uaporatio*
ἀναισθησία. *v. insensibilitas*
ἀνάσθητος 18,24 21,2
ἀνάιτιος. *v. incausalis*
ἀνάκλασις. τὰ περὶ τὰς ἀνακλάσεις 15,6 —
v. repercussio
ἀναλογεῖν τινι 17,30 18,9. 22
ἀναλογία. κατ' ἀναλογίαν 26,5 *per eandem*
ἀναλογίαν 52,17
ἀνάλογος. τὸ ἀνάλογον 11,10
ἀναμίγνυσθαι 14,10
ἀναπέμπεσθαι 4,22
ἀναπνοή 16,13
ἀνατολή. *v. ortus*
ἀναφορὰ πρὸς τι 24,6. 13
ἀνεγείρειν εἰς τι 23,16
ἀνέλιξις 34,23 35,11
ἀνελλίττειν. τὰ ἀνελλιττομένα 34,23
ἀνεμος. *v. uentus*
ἀνενεργησία (?). *v. inactualitas*
ἀνενέργητος (?). *v. inactualis*
ἀνεπιτηδειότης 21,10
ἀντιδιαστέλλειν πρὸς τι 36,32
ἀντικεῖσθαι 28,13 τὰ ἀντικείμενα 25,20
ἀντικείμενος 25,23
ἀντιληπτικός 19,13
ἀντιπερίστασις. *v. compressura, pres-
sura*
ἀντιτυπία. *v. repercussio*
ἀντίτυπος 10,11 20,12
ἀνώμαλος. *v. anomalus*
ἄξων. *v. axis*
ἀπαθής 19,2. 4 28,16. 20 — *v. im-
passibilis*
- ἀπαιρεῖσθαι 35,18
ἀπαρξία. *v. aparcctiae*
ἀπεικόνιζεσθαι 24,5
ἀπηλιώτης *i. e. subsolanus* 101,18
ἀπλότης. *v. simplicitas*
ἀπλοῦς. τὰ ἀπλά 8,6 19,17 20,31 ἀπλῶς
(*opp. κατὰ λόγου*) 19,29 — *v. simplius*;
simplex
ἀποδιαλαμβάνειν 34,4
ἀποδοτικός τινος 31,29
*ἀποκορύφωσις 22,3
ἀπόλυτος παρουσία 13,3 ἀπολύτως 13,13
14,7
ἀπομερισμός 9,1
ἀπόνευσις πρὸς τι 26,16
ἀπορρεῖν. ἀπορρέον τι 13,26 τὰ ἀπορρεύ-
σαντα μόρια 13,18
ἀπορροή 5,23 9,32 11,15 13,28
ἀπόρροια 13,25 15,22
ἀπόστασις 6,14 29,10 κατὰ ἀπόστασιν
35,19
ἀπόστασις περὶ τὰ ἐκτός 1,20 πρὸς τὰ ἔξω
22,30
ἀποτείνεσθαι πρὸς τι 3,31 29,8 εἰς τι
33,3 ἔξω 36,13. 27
ἀποτυποῦσθαι 23,14
ἀποτύπωσις 15,7. 25
ἀπτικός. ἀπτικαὶ ποιότητες 16,13 ἀπτικόν
αἰσθητήριον 18,25 ἀπτικῶς 18,4
ἀπτός 18,6 τὰ ἀπτά 19,15 — *v. tactus*
ἀργεῖν (*opp. ἐνεργεῖν*) 22,16 — *v. silere*
ἀργέστης. *v. argestes*
ἀργία (*opp. ἐνέργεια*) 22,1 *sqq.* — *v. otium*,
silentium
ἀρετή. *v. uirtus*
ἀρκτικός. *v. arcticus*
ἄρκτος. *v. arcturus*
ἄρμονία. *v. harmonia*
ἀρχή. *v. principium*
ἄρωμα 17,11
ἀσπίς 18,14
ἀστήρ. *v. stella*
ἀστραπή. *v. fulgoratio*
ἀσύγχυτος. *v. inconfusus*
ἀσύμμετρος 21,11 τὸ ἀσύμμετρον 6,5 7,5
ἀσύμμιχτος. *v. incommixtus*
*ἀσύμφθαρτος. *v. inconcorruptus*
ἀσύνθετος. *v. incompositus*
ἄσφαλος. *v. bitumen*
ἀσώματος 9,30 27,10 ἀσώματοι οὐσίαι 36,
11 — *v. incorporalis*

- ἀσωματότης. v. incorporalitas
 ἀτακτος 30,25
 ἀτέλεια (coni. κακία) 32,10
 ἀτελής 28,21 31,18 διὰ τὸ ἀτελέστερον 10,
 22 τὰ ἀτελή ζῶα 20,22. 28
 ἀτμίς i. e. uapor 99,7 — v. uapor
 ἄτομος. τὰ ἄτομα 2,33
 ἀτταγήν. v. attagines
 ἄυλος ὁ νοῦς 37,17 τὸ ἄυλον τοῦ νοῦ 37,
 19 ἄυλα (opp. ἔυλα) εἴδη 32,26 ἄυλοι
 λόγοι 33,4 τὰ χωριστὰ καὶ ἄυλα 36,7 —
 v. immaterialis
 αἶρα. v. aura
 αὐτενεργήτως 27,22 28,30
 αὐτὸ τοῦτο 5,3 10,2
 *αὐτοφανωτάτη ὑπόστασις 26,18
 ἀφαίρεσις. τὰ ἐν ἀφαιρέσει 33,20 ἐξ ἀφαι-
 ρέσεως 33,24
 ἀφεις (lunae). v. demissio
 ἀφή 18,13 sqq. 4,5 12,4 16,3 19,15
 ἀφθαρσία. v. incorruptio
 ἀφομοιοῦν 23,23 ἀφομοιοῦσθαι 3,31 24,17
 ἀφομοίωμα 1,21
 ἀφομοιωτικός 23,27
 ἀχερδος. v. acherdos
 ἀχρόνως 15,2
 ἀχρους 7,34 τὸ ἀχρουν 5,4
 ἀχώριστος. v. inseparabilis, inse-
 paratus
 ἀψυχος. τὰ ἀψυχα 2,2 18,18 — v. in-
 animans

 βάθος. κατὰ τὸ βάθος 8,21
 βάρος. v. grauitas
 βαρύς. τὸ βαρὺ (opp. ὀξύ) 17,28 — v.
 grauis
 βορέας. v. boreas
 βόρειος. v. aquilonalis, boreus
 βοῦλεσθαι 3,28 11,15 15,23 18,7 19,19
 21,33
 βροντή. v. tonitru

 γαλεώτης. v. galeotes
 γενεσιουργός. γενεσιουργά (opp. νοερά) ἐν-
 εργήματα 23,20
 γεῦσις 12,5 18,1 sqq.
 γευστικός. τὸ γευστικὸν αἰσθητήριον 4,3
 γῆ. v. terra

 γνωριστικός τινος 2,32 4,22. 30 21,20
 γνωστικός. γνωστικὴ δύναμις 6,13 — v.
 cognitiuus
 γνωστός. γνωστικῶς ἐνεργεῖν 30,2
 γραμματεῖον. τὸ ἄγραφον γραμματεῖον 26,
 29 35,25

 δαλός. v. fax
 δεύτερος. δευτέρα (opp. κρείττων) οὐσία
 32,4 δευτέρα (opp. πρώτη) ἐνέργεια 15,14
 δευτέρα καὶ προϋῶσα ἐνέργεια 29,31 νοη-
 τὸν δεύτερον 28,29 τὰ δευτέρα 29,7 30,10
 δευτέρα τις ἔνωσις 35,22 δευτέρως (opp.
 πρώτως) 4,33 34,24 (coni. κατὰ συμβε-
 βηκός) 21,22
 δηλαδή 2,23 4,7 18,29 20,26 32,23
 διαβιβάζειν 12,30 14,20
 διάγνωσις 5,15
 διάδοσις. κατὰ διάδοσιν 9,21 12,22
 διάθεσις (opp. πάθος) 8,4 παθητικὴ διά-
 θεσις 13,11
 διάκρισις 5,16
 διάλογος. v. dialogus, disputatio
 διάμετρος. v. diameter
 διαμόρφωσις 24,29
 διανοητικός. ἡ διανοητικὴ σύνεσις 4,25
 διάνοια 4,18
 διαπέμπειν 23,16
 διαπορθμεύειν 7,9
 διάρθρωσις 7,20
 διασπασμός. ὁ ὕλικός διασπασμός 36,16
 δίστασις 5,28 6,6 7,3 11,24 — v. dis-
 tantia
 διάστημα 6,2 14,21
 διαφανής. τὸ διαφανές 5,21 (expl.) 6,28 sqq.
 8,1 sqq. πέρατα τοῦ διαφανοῦς 6,23
 διαφορά. διαφοραὶ (dist. πάθη) σωμάτων
 19,7 — v. differentia
 διαφορότης 5,17
 διαφωτίζειν 12,1
 διεγείρεσθαι 28,10 πρὸς τι 3,4
 διέγερσις πρὸς τι 2,8
 διηρημένως 35,6
 διηχός. τὸ διηχός 10,19 15,33
 *διηχητικός 16,6
 διικνεῖσθαι 14,16. 33 17,7. 15
 *δίτιξις 14,22
 διίστασθαι 35,12 τὸ διεστός 5,27 6.1 τὸ
 διεσταμένον 5,7

- δίοςμος. τὸ δίοςμον 16,1
 δόξα (*expl.*) 19,12
 δοξαστικὸς λόγος 19,11
 δρᾶν εἰς τι 4,10 5,26 6,1. 19 26,11
 δραστήριος 4,11 20,13 δραστήριος δύναμις 5,26
 δραστηκός. δραστηκὴ δύναμις 5,31
 δρόσος. *v.* ros
 δύναμις τελεία, ἀτελής 31,34 δραστήριος 5,26 δραστηκὴ 5,21 φυσικὴ 4,9 αἰσθητικὴ 10,25 δραστηκὴ 11,13 γνωριστικὴ 4,30 γνωστικὴ 6,13 χωριστὴ 22,5 δύναμις ἡ ἀσθησις 3,31 31,12 ὁ δυνάμει νοῦς (*expl.*) 26,5 *sqq.* τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργεία κατὰ τὴν μεταβολὴν 30,16 — *v.* uirtus
 δυσίς, δυσμή. *v.* occasus, occiduae
 ἔαρ. *v.* uer
 ἐγείρεσθαι πρὸς τι 4,29 24,1 ἀφ' ἑαυτοῦ (ἑαυτῆς) 24,12 27,1 35,31 ζωτικῶς 23,7 ἐγήγορσις. *v.* euigilantia, euigilatio, uigilia
 ἔγχυμος 18,3
 εἰδητικὸς 5,18 9,34 13,15 εἰδητικῶς 4,12 εἰδικὸς 21,30 — *v.* specialis
 εἰδοποιεῖν 5,12 12,23 13,34 20,15 29,27 εἰδοποιός 20,13
 εἶδος (*coni.* λόγος) 1,8 32,27 εἶδη ἄυλα, ἔνυλα 32,26 *sqq.* τὰ ἐν τοῖς σώμασιν εἶδη 2,1 σωματικὸν εἶδος 15,9 αἰσθητόν 2,7 13,23 23,7 24,3 αἰσθητικόν 4,28 23,9 φανταστόν 24,35 νοερόν 33,31 ζωτικόν 3,4 τὸ τέλειον εἶδος 2,18 — *v.* species
 εἰδωλικὸς 15,8
 εἶναι. τὸ εἶναι 32,29 — *v.* esse
 εἰσοδοχὴ 5,22
 εἰσιέναι εἰς ἑαυτόν (ἑαυτὴν) 27,25 29,29 — *v.* intrare
 εἰσπνοή. *v.* inspiratio
 ἐκμάττεσθαι 23,14
 ἐκπνοή. *v.* respiratio
 • ἐκπομπή 5,23
 ἐκφοιτᾶν 27,18. 23
 ἐλέφας. *v.* elephas
 ἐλλάμπειν 13,32 τὸ ἐλλάμπων 9,17. 28
 ἐμφάνεσθαι 24,33
 ἐμφασίς 2,20 23,12 24,29 εἰδωλικὴ 15,9 φανταστικὴ 25,9 ζωτικὴ 2,8 3,19
 ἐνδιδόναι 2,21 28,28
 ἐνεργεία 31,27 *sqq.* (*opp.* ἀργία) 21,34 ζωτικὴ 3,34 αἰσθητικὴ 22,27 λογικὴ 24,3 νοερά 24,3 26,17 ἐπιστημονικὴ 29,32 31,24 ἀμέριστος καὶ ὠρισμένη 23,25 χωριστὴ 12,20 14,1 κρείττων 24,4 ἀγαθοειδής 31,29 τελεία, ἀτελής 31,29 *sqq.* δευτέρα καὶ προοῦσα 29,32 30,3. 19 ἡ κατὰ προβολὴν ἐνεργεία 31,4 ἐνεργεία οὐ κυρίως ὀνομαζομένη 9,5 τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργεία κατὰ τὴν μεταβολὴν 30,16 — *v.* operatio
 ἐνεργημα 23,20 25,22 (*opp.* πάθημα) 2,10 ἐνεργητικὸς 15,11 21,31 22,31 28,30 ἐνεργητικῶς (*opp.* παθητικῶς) 28,6 (*opp.* οὐσιώδως) 29,33 — *v.* actualis
 ἐνιαυτός. *v.* annus
 ἐνότης. *v.* unitas
 ἐνοῦν 26,27 27,30 34,16 35,4. 15 36,21 ἡνωμένως 35,34 — *v.* unire
 ἐντελέχεια (ἐνδελέχεια) 45,1 ἐντελεχεία 35,28. 32
 ἔντομον. *v.* incisum
 ἔνυδρα. *v.* aquatilia
 ἔνυλος ἔνυλα (*opp.* ἄυλα) εἶδη 32,29 τὰ ἐνυλότερα εἶδη 13,22 14,14 ἐνόλως 34,11 ἐνόπνιον. *v.* somnium
 ἔνωσις 26,25 27,16 32,5 35,4. 23 — *v.* adunatio
 ἐξαιρεῖσθαι 22,17 24,17 37,14 ἡ ἐξηρημένη αἰτία 37,15
 ἐξάιρετος 6,17 10,22
 ἐξατμίζειν. *v.* euaporare
 ἐξηγητής. οἱ γνήσιοι τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταὶ 32,34
 ἔξις (*coni.* δύναμις, *opp.* οὐσία) 31,12 — *v.* habitudo
 ἐξιῶν (*opp.* κατιῶν) 70,8 *sqq.*
 ἐπαισθάνεσθαι 2,16
 ἐπαφή. κατ' ἐπαφήν 10,10
 ἐπέρεισις. κατ' ἐπέρεισιν 5,5 10,5
 *ἐπιδιαρθροῦν 36,8
 ἐπικράτεια 21,15
 ἐπικρατεῖν. τὸ ἐπικρατοῦν 20,2. 32
 ἐπικτητῶς 21,15
 ἐπιλαμπρύνειν 12,9
 ἐπίνοια. μόνη ἀποδιαλαμβανόμενα τῇ ἐπινοίᾳ 34,4 κατ' ἐπίνοιαν (*opp.* κατ' οὐσίαν) 34,5
 ἐπισημαίνεσθαι 35,24 37,4 τινί 17,28
 ἐπίστασις 14,24
 ἐπιστήμη ἡ θεωρητικὴ 36,26 *sqq.*

ἐπιστημονικός. ἐπιστημονική ἐνέργεια 29, 32 31, 24
 ἐπιστήμων 31, 8
 ἐπιστητός. ἐπιστήτᾳ τὰ ἔνυλα καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως 36, 29
 ἐπιστρεφειν εἰς τι 2, 28 22, 6
 ἐπομένως 25, 11 (opp. προηγουμένως) 11, 10
 ἐποχεῖσθαι τῷ διαφανεῖ 12, 28 ἐποχουμένη (τῷ διαφανεῖ) ἐνέργεια 12, 21
 ἐρεῖν. ἐρεῖ τις 10, 17
 ἐριστικός 25, 28
 ἔρπετά. v. reptilia
 ἔσχατος. ἡ ὄλη ὡς ἐσχάτη 26, 7
 ἔτεροιοῦν 33, 31
 ἔτεροκίνητος 28, 9 35, 20
 ἔτερότης 3, 26 5, 13. 19 35, 10. 20. 30
 ἔτησῖαι. v. etesiae
 εὐαπόλυτος 7, 28
 εὐδιάκριτος. v. bene discretus
 εὐκίνητος 16, 12
 εὐλογος. κατὰ τὸ φυσικὸν εὐλογον 20, 11
 εὐόριστος 20, 14. 20 — v. bene diffinitus
 εὐπαθής 20, 12
 εὐπαράδεκτος 20, 14
 εὐπλήτος 16, 11
 εὐριπος. Chalcidicus εὐριπος i. e. aquae ductus 70, 23
 εὐρόνοτος. v. euronotus
 εὐρος. v. eurus
 εὐφύλακτος 16, 11
 εὐώδης 17, 11
 ζέφυρος. v. zephyrus
 ζωδιακός. v. zodiacus
 ζωή 2, 20 3, 11 23, 22 (coni. γνώσις) 36, 15
 ψυχική ζωή 2, 25 σωματοειδής ζωή 23, 10
 ἡ λογική ζωή 29, 5 33, 13 ἡ μερική ζωή 29, 8 ἡ κοινή τοῦ συνθέτου ζωή 7, 14 ἡ προβεβλημένη ζωή τε καὶ ἐνέργεια 30, 14
 μερισται ζωαί 32, 18 — v. uita
 ζώνη. v. zona
 ζῷον. v. animal
 ζωτικός 6, 12 17, 3 18, 29 25, 5 ζωτικὸν εἶδος 3, 4 ζωτική ἐμφασίς 2, 8 προβολή 2, 25 οὐσία 21, 9 ζωτικῶς 18, 19 23, 7 — v. uitalis
 ἡλιακός. τὸ ἡλιακὸν μέγεθος 25, 23
 ἡλιοειδής 20, 16

ἡλιος. ποδιαῖον ὄραν τὸν ἡλιον 25, 14 — v. sol
 ἡμέρα. v. dies
 ἡμικύκλιον. v. hemicyclium
 ἡμισφαίριον. v. hemisphaerium
 ἡχος 10, 20 ὁ ἐντός ἡχος 17, 2
 θερμός. τὸ ζῆν ἐν τῷ θερμῷ 20, 9 21, 13
 θέρος. v. aestas
 θεωρητικός τινος 32, 31 36, 28 ἐπιστήμη ἡ θεωρητική 36, 26 37, 26
 θιγγάνειν 5, 24 6, 16 7, 24
 θρασκίας. v. threscias
 θρεπτικός. τὸ θρεπτικόν. v. nutritium
 θρυαλλίς 52, 4
 ἰατρική. v. medicina
 ἰδικός. ἰδικώτερον 8, 24
 ἰδιος. ἴδια αἰσθητά 4, 14 sqq. ἴδια αἰσθησις 21, 17 — v. proprius
 ἰδιότης 36, 3 37, 12 — v. proprietas
 ἰδίωμα. τὸ σκοτοποιοῦν ἰδίωμα 10, 11 τὸ ἀφομοιωτικὸν τῆς ψυχῆς ἰδίωμα 24, 20
 ἱερός ὄφις. v. hieros
 ἰσημερία. v. aequinoctium
 ἰσημερινός. v. aequinoctialis
 ἴστασθαι κατὰ τι. ἴστασθαι κατ' ἐνέργειαν 2, 24 κατὰ τὸ εἶδος τοῦ αἰσθητοῦ 2, 14 κατὰ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως 13, 8 κατὰ τὴν ἀμέριστον τοῦ γνωστοῦ περιληψιν 1, 12 κατὰ τὸ ἀφομοιωτικὸν τῆς ψυχῆς ἰδίωμα 24, 19
 ἴχνος 6, 28 τὰ ἴχνη τῆς ζωῆς 25, 5
 ἴχώρ. v. sanies
 καθαρεύειν 28, 18
 καθάρως. καθαρῶς 33, 2 καθαρῶς ἀμέριστος 26, 21 27, 17 καθαρῶς μόνιμος 31, 14 — v. purus
 καθαρότης 14, 19
 κάθαρσις. v. purgatio
 καθεύδειν. v. dormire
 καϊκίας. v. kaecias
 καπνώδης i. e. fumea inflatio 99, 7
 καρδία. v. cor

κάρωσις. *v.* soporatio
 κατάλαμψις 26,22, 33
 κατατείνειν. τὸ πολὺ κατατεταμένον 1,19
 αὶ περί τὸ σῶμα κατατεινόμεναι ζῶαι 23,
 22
 κατάψυξις. *v.* refrigeratio
 κατιών (*opp.* ἐξιών) 70,5, 12
 κέντρον. *v.* centrum
 κεραυνός. *v.* fulmen
 κίνημα 2,6, 22
 κίνησις (*coni.* μορφή, τύπος, ἀριθμός) 4,11
 (*dist.* πάθος, ἐνέργεια) 23,25 ἢ καθ' ὁρμήν,
 ἡ κατὰ φύσιν κίνησις 10,27 τῆ κινήσει
 τούτεστι τῶ ἀλλοιοῦσθαι συναισθάνεσθαι 21,
 23 ἀτελής ἢ κίνησις 28,21 — *v.* motus
 κινήτικός 5,25 12,14 τὸ κινήτικόν 28,20
 κλάσις *expl.* 15,10 *sqq.*
 κλίμα. *v.* clima
 κοινός. τὰ κοινὰ αἰσθητά 4,10 *sqq.* 21,16 *sqq.*
 ἢ κοινή αἰσθησις 21,33 *sqq.* κοινότερον
 (*opp.* κυρίως) 28,19
 κόρη 16,10
 κοῦφος. τὸ κοῦφον. *v.* leuis
 κουφότης. *v.* leuitas
 κρείττων (*opp.* χείρων) 10,29 τὸ κρείττων
 10,24 28,31 31,28 37,22 τὰ κρείττω
 27,31 (*opp.* τὰ θνητά) 32,15 αἱ κρείττω
 τούς ἐνέργειαι 24,6 κρείττονως 10,30 33,
 9,16 37,21 — *v.* melior
 κρίνειν. τὸ κρίνον 3,6 18,20 22,22
 Κρίός. *v.* Aries
 κρίσις 3,10 (*coni.* ὄνεσις) 3,16 ἢ αἰσθη-
 τική κρίσις 4,25 κρίσις τελεία 2,13
 κριτικός. ὁ τῶν αἰσθητῶν ποιότητων κρι-
 τικός λόγος 4,29 οὐσία ζωτικῆ κριτικῆ
 τῶν αἰσθητῶν 21,9 κριτικῶς ἐνεργεῖν 6,
 11
 κρύσταλλος. *v.* glacies
 κρύφιος. ἢ κρύφιος ἐνέργεια 30,8
 κύκλος. *v.* cyclus
 κύριος 37,27 τὸ κύριον 17,10 τὸ κυριώ-
 τερον αἰσθητήριον 18,23 κυρίως (*opp.* καθ'
 ὁμωνυμίαν) 27,27 (*opp.* κοινότερον) 28,19
 — *v.* proprius

λαμπάς. *v.* lampas
 λαμπρός. τὸ λαμπρόν 10,2, 31
 λεῖτος. τὸ λεῖτον 15,9 *sqq.*
 λιβόνωτος. *v.* libonotus

λίψ. *v.* libs
 λογικός (*dist.* φανταστικός ὀρεκτικός) 25,7
 λογικὴ ζωὴ 29,5 33,13 ἢ λογικὴ ψυχὴ
 29,17 33,2 34,25 35,10 λογικὴ ἐνέργεια
 24,2 25,1 λογικὴ ὑπόληψις 23,6 — *v.*
 rationalis
 λόγος 2,29 3,3 *sqq.* 5,7 20,5, 25 λόγος
 (*coni.* σγέσις) 32,5 λόγοι οὐσιώδεις 3,12
 ὁ τῆς οὐσίας λόγος 33,17 ἢ τοῦ λόγου
 ἐνέργεια 3,17, 33 λόγοι ἄυλοι, χωριστοί
 33,4 34,28 οἱ ἔνδον λόγοι 3,29 λόγων
 προβολή 4,26 λόγος αἰσθητικός 21,9 ὁ
 (οἱ) τῶν αἰσθητῶν λόγος (λόγοι) 4,28 26,9
 ὁ δοξαστικός λόγος 19,11 λόγος γνωστικ-
 κός 2,32 λόγοι ἀφομοιωτικοί 23,27 οἰ-
 κτεῖοι λόγοι 23,8 33,28 γιγνώσκεισθαι κατὰ
 λόγους 20,24 κατὰ λόγον καὶ δύναμιν
 19,5 κατὰ λόγον 19,30 ὁ λόγος ἐν τῇ
 τῶν πλειόνων μίξει 20,6 21,5 ὁ λόγος
 τῆς αἰσθήσεως αἴτιος 21,4 — *v.* ratio
 λοξός. *v.* obliquus
 λοξότης. *v.* obliquitas
 λυχναῖος 11,5

μάτην 11,27
 μέγεθος 21,18
 μέθεξις. κατὰ μέθεξιν 35,5
 μελαγχολικός. *v.* melancholicus
 μερίζειν 5,14 μερίζεσθαι 22,4 29,31 35,11
 μερίζεσθαι εἰς τι 5,15 μερίζεσθαι περί
 τὰ σώματα 1,10 2,25
 μερικός 33,12 μερική ζωὴ 29,8 μερική
 ψυχὴ 29,25 32,13 *sqq.*
 μερισμός 5,18. ἐν μερισμῷ 2,20
 μεριστός (*coni.* σωματοειδής) 2,10 μεριστὸν
 σῶμα 4,4 (*cf.* 3,23) μεριστὴ φύσις 30,15
 τὸ μεριστὸν 26,16 τὰ μεριστά 30,10 με-
 ριστὸν εἶδος 2,31 μερισται ζῶαι 32,18
 τὸ μορφωτικὸν καὶ μεριστὸν 24,15 οἱ
 μορφωτικοὶ καὶ μεριστοὶ τύποι 24,31 με-
 ριστῶς 24,6 — *v.* partibilis, par-
 titus
 μεσημβρία. *v.* meridies
 μέση. *v.* meses
 μέσος. τὸ μέσον 7,3 τὸ ἀνά μέσον 14,23
 διὰ μέσου (*opp.* ἀμέσως) 5,20 τὰ μέσα
 (*opp.* τὰ ἄκρα) 19,3 — *v.* medius
 μεσότης 19,1 31,16 32,14
 μεσουρανεῖν. *v.* meridiani

μεσουράνημα, μεσουράνησις. *v. medietas caeli*
 μετάληψις 20,30
 μεταξύ. τὸ μεταξύ 6,29 *sqq.* 18,11 *sqq.*
 μετέχειν 5,12 20,27 ἢ μετεχομένη ὑπὸ
 ψυχῆς οὐσία 29,16 ὁ μετεχόμενος ὑπὸ
 ψυχῆς νοῦς 29,24 33,1 34,25 *sqq.* ὑπὸ
 πυρὸς μετεχόμενον (τὸ φῶς) 20,20
 μέτρον. τὸ μέτρον τῆς πείσεως 6,1. 6
 μίξις. *v. mixtura*
 μνήμη. *v. memoria*
 μόνιμος 31,15 32,14 ἢ μόνιμος οὐσία 30,8
 μονιός. *v. singularis*
 μονοειδής 30,4 31,14 32,8 μονοειδῶς
 13,4 — *v. uniformis*
 μορφή 15,7 21,29 (*coni.* τύποις) 3,9
 (*coni.* τύπος) 4,10 — *v. forma*
 μορφοῦν 5,22. 25 12,11
 μορφωτικός. τὸ μορφωτικὸν καὶ μεριστὸν
 24,15 οἱ μορφωτικοὶ καὶ μεριστοὶ 24,31
 μορφωτικῶς 24,5
 νάφθα (νέφθα) 76,19
 νεῦσις πρὸς τὰ αἰσθητήρια 1,17 — *v. in-*
clinatio
 νέφος. *v. nubs*
 νηνεμία. *v. serenitas*
 νοεῖν. τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοούμενον 36,25
 37,7
 νοερός. νοερά οὐσία 26,17 ἐνέργεια 24,2
 26,17 νοερά εἶδη 33,31 ἐνεργήματα 23,
 19 τὸ νοερόν 35,32 νοερῶς 35,2 — *v.*
intellectualis
 νοητικός. τὸ νοητικὸν 33,28
 νοητός. τὰ νοητά (*opp.* τὰ αἰσθητά) 27,32
 τὰ πρῶτα νοητά 26,18 τὰ χωριστά νοητά
 26,22 27,18 νοητῶς ὑπεστάναι 34,15
 νόσος. *v. infirmitas*
 νότιος. *v. australis*
 νότος. *v. notus*
 νουμηνία. *v. nouilunium*
 νοῦς. περὶ νοῦ 25,28 *sqq.* μέχρι φαντασίας
 τὸ τοῦ νοῦ ὄνομα διατείνουσι 29,5 ὁ ψυ-
 χικός νοῦς 26,6 *sqq.* ὁ ἐνεργεῖα (*opp.* ὁ
 δυνάμει) νοῦς 26,6 *sqq.* ὁ δυνάμει ὑπὸ
 ψυχῆς μετεχόμενος (*opp.* ὁ ὄντως) νοῦς
 29,23 ὁ τὴν οὐσίαν εἰδῶς νοῦς 33,16 ὁ
 χωριστὸς νοῦς 26,26 27,15 34,1 *sqq.* ὁ
 πρῶτος νοῦς 26,32 35,31 ὁ κινῶν νοῦς
 Supplem. Arist. I 2 Priscianus Lydus.

29,15 ὁ νοῦς τότε τι 26,4 30,31 ἀρχή
 καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ 28,15 αἰ ἐνεργεῖ 29,2
 ἄλος. ἄλα δι' ἄλων 34,16 36,20
 ἄλότης. αἰ οἰκεῖται ἄλότητες 21,4
 ἄμβρος. *v. imber*
 ἀμίχλη. *v. nebula*
 ἄμογενής 15,25 τὰ ἄμογενῆ 7,25 — *v.*
similis
 ἀμοίωμα 2,5. 9
 ἀμοίωσις 1,5
 ἀμοφυῖα. ἢ πρὸς ψυχὴν ἀμοφυῖα 27,19
 ἀμωνυμία. καθ' ἄμωνυμίαν (*opp.* κυρίως)
 27,27
 ἀμώνυμος. ἀμωνύμως 28,11
 ἀξός. τὸ ἀξὸν καὶ βαρῶ 17,27
 ἀπτικός. τὸ ἀπτικὸν αἰσθητήριον 20,17
 ἄρασις οὐ κατ' ἐπαφήν 10,10
 ἀρατικός. τὸ ἀρατικὸν (*opp.* τὸ ἀρατόν) 6,
 4,19 ἢ ἀρατικὴ δύναμις 11,12 τὸ ἀρα-
 τικὸν ἡμῶν φωτεινός 6,20
 ἀρατικός 5,17
 ἀργανον (*disi.* ἢ ἐν αὐτῷ ζωή) 2,22 τὸ
 αἰσθητικὸν ἀργανον 10,13 σωματικὰ ἀρ-
 γανα 23,11
 ἀρεπτικός (*opp.* φανταστικός, λογικός) 25,7
 ἀρίζειν 28,30 τὸ ἀριζόμενον καὶ τελειού-
 μενον 35,8 ὀρισμένη ἐνέργεια 23,26 ὀρι-
 σμένα σώματα 6,23 — *v. terminare*
 ἀρίζων. *v. horizon*
 ἄρμη. ἢ καθ' ἄρμην (*opp.* ἢ κατὰ φύσιν)
 κίνησις 10,27 — *v. impetus*
 ἀρνιθία. *v. ornithiae*
 ἄρος (*coni.* τελειότης) 3,13 35,7 οἱ ἀλλότροιοι
 ἄροι 20,13 — *v. diffinitio, terminus*
 ἀσφραντικός 19,29 οἱ ἀσφραντικοὶ πόροι
 16,17
 ἀσφρησις 12,4 13,16 14,10 16,8. 16 17,9
 οὐπω λέγω 4,25
 οὐράνιος. ἢ οὐρανία ζωή 6,13 τὸ οὐράνιον
 φῶς 15,11
 οὐσία (*opp.* ἔξις καὶ δύναμις) 31,12 *sqq.* σώ-
 ματικὴ οὐσία 19,12 ἀμέριστος οὐσία 26,
 16 29,16 ἀσώματα καὶ χωριστὰ οὐσία
 36,12 ὁ τῆς οὐσίας λόγος 33,17 κατ'
 οὐσίαν (*opp.* κατ' ἐνεργεῖαν) 32,9 (*opp.* κατὰ
 συμβεβηκός) 36,21 — *v. essentia*
 οὐσιουσθαι ἐν τινι (κατὰ τι) 1,17 31,7 χωρι-
 στῶς οὐσιωμένα 33,22 — *v. essentiari*

οὐσιώδης 8,14 οὐσιώδης λόγος 3,11 σχέ-
σις 26,15 τελειότης 31,4 οὐσιώδως 8,
13, 20, 29 20,31 30,1 — *v. essen-*
tialis
ὄψις 5,20 *sqq.* 6,17 *sqq.* — *v. uisio*

πάθη 3,34
πάθημα 1,14 13,17 (*opp.* ἐνέργημα) 2,10
παθητικός. παθητική διάθεσις 13,11 τε-
λειώσις 34,32 παθητικός νοῦς 28,16 *sqq.*
τὸ παθητικόν 28, 21 παθητικῶς 13,5
(*opp.* ἐνεργητικῶς) 28,6 παθητικώτερον
4,13
πάθος (*opp.* διάθεσις) 8,3 (*opp.* ἐνέργεια) 3,
22 4,24 (*coni.* ποιότης) 9,13 (*coni.* με-
ταβολή) 27,10 πάθη ἢ διαφοραὶ σωμα-
των 19,7 πάθος *quid apud Theophrastum*
28,17
παλίσροια. *v. reciprocatio*
πανσέληνος. *v. plenilunium*
πάπυρος. *v. papyrus*
παραβολή 11,5 17,33
παράδοσις 7,22
παράλληλος 65,2 παράλληλοι cycli i. e.
similes sive consequentes 64,24
παραινέσθαι 8,30 χρόνῳ παραινόμε-
νον 2,11
παρτρέπειν 5,8
πάροδος (*lunae*). *v. processio*
παρουσία. ἡ ἀπόλυτος παρουσία (τῆς φωνῆς)
13,3 ἀθρόα ἢ παρουσία (τῆς φωνῆς) 14,
26
πεῖσις 6,4. 6
πέρας. κατὰ τὰ πέρατα (*opp.* κατὰ τὸ βέ-
θος) 8,21 πέρας τοῦ διαφανοῦς 6,23 8,9
περιγράφειν. περιγράφεσθαι τόπῳ 5, 29
μέχρι τινός 9,22
περιεκτικός τινος 26,13
περιέχειν. τὸ περιέχον. *v. continens*
περικόσμιος. τὰ περικόσμια γένη 32,16
περιληπτικός τινος 2,33
περίληψις. ἡ ἀμέριστος τοῦ γνωστοῦ περι-
ληψις 1,12
περίοδος. *v. ambitus*
περιουσία 11,11
πέψις. *v. digestio, digestus*
Πλατωνικός. Πλατωνικώτερον (*adv.*) 21,3
πληγή 14,29 16,15 17,10 διὰ πληγῆς τὸ
ἀκουστόν 13,9

πληκτικός 4,13
πλημμυρίς. *v. redundantia*
πλήρωσις (*lunae*). *v. plenitudo*
πνεῦμα 16,17 18,21 τὸ πνεῦμα (ὡς αἰσθη-
τικόν, ὡς φανταστικόν) 25,11 τὸ αἰσθη-
τικόν τῆς ἀκοῆς πνεῦμα 4,7 πνεύματα τὰ
ἐν τῇ γλώττῃ 4,3 — *v. spiritus*
ποδιαίτος 25,14
ποίησης (*coni.* ἐνέργεια) 17,19 *sqq.*
ποιότης (*opp.* εἶδος) 33,12 (*coni.* πάθος)
9,13 ποιότητες καὶ ποσότητες 19,8 αἱ
ποιότητες καὶ τὰ συμβεβηκότα 33,15 αἰ-
σθηταὶ ποιότητες 4,29 ἀπτικά ποιότητες
16,3 — *v. qualitas*
πόλος. *v. polus*
πολυειδής. πολυειδῶς 9,15 — *v. multi-*
formis
πόρος. οἱ ὄσφραντικοὶ πόροι 16,18
ποσότης. ποιότητες καὶ ποσότητες 19,8
προάγειν 28,8
προβάλλειν 24,9 προβάλλειν λόγον 3,8. 8
4,27 εἶδος 24,30 χαρακτήρα 1,14 φαν-
τασίας 25,11 τὰ γνωστά 29,29 ζῶν τε
καὶ ἐνέργειαν 30,14
προβλητικός 25,26 30,17 31,26
προβολή 26,10 προβολὴ λόγων (λόγου) 4,26
13,16 23,8. 27 35,2 ζωτική προβολή
2,25 φανταστικὴ προβολή 25,17 ἢ κατὰ
προβολὴν ἐνέργεια 31,4
πρόδιάρθρου 36,10
προηγεῖσθαι 1,15 5,13. 18 13,8 προη-
γούμενον (*opp.* ἐπόμενον) 11,6 προηγου-
μένως 1,18 10,31 21,9 37,3 (*opp.* ἐπο-
μένως) 11,10 (*opp.* κατὰ συμβεβηκός ἢ
δευτέρως) 21,21
προϊέναι 7,7 9,22 15,21 30,6 32,25 τὸ
ἀπ' αὐτοῦ προϊόν (*opp.* τὸ αἴτιον) 9,10 ἢ
προϊούσα ἐνέργεια 30,19 δευτέρα καὶ
προϊούσα ἐνέργεια 29,32
προκαταλαμβάνειν 18,7
προκατάρχειν 13,6 23,24
προλαμβάνειν. προελημμένος λόγος 2,29
προλαμβάνειν 6,21
προσβολή. ἡ ἀσύμμετρος τοῦ αἰσθητοῦ προσ-
βολή 21,12
προσεχῆς (*coni.* αἰετός) 4,15 24,25 τὰ
προσεχῆ κατὰ τόπον 15,4 προσεχῆ αἰτία
33,10 προσεχῶς 23,9
προτείνειν (= προβάλλειν) 24,14 (= προ-
τίθεσθαι, προφέρεισθαι) 7,22
προφητεία. *v. prophetia*

προφητεύειν. *v.* prophetae
 πρώτος. πρώτα και τέλεια φώτα 26,28 ὁ
 πρώτος νοῦς 26,32 35,28 τὸ πρῶτον αἰ-
 σθητικόν 28,4 πρώτως (*opp.* δευτέρως)
 4,33 34,24 τὸ πρώτως ὁρατόν 11,11
 πρωτότυπος. τὸ πρωτότυπον 15,20
 πτηνά. *v.* uolatilia
 πύριος 20,16

ρόπη. ἡ εἰς τὸ χεῖρον ῥοπή 31,17 ἡ πρὸς
 τὰ σώματα ῥοπή 29,10 — *v.* momen-
 tum

σάρξ. ἡ σὰρξ αἰσθητική 18,21
 σελήνη. *v.* luna
 σημεῖον. *v.* signum
 σιωπή 5,5
 σκιαγραφία. ἡ τῶν εἰδῶν σκιαγραφία 15,22
 σκοτίζειν. τὸ ἐσκοτισμένον 5,4
 σκοτοποιός 8,15 11,25 τὸ σκοτοποιοῦν ἰδι-
 ωμα 10,11
 σκότος. τὸ σκότος ἐνέργεια 8,16
 σπεύδειν εἰς εἶδος 2,11
 στάσιμος. στασιμώτερον (*adv.*) 21,31
 στερεός (*coni.* ἀντίτυπος) 10,11 20,12
 στέρησις 8,16 34,17 κατὰ στέρησιν 10,6
 34,17. 21 — *v.* priuatio
 στοιχεῖα. *v.* elementa
 στροφή (τῆς ψυχῆς) ἡ πρὸς τὰ σώματα 29,3
 ἡ εἰς ἐαυτήν 29,9 ἡ ἐπὶ τὸ κρείττον 31,
 18 — *v.* conuersio
 συμμερίζεσθαι 32,16
 συμμετρία. ἡ ἐνεργητικὴ (*opp.* ἡ κατὰ δύ-
 ναμιν) συμμετρία 22,31 ἐν συμμετρῷ ἡ
 αἰσθησις 22,27 — *v.* commensuratio
 σύμμετρος 5,28 6,15 10,20 σύμμετρος τῇ
 αἰσθήσει 4,17 σύμμετρος 4,29 5,30
 συμπάθεια. *v.* compassibilitas, com-
 passio
 συμπεριάγεσθαι 9,28
 συμπληθύνεσθαι 32,17
 συμπληροῦν 2,24
 συμπληρωτικός τινος 1,17 3,11
 *σύμφαρτος. τὰ σύμφαρτα. *v.* conco-
 ruptus
 συμφυής 16,22 18,29 ἡ συμφυῆς τῇ μο-
 νίμῳ οὐσίᾳ ἐνέργεια 30,8 συμφυῆς τοῖς

ἐπιστητοῖς (νοῦς) 31,5 — *v.* connatu-
 ralis
 συμφυῖα. *v.* connaturalitas
 σύμφυτος. *v.* connaturalis
 συμφωνία ἡ φωνή 22,24
 συναγωγή. αἱ τῶν ὁφρῶν συναγωγαί 25,3
 συναίρειν 27,17 35,11 συναίρειν εἰς ἓν 1,
 11 εἰς τὸ ἀμέριστον 34,26 35,10 εἰς τὸ
 ἀδιαίρετον 26,25 πρὸς ἐαυτὸν συναιρού-
 μενος 27,25 ἡ συνηρημένη ἔνωσις 26,25
 συνηρημένως 7,18
 συναίρεισις 22,3 ἡ εἰς ἓν συναίρεισις 1,11
 ἡ εἰς τὸ ἀμέρες συναίρεισις 3,7
 συναίσθάνεσθαι 5,5 21,23. 34 22,4. 16
 συναίσθησις. *v.* consensus
 συναλλοιοῦν 13,2
 συναμφοτέρος. τὸ συναμφοτέρον 32,30
 συναρμοστικός τινος 8,10
 συναφή 26,24 35,8
 συνδιατίθεσθαι 25,4
 συνεισφέρειν 11,27
 συνεκτικὴ αἰτία (?). *v.* connexius
 συνεργεῖν τινι 11,1 15,14. 17 17,6 — *v.*
 cooperari
 σύνεσις (*coni.* λόγος) 3,6 (*coni.* κρίσις) 3,16
 διανοητικὴ σύνεσις 4,25
 συνέχεια 14,33 26,19 ἡ πρὸς τὸ αἰτιον
 ἀδιαίρετον συνέχεια 9,16 κατὰ μίαν συνέ-
 χειαν 30,13 — *v.* continuitas
 συνεχής 9,28 15,16 συνεχῶς 13,28
 σύνθετος. τὰ σύνθετα σώματα 8,8 τὰ σύν-
 θετα 8,25 τὸ σύνθετον 2,30 7,14 — *v.*
 compositus
 σύννευσις πρὸς τι 29,9
 συννέφεια. *v.* connebulatio
 σύνοδος (*lunae*). *v.* coitus, synodus
 συνουσιοῦσθαι τινι 34,19
 συντελοῦν 12,9
 συρφετός 84,18
 συστοιχία. τῆς αὐτῆς ὄντα συστοιχίας 25,
 22
 σύστοιχος 4,12 33,19. 30 συστοίχως 30,1
 36,30. 32 37,11 (*opp.* κραιπτόνως) 37,20
 συστροφή. αἱ συστροφαί τῶν ὀμμάτων 25,2
 σφαῖρα. *v.* sphaera
 σφραγίς 3,9
 σχέσις (*coni.* λόγος) 32,5 ἡ πρὸς ἄλληλα
 σχέσις 21,6 ἡ πρὸς τὰ αἰσθητὰ σχέσις
 22,31 οὐσιώδης σχέσις 26,15 — *v.* ha-
 bitus
 σχηματίζεσθαι 14,11

σωματικός. σωματική ούσια 19,12 ἀπορροή 9,32 σωματικά ὄργανα 23,11 εἶδη 15,9 — *v. corporalis*

σωματοειδής 2,10 4,13 22,6 σωματοειδής ζωή 23,10 σωματοειδέστερα εἶδη 14,15 — *v. corpulentus*

τάσις. ἡ πρὸς τὸ σῶμα τάσις 3,12

ταυτότης. κατὰ ταυτότητα 33,5

τέλειος. τὸ τέλειον ἀπανταξ ἔχειν τοὺς λόγους ἀναγκαῖον 20,25 — *v. perfectus*

τελειότης (coni. ὄρος) 3,13 35,7 ἀμέριστος τελειότης 35,32 ἢ κατ' ἐνέργειαν τελειότης 13,8

τελειωσις. ἡ εἰδητική τῆς ζωῆς τελειωσις 13,15

τοπικός. *v. localis*

τροπή. κατὰ τροπήν 9,22 (28,24?) — *v. conuersio*

τροπικός. *v. tropicus*

τροφή. *v. esca, nutrimentum*

τρυγών. *v. trugon*

τύπος (coni. μορφή) 4,10 οἱ μορφωτικοὶ τύποι 24,31 τύπον ὑπογράφειν 7,19

τύπωσις (coni. μορφή) 3,9

τυφών. *v. turbo*

ὕγεια. *v. sanitas*

ὕγροτης. *v. umiditas*

ὕετός. *v. pluuia*

ὕλη 13,29. 32 (opp. εἶδος) 26,8 ἡ ὕλη οὐ τὸδε τι 26,4 ἐσχάτη 26,7 τὰ ἐν ὕλῃ καὶ ἀφαιρέσει 32,32 τὰ χωριστὰ τῆς ὕλης 34,8 *sqq.* — *v. materia*

ὕλικός. τὰ ὕλικὰ 29,29 ὕλική φύσις 27,3 ὁ ὕλικὸς διασπασμὸς 36,16 ὁ ὕλικὸς καὶ ὀργανικὸς μερισμὸς (τῆς αἰσθήσεως) 5,17 — *v. materialis*

ὕμην 20,18

ὕπερανέχειν 24,28

ὕπερβολή. ἡ ὑπερβολή τοῦ αἰσθητοῦ 22,27

ὕπερλαμπρος ὑπόστασις 26,18 ὑπερλαμπρά φῶτα 26,27

ὕπερφυτός. τὸ κρεῖττον καὶ ὑπερφυέστερον 10,24

ὕπνος. *v. sompnus*

ὕποβαίνειν ἀπὸ τινος 26,17 27,17 35,20

ὕποβασις 34,22 35,9. 17. 30

ὕπογράφειν τύπον 7,19

ὕποδοχή φωτός, σκότους, ζωῆς, εἰδῶν 6,28 8,12 25,8 27,2

ὕποθεσις *i. e. quaestio finita* 64,21

ὕποκεισθαι 15,14 23,9 24,26 ὑποκείμενον 12,25 τὸ ὑποκείμενον 15,32 25,19 ἐν ὑποκειμένῳ γενέσθαι 9,26 ὑποκειμένη δύναμις 25,29 — *v. subiectus*

ὕποληψις λογική 23,6

ὕποστασις 26,19 ἡ ὅλη ὑπόστασις 32,28

ἡ χωριστὴ σωματῶν ὑπόστασις 3,7 — *v.*

subsistentia, substantia

ὕποτυπούσθαι 14,6

ὕποφέρεσθαι εἰς ἀγνοίαν 31,17

ὕψεις 36,2

ὕφιέναι. ὑφειμένος 36,3

φαλάγγιον 93,2 96,7

φάναϊ. φήσω 9,26 20,13 φατὴν ἐν 18,25 φατὴ ἐν τις 11,1 18,3

φαντάζεσθαι 25,14

φαντασία. περὶ φαντασίας 23,4 *sqq.* — *v. phantasia*

φάντασμα (*dist. αἰσθημα*) 25,21 — *v. phantasma*

φανταστικός (*dist. αἰσθητικός, ὀρεκτικός, λογικός*) 25,7 αἱ φανταστικὰ ἐμφάσεις 25,8 ἡ φανταστικὴ προβολή 25,17 — *v. phantasticus*

φανταστός. τὰ φανταστὰ εἶδη 24,35

φάρμακον. *v. uenenum*

φθινόπωρον. *v. autumnus*

φιλοσοφεῖν. *v. philosophari*

φλέγμα. *v. phlegma*

φορά. ἡ ἐπὶ τὸ κάτω φορά 10,27 — *v. meatus*

φύσημα. *v. sufflatio*

φυσικός. δύναμις φυσική 4,10 τὸ φυσικὸν εὐλογον 20,11

φύσις. ὕλική φύσις 27,3 ἔχει ὕλης φύσιν 26,2 ἀκριτος καὶ ἀτακτος φύσις 30,25 — *v. natura*

φυτόν. *v. germen, surculus*

φωλεία (φωλεῖν *vel* φωλεύειν). *v. fouea*

φωνή 22,24 ἡ φωνὴ ἐνέργεια 13,1

φῶς 6,17 *sqq.* τὸ αἰτιατὸν φῶς 9,8 τὸ οὐράνιον φῶς 15,11 τὸ λυγναῖον φῶς 15,2

φωτεινός 8,29
 φωτίζειν 6,31 7,6 8,22 10,9. 21 12,7. 15
 15,2
 φωτειδής 6,20 10,12
 *φωτουργός (*opp.* σκοτοποιός) 8,15

γαλᾶν 35,14 ἡ συνέχεια κεχλασμένη ἐστὶ
 26,19 τὸ κεχλασμένον τῆς ἐνώσεως 27,15
v. laxus
 χαρακτήρ 1,14
 χαρακτηρίζειν 8,27 19,7 21,1 28,18
 Χηλαί (?). *v.* Brachia
 χιών. *v.* nix
 χρονικῶς 36,2
 χρῶμα 6,26 *sqq.* ἡ τοῦ χρώματος ἐνέργεια
 12,30
 χωρισμός 36,3 — *v.* segregatio
 χωριστός. ὁ χωριστός (*i. e.* ὁ ἐνεργεῖα) νοῦς
 26,26 τὰ χωριστὰ τῆς ὕλης *expl.* 33,
 32 *sqq.* τὰ χωριστὰ καὶ ἄυλα 34,21 36,6

τὰ χωριστὰ νοητά 26,22 τὰ χωριστὰ (*opp.*
 τὰ μετὰ ὕλης) 37,8 χωριστοὶ λόγοι 34,
 28 ἀσώματοι καὶ χωρισταὶ οὐσαι 36,12
 χωριστὴ ὑπόστασις 3,7 δύναμις 22,6 ἐνέρ-
 γεια 12,19 14,1 χωριστῶς εἰδοποιεῖν 12,
 23 παρεῖναι 12,31 οὐσιοῦσθαι 33,22 —
v. segregatus, separatus

ψακίς. *v.* gutta, guttatio
 ψοφεῖν. τὸ ψοφεῖν 13,5
 ψυχή (*opp.* αἰσθητήριον) 3,32 (*duplex*) 30,4
 ἡ αἰσθητικὴ ψυχή 3,6 ἡ μερικὴ 29,25
 32,13 ἡ λογικὴ 29,17 33,2 34,25 35,
 10 — *v.* anima, animus
 ψυχικός. ψυχικὴ ζωὴ 2,25 ὁ ψυχικός νοῦς
 26,6 *sqq.*
 ψύχωσις. *v.* animatio
 ὥρα. *v.* hora

II INDEX VERBORUM LATINORUM

- Abundare.** habundans [τὸ πλεονάζον] 99,9
abundantia (habundantia) [περίττωμα] 56,10 57,1. 4 [ὑπεροχή] 83,7. 10
abusio [κατάχρησις] 64,4
accessus [ἐπίβασις]. de accessu (aquae) per Rubrum mare et recessu 69,26 *sqg.*
acherdos 69,10
actio [πραγματεία] 41,18 [ἐνέργεια] *opp.* otium 53,7. 16. 23
actualis [ἐνεργητικός?] *opp.* inactualis 53, 4. 20 58, 27 tempus actuale (*si vera lectio*) 53,22
actus [πράξις?] 53,20. 32 *opp.* contemplatio 45,16
aduenticia [τὰ ξενικά?] 89,11
adunatio [ἔνωσις] 50,26
aeque [ἴσως] 43,22
aequinoctialis [ισημερινός]. aequinoctialis cyclus 64,14 66,23 73,17 aequinoctialis ortus, occasus, solis 66,7 101, 18 aequinoctiales formae 73,16
aequinoctium [ισημερία]. uernale, autumnale 64,15 103,10 aequinoctia 71,16 73,13
aer 77,3 *sqg.* 81,7 *sqg.* aer continens 89, 10 (*cf.* 91,19) aeris amictus terram et aquam ambiens 82,29 circa nostrum aera 87,12 aëris perturbationes 63,27. 32 aetum inaequalitas 50,11
aesca. v. esca
aestas [θέρως] 65,15
affectabilis [εὐπαθής] 79,27 80,2
affectus [πάθος?] 93,8
afflatus [?] 78,3
aistheteria. v. αἰσθητήριον
alienare [ἀλλοττείν] 45,31 49,33
alienatio [παραλλάγη] 64,6 67,24
alligare [προσδεῖν?] 49,32 52,5 58,26
alteritas [ἀλλοίωσις] 50,4 69,9 91,20
alternatio [παραλλαγή] 100,9
ambitus [περίοδος]. ambitus astrorum, aetheris, lunae 66,29 67,3 69,32 70,14
angularis [?]. per horas oppositas et simpliciter angulares 90,13
anima, animus [ψυχή]. anima *quid* 42, 23 *sqg.* anima incorporalis 62,31 rationalis, irrationalis 43,20 44,32 separata, non separata 45,3 partibilis animus, *coni.* sensus 94,21 intellegens et opinans pars animae 59,17 animae oculus 49,29
animal [ζῷον] *opp.* corpus 51,1 *coni.* animalatum 88,10 animalia et germina et inanimalia 94,23 animalia, terrena, uolantilia, aquatilia 94,9 animalia reptilia, aërea, terrena, aquatilia 95,21
animans [ἐμψυγος] 42,27 *opp.* inanimans 50,22
animari [ψυχοῦσθαι]. animalatum animal 44,16 (*cf.* 88,10) animalatum corpus 54,9 94,3
animatio [ψύχωσις] 45,1
animatiuus. animatiuae uirtutes [ψυχικαὶ δυνάμεις] 55,17
animus. v. anima
annus [ἐνιαυτός]. solaris annus 63,25
anomalus 90,26
aparctiae 103,13
apeliotici spiritus 103,2
appositio [πρόσθεσις] 51,24 (*cf.* 52,6)
aquatilia [τὰ ἕνοδρα] 92,12
aquilonalis [βόρειος]. aquilonales partes orizontis 66,9 aquilonalis ordo solis 67,

- 10 aquilonalia 64,9 — *v.* borealis, boreus
arcticus 67,13
arcturus (ἄρκτος) 100,11 102,1 arcturi
[οἱ πρὸς ἄρκτον τόποι] 102,17 (*cf.* 66, 27)
argestes 102,3. 6 103,13
Aries [Κριός] 73,20
armonia. *v.* harmonia
arsura [?] 85,24 ignea arsura 86,14
artificialis, artificialis [τεχνικός, ἐν-
τεχνός] 69, 2 artificialis medicus 69, 6
artificialis ratio 95,11
ascensio [ἀνοδος]. ascensio aquae, *opp.*
refluxio 57, 7
attagines 92,26
auditus [ἀκρόασις] 42,5 [ἀκοή] 60,16
aura *coni.* uentus 102,13
australis [νότιος]. australes partes ori-
zontis 66,10 australes spiritus 103,1
australia 64,9
autumnus [φθινόπωρον] 65,17
auxilium [βοήθημα] *coni.* medicamen 68,
24
axis [ἄξων] mundi *cf.* 66,15
- bene diffinitus [εὐδρίστος] 79,23
bene discretus [εὐδιαίρετος] 79,23
bitumen [ἄσφαλτος] 76,8
bituminatus [ἀσφαλτώδης] 76,19
borealis [βόρειος]. boreales spiritus 103,1,
v. aquilonalis, boreus
boreas 102,1. 7
boreus. borei loci 84,30 *v.* aquilonal-
lis, borealis
Brachia [Χηλαί?] *coni.* Aries 73,14. 20
- caliditas [θερμότης] 47,20
cation. *v.* κατιών
causa [αἰτία] *dist.* signum, conueniens
61,17 *opp.* causatiuum 48,26 causa na-
turalis 90,27 connaturalis 47,16 50,14
connexiua, *coni.* uirtus 95,3 exterior 50,
13
causalis [αἰτιος]. causale, *opp.* causa-
tiuum, 47,18 48,25 factiuum causale
48,12
- causatiuus [αἰτιατός] 47,18 48,26
centrum australis poli 66,14
circuitus [κύκλος]. in circuitu 77,16 87,3
100,15
circularis [κυκλικός?] 65,30 73,11 — cir-
culariter 66,15 83,15
circumfulsus [?] 48,10
circumpressum calidum [τὸ ἀντιπεριστάν
θερμόν] 57,26
circumstantia [περίστασις] 90,18
clima 63,24 67,20 *coni.* regio 88,18 clima
primum, secundum, septimum 67,21
coaptare [συνάπτειν] 69,14 coaptari *opp.*
uniri 51,8. 24
cognitio [γνώσις]. diligens cognitio 69,6
cognitiuus [γνωστικός]. cognitiua operatio
45,24
cognoscibilis [γνωστός]. cognoscibilis
species 45,35 cognoscibile 45,23
coincelinare [συνεγκλίνειν] 73,1
coitus [σύνωδος] lunae 70,20 — *v.* sy-
nodus
colatorium [τήθμος] 75,10
commensuratio [συμμετρία] 68,5
commoderatio [συμμετρία?] 90,12
communio [κοινωνία] 82,6 communio ani-
mae et corporis 62,29
compassibilis [συμπάθης] 94,13
compassibilitas, compassio [συμπά-
θεια] 52,13. 19 70,2. 23
compositio [σύνθεσις] 46,21 50,13. 27
compositus [σύνθετος] 46,25 50,22 81,13
95,6
comprehendens [τὸ περιλαμβάνον] 80,1
91,19
compressura [ἀντιπερίστασις] 57,9
concatenatio [ἄλυσις?]. ex una con-
iunctione concatenationis praestantia
95,8
conceptio [σύλληψις, *pro quo legendum fuit*
σύντηξις] 57,1
concorrumperere [συμφθελεῖν] 52,14
concorruptus [σύμφθαρτος] 51,10 52,1
concretio [σχηματισμός] 84,24. 29 aqua et
aliae concretiones 85,5
concursum [συνδρομή?] 85,8. 15 94,22
coni. impetus 87,13 concursus ignei 85,
10 uentorum 99,5
configuratus [συσχηματιζόμενος] 79,27
confluxus [σύρρους] 73,11
conformatus [συμμορφούμενος] 88,27

conformatio [συμμόρφωσις?] 46,22
 congelatio [πάγος] 84,33 101,7
 coniuere [μίειν] 59,16 60,12
 coniugatio [σύνυγα?] 102,10
 coniunctio [σύνζυξις?] 95,8
 connaturalis [συμφυής, σύμφυτος] 47,16.
 20 49,32 50,14 75,16 89,22 connatu-
 ralis spiritus 45,6 connaturale calidum
 56,20 — connaturaliter 47,9 51,6 92,16
 94,13
 connaturalitas [συμφυία] 50,19 51,19
 94,23 95,7 *coni.* mixtura, compositio
 50,19 *opp.* fuga 98,8
 connebulatio [συννεφέια] 77,17 *sqg.*
 connexius [συνεκτικός]. connexia causa
 95,2
 connexus [συνεχής]. connexa 79,21 80,7
 consensus [συναίσθησις] animae 63,9
 consequens [ἀκόλουθος?] 46,20 57,24
 61,15 70,9 consequentes cycli [συμπα-
 ρακουθούντες κύκλοι?] 64,23 — conse-
 quenter 46,7 62,13. 22 72,4 79,9
 consequentia [ἀκολουθία?] 89,14 con-
 sequentia et conueniens, *dist.* causa, sig-
 num [σύμπωμα *Aristot.*] 61,17
 consonantia [συμφωνία] 68,33
 consone [συμφώνως] 68,16
 consuescere. consuescunt [πέφυκε] 98,
 19 consuevit [πέφυκε] 45,22 56,2 62,35
 75,6 78,28
 consummatus [τελειωτικός]. species
 consummativa 79,20
 contemperantia, contemperatio [σύγ-
 κρασις] 46,22 51,17
 contemplans [θεωρητικός] 57,16
 contemplatio [θεωρία] *opp.* actus 45,16
 per contemplationem anticipare 64,8
 continens [τὸ περιέχον] 47,28 89,16
 continuatim [συνεχῶς] 55,3 61,7
 continuitas [συνέχεια] 64,6
 contrarietas [ἐναντιότης] 95,9
 conueniens. ipsis αἰσθητηρίοις conue-
 nientes uirtutes [αἱ αὐτοῖς τοῖς αἰσθητη-
 ρίοις καθήκουσαι δυνάμεις?] 54,13 conse-
 quentia et conueniens *dist.* causa, signum
 61,20
 conuersatio [βίος?] 93,14
 conuersio [στροφή, τροπή] 50,16 conuer-
 siones mentis *coni.* excessus, afflictiones
 62,19 conuersio solis 63,25 *sqg.* 71,15
 conuersio aestiua, hiemalis 103,10

conuertere [ἐπιστρέφειν] 43,5 46,9 50,14
 51,32 conuerti ad se ipsum, ad cog-
 noscibile 45,22. 23 48,15
 cooperari [συνεργεῖν] 55,7 90,24
 copula [συναφή?] lunae 73,27
 cor [καρδία] 54,15 56,4
 corporalis [σωματικός] *opp.* spiritualis 57,
 10 corporales motus 49,20 passiones
 45,27 corporalia phantasmata 46,17
 uincula 45,30 crimina 49,27 — cor-
 poraliter 49,20 52,18
 corpulentus. corpulentum [τὸ σωματώδες]
 56,12
 corruptibilis [φθαρτός] 46,25
 corruptio [φθορά] 45,28
 corruptius [φθαρτικός] 47,8. 30 cor-
 ruptivae uirtutes 95,23
 crimina corporalia [αἰτίαι σωματικά?]
 49,27
 crusta. crustae glaciae [ψήγματα κρυστάλ-
 λου?] 80,14
 curatio [θεραπεία?] 69,14 96,14
 cursilis [?]. calidi et cursiles fluxus 76,10
 . (*cf.* 76,16)
 cyclus aequinoctialis 66,23 zodiacus ob-
 liquus 66,21 tropici cycli 64,11

 delectabiliter [ἡδέως] 55,11
 delectatio [ἡδονή] 55,9
 demissio [ἄφεισις?] lunae 70,16
 denominatiue [παρωνόμως] 64,22
 dialogus 42,2 — *v.* disputatio
 diameter. per diametrum 66,7 101,17 *ex*
 diametro 101,19 in diametrum 78,15
 dies [ἡμέρα] diciter tripliciter 65,22 *sqg.*
 dies lunaris 74,12 dies semenstris 67,
 17
 differentia [διαφορά] 42,27 50,3 diffe-
 rentiae actiuae, passivae, corporum pri-
 morum 80,18 *sqg.*
 diffinitio [ἄρος] 48,32 49,16
 digestio, digestus [πέψις] 53,27 56,15
 57,29
 dignitas [δέξωμα] 50,9 95,15
 diligens [ἀκριβής, ἀτρεχής]. diligens scientia
 45,14 cognitio 69,6 diligentes appro-
 bationes 41,8 — diligenter 68,35
 dimidiatus [διχότομος]. dimidiata luna
 71,10

dimidietas [διχοτόμησις?] lunae 70,21
discernere [διακρίνειν] 54,7 58,23 60,19
61,16 68,35 74,22
disciplina [παιδεία?] 69,1 89,10. 26. 31
90,4. 27 *coni.* experimentum 69,7 me-
dicinae disciplina 69,3
disciplinatus [παίδευσις?] medicinae 68,
34
disputatio [διάλογος] 41,17 — *v.* dialo-
gus
distantia [διάστασις] 62,20 91,24 93,12
dominari [ἐπικρατεῖν?] 43,6 45,13 80,9
82,10 95,16 100,7
dormire [καθεύδειν] 56,8. 19 59,16
duplicatio [συνδυασμός?] *coni.* coniugatio
102,10

effulgorare [ἐκλάμπειν?] 77,13
elementa [στοιχεῖα] 46,22 *def.* 80,16 ele-
mentorum differentiae 80,17 82,9
elephas 92,6
eminentia [ὑπεροχή] 83,7 84,30
esca (aescas) [τροφή] 55,22 umida esca 56,
10
esse [τὸ εἶναι] 43,13
essentia [οὐσία] *opp.* qualitas 44,7 *dist.*
substantia 50,28 *coni.* operatio 54,21
essentia incorporealis 45,10 *sqq.* 51,15. 30
intellectualis 52,10 separata 49,10 in-
dividua 43,25 44,11 secundum essen-
tiam *coni.* naturaliter 47,7 66,28 per
essentiam 46,24
essentialis [οὐσιώδης] 51,22
essentiari [οὐσιώσθαι] 52,2
etesiae 104,2
euaporare [ἐξαμίζειν] 74,18
euentus [τύχη?] *per* euentum 68,22
euigilantia, euigilatio [ἐγρηγόρησις] *opp.*
somnus 55,1. 8
euigilatiuus [ἐγρηγορικός] 61,22 62,18
euronotus 102,7. 9
eurus 103,12
exalienare [ἐξαιλάττειν] 92,11
exaltatus [μετεωρίζομενος] 72,25
excellentia [ὑπερβολή] 64,27 71,25 81,14
excessus [ἔκστασις?] *excessus* mentis 62,
19
experimentum [ἐμπειρία] *coni.* disciplina
69,7

expulio [ἐκπύσμα?] 98,13
extenuari [ἐκτείνεσθαι] 52,15
extremitas [ἄκρον, πέρας]. *extremitates*
sphaerae 64,28 66,11 67,18

factiuus [ποιητικός]. factiuum causale 48,
12
factor [ποιητής] 52,10
factura [ποίημα] 95,9
familiariter [οἰκίᾳ] 45,20 46,16
fascinare [βασκαίνειν]. fascinant *homi-*
nes 98,15
fax [δαλός] 85,25
febricitare. [πυρέττειν] 61,13
ferox [θυμοειδής?] 90,29.
festuca [κάρφος] 80,14
figurare [σχηματίζειν?] 89,14
flagrantia [πύρωσις] 88,3
fluctificare [χυματοῦν] 72,17
fluxus [ῥοή, ῥεύμα] 57,12 70,9 76,9
forma [μορφή] 49,4 50,9. 17 *rationalis*
forma 95,12
fortitudo: [ἰσχύς]. 80,6 97,21 [ἀνδρεία]
90,25 91,17
fouea [φωλεῖα] 97,15 foueas habere [φω-
λεῖν *vel* φωλεῖσθαι] 92,12
fulgoratio [ἀστραπή] 87,21 *sqq.*
fulmen [κεραυνός] 77,12 86,12 87,19
furor [θυμός?] 89,27 90,17
fusiones [χυμοί] 76,12

galeotes 97,21
generalis [καθολικός]. *generales, opp.* par-
ticulares, uenti 102,12 *generalissimae*
differentiae 80,17
generatio [γένεσις] 91,17 94,6 100,18
genitiuus [γεννητικός] 81,13
geometricus. Strabon geometricus 91,7
germen [φυτόν] *dist.* animal 91,21 *coni.*
herba 94,10 95,22 *coni.* semen 88,9
(*cf.* 94,28)
glacies [κρύσταλλος] 81,17
gregatim [ἀθρόως?] 56,14
grauis [βαρὺς]. *grauis et leuis* 78,25 *sqq.*
grauitas [βαρὺς] 47,22 56,19 57,20 79,
13
grifae [γρῦπες] 92,6

gutta, guttatio [ψαράς] 84,6 guttae sanguineae et pici similes 84,16
guttula [ψαράδιον] 77,30

habitabilis [οικήσιμος]. habitabilis zona 65,2 67,21 (cf. 101,12)

habitus [ἔξιν] 55,10 94,23 97,27 98,7

habitus [σχέσις] 66,29 94,27

harmonia. armonia genitiua 94,21

hemicyclium 66,6 — v. semicyclium
hemisphaerium. hemisphaerium uisibile 65,29 diuisum ab aspectu nostro 67,1

herba [βοτάνη] coni. german 94,10 95,22

hieros (ieros) serpens 97,10

historiographus 91,14

hora. horae anni 64,3 92,11 quot sint 65,9 67,20 horae contrariae 103,9 mixtura horarum 93,23 hora (diei) aequinoctialis 67,10 per horas oppositas et simpliciter angulares (?) 90,13

horizon (orizon) def. 65,28 orizon a nobis sectus 66,28 orizontis circulus 101,14

ieros. v. hieros

ignitus [πεπρωμένος]. ignita zona media 65,3

illuminatio [Ελλαμψις?] 46,15

imago [?]. regalis imago 95,14

imber [δμβρος] 84,6 sqq.

immaterialis [αυλος] 51,12

immobilitas [ἀκίνησις] 54,10

immortalis [ἀθάνατος]. immortalē esse animam 43,15

immortalitas [ἀθανασία] coni. incorruptio 47,3

impassibilis [ἀπαθής] 45,32 51,29

impertibilis [ἀμέριστος] 51,19

impertibilitas [ἀμέρεια] 51,16

impetus [δρμή] 58,8 62,22 87,13 97,21

impetus naturalis 57,28 contrarius 94,30 simul impetum facere [συνεξορμᾶν] 100,22

impossibilis [ἀδύνατος] 45,31 47,27 94,21

improhibite [ἀκωλύτως] 51,13

imprudētia [ἀπροσόνη] 44,3

inactualis [ἀνεέργητος?] opp. actualis 53,5 58,27 coni. silens, sopitus 53,5, 17

inactualitas [ἀνεεργησία?] 53,4

inaequalitas [ἀνισότης, ἀνομοιότης] 50,11 66,26 89,1 91,21

inanimalis [ἄζωος]. inanimalia dist. animalia et germina 94,23

inanimans [ἄψυχος] 50,22 97,28

incausalis [ἀναίτιος] 94,32

incisum [ἐντομον] 98,2

inclinare: [νύειν] 52,19 [ἐγκλίπειν] 66,27

inclinatio [νεύσις] 52,20

incommixtus [ἀσύμμικτος] 51,15

incompositus [ἀσύνθετος] 43,14 46,26

inconcruptus [ἀσύμφθαρτος] 51,15

inconfusus [ἀσύγχυτος] 51,30 52,1 — inconfuse 51,18. 25

inconsutus [ἀσύναπτος?] 52,20

incontaminatus [ἀμόλυντος?] 45,17

incorporalis [ἀσώματος] 43,14 45,10. 20. 34 46,2. 5 49,19 51,12. 15. 22. 26 62,31

incorporalitas [ἀσωματότης] animae 88,24

incorruptibilis, incorruptus [ἀφθαρτος] 43,16 46,24 51,3. 14. 26

incorruptio [ἀφθαρσία] 47,3

incrassari [παχύνεσθαι] 57,24

indeuexus [ἀκλινής?] coni. rectus 67,4

indisciplinatio [ἀκολασία?] 47,33

indiscretus [ἀδιάκριτος] 56,16

indiuerse [ἀδιαφόρως] 50,6

indiuuiduus [ἀδιαίρετος]. indiuuidua essentia 43,25 44,11

ineffabilis [ἀνεκδιήγητος?]. ineffabilis ratio 94,19 unitas 52,8 ineffabilia 95,19

ineruditus [ἀπαθευτος] 90,28

infirmitas: [νόσος] 54,18 57,2 68,14 [ἀδυναμία] 61,6

inflatio [ἀναθυμίασις] 61,14 duplex 99,

6 sqq. humida, arida 83,1 sqq. humida,

sicca 99,6 sqq. uaporea, fumea 83,8 99,7

spiritualis 87,20 desuper inflatio [ἡ ἀνωθεν ἀναθυμίασις] 100,6

influxio [ἐπιρροή] 73,3

ingeniosus. ingeniosum [τὸ εὐφρές] 90,30

inhabitabilis [δοικητος]. inhabitabilis

zona 67,19 inhabitabiles zonae 64,27
 inhabitabilia 89,16
 inhabitatio [ἐνοίκησις] 53,20
 iniustitia [ἀδικία] 47,33
 insensibilitas [ἀναίσθησις] 55,12 59,5
 inseparabilis, inseparatus [ἀχώριστος] 45,31 49,12
 insidias pati [?] 95,16
 insitus [ἐμφυτός]. insita caliditas 75,5
 insolubilis [ἄλυτος] 43,15
 inspiratio [ἐκπνοή] *opp.* respiratio 57,13 77,7
 intellectualis [νοερός] 46,19 52,10 63,19 20
 intellegere [νοεῖν] 49,17 intellegens pars animae [τὸ διανοούμενον] 59,17
 intellegentia: [νόησις] *opp.* sensus 52,9 57,15 58,20 [διάνοια] 61,3. 18 [?] 69,8
 intellegibilis [νοητός] *coni.* diuinus 45,14
 intellegibilia *coni.* meliora 49,25 *coni.* simpla 95,6
 intemperantia [ἀκρασία] 44,3 47,33
 intrare [εἰσιέναι]. in se ipsam intrans anima 48,22
 ipse. id ipsum [τὸ αὐτό] 45,26 46,9 51,10 27 (*cf.* 45,16 71,21 81,4)
 irrationalis [ἄλογος]. irrationalis uita 88,26 anima 44,22
 is. eo uiuere [τῷ ζῆν] 48,18 eo magis et minus [τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον] 76,12 eos non sic positos [τοὺς μὴ οὕτω κειμένους] 103,7 ea uigilantis [ἢ τοῦ ἐγρηγορότος] 59,11
 iter agere [προοδοποιεῖν?] 61,18 90,29
 iustitia [δικαιοσύνη] 44,2

 kaecias 102,2 103,10

 laborare. laborans [ὁ κάμνων] 68,21 69,5
 lampas 85,25
 lapis [λίθος]. lapis ex aere cecidit in Aegos fluminibus 84,15
 lassitudo [κόπος] 57,2
 laxus [χεχολασμένος]. anima sopita et laxa et inactualis 53,17
 lepus [δασύπους] 92,18
 leuis [κοῦφος]. graue et leue *dist.* 78,25
 leuitas [χουφότης] 79,5 *sqq.*
 liberalis [ἐλευθέριος] 90,27

libonotus 102,9
 libs 100,21 103,11
 linea [γραμμή] 66,13. 17. 20 per rectam lineam [κατ' εὐθυωπλαν?] 103,25
 localis [τοπικός] 49,31
 luna [σελήνη]. lunae ambitus 69,32 70,14
 medietas caelestis 70,4. 11. 15. 19 71,19
 processionis, dimissiones 70,15 coitus 70,20 (*cf.* 73,15) lunae ignis inferior 72,15 natura lunae calida et umida 73,22 *de luna et maris reciprocatione* 69,19 *sqq.*

 macerare [μαρμαίνειν] 48,2
 magnitudo [μέγεθος] 52,7 *opp.* breuitas 63,27
 malitia [κακία] 44,4 47,26. 32 50,8
 manifestare [δηλοῦν] 44,13 45,10. 34 50,13
 manifestum mundi [τὸ φανερὸν τοῦ κόσμου μέρος] 65,29
 mare [θάλασσα] *cir* salsum 74,19 *de maris reciprocatione* 69,19 *sqq.*
 materia [ὄλη]. semper fluens materia 69,14 subiecta materia 61,8 materiae corporales 88,26
 materialis [ὕλικός] 54,14 88,28
 meatus [φορὰ] 78,3 83,16 84,9 102,19
 circularis meatus 85,20 obliquus 100,14
 igneus 85,6. 12 naturalis 84,19
 medicamen [φάρμακον] 68,17
 medicina [ιατρική]. de medicina 68,14 *sqq.*
 medicinae notitiae 93,20
 medietas caeli [μεσοῦράνημα, μεσοῦράνησις] 70,6 subterranea medietas 70,11
 caelestis medietas 70,19 71,19
 medius. medium quasi diffinitum [μέσον ὅλον ὠρισμένον] 79,17
 melancholicus 61,12 96,17
 melior [καρτέων] 43,10 45,33 49,12. 24 62,36
 memoria [μνήμη] 62,9
 mensuratus [μέτριός] 67,8 97,12 — mensurate 73,24
 meridiari [μεσοῦρανεῖν] 73,26
 meridies [μεσημβρία] 66,27 100,11
 merito [δέξιως] 64,28
 meses 102,8
 ministrare [ὀηρητεῖν] 45,6

- minorare [μετοῦν] *coni. nocere* 54,20
 minoratio [μειώσις] 49,22 69,22
 mixtura [μίξις] 43,9 50,22 93,28
 mobilitas [εὐκίνησις] 43,26 45,8
 modus [τρόπος].. mores et modi 93,22
 momentum [ρόπη] 90,14 naturale momentum 88,5
 mos. mores [ἥθη] et modi 93,22
 motio [κίνησις?] 49,35 ipsa per se motio [ἀποκίνησις?] 48,32
 motus [κίνησις] 45,7 principium motus 54,15 motus iuxta naturam, contra naturam 83,27 locales 49,31 corporales 49,20 passivi 49,18
 mouere. quod per se ipsum mouetur [τὸ ἀποκίνητον] 49,5
 multiformis [πολυειδής] 94,31 97,26
 multitudo [πλήθος] 68,2 81,10 100,16
 mundus [κόσμος]. aiunt inclinari mundum ab arcturis ad meridiem 66,27 manifestum mundi 65,29
 mundus [καθαρός] 45,17
 mutabilis, (motabilis) [μεταβλητικός?] 69,14 — mutabiliter 49,21
 mutabilitates (mutabilitates) [μεταβολαί?] mentis 62,20
 mutatio (motatio) [μεταβολή, ἀλλοίωσις] 49,22. 30 57,29 60,6 64,3 82,21

 natura [φύσις]. natura incorporealis 45,20 secundum, iuxta, naturam *opp.* contra naturam 55,11 83,27 natura *opp.* ui 86,19 naturae [φύσει] 50,17 55,10
 naturalis [φυσικός]. naturalis, *opp.* politica causa 90,6 — naturaliter 43,22 51,9 54,16 *coni.* secundum essentiam 47,7 *opp.* contra naturam 85,1
 nebula [δμήχλη]. nebula nubes infirma 84,22
 nimietas [σφοδρότης] 67,35 87,14
 nix [χιών] *def.* 84,25
 nocturnalis [νοκτερινός] 61,20
 nota figuratiua [χαρακτήρ?] *coni.* diffinitio 48,31 49,15
 notitia [γνώσις, ἐπίγνωσις?] 49,27 notitia animae 59,3 medicinae notitiae 93,20
 notio [ἐννοία]. notiones communes 95,19
 notus 102,1
 nouilunium [νουημηγία] 72,1

 nubila [νεφέλαι?] 85,7
 nubs [νέφος] 77,11 *sqq.*
 numerus [ἀριθμός]. carens numero 43,26 numerus numero oppositus 52,6
 nutribilis [εὐτραφής] 57,27
 nutrimentum [τροφή] 45,7
 nutritium [τὸ θρεπτικόν] 55,15

 obliquitas [λοξότης] 100,13 obliquitas zodiaci 67,6
 obliquus [λοξός] 66,22 67,2 obliquus circulus 83,21 obliquus meatus 100,14 — oblique 66,14 83,15 86,17
 occasio: [ἀφορμή] 42,2. 15 52,11 58,28 [αἵτια?] 93,9
 occasus [ἄσος, δυσμή] solis 65,23 *quot modis dictus* 66,3 aequinoctialis occasus 101,19 aestiuus 102,3
 occiduae [δυσμαί] 109,12 103,3
 oculus animae [τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα] 49,29
 operari [ἐνεργεῖν] 45,4 49,11 55,20 56,22 60,2
 operatio [ἐνέργεια] 45,10. 24 46,13. 15 *coni.* essentia 54,21 *coni.* uirtutes 63,1. 18 93,16 operatio intellectualis 46,19 cognitua 45,24 separata 49,10 secundum operationem [κατ' ἐνέργειαν] 59,22
 opinari. opinans pars animae [τὸ δοξάζον] 59,17
 orbis terrarum [ἡ οἰκουμένη] 102,17
 orizon. v. horizon
 ornatus [κόσμος] 67,26
 ornithiae 104,3
 ortus [ἀνατολή] solis *quot modis dictus* 66,3 ortus aestiuus, hiemalis 64,13 102,2 aequinoctialis 101,18
 otiosus [ἀργός]. otiosi liberales esse uidentur 90,28
 otium [ἀργία] *opp.* actio 53,24

 pagus [χλίμα?] 84,31
 papyrus 51,8
 pars. in parte [ἐν μέρει] 50,20
 partibilis [μεριστός] animus 94,21
 participare: [μετέχειν] 48,18 49,2. 26 [συγγάνειν] 79,15

particula [μόριον] 51,17 79,10 particulae animae 55,15
 particularis [μερικός] *opp.* generalis 102,12
 particulatim [κατὰ μέρος?] 64,16
 partitus [μεμερισμένος] 44,21 51,19 63,12
 percolare [διηθεῖν] 75,13
 perdere. perdi non posse [ἀνώλεθρον] 43,16
 perfectus [τέλειος] 49,35 90,23 — perfectissime 51,26
 pertransire [διέρχασθαι] 44,23 84,1
 peruenire [διήκειν] 44,27 51,14
 phalagium. v. φαλάγγιον
 phantasia 48,31 49,7 52,9 *def.* 59,22 *coni.* memoria 62,9 secundum phantasiam *opp.* secundum veritatem 67,1
 phantasma 57,15 59,23 phantasmata corporalia 46,17 nocturnalia 61,20 quae in somnis fiunt 62,8 phantasmata videre 53,8
 phantasticus 59,24 62,13
 philosophari [φιλοσοφεῖν] *def.* 45,16 philosophans anima 45,30. 34 46,3
 phlegma 62,4
 planum [ἐπίπεδον] 66,1
 plenilunium [πανσέληνος] 70,20
 plenitudo [πλήρωσις] lunae 73,8
 pluvia [βροτός] 77,11. 26 cum pluvia apparuerunt aliquando ranæ et pisces descendere 84,13
 polus 64,28 101,13 poli sphaerae 66,11 centrum borealis, australis, poli 66,14
 positio [θέσις] 62,23
 praecipitium [?] 98,17
 praesignificare [προσημαίνειν] 62,36
 praeuidere [προορᾶν] 62,35
 pressura [ἀντιπερίστασις] 56,20
 principari [ἡγεμονεύειν?] 45,13
 principium [ἀρχή]. principium motus 45,15 100,17 principium materiae et generationis 100,17 principium spirituum 83,24 uentorum 100,19 connebulationis 77,27 neque principium [οὐδ' ἀρχήν?] 92,8
 priuatio [στέρησις] 54,17 55,10
 processio [πάροδος] lunae 70,15
 proferri. in id quod est prolata (anima) [εἰς τὸ ἐν προφερομένῃ] 49,24
 proloquium [πρόρρησις?] 47,25
 prophetare [προφητεύειν] 59,8

prophetia 46,16 59,6
 proprietas [ιδιότης] 95,2 103,26
 proprius: [ἴδιος] proprium 43,24 propria caliditas 56,22 propria sensibilia 88,1 [κρύσις] proprius sensus 54,15 proprium αἰσθητήριον 54,12 propria ratio 49,34 — proprie 78,29
 prouidentia [πρόνοια] 45,6
 prouidus [προορατικός] 63,3
 prudentia [φρόνησις] 44,3 90,31
 pulcer [καλός] 49,29 — pulcere 46,24 50,7 52,15 63,11
 punctio [κέντησις?] 98,13
 purgare [καθαίρειν] 45,26 63,20
 purgatio [κάθαρσις] *def.* 45,29
 purgatiuus [καθαριστικός]. purgatiua uirtus 45,26
 purus [καθαρός, εὐκκριτής] 56,17 81,18 — pure 48,28
 putredo [σηπεδών] 75,20
 qualitas [ποιότης] 43,26 82,25 *al.* *opp.* essentia 44,7 *coni.* uirtus 95,24 uaporis qualitas 84,20 diuersa corporum qualitas 50,23 qualitate carens [τὸ ἀποιον?] 50,5
 quia [ὅτι] 43,6. 9 45,34 53,15 77,21
 quinquennium [πενταετηρίς] 70,26
 ranæ [βάτραχοι] et pisces cum pluvia apparuerunt descendere 84,13
 ratio [λόγος]. ratio artificialis 95,11 annualis ratio 72,2 secundum rationem [κατὰ λόγον] 81,18 habet ratio [ὁ λόγος αἰρεῖ?] 71,14
 rationalis [εὐλόγιστος?] 90,31
 rationalis [λογικός] 48,20 rationalis forma 95,12
 raiuosus [λυσώδης] 91,8
 receptio [ὑποδοχή?] 77,4 receptio intellectualis 63,20
 receptiuus [δεκτικός] 43,27 55,24
 recessus aquae [ἀμπωτις, ἀναχώρησις] *opp.* accessus 69,27 *sqq.*
 reciprocatio [παλλήροια] 72,11
 recubitus [κατάκλισις?] 62,24
 redundantia [πλημμυρίς] 69,21 71,5 73,25

- redundare [πλημμυρεῖν] 69,20
 refrigeratio [κατάψυξις] 56,5 58,4. 20
 regionalis [ἐπιχώριος] regionales formae 89,12
 regūla [κανών] medicinae 68,32
 relatio [ἀποφορά?] occulta 98,14
 remissio [ἀνεσις] 54,11
 repercussio: [ἀνάκλασις] repercussio solarium radiorum 83,20 85,3 [ἀντιτυπία] 87,17 103,17 (cf. 87,15)
 reptilia [ἕρπετά] 94,4 95,25 sqq.
 requies [ἀνάπαυσις] 55,2 56,23
 resessio [ἀποκατάστασις?] 93,18
 respiratio: [ἐκπνοή] opp. inspiratio 57,14 77,8 [ἀναπνοή] 83,18
 resultatio [ἀντίκρουσις Aristot.] 61,8
 reuersio [ἀντιστροφή] 56,9.
 rigiditas [ῥίγος?] 67,35 84,4
 ros [ὄρος] def. 84,23
 rotundiformis [σφαιροειδής]. terra rotundiformis 64,25

 salsus [ἀλμυρός] 75,2
 saluare [σῶζειν] 51,3. 31 55,6
 salus [σωτηρία] 54,21 56,23
 salutaris [σωτήριος] 47,29 95,24
 sanies [ιχώρ] 95,26. 31
 sanitas [ὑγεία] 44,1 54,18 68,22 sanitates 69,4
 scientia [γνώσις?] 45,14 scientia non errans [γνώσις ἀπλανής?] 45,18
 sectio [τμήμα] 66,2 101,11
 secundum quod [καθό] 48,16
 segregare: [χωρῆζειν] 52,18 53,16 segregatus. [χωριστός] corporibus 43,16 materia 45,34 segregatae operationes 46,13 [διακρίνειν] 101,2
 segregatio [χωρισμός] 52,14
 segregatiuus. segregatiua uirtus [ἡ διαρεπτική δύναμις, cf. *Simplific. in Aristot. de caelo p. 323 Kurst.*] 80,12
 semen [σπέρμα]. semina conii germina 88,11, 94,28
 semenstris [ἑξμηνηιαίος]. semenstris dies, nox 67,15
 semicyclium [ἡμικύκλιον] 73,12 — v. hemicyclium
 sensibilis [αἰσθητός] 49,24 propria sensibilia 88,1 sensibilis locus 94,11
 sensiuus [αἰσθητικός]. sensiuus pars animae 54,11 59,19
 sensum [αἰσθημα] 59,18 60,18 61,14
 separatus [χωριστός]. separata anima 45,3 essentia 43,22 49,10 operatio 49,10 non separata anima [ἡ ἀχώριστος ψυχή] 45,3
 serenitas [νηνεμία] 84,31 serenitates quando fiunt 101,5 sqq.
 sermo [λόγος] 52,9
 serpens qui uocatur ieros [ὁ ἱερός καλούμενος ὄφις] 97,9
 signum: [σημεῖον] logic. signum def. 61,19 geometr. signum et centrum 66,16 astronom. signa tropica, aequinoctialia 66,22 [ζῳδίων] 71,21 73,20
 silentium [ἀργία] 61,5 opp. motus 98,28
 silere [ἀργεῖν, ἡρμεῖν] 53,5 55,19 61,11
 similis. similia genere [τὰ ὁμογενῆ, τὰ ὁμόφυλα] 80,20. 21 88,16 94,5 per simile genus [διὰ τὸ ὁμογενές] 43,1
 similitudo [?] conii. forma 88,17 conii. magnitudo 89,25
 simplex [ἀπλοῦς] 43,14 46,21 50,4 — simpliciter 78,29
 simplicitas [ἀπλότης] 50,16
 simplus [ἀπλοῦς]. simpla conii. intelligenbilia 95,6
 sincerus [εὐλαχρινής] 82,2
 singularis: [μοναδικός] 43,25 [μονιώς] 92,26
 sol [ἥλιος]. solis conuersio 64,8 sqq. solis transitus 66,6 (cf. 67,5 83,15) sol omnium motuum et alienationum circa ornatum terrae causalis 67,25 causa infiationum 83,15 99,10 solis ignis sincerus 72,12
 solubilis [λυτός] 46,25
 solutio [λύσις] 54,11 57,19 58,9
 somniari [ἐνυπνιάζειν] 57,14 59,15 62,27
 somniatum [κατ' ἐνύπνιον?] 59,10
 somnium [ἐνύπνιον] 53,7 59,9 sqq. def. 59,23
 somnolentus [ὑπνωτικός] 57,26
 somnus [ὕπνος] 52,25 sqq.
 sopitus [χεχωρημένος] conii. inactualis 53,13
 soporatio [κάρωσις] 53,3
 sortiri [λαγχάνειν] 43,13
 specialis [εἰδικός] 70,2 92,16 96,17

- species [εἶδος] 45,5. 35 47,28 species con-
summativa 79,20
- speciositas formae [εὐμορφία?] 91,3
corporalis speciositas 91,6
- speculatio [ἐπισκεψίς?] 78,21 93,3
- sphaera 64,28 sphaerae poli 66,11 sphaera
aeris, ignis 82,30
- spina [ἀκανθα]. spinarum compunctiones
96,9
- spiritualis [πνευματικὸς] opp. corporalis
57,14 spiritualis inflatio 87,20
- spiritus [πνεῦμα] 57,19 58,10 spiritus
connaturalis 45,6 materialis 54,14 coni.
uirtus 95,26 96,6 98,14 spiritus i. e. uentus
67,35 77,17 al. spirituum principium
83,24 spiritus igneus 88,2 spiritus bo-
reales, austrini (australes) 100,11 103,1
ex quo spiritus 98,26 sqq.
- spongea olearis [σπογγιὰ ἐλαιηρὰ] 51,7
- stabilis [βῆβαιος?] 90,31
- status: [κατάστασις?] status in anima fir-
mus 90,28 [ἔξις?] 92,10
- stella [ἀστήρ] 85,25 86,19
- stomachus [κοιλία] 53,33
- subhiemalis [ὑποχειμέρινος?] 65,18
- subiectus. subiectum [τὸ ὑποκειμενον] 80,
7. 10 subiecta materia [ἡ ὑποκειμένη
ὄλη] 61,8 subiectum esse [ὑποκεισθαι]
102,18
- subsistentia [ὑπόστασις] 49,16 incorpo-
ralis subsistentia 49,19
- subsistere [ὑφίστασθαι] 45,4 48,33 sub-
sistere locales motus 49,31 essentia a
se subsistens [οὐσία ἀπ' ἐαυτῆς ὑφιστα-
μένη] 43,13. 23
- substantia: [ὑπόστασις] 51,1. 5 75,3 in-
corporalis substantia 46,23 [οὐσία?] 94,
19
- sufficiens per se [αὐταρκής] coni. per-
fectus 49,35
- suffragrantia [ὑπέκκαυμα] 85,22
- sufflatio [φύσημα] 96,24
- suggerere [ὑποδεικνύναι?] 44,10
- summatim [κεφαλαίως] 84,1
- summitas [?] candelabri 86,6
- superabundantia (superabundantia):
[περίττωμα?] 55,23 [ὑπερβολή?] super-
habundantia corruptrix omnium 93,5
- superexcellens [ὑπερέχων] aeris locus
85,5
- superintroducitus [ἐπέσραχτος] 56,23
- suspicari [?] per inimicitiam seu ami-
citiā 94,26
- surculus [φυτόν] 55,16
- susceptio [ὑποληψίς?] 49,25 62,34
- synodus 57,9 — v. coitus
- tactus. tactum [τὸ θιγθέν] 60,4 tacta [τὰ
ἀπτά] 52,6
- temperantia [κρᾶσις] 67,23 92,13 tem-
perantia medicaminum 68,17
- temperies. continens temperies [ἡ περι-
έχουσα κρᾶσις] 89,19
- terminare [ὀρίζειν] 81,19. 21 85,10
- terminus [ὄρος] 79,19 80,24
- terra [γῆ]. terra medium 82,28 rotundi-
formis 64,25 terrae partes 89,3
- threscias [θρασκίας] 102,6 103,13
- timor [δουλία] 47,33
- tonitru [βροντή] 87,20 sqq.
- transferre. anima in id quod non est
translata [εἰς τὸ μὴ ὄν μεταφερομένη?]
49,26
- translatio [μεταβολή?]. ex translatione
opp. ex natura 98,17
- transmitti [μεταβάλλειν Aristot.] 56,2
- transmotare [μεταβάλλειν] 51,2
- transmotatio secundum locum [ἡ κατά
τόπον μεταβολή] 49,23
- tropicus. tropici cycli 64,11 sqq. tropica
signa 66,22
- trugon marina 96,11
- turbidus [αραχώδης?] 62,25
- turbo [τυφών] 84,11 def. 86,24
- turbulentus [θολερός] 56,17 57,29 62,24
- uacare [σχολεύειν] naturalibus 62,32
- uapor [ἀτμός] 52,15 74,16 99,7. 11 dist.
inflatio 83,4 uapor umiditatis 56,6 uapor
i. e. umiditas 77,28 uaporis qualitas 84,
20
- uaporare [ἀτμιζειν] 74,22
- uaporatio [ἀναθυμιάσις] 55,25 58,5
- uaporeus [ἀτμιτώδης] 83,8
- uariare [παραλλάσσειν] 50,14 63,28
- uena [φλέψ] 75,13
- uenenum [φάρμακον]. Scythicum uenenum
95,30 uenena mortifera 94,5 sqq.

- uentus [ἄνεμος] 100,1 *sqq.* *def.* 100,16
uenti corpus et materies 100,7 uenti
100,10 uentorum generatio et motus
98,26 *sqq.* de positione uentorum 101,
16 *sqq.* uenti generales, particulariores
102,12 uentorum proprietates 103,26
uer [ἔαρ] 65,12
uértex. super uerticem [κατὰ κορυφήν] 73,
19
uicissim [παρὰ μέρος] 44,1 55,7
uicus [κώμη] *coni.* ciuitas 89,33
uigilare [ἐγρηγορέναι] 46,15 53,3 60,19
uigilia [ἐγρηγορσις] *def.* 54,11
uilla [κώμη?] *coni.* ciuitas, domus 89,6
uiolentus [βλαίος] 83,28 84,11 — uiolen-
ter 85,1 86,6
uirtus: [ἀρετή] 44,4 45,12 46,1 50,7
[δύναμις] 45,26 54,13 *al.* *coni.* qualitas
95,23 *coni.* operatio 63,1 93,16 ani-
matuæ uirtutes 55,17
uis [βλα]. ui *opp.* natura 86,19
uisio [ὄψις] 59,3 *sqq.*
uita [ζωή]. irrationalis uita 88,26
uitalis. uitale [τὸ ζωτικόν] 46,1 — uita-
liter [ζωτικῶς] 52,16
uiuificare [ζωοποιεῖν] 76,8
umbra [εἶδωλον] 47,17 61,10
umiditas [δυσρότης] 56,5 7,1. 19
unificus [ἐνοποιός] 51,16
uniformis [μονοειδής] 43,15 46,21. 69,14
— uniformiter 79,3
uniformitas [μονοειδεια] 50,19
unire [ἑωσύν] 51,4. 18 63,6 *dist.* coaptare
51,8
unitas [ἐνότης] 51,27 52,8 naturalis unitas
63,6
uniuersitas [τὸ σύμπαν?] 52,10 94,9. 15
95,4. 7
uolatilia [πτηνά] 92,12 94,25
urbanitas [πολιτεία?]. urbanitates et le-
ges 89,31
usitatus [πεφυκώς] 55,3
ustio [καύμα?]. ustio flagrans 64,30 ar-
dens 89,17
utilitas [ἐπιτηδειότης] 94,15 95,7
zephyricus. zephyrici spiritus 103,2
zephyrus 101,19 103,11 (*cf.* 103,2)
zodiacus 83,16 zodiacus cyclus 66,21
obliquitas zodiaci 67,6
zona. zonae quinque 64,26 *sqq.* gelida
zona 84,30 media 67,19 ardens 64,30

III INDEX GEOGRAPHICUS

- Aegos flumina [*Αἴγος ποταμός*]. in Aegos fluminibus circa Hellespontum cecidit lapis ex aere 84,14
- Aegyptus. circa Libyam et Aegyptum 92,2
- Aethiops. magna distantia Aethiopsis et Scythi 93,12
- Arabs. magna distantia Indi et Arabis 93,12
- Arethusa. v. Syracusae
- Asia. Europa, Asia, Libya, maximae terrae partes 89,3 in Asia magnae distantiae 91,23 *sqq.*
- Asphaltitis, lacus quem etiam Mortuum uocant mare 76,7
- Bretania, Bretaniae, 72,7
- Celta 93,12 Rhenus a Celtis currens fluuius 72,6
- Ceos. ciuitas quae dicitur Coete 96,10 (*v. adn. ad loc.*)
- Cerces, flumen in Euboia 91,12
- Chalcidicus *ἄβριπος* 70,23
- Cisia. puteus in regione Cisia Persicae 76,18
- Crathis, flumen circa Thurion ciuitatem 91,8
- Cydonia (Cylonia) 92,25
- Eleutherne 92,25
- Euboia, insula Graeciae 91,11
- Europa, Asia, Libya, maximae terrae partes 89,3 animalium et germinum inaequalitas in Europa 91,20 *sqq.*
- Euxinus pontus 70,25
- Gadira (Gadiri) 70,18
- Hellespontus 70,24 84,15
- Herculis, Herculeae, columnae 70,1. 9
- Hyrcanium mare 70,18
- Iberia (Hiberia) 72,7
- Indus. magna distantia Indi et Arabis 93,12
- Italia. circa Siciliam et Italiam 97,12
- Ithace, insula Graeciae 92,18
- Libya. Europa, Asia, Libya, maximae terrae partes 89,3 per Libyam animalia et germina similia sibimet 91,22 *sqq.*
- Libys. magna distantia Celti et Libyis 93,12
- Magnum mare 71,2 72,22 73,17 75,22 *syn. exterius mare* 70,14 (*opp. interius mare* 69,22) — *v. Oceanus*
- Meroe. primum et secundum clima per Meroen et Zoenen ardenti proximum 67,22
- Mortuum mare. *v. Asphaltitis*
- Neileus, flumen in Euboia 91,12
- Oceanus. exterior Oceanus 69,27. 31 30,3 — *v. Magnum mare*
- Palaestini. lacus in regione Palaestinarum 76,6
- Persa. regio Persarum 96,13
- Persica. regio Cisia Persicae 76,18
- Pontus et alii loci in quibus sunt regiones frigidae 67,34.
- Rhenus, a Celtis currens fluuius 72,6
- Rubrum mare, quare per singulas noctes diesque est quidem quando redundat estque quando recessum expectat 69,19 *sqq.*

- Scythia. magna distantia Aethiopiae et Scythi
 93,12
 Sicelicum pelagus 70,3
 Sicilia, Sicelia. circa Siciliam et Italiam
 97,22 iuxta Siceliam fretum [ὁ κατὰ
 Σικελίαν πορθμός] 70,3
 Sybaris, Subaris, flumen circa Thurion
 ciuitatem 91,7
 Syene. v. Meroe
 Syracusae. in Syracusis Siceliae fons Are-
 thusa 70,26
 Tamessa, fluius in Bretania 72,8
 Tauromenium. ad Tauromenium κοπρία
 [ἡ πρὸς Ταυρομένιον κοπρία] 70,6
 Thessalia. circa Thessaliam apparet hieros
 serpens 97,10
 Thyle insula 67,14
 Thurion, ciuitas in Italia 91,7
 Tyrrhenicum pelagus 70,5
 Zoene. v. Meroe
-

IV INDEX SCRIPTORUM A PRISCIANO CITATORUM

- Albinus (Lauinus). Lauini ex Gaii scholis exemplaria Platoniorum dogmatum 42,9
- Alexander et Themistius qui ea quae sunt Aristotelis narrant 42,17
- Ammonius. v. Theodotus
- Anonymi 5,11 64,2. 4. 25 65,10 66,9. 27 67,14. 15 69,30 74,9. 20
- Aristoteles. Aristotelis actio de Physica 41,18 de caelo 41,18. de generatione et corruptione 41,18 Μετώρων 42,1 de somno et somniis 42,2 ea quae quasi in dialogis scripta sunt de Philosophia et de Mundis 42,2 Aristoteles et quidam ex illius schola 63,17 Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος εἰκόσαι νοῦν ἐνίοτε καὶ πᾶσαν τὴν λογικὴν προσαγορεύειν ζῶν 29,3 οἱ γνήσιοι τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταί, ὁ Ἰάμβλιχος καὶ ὁ Νεστορίου Πλούταρχος 32,34 *interpretes Aristotelis* v. Alexander, Didymus, Dorotheus, Themistius Aristoteles *memoratur* 7,21 14,24 *citatur* 1,5 17,8. 25 18,1. 7. 28 19,14 21,16. 33 22,24 23,4 24,3 26,23 32,25 34,1 35,25 36,10 *sqq.*
- Arrianus. Arriani Μετώρω 42,17 Arrianus approbat sententiam Posidonii 69,31
- Didymus scriptor de Aristotele et ipsius dogmatum [περὶ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν αὐτοῦ δογμάτων] 42,13 *de eo cf. Diels, Doxograph. graec. p. 77*
- Dorotheus. Dorothei Naturalium Aristotelis commentum 42,14
- Galus. v. Albinus
- Geminus. Gemini commentum Posidonii de Μετώρων 42,10
- Hippocrates optimus omnium, sapien, medicinae notitiarum, disserit de talibus in his quae ait de aere, locis, aquis 93, 20 *cf.* 42, 8
- Iamblichus. De Anima 42,17 ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς 7,17 *cit.* 9,12 23,13 24,1 32,13 οἱ γνήσιοι τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταί, ὁ Ἰάμβλιχος καὶ ὁ Νεστορίου Πλούταρχος 32,34
- Lauinus. v. Albinus
- Marcianus. Marciani Periegesis 42,13 Περιπατητικοί 9,13
- Plato. Platonius Timaeus 41,16 Phaedo 41,16 Phaedrus 41,16 Politia 41,17 *cit.* 15,10 19,12 — v. Albinus, Proelus
- Plotinus magnus 42,18 *cit.* 47,13
- Plutarchus. ὁ Νεστορίου Πλούταρχος 32, 35 34,8 37,20
- Porphyrius ex Commixtis quaestionibus 42,16
- Posidonius Stoicus 72,10 Stoicus Posidonius Assyrius et ei consentientes 69, 30 *cit.* 71,4 (75,23 76,2?) — v. Geminus
- Proclus in omnibus differentes singulos libros componens, et maxime de Tribus sermonibus per quos apud Platonem animae immortale [τὸ τῆς ψυχῆς θθάνατον] ostenditur 42,19
- Ptolemaeus. Ptolemaei Geographia 42,11 Astronomica 42,12
- Pythagorei. πύριον καὶ ἡδαιοεῖδες παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις τὸ ὀπτικὸν λέγεται αἰσθητήριον 20,16

- Strabo geometricus 91,6 Strabonis Geographia 42,9 *cit.* 71,4 91,6
- Theodotus ex Collectione Ammonii scholarum 42,15
- Themistius. Alexander et Themistius qui ea quae sunt Aristotelis narrant 42,18
- Theophrastus. Theophrasti Naturalis historia 42,5 Naturalis auditus 42,5 τὸ πέμπτον βιβλίον (*scil.* τῶν φυσικῶν) *memoratur* 22, 34 De somno et somniis 42, 6 De morsibus nociuis 42, 6 De uentis 42,6 De modis et moribus et habitationibus 42,7 Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος εἰκόασι νοῦν ἐνδοτε καὶ πᾶσαν τὴν λογικὴν προσαγορεύειν ζωὴν 29,3 Θεόφραστος ἐκθέμενος τὰ Ἀριστοτέλους ἐπιδιαρθροῖ τε τὰ εἰρημένα καὶ ἐπαπορεῖ τινα 36,6 (*cf.* 7,21 17,25 19,22 20,1 21,19 27,8 32,31 37,24) *cit.* 1,5. 7 3,27. 36 5,19 7,24 8,1. 29 9,2. 6. 30 10,3. 13 11,15 13,32 14,3. 10. 16 15,6. 24 16, 13. 19 17,28 18,8 19,22 20,1. 23 21, 4. 19. 32 22,9. 21 23,4 24,20 25,28 26,1 27,3. 8 28,14. 17. 20. 29. 31 29,1. 12. 18. 25 30,22 31,1. 8. 25 32,19. 22. 25. 31 33,25. 32 34,2. 29 35,24. 29. 32 37,24
- Veteres 41,9 43,19 54,6 65,4 95,25 102, 11

Aristoteles

De Anima II 5.	417 ^a 17	ad 16,4
	417 ^b 24	27,13
		29,15
	418 ^a 2	27,27
		28,22
	418 ^a 5	1,5
II 7.	418 ^a 31	11,14
	418 ^b 4	7,27
	418 ^b 6	8,2
	418 ^b 7	6,30
	418 ^b 9	8,30
	418 ^b 15	8,4 9,31
		11,15
	418 ^b 28	7,34
	419 ^a 3	8,28
	419 ^a 12	7,4
		11,20
	419 ^a 13	11,14
		12,11
	419 ^a 16	11,26
	419 ^a 20	10,10
	419 ^a 23	10,6
	419 ^a 25	12,3
	419 ^a 26	17,8
	419 ^a 30	12,4
II 8.	419 ^b 10	16,15
	419 ^b 19	16,19
	419 ^b 35	16,23
	420 ^a 3	17,7
	420 ^a 4	16,22
	420 ^a 5	15,29
	420 ^a 9	16,15
	420 ^a 16	17,2
	420 ^a 19	15,27
	420 ^a 26	17,25
II 9.	421 ^b 9	16,2
	421 ^b 18	16,13
	422 ^a 2	16,17
II 10.	422 ^a 8	18,4
	422 ^a 13	12,6
	422 ^a 20	5,4
	422 ^a 34	15,27
		18,1
	422 ^b 3	16,4
II 11.	423 ^a 5	18,29
	423 ^b 1	5,20
	423 ^b 14	18,10
	423 ^b 17	18,7
	423 ^b 20	17,8
	424 ^a 4	18,3

Aristoteles

De Anima II 12.	424 ^a 18	ad 1,8
	424 ^a 26	19,5
	424 ^a 28	3,31
		20,5
	424 ^b 16	13,16
III 1.	424 ^b 22	19,14
	425 ^a 3	19,24
		20,1
	425 ^a 10	20,22
	425 ^a 13	21,16
	425 ^a 17	21,19
	425 ^a 24	21,26
	425 ^a 31	22,4
III 2.	425 ^b 12	21,33
	425 ^b 23	24,22
	426 ^a 6	17,5
	426 ^a 27	22,24
	426 ^b 28	3,20
III 3.	427 ^b 29	23,4
	428 ^a 5	23,5
	428 ^a 11	24,21
	428 ^a 19	23,6
	428 ^a 25	30,10
	428 ^b 3	25,14
	429 ^a 1	24,3
III 4.	429 ^a 15	28,20
	429 ^a 18	28,18
	429 ^a 24	29,26
	429 ^b 4	31,1
	429 ^b 5	31,8
	429 ^b 10	32,25
	429 ^b 20	18,25
		33,25
	429 ^b 21	34,1
	429 ^b 23	28,16
	429 ^b 24	28,29
	429 ^b 30	28,3
		35,29
	429 ^b 31	35,32
	430 ^a 1	26,29
		35,25
	430 ^a 3—9	36,6—
		37,24
	430 ^a 4	29,19
	430 ^a 5	29,1
III 5.	430 ^a 16	26,23
	430 ^a 18	28,12
III 7.	431 ^a 6	28,21
III 8.	432 ^a 2	26,8

Aristoteles

De Sensu 2	438 ^a 14	ad 15,33	
			16,8
	438 ^a 16		16,10
	438 ^b 6		15,33
	438 ^b 17		15,31
	438 ^b 22		13,31
3	439 ^b 11	6,22 8,9	
	439 ^b 13		7,32
5	442 ^b 29		18,3
	444 ^b 22		16,17
6	446 ^a 24		14,27
	446 ^b 8		14,11
	446 ^b 22		12,32
7	447 ^a 14		11,3
	448 ^b 18		3,20
	449 ^a 17		5,14
De Somno 1.	453 ^b 11		54,8
	453 ^b 25		54,16
	454 ^a 10		55,13
	454 ^b 23		54,9
2.	455 ^a 15		21,33
	455 ^b 17		55,2
	456 ^a 4		54,15
3.	456 ^b 3		55,24
	456 ^b 20		56,1
	456 ^b 26		56,8
	456 ^b 32		56,8
	456 ^b 34		57,2
	457 ^b 1		57,9
	457 ^b 16		56,14
	457 ^b 17		36,10
	457 ^b 29		56,6
	458 ^a 8		57,17
	458 ^a 21		56,16
De Somniis 1.	458 ^b 7		59,15
	459 ^a 12		59,19
	459 ^a 17		59,22
2.	459 ^a 24		60,1
	459 ^a 29		60,4
	459 ^b 4		60,6
	459 ^b 11		60,11
	460 ^b 1		60,17
3.	460 ^b 28		60,19
De divinatione per somn.			
1.	462 ^b 27		61,17
	463 ^a 7		61,22
	463 ^a 22		61,17
2.	463 ^b 13		63,16
De long. et brev. vitae			
5.	466 ^a 19		20,9

Aristoteles

Hist. Anim. III 19.	521 ^a 15	ad 57,12
IV 8.	534 ^b 23	98,5
VIII 27.	605 ^b 19	98,2
28.	606 ^a 2	92,18
29.	607 ^a 9	97,17
IX 1.	609 ^b 30	97,24
De Gen. Anim. II 6.	744 ^a 2	16,18
Mirab. ausc. 140.	844 ^b 32	96,7
	141.	845 ^a 1
	143.	845 ^a 15
	147.	845 ^a 35
	148.	845 ^b 4
	151.	845 ^b 16
	169.	846 ^b 33
	170.	846 ^b 36
Problem. II 16	867 ^b 31	58,3
	28	869 ^a 13
	XI 23.	901 ^b 16
	XXIII 37.	935 ^b 3
Fragm. 232.	1519 ^b 30	62,25
Aristoteles pseudepigraphus Rosci		
	p. 230	98,2
	p. 331	92,18.24
	p. 338	95,25
	p. 342	95,31
		96,7
	p. 343	96,11
	p. 347	97,2
	p. 349	97,2
	p. 351	98,3
Chalcidius in Platonis Tim. c. 221		44,16
	(v. Addenda)	
Cicero de Div. 1,63		62,35
Empedocles ap. Aristot. 437 ^b 32		
(322 Stein)		20,16
Geminus Elem. ap. Petav. Uranol.		
	p. 13 E	66,11
	p. 18 E	65,5
	p. 20 B	65,28
	p. 22 A	65,20
	p. 25 A	66,16
	p. 49 E	64,26
Herodotus Hist. VI 119		96,17
Hippocrates περί ἀέρων ὑδάτων τόπων		
12 sqq.		93,21
Nicephorus Blemmides Epitom. phys.		
ed. Wegelin.	p. 131	99,6
	p. 132	99,14
	p. 138	102,12
	p. 147	87,24

Nicephorus Blemmides Epitom. phys.			Simplicius in Aristot. de Anima		
ed. Wegelin	p. 148	ad 86,24		p. 135,25	ad 10,31
	p. 149	87,2		p. 136,8	12,9
	p. 151	87,15		p. 136,24	12,30
Philoponus in Aristot. de Anima				p. 136,29	5,20
II 7. 419 ^a 32		16,1		p. 137,3	12,21
III 4. 429 ^b 13		32,35		p. 137,11	7,4
429 ^b 21		34,8		p. 142,4	13,1
Philoponus in Aristot. de Gen. et corr.				p. 142,10	14,27
II 2. 329 ^b 30		79,27		p. 142,26	15,14
		(v. Addenda)		p. 145,11	17,2
Plato in Phaedone	p. 78 C	46,25		p. 185,35	22,8
	p. 105 D	47,4		p. 186,6	22,18
in Phaedro	p. 245 C	48,11		p. 187,31	22,5
in Republica	p. 497 B	88,10		p. 195,9	21,8
	p. 507 E	6,17		p. 196,22	3,20
	p. 508 B	20,16		p. 198,35	3,20
	p. 608 E	47,26		p. 202,3	1,18
in Timaeo	p. 28 A	19,12 30,10		p. 206,20	24,28
	p. 45 B	20,16		p. 213,15	25,14
	p. 46 A	15,8. 20		p. 213,25	23,13
Plinius Nat. hist.	8. 227	92,24		p. 214,1	25,1
	28,54	62,25		p. 214,6	24,13
Posidonius Reliq.	p. 103 ed. Bake	69,30		p. 214,18	24,2
	p. 115	76,17		p. 214,20	24,25
Simplicius in Aristot. de Anima				p. 215,36	24,28
ed. Hayduck.	p. 125,25	1,11		p. 220,38	29,4
	p. 125,30	1,22		p. 234,6	34,8
	p. 126,24	4,11		p. 238,6	32,13
	p. 127,9	4,11		p. 240,37	32,13
	p. 128,38	6,17		p. 286,31	29,4
	p. 129,30	6,26	Strabo Geograph.	p. 175 Cas.	71,4
	p. 131,38	9,12		p. 263	91,6
	p. 132,30	6,28	Theophrastus Hist. Plant.	8,8	88,10
	p. 133,11	8,16	de Ventis	27	103,14
	p. 134,35	5,4	ap. Athen.	314 C	97,2

SUPPLEMENTUM ARISTOTELICUM

- †I. 1. Excerptorum Constantini de natura animalium libri duo. Aristophanis
Historiae animalium Epitome subiunctis Aeliani Timothei aliorumque
eclogis ed. Spyridon P. LAMBROS . . . . . Mark 10.
- †I. 2. Prisciani Lydi quae extant Metaphrasis in Theophrastum et Solutionum ad
Chosroem liber ed. I. BYWATER . . . . . Mark 5.
- **II. Alexandri Aphrodisiensis praeter commentaria Scripta minora ed. Ivo
BRUNS.
-

ma

i

NOV 27 1940

